

Strategia de dezvoltare economică, socială și de mediu a Văii Jiului (2022-2030)

Cuprins

1.	Cuprins	2
2.	Introducere	3
3.	Sumar executiv	4
4.	Considerente conceptuale privind strategia	8
5.	Misiune, viziune, valori	10
	Misiune	10
	Viziune	12
	Valori.....	16
6.	Contextul elaborării strategiei	17
	Cadrul general	17
	Situția din România	17
	Demersurile europene în sprijinul tranziției de la cărbune	19
7.	Pilonii de dezvoltare ai tranziției de la cărbune a Văii Jiului.....	28
	Principalele probleme adresate prin direcțiile strategice	29
8.	Pilon de dezvoltare I. Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	33
	Valea Jiului astăzi, Valea Jiului mâine	33
	Direcții strategice	42
9.	Pilon de dezvoltare II. Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul.....	68
	Valea Jiului astăzi, Valea Jiului mâine	68
	Direcții strategice	73
10.	Pilon de dezvoltare III. Valorificarea durabilă a specificului local	85
	Valea Jiului azi, Valea Jiului mâine	85
	Direcții strategice	92
11.	Pilon de dezvoltare IV. Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea	109
	Valea Jiului astăzi, Valea Jiului mâine	109
	Direcții strategice	113
12.	Scenarii de implementare.....	124
13.	Implementarea, monitorizarea și evaluarea implementării Strategiei	163
14.	Anexă – Bune practici europene	165
	Componente orizontale generale ale strategiilor de tranziție carboniferă.....	166
	Componente specifice relevante pentru Valea Jiului	168
15.	Lista abrevierilor	172

Introducere

Strategia de dezvoltare economică, socială și de mediu a Văii Jiului (2022-2030) reprezintă documentul strategic ce marchează oportunitatea unei transformări semnificative în dinamica de ansamblu a acestei zone afectate de dificultăți, prin implementarea de acțiuni de impact pe palierele social, economic și de mediu, ce vor permite revitalizarea și dezvoltarea microregiunii în domenii importante vieții de zi cu zi a comunităților locale prin valorificarea avantajelor antropice și naturale ale Văii Jiului și cu susținerea financiară facilitată prin: programele operaționale aferente actualului exercițiu financiar, Planului Național de Redresare și Reziliență, Mecanismului pentru o Tranziție Justă și alte programe și mecanisme europene de finanțare.

Obiectivul acestui document este de a prezenta argumentația ce susține nevoia de schimbare în Valea Jiului pornind de la situația actuală, cu reflectarea perspectivei de dezvoltare calibrată în baza viziunii ce fundamentează strategia și cu definirea acțiunilor pentru reconfigurarea profilului zonei pe cei 4 piloni de dezvoltare identificați ca fiind relevanți pentru actuala etapă de tranziție, cu aliniere la sursele de finanțare disponibile.

Valea Jiului este una dintre regiunile pilot ale Inițiativei Europene privind Regiunile Carbonifere în Tranziție, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene fiind desemnat în anul 2018 coordonator la nivel național al Inițiativei pentru Valea Jiului în cadrul platformei Coal Regions in Transition. Memorandumul de aprobare a planului de măsuri pentru Inițiativa Văii Jiului, semnat în același an, a fost aprobat de următoarele ministere de resort: Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Ministerul Finanțelor, Ministerul Economiei, Ministerul Energiei și Ministerul Muncii și Solidarității Sociale. Aceste instituții fac parte din Grupul de Lucru Tehnic și Comitetul Director, constituite de Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene în conformitate cu prevedile Memorandumului nr. 20/17648/TG cu tema: Aprobarea planului de măsuri pentru implementarea inițiativei privind regiunile carbonifere în tranziție pentru Valea Jiului, aprobat în data de 04 octombrie 2018.

Sumar executiv

La nivelul Văii Jiului există disparități semnificative de dezvoltare în raport cu restul Regiunii Vest și la nivel de țară

Analiza evoluției istorice a zonei monoindustriale Valea Jiului și a profilului actual al microregiunii evidențiază disparități semnificative de dezvoltare în raport cu restul Regiunii Vest și la nivel de țară, atât din punct de vedere al facilităților teritoriale și de infrastructură, cât mai ales al situației șomajului, capitalului uman, oportunităților economice și serviciilor oferite în diferite domenii. În plus, perspectiva închiderii minelor încă operaționale și necesitatea reconfigurării energetice a zonei pentru valorificarea altor surse de energie în locul cărbunelui prezintă provocări adiționale. Această realitate necesită o pregătire adecvată a procesului complex de tranziție cu accent pe o abordare unitară care să asigure noi condiții de viață, să insuflă o nouă mentalitate și să pregătească toate categoriile de populație din comunitățile locale pentru un rol activ în profilarea noii perspective a Văii Jiului, în baza promovării de principii comune și politici integrate. Strategia va da startul unui demers de creștere a capacității și responsabilității fiecărui cetățean al Văii Jiului de a propune și de a participa la implementarea acțiunilor pentru revitalizare socio-economică și tranziție de la cărbune.

Strategia pentru dezvoltarea economică, socială și de mediu a Văii Jiului (2022-2030) vizează reconfigurarea zonei pe multiple paliere

Strategia de dezvoltare economică, socială și de mediu a Văii Jiului (2022-2030) vizează reconfigurarea pe multiple paliere a zonei, influențată negativ de evoluțiile înregistrate la nivelul populației și sub aspectul dezvoltării economice, în contextul dificultăților generate de declinul industriei carbonifere odată cu inițierea procesului de închidere a unor mine. Strategia de dezvoltare se referă la orizontul 2030 și este concepută pe baza analizei situației de fapt din Valea Jiului, a resurselor și a oportunităților pe care le oferă zona, precum și pe baza evaluării nevoilor celor două grupuri-țintă prioritare – populația din Valea Jiului și mediul de afaceri, având administrația locală ca vector de implementare a acțiunilor rezultate din strategie.

Procesul de consultare a deținut un rol foarte important pentru cultivarea încrederii în transparența decizională și pentru reflectarea așteptărilor stakeholderilor, pornind de la nevoile concrete ale zonei

Procesul de consultare a jucat un rol foarte important pentru cultivarea încrederii în transparența decizională și finalitatea acestui demers, pe fondul scepticismului pronunțat instalat la nivelul general al populației și diferitelor categorii de stakeholderi în urma rezultatelor considerate “modeste”, “insuficiente” sau “nesatisfăcătoare” obținute de-a lungul timpului în contextul eforturilor de elaborare a unor strategii de dezvoltare pentru Valea Jiului, care nu au permis zonei să avanseze pentru atingerea tuturor obiectivelor în plan socio-economic. Potrivit evaluării unor participanți implicați în consultări, procesul de consultare circumscris elaborării prezentei strategii a fost descris ca fiind “unic” în istoria Văii Jiului din punct de vedere al transparenței, diversității formatelor și extensivității.

Implicarea directă a tuturor locuitorilor din Valea Jiului reprezintă cheia de succes pentru o schimbare radicală de mentalitate și de viață în ansamblu

Implementarea cu succes a viziunii de dezvoltare a Văii Jiului prin prezenta strategie trebuie să fie circumscrisă unor valori-cheie. Acestea sunt esențiale pentru consolidarea încrederii comunităților locale în actul public decizional, creșterea profilului responsabil și activ al decidenților locali, anularea preconcepțiilor și scepticismului populației față de șansa reală de materializare a unor astfel de inițiative complexe cu implicații pe termen lung pentru dinamica socio-economică a Văii Jiului și obținerea unei finalități de real impact, cu rezultate pozitive concrete pentru o tranziție carboniferă reușită a microregiunii, ce ar crea premise de replicare ca model de succes și la nivelul altor regiuni din România.

*Valea Jiului – regiune
revitalizată social,
durabilă și
interconectată, cu un
mediu economic
competitiv, susținut de
investiții, inovare și
recunoscută pentru
specificul local*

Viziunea de dezvoltare a Văii Jiului reprezintă o componentă foarte importantă a strategiei, cu valoare particulară pentru autoritățile locale și pentru identificarea locuitorilor din zonă cu obiectivele vizate. Aceasta a fost concepută din perspectiva strategică a dezvoltării, evaluând aspectele esențiale care să ofere și să consolideze sentimentul de apartenență al comunităților locale și rolul lor specific în dezvoltarea microregiunii în raport cu dificultățile întâmpinate și cu realitățile actuale. Implicarea directă a tuturor locuitorilor din Valea Jiului în procesul de tranziție de la o regiune monoindustrială la o zonă cu noi perspective de dezvoltare, reconfigurată energetic și socio-economic, reprezintă cheia de succes pentru o schimbare radicală de mentalitate și de viață în ansamblu.

Pentru definirea unei viziuni integrate, care să reflecte cât mai bine obiectivele vizate prin acest document, părțile interesate de strategia de dezvoltare a Văii Jiului au fost consultate, recomandările rezultând în elaborarea următoarei viziuni integrate: Valea Jiului – regiune revitalizată social, durabilă și interconectată, cu un mediu economic competitiv, susținut de investiții, inovare și recunoscută pentru specificul local. Pornind de la această viziune, strategia este fundamentată pe patru piloni de dezvoltare:

- I. Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare
- II. Diversificarea economică, inovare și antreprenoriat
- III. Valorificarea durabilă a specificului local
- IV. Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea

*Îmbunătățirea calității
vieții și crearea unui
mediu sănătos și
durabil pentru
generațiile viitoare*

Educația joacă un rol cheie în progresul social, creșterea calității vieții în Valea Jiului fiind puternic dependentă de perspectiva eficientizării sistemului de învățământ și de formare profesională prin alinierea la practicile europene și la noile priorități circumscrise unor domenii de actualitate precum tehnologia informației, cercetarea, dezvoltarea și inovarea. Alături de educație, creșterea nivelului serviciilor medicale în cadrul instituțiilor de profil din Valea Jiului și facilitarea accesului la servicii de calitate superioară în domeniul sănătății reprezintă un factor determinant pentru îmbunătățirea calității vieții comunităților locale, precum și pentru creșterea atractivității zonei din perspectiva reîntoarcerii tinerilor plecați. Mai mult decât atât, prin eforturi susținute și demersuri constante ale autorităților locale circumscrise energiei verzi, mijloacelor de transport ecologice și sistemelor “smart city”, microregiunea ar putea deveni prima regiune verde la nivel național în care acțiunile întreprinse vor conduce la un areal cu emisii de carbon foarte scăzute. Așadar, acțiunile propuse în cadrul Pilonului I “Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare” au în vedere crearea unui climat socio-profesional dinamic și performant pentru optimizarea standardelor de viață și regenerarea urbană responsabilă a Văii Jiului pentru tranziția spre economia verde

*Diversificarea
economică, inovarea și
antreprenoriatul*

Principala provocare a tranziției este aceea de a atenua impactul economic și social al contracției sectorului minier, prin crearea unui mediu care să stimuleze creșterea și diversificarea economică și angajarea forței de muncă, oferind în același timp oportunități atractive pentru generația tânără. Astfel, pentru a răspunde provocărilor actuale și viitoare, acțiunile propuse în cadrul Pilonului II “Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul” vizează crearea unui mediu economic diversificat, axat pe consolidarea creșterii și competitivității întreprinderilor mici și mijlocii cu activități și produse cu valoare adăugată mare, susținut de inițiative în favoarea inovației și a antreprenoriatului local.

*Valorificarea durabilă
a specificului local*

Efortul transformării regiunii Valea Jiului dintr-o zonă monoindustrială într-una cu economia diversificată, dintr-o zonă cu o populație îmbătrânită, dominată de fenomenul migrației tinerilor, într-una pe care tinerii să o prefere pentru continuarea studiilor și dezvoltarea unei cariere, dintr-o zonă puțin cunoscută la nivel național și internațional și cu o imagine mai degrabă negativă, într-una cu o identitate bine definită și atractivă are în centrul său dezvoltarea turismului și a industriilor creative. Dezvoltarea diversificată și coerentă a turismului, stimularea industriilor creative, sprijinirea producătorilor agroalimentari și a meșteșugarilor locali au potențialul de a contribui nu doar la bunăstarea economică a zonei, dar și de a rezolva multe dintre problemele sociale ale regiunii.

Astfel, acțiunile propuse în cadrul Pilonului III “Valorificarea durabilă a specificului local” vizează dezvoltarea coerentă și integrată a turismului și a industriilor creative în Valea Jiului, prin stimularea producătorilor locali, punerea în valoare a patrimoniului natural și cultural al zonei și conectarea cu regiunile învecinate.

*Accesibilitate,
mobilitate și
conectivitate*

Acțiunile propuse în cadrul Pilonului IV “Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea” vizează dezvoltarea durabilă a mobilității urbane multi-modale, într-un mod unitar, facilitând accesibilitatea în toate zonele microregiunii prin consolidarea conectivității între orașele/ municipiile componente și zonele imediat învecinate. Interconectarea zonei presupune, pe lângă infrastructura de transport (rutieră, feroviară și pe cablu), și dezvoltarea rețelelor de telecomunicații, dezvoltarea tuturor utilităților, precum și asigurarea unui transport public modern, cu un sistem inteligent de management al traficului.

*Realizarea viziunii din
cadru strategiei va fi
posibilă prin acțiuni
dedicate*

Realizarea viziunii din cadrul strategiei va fi posibilă prin acțiuni dedicate atingerii următoarelor deziderate:

Locuri de muncă: Accesul la obținerea unor locuri de muncă sigure, durabile și satisfăcătoare va fi permis tuturor categoriile de cetățeni interesați să lucreze.

Cunoaștere și competențe: Populația Văii Jiului va beneficia de facilități educaționale pentru a dobândi cunoștințe și aptitudini ce îi vor oferi șansa participării active la viața socială și economică a zonei. Educația pe termen lung va fi susținută și abandonul școlar va scădea.

Sănătate: Populația Văii Jiului va beneficia de servicii medicale la standarde calitative înalte care îi vor asigura o viață mai lungă și un trai sănătos.

Cultură și identitate: Locuitorii Văii Jiului vor capitaliza valorile culturale și vor promova tradițiile locale pentru crearea unui brand local. Identitatea locală va reflecta valorile și aspirațiile tuturor confesiunilor care trăiesc în zonă. Specificul local va oferi oportunități de dezvoltare economică pentru revitalizarea turismului prin valorificarea unor avantaje locale, incluse în patrimoniul istoric și cultural.

Conectivitate socială: Locuitorii Văii Jiului vor consolida relațiile de familie și la nivel de comunitate pentru a participa activ în viața socială. Vor fi luate măsuri pentru a preveni separarea copiilor de părinți și excluziunea socială, pentru redobândirea sentimentului de apartenență și mândrie locală.

Mediu curat: Valea Jiului va beneficia de acțiuni eficiente pentru păstrarea unui mediu curat și sănătos și pentru închiderea în siguranță a minelor încă operaționale, pentru reconversia centralei termice, cu protejarea și valorificarea frumuseților naturale și asigurarea nevoilor locuitorilor din Valea Jiului.

Diversificare economică: Valea Jiului va atrage investiții ce vor genera oportunități de lucru pentru populația tânără și adultă, va beneficia de inițiative antreprenoriale de succes și va dezvolta competențe profesionale ce vor conduce la operaționalizarea de proiecte în domeniile inovării, cercetării și dezvoltării.

Accesibilitate: Populația Văii Jiului va beneficia de mobilitate sporită, urmând a se deplasa ușor și eficient la nivel local și regional datorită dezvoltării infrastructurii rutiere și feroviare.

Implementarea proiectelor va avea în vedere diverse surse de finanțare disponibile în sprijinul tranziției de la cărbune, atât prin intermediul programelor și mecanismelor europene, cât și prin programele operaționale naționale

O componentă importantă a acestei strategii este finanțarea care va fi acordată în principal din fonduri europene și naționale, dedicate sprijinirii tranziției către o economie neutră din punct de vedere climatic, precum și revitalizării economiei post-pandemice (de exemplu, Planul Național de Redresare și Reziliență).

De asemenea, se vor valorifica mecanismele de finanțare pentru a sprijini sectoarele industriale cu consum intensiv de energie și sectorul energetic pentru a satisface nevoile de inovare ale tranziției către o economie cu emisii reduse de carbon (Fondul pentru Tranziție Justă).

La programele și mecanismele europene se va adăuga cofinanțarea prin programele naționale aferente exercițiului financiar 2021-2027.

Considerente conceptuale privind strategia

Strategia de dezvoltare socială, economică și de mediu a Văii Jiului a fost concepută ca document deschis consultării active cu autoritățile centrale și locale din Valea Jiului, precum și cu toate celelalte categorii relevante de stakeholderi, premegător validării politice. Această strategie este aliniată la realitățile prezente ale microregiunii și a fost calibrată la direcțiile strategice preconizate de autoritățile locale în strategiile de dezvoltare locală ale fiecărui UAT, în baza proiectelor derulate sau aflate în derulare în prezent și la așteptările populației privind revigorarea socială, dezvoltarea economică și protecția mediului înconjurător. Prezenta Strategie va completa, susține și alinia eforturile și obiectivele deja stabilite de autoritățile Văii Jiului prin strategiile locale pentru adresarea cât mai multor probleme ce necesită rezolvare în vederea creșterii nivelului de trai și dezvoltării socio-economice a microregiunii, ca liant între toate strategiile locale.

Un aspect esențial în conceperea strategiei a constat în **identificarea sectoarelor pentru care dezvoltarea este absolut necesară** ca pas important pentru atragerea de investiții, crearea condițiilor de dezvoltare a unor sectoare importante precum energia și turismul și îmbunătățirea condițiilor de viață pentru populație în ansamblu, cu accent pe crearea locurilor de muncă, optimizarea educației, asigurarea performanței ridicate a serviciilor medicale și garantarea sănătății mediului, având ca obiectiv esențial readucerea în Valea Jiului a tinerilor și părinților plecați să muncească în alte orașe sau în afara țării. În acest scop, a fost definită o viziune integrată pentru redesenarea Văii Jiului, considerând 4 factori relevanți: dezvoltare, atractivitate, competitivitate și durabilitate.

Valea Jiului – regiune revitalizată social, durabilă și interconectată, cu un mediu economic competitiv, susținut de investiții, inovare și recunoscută pentru specificul local

Strategia este structurată în **4 piloni de dezvoltare** cu **4 direcții strategice** subsumate fiecăruia. Pentru prezentarea direcțiilor strategice s-a aplicat o structură inspirată din Logical Framework Matrix, Anexa I la Framework Partnership Agreement (Acordul cadru de Parteneriat) utilizat la nivelul Comisiei Europene.

Fiecare pilon prezintă **considerentele ce motivează necesitatea includerii respectivului sector** în acest document (nevoile, oportunitățile și acțiunile vizate pentru dezvoltare, contribuția altor sectoare la dezvoltarea celui adresat și impactul previzionat), argumentație susținută prin prisma situației actuale a Văii Jiului și în raport cu viziunea de dezvoltare pe următorii ani. În accepțiunea noastră, cei 4 piloni selectați se justifică prin următoarele considerente:

- **Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare** sunt precondiții esențiale pentru schimbarea în bine a vieții oamenilor prin imprimarea unei noi dinamici sociale bazată pe dezvoltarea de competențe pentru accesarea de noi locuri de muncă în linie cu cerințele pieței muncii, asigurarea unor condiții mai bune de viață pentru toate categoriile de populație, cu servicii sociale îmbunătățite, cu facilitarea performanțelor înalte în învățământ pentru cei tineri, cu acordarea serviciilor medicale și dezvoltarea unei noi culturi de protecție a mediului aliniată cerințelor economiei verzi, cu impact pozitiv pentru sănătatea populației și pentru păstrarea frumuseților naturale ale Văii Jiului. Fără optimizarea condițiilor de trai și un mediu mai sănătos, zona nu poate să își determine tinerii și populația adultă să rămână în Valea Jiului, nici să se alinieze la noile tendințe de mediu, puternic corelate cu o dinamică socială și economică susținută de circularitatea economică.
- **Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul** sunt precondiții esențiale pentru stimularea dezvoltării economice și progresului social, pentru asigurarea unui viitor prosper pentru Valea Jiului pe durata tranziției de la cărbune și mai ales după închiderea minelor, dar și pentru a valorifica deplin

competențele și activitățile economice care nu sunt suficient dezvoltate, dar care prezintă potențial de dezvoltare, precum și pentru încurajarea inițiativelor antreprenoriale. Fără diversificare economică, susținută de antreprenoriat și inovare, zona nu se poate alinia imperativului reconfigurării energetice, standardelor moderne de progres și nivelului de dezvoltare al altor regiuni din Regiunea Vest și din România.

- **Valorificarea durabilă a specificului local** reprezintă condiția esențială pentru a permite oamenilor din Valea Jiului să valorifice arealul natural deosebit al zonei prin dezvoltarea turismului, a meșteșugurilor locale și promovarea patrimoniului cultural, industrial, social și natural, având tradiția minieră ca punct central de atractivitate, în baza unei abordări integrate ce vizează atragerea de vizitatori în zonele urbane și montane ale Văii Jiului pe durata întregului an și generarea de venituri semnificative pentru bugetele locale. Fără valorificarea specificului local, zona nu se poate dezvolta ca brand, nici nu își poate promova frumusețile naturale și tradițiile, care joacă un rol important în dezvoltarea turismului.
- **Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea** sunt precondiții esențiale pentru facilitarea tuturor activităților conexe viitoarelor măsuri economice, atragerea de investiții, dezvoltarea turismului și îmbunătățirea rutinei zilnice de transport și mobilitate pentru locuitorii Văii Jiului. Fără îmbunătățirea infrastructurii și crearea condițiilor pentru acces și mobilitate facile, zona nu își poate atinge majoritatea obiectivelor de dezvoltare, nici nu poate dobândi coeziune și fundament pentru a se ridica la standardele de mobilitate specifice altor regiuni, cu scopul redefinirii caracterului economic al regiunii.

Direcțiile strategice identificate în cadrul fiecărui pilon au fost selectate pornind de la identificarea unor probleme care blochează dezvoltarea Văii Jiului în prezent.

Problemele sunt corelate cu obiective specifice circumscrise realizării obiectivului general al pilonului. Au fost considerate **provocările existente** în abordarea circumscrisă soluționării respectivelor probleme în scopul atingerii obiectivelor specifice, acestea derivând din realitatea locală, mentalul colectiv și din considerente ce necesită evaluare pentru promovarea acțiunilor de o manieră care să permită implementarea acțiunilor incluse în Planul de acțiuni al acestei strategii.

Secțiunile privind **situația actuală** prezintă sumar realitatea din Valea Jiului din perspectiva problemei identificate pe fiecare pilon, cu accent pe neajunsurile existente și pe aspectele ce reclamă schimbare.

Viziunea de realizare prezintă situația preconizată a Văii Jiului așa cum o proiectăm în cazul în care prezenta strategie, acțiunile și proiectele aferente vor fi implementate cu succes. Aceasta poate părea ideală pe alocuri întrucât efortul necesită un nivel crescut de ambiție pentru asigurarea dezvoltării și progresului microregiunii.

Acțiunile au fost concepute luând în considerare precondițiile de realizare, ce reflectă acele criterii pe care le considerăm necesare pentru realizarea cu succes a obiectivelor specifice vizând soluționarea problemei identificate. În general, acestea se referă la abordarea ce ar trebui să fie adoptată de autoritățile locale, al căror rol va fi esențial în asigurarea implementării cu succes a strategiei, dar și la crearea premiselor favorabile prin demersuri precum perfectarea de parteneriate sau asigurarea finanțărilor necesare și a unor politici guvernamentale atent coordonate la nivel central până la finalizarea proiectelor.

Direcțiile strategice sunt calibrate prin **alinieră demersurilor de soluționare a problemelor identificate la politici/strategii naționale și europene** relevante pentru respectivele probleme întrucât acțiunile ce urmează a fi implementate pentru dezvoltarea Văii Jiului trebuie să fie circumscrise politicilor guvernamentale naționale și principalelor documente programatice, corelate cu reglementările europene actuale.

Misiune, viziune, valori

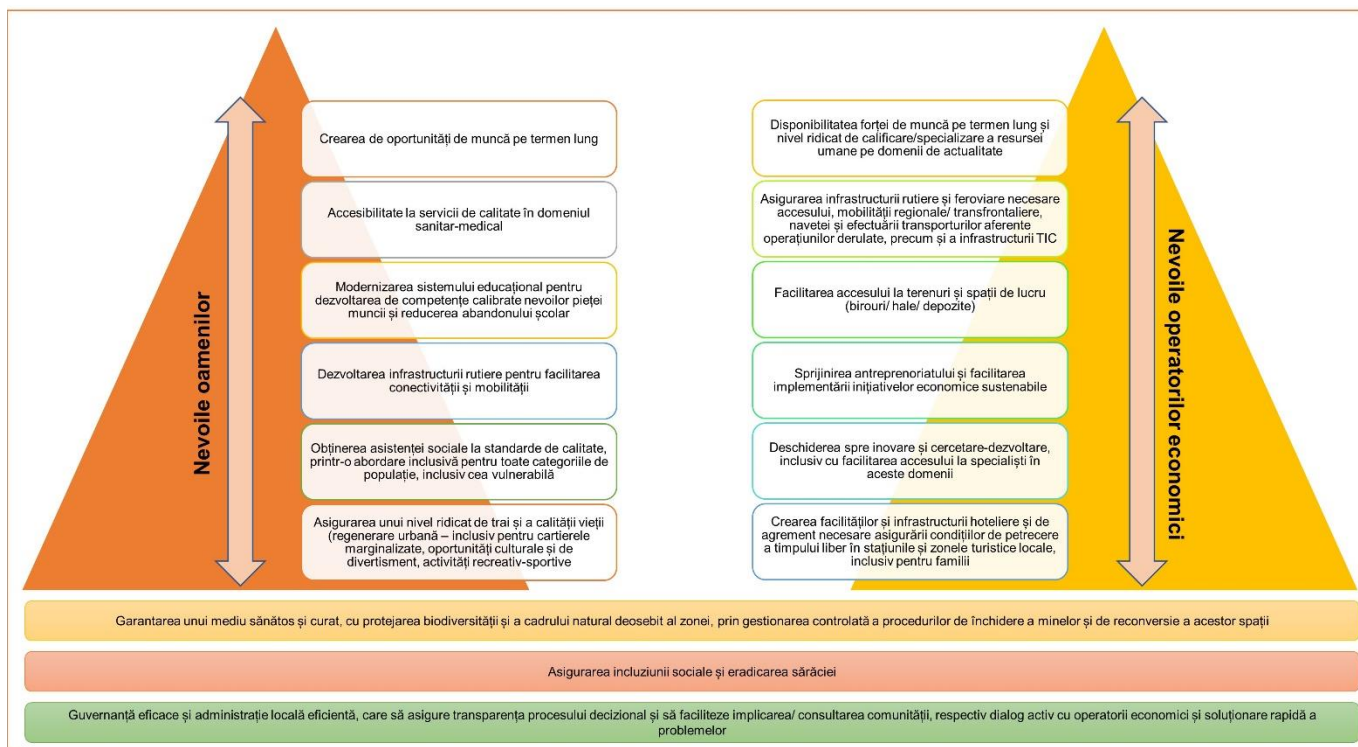
Misiune

Strategia de dezvoltare economică, socială și de mediu a Văii Jiului (2022-2030) vizează reconfigurarea socio-economică a zonei, influențată negativ de evoluțiile înregistrate la nivelul populației și sub aspectul dezvoltării economice, în contextul dificultăților generate de declinul industriei carbonifere odată cu inițierea, în anul 1995, a procesului de închidere a unor mine.

Prin acest document reprezentanții administrației locale din Valea Jiului își asumă Strategia, ce va fi aprobată la nivel guvernamental central, în perspectiva unei transformări semnificative a zonei în perioada 2022-2030 sub aspectul recalibrării percepției locuitorilor asupra identității locale și a rolului acestora în procesul tranziției energetice, precum și al valorificării potențialului zonei în vederea dezvoltării economice a Văii Jiului pe multiple paliere, a îmbunătățirii vieții locuitorilor, a promovării inovării și a decarbonării. Totodată, un rol instrumental revine structurii de guvernare (Asociația pentru Dezvoltare Teritorială Integrată Valea Jiului) care a fost definită și s-a constituit în contextul elaborării acestei strategii, în scopul implementării obiectivelor prevăzute. În procesul de implementare a strategiei și de aderare la obiectivele acesteia vor fi activ implicate toate părțile interesate din Valea Jiului, care pot avea un rol determinant, inclusiv ONG-uri și comunitatea de afaceri, structurile asociative, comunitățile și asociațiile locale, asociațiile de turism și structurile sindicale. Perspectiva dezvoltării zonei este atent calibrată pentru a fi durabilă prin elaborarea unor proiecte specifice ce stau la baza implementării strategiei. Toate aceste obiective sunt aliniate bunelor practici europene specifice regiunilor carbonifere în tranziție și direcțiilor vizate prin inițiative europene importante precum Mecanismul de Tranziție Justă (Just Transition Mechanism), Pactul Ecologic European (European Green Deal), Politica de Coeziune a Uniunii Europene (EU Cohesion Policy), cu valorificarea avantajelor competitive locale ale Văii Jiului.

Strategia susține planificarea echilibrată și realistă a viitorului Văii Jiului în raport cu nevoile socio-economice locale, cu lecțiile desprinse din experiențele anterioare ale zonei și cu evaluarea celor mai bune soluții de promovare a energiei curate, care deja sprijină peste 2 milioane de locuri de muncă la nivel european. Perspectiva foștilor angajați în sectorul minier va fi redefinită prin realizarea unor investiții în infrastructura publică, prin înlocuirea cărbunelui cu surse regenerabile și alternative de energie, prin promovarea recalificării profesionale, atragerea de investiții în sectoare care să pună în valoare resursele locale, inovare și diversificare economică. Transformarea fostelor situri miniere în facilități de stocare a energiei regenerabile sau obiective turistice ar putea crea noi locuri de muncă și ar putea genera valoare sub aspect economic, contribuind, totodată, la asigurarea necesarului energetic.

Strategia de dezvoltare se referă la orizontul 2030 și este concepută pe baza analizei situației de fapt din Valea Jiului, a resurselor și a oportunităților pe care le oferă zona, precum și pe baza evaluării nevoilor celor două grupuri-țintă prioritare – populația din Valea Jiului și mediul de afaceri, având administrația locală ca vector de implementare a acțiunilor rezultate din strategie. Aceste nevoi, reflectate în imaginea de mai jos, sunt adresate prin acțiuni și direcții de acțiune strategică, dedicate sectorial pilonilor de dezvoltare propuși, ce vor fi implementate prin proiecte configurate punctual pe fiecare segment.

În efortul de capitalizare a avantajelor oferite de „Inițiativa Regiunilor Carbonifere în Tranziție” (“Coal Regions in Transition”), Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene și autoritățile din Valea Jiului vor acționa în direcția unei transformări structurale de succes a zonei, centrată pe asigurarea echității sociale, identificarea oportunităților pentru a crea noi locuri de muncă și dezvoltarea de noi competențe, precum și pe valorificarea celor mai adecvate surse de finanțare pentru o reală diversificare economică, cu gestionarea echilibrată a provocărilor pe linia protecției mediului.

Potrivit prezentei strategii, obiectivele generale ale tranziției de la cărbune în Valea Jiului sunt:

- Crearea unui climat socio-profesional dinamic și performant pentru optimizarea standardelor de viață și asigurarea în mod responsabil a tranziției Văii Jiului spre economia verde;
- Crearea unui mediu economic diversificat, neutru din punct de vedere al emisiilor de carbon, axat pe consolidarea creșterii și competitivității întreprinderilor mici și mijlocii cu activități și produse cu valoare adăugată mare, susținut de inițiative în favoarea inovației și a antreprenoriatului local;
- Dezvoltarea coerentă și durabilă a turismului și industriilor creative în Valea Jiului, prin stimularea producătorilor locali, prin interconectarea zonelor turistice existente, dezvoltarea acestora, stimularea producătorilor locali punerea în valoare a patrimoniului natural și cultural al zonei și conectarea cu regiunile învecinate;
- Dezvoltarea durabilă a mobilității urbane multi-modale, într-un mod unitar, facilitând accesibilitatea în toate zonele microregiunii prin consolidarea conectivității între orașele/ municipiile componente și zonele imediat învecinate ar deschide Valea Jiului către noi oportunități pentru toate industriile.

Viziune

Viziunea de dezvoltare a Văii Jiului reprezintă o componentă foarte importantă a strategiei, cu valoare particulară pentru autoritățile locale și pentru identificarea locuitorilor din zonă cu obiectivele vizate. Aceasta a fost concepută din perspectiva strategică a dezvoltării, evaluând aspectele esențiale care să ofere și să consolideze sentimentul de apartenență al comunităților locale și rolul lor specific în dezvoltarea microregiunii în raport cu dificultățile întâmpinate și cu realitățile actuale. Implicarea directă a tuturor locuitorilor din Valea Jiului în procesul de tranziție de la o regiune monoindustrială la o zonă cu noi perspective de dezvoltare, reconfigurată energetic și socio-economic, reprezintă cheia de succes pentru o schimbare radicală de mentalitate și de viață în ansamblu.

Obiectivele strategice ale viziunii vor fundamenta direcțiile strategice de dezvoltare pe termen mediu și lung, coagulând principalii factori de necesitate, dar și de atracție din Valea Jiului, care vor permite realizarea de acțiuni concrete circumscrise implementării de politici și proiecte durabile. Viziunea și obiectivele strategice propuse prin această strategie sunt concepute prin integrarea valorilor, intereselor și nevoilor de dezvoltare, astfel încât Valea Jiului să fie revitalizată și să prezinte perspective reale de progres și modernizare pe multiple segmente.

Pentru definirea unei viziuni integrate, care să reflecte cât mai fin obiectivele vizate prin acest document, părțile interesate de strategia de dezvoltare a Văii Jiului au fost consultate asupra a trei opțiuni de viziune mono-temă:

- Valea Jiului – Generator de inovație în sectorul energetic;
- Valea Jiului – Centru de reconversie profesională și specializare inteligentă;
- Valea Jiului – Una dintre cele mai atractive destinații turistice ale României în orice anotimp.

Recomandările formulate de părțile interesate în cadrul acestui proces de consultare derulat în perioada 30 martie – 25 aprilie 2020 au rezultat în elaborarea următoarei viziuni integrate:

Valea Jiului – regiune revitalizată social, durabilă și interconectată, cu un mediu economic competitiv, susținut de investiții, inovare și recunoscută pentru specificul local

Pornind de la această viziune, strategia este fundamentată pe patru piloni de dezvoltare:

- Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare;
- Diversificarea economică, inovare și antreprenoriat;
- Valorificarea durabilă a specificului local;
- Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea.

Realizarea acestei viziuni va fi posibilă prin acțiuni dedicate atingerii următoarelor deziderate:

Cunoaștere și competențe: Populația Văii Jiului va beneficia de facilități educaționale pentru a dobândi cunoștințe și aptitudini ce îi vor oferi șansa participării active la viața socială și economică a zonei. Educația pe termen lung va fi susținută și abandonul școlar va scădea.

Sănătate: Populația Văii Jiului va beneficia de servicii medicale la standarde calitative înalte care îi vor asigura o viață mai lungă și un trai sănătos.

Cultură și identitate: Locuitorii Văii Jiului vor capitaliza valorile culturale și vor promova tradițiile locale pentru crearea unui brand local. Identitatea locală și regională va reflecta valorile și aspirațiile tuturor confesiunilor care trăiesc în zonă. Specificul local va oferi oportunități de dezvoltare economică pentru revitalizarea turismului prin valorificarea avantajelor locale oferite de toate zonele turistice.

Conectivitate socială: Locuitorii Văii Jiului vor consolida relațiile de familie și la nivel de comunitate pentru a participa activ în viața socială. Vor fi luate măsuri pentru a preveni separarea copiilor de părinți și excluderea socială, pentru redobândirea sentimentului de apartenență și mândrie locală.

Mediu curat: Valea Jiului va beneficia de acțiuni eficiente pentru păstrarea unui mediu curat și sănătos și pentru închiderea în siguranță a minelor încă operaționale, cu protejarea și valorificarea frumuseților naturale și asigurarea nevoilor locuitorilor din Valea Jiului.

Diversificare economică: Valea Jiului va atrage investiții ce vor genera oportunități de lucru pentru populația tânără și adultă, va beneficia de inițiative antreprenoriale de succes și va dezvolta competențe profesionale ce vor conduce la operaționalizarea de proiecte în domeniile industriale, în turism, inovare, cercetare și dezvoltare.

Locuri de muncă: Accesul la obținerea unor locuri de muncă sigure și satisfăcătoare va fi posibil pentru toate categoriile de cetățeni interesați să lucreze.

Accesibilitate: Populația Văii Jiului va beneficia de mobilitate sporită, urmând a se deplasa ușor și eficient la nivel local și regional datorită dezvoltării infrastructurii rutiere și feroviare.

Noua viziune având ca perspectivă anul 2030 a fost corelată cu direcțiile elaborate prin alte strategii și planuri naționale și regionale (Planul pentru dezvoltare regională a Regiunii Vest 2014-2020¹, Strategia de dezvoltare locală a microregiunii Valea Jiului (2007)², Strategia de dezvoltare teritorială a României³, Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă 2030⁴, Planul pentru dezvoltarea regională a regiunii Vest 2021-2027⁵, Planul Național Integrat pentru Energie și Schimbări Climatice, versiunea aprilie 2020⁶, Strategia energetică a României 2019-2030, cu perspectiva anului 2050, versiunea preliminară⁷, Strategia privind modernizarea infrastructurii educaționale 2017-2023⁸) pentru a asigura continuitate acelor demersuri inițiate și derulate până în prezent și, totodată, pentru imprimarea unor noi direcții cu scopul profilării Văii Jiului spre o etapă de dezvoltare susținută de o nouă abordare, calibrată bunelor practici europene specifice regiunilor carbonifere în tranziție.

Viziunea de dezvoltare pentru Valea Jiului a fost definită pentru a răspunde nevoilor și dorințelor principalelor grupuri-țintă (comunități locale, mediu de afaceri/investitori), pornind de la întrebări cu implicații critice și strategice:

- Care sunt condițiile de trai ale locuitorilor din Valea Jiului, ce standarde de viață își doresc și cum poate crește calitatea vieții acestora?
- Ce provocări întâmpină sistemul sanitar-medical și cel de învățământ și cum ar trebui eficientizată funcționarea acestora?
- Care este potențialul uman al zonei și ce nevoi de dezvoltare a competențelor există pentru alinierea la cererea pieței muncii? Cum ar putea fi prevenită migrarea și susținută retenția tinerilor în zonă?
- Ce condiții ar trebui îndeplinite pentru atragerea de activități economice profitabile în zonă? Ce factori ar contribui la creșterea atractivității și competitivității economice a Văii Jiului?
- Cum ar putea fi încurajat și dezvoltat antreprenariatul local? Care ar fi factorii de stimulare a dezvoltării inovației și cercetării?
- Ce nevoi de îmbunătățire a infrastructurii de transport sunt prioritare pentru creșterea mobilității și conectivității zonei?

1 Planul pentru dezvoltare regională a Regiunii Vest 2014-2020, <https://adrvest.ro/planul-pentru-dezvoltare-regionala-2014-2020/>

2 Strategia de dezvoltare locală a microregiunii Valea Jiului (2007), <http://www.strategvest.ro/media/dms/file/Valea%20Jiului/strategie%20valea%20jiului.pdf>

3 Strategia de dezvoltare teritorială a României, <http://www.sdtr.ro/>

4 Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030, <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/208312> sau http://dezvoltaredurabila.gov.ro/web/wp-content/uploads/2020/10/Strategia-nationala-pentru-dezvoltarea-durabila-a-Romaniei-2030_002.pdf

5 Planul pentru dezvoltarea regională a regiunii Vest 2021-2027, <https://www.nord-vest.ro/planul-de-dezvoltare-regionala-2021-2027/>

6 Planul Național Integrat pentru Energie și Schimbări Climatice, versiunea aprilie 2020, https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/ro_final_necp_main_ro.pdf

7 Strategia energetică a României 2019-2030, cu perspectiva anului 2050, versiunea preliminară, <http://energie.gov.ro/transparenta-decizionala/strategia-energetica-a-romaniei-2019-2030-cu-perspectiva-anului-2050/>

8 Strategia privind modernizarea infrastructurii educaționale 2017-2023, https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategie%20SMIE_2017docx_0.pdf

- Cum ar putea Valea Jiului să atragă mai mulți turiști și să beneficieze de venituri generate din acest sector pe parcursul întregului an?
- Ce condiții vor trebui îndeplinite în procedurile de închidere a minelor încă operaționale pentru garantarea protecției mediului? Ce alte măsuri ar trebui luate în scopul asigurării unui trai sănătos pentru populația Văii Jiului?

Analiza provocărilor și oportunităților din Valea Jiului, realizată ca pas premergător elaborării prezentei strategii, a evidențiat o serie de aspecte pozitive pe care Valea Jiului le poate capitaliza cu succes pentru o abordare competitivă pe componente precum potențialul turistic, infrastructura energetică, tradițiile locale, facilitățile de învățământ superior și vocațional, întreprinderile mici și mijlocii deja existente/mediul antreprenorial, considerând rolul pe care zona l-ar putea avea la nivel Regiunii Vest și, în perspectivă, contribuția pe care Valea Jiului ar putea să o genereze la PIB-ul național în baza implementării coerente a unor direcții prioritare de dezvoltare economică pe termen scurt și mediu. Câteva elemente relevante ce susțin oportunitatea unei dezvoltări active a zonei:

- Valea Jiului se situează în județul Hunedoara aparținând Regiunii Vest, a doua cea mai dezvoltată regiune din România. Posibilitatea obținerii unei intensități diferite a ajutorului de stat față de cea a Regiunii Vest va permite o cofinanțare publică substanțială pentru investiții publice și private. Crearea unui regim de stimulare a investițiilor dedicat pentru Valea Jiului, diferit față de cel al Regiunii Vest, ar spori atractivitatea pentru ancorarea și dezvoltarea unor întreprinderi mici și mijlocii în zonă.
- Microregiunea este o atracție turistică în creștere, beneficiind de un mediu natural deosebit, favorabil dezvoltării turismului pe multiple segmente (sportiv, rural, vizitarea siturilor industriale, speologie, turism de vânătoare, turism cultural). Un concept de dezvoltare integrată a turismului va susține crearea brandului Valea Jiului pe cel puțin 3 paliere: 1) tranziție energetică; 2) regenerare urbană; 3) brand comun pentru produse locale și turism cu perspectiva de atragere a turiștilor și investițiilor. Valorificarea turismului va sprijini dezvoltarea unor activități conexe, cum ar fi industria ușoară și meșteșugurile, inclusiv prelucrarea lemnului pentru produse cu valoare adăugată.
- Valea Jiului dispune de un număr relativ mare de persoane apte de muncă, iar valorificarea competențelor Universității din Petroșani și eficientizarea programelor de studiu și formare profesională din Valea Jiului vor contribui la adaptarea elevilor și altor resurse umane la nevoile actuale de pe piața muncii. Interesul sporit pentru robotică/tehnologie în rândul populației tinere din zonă și parteneriatele semnate între Universitate și liceele din regiune pentru sprijinirea tinerilor în acest domeniu va deschide oportunități de facilitare a cooperării multidisciplinare prin perfectarea de parteneriate cu centre similare de cercetare sau companii de robotică pe plan internațional.
- Performanțele economice ale Văii Jiului vor depinde de creșterea atractivității pe multiple paliere:
 - Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport interregional și de legătură cu județele limitrofe va avea impact favorabil asupra întregului mediu economic din Valea Jiului, optimizând tranzitul angajaților și mărfurilor dintr-o localitate/regiune în alta și asigurând rute active pentru operatorii de transport rutier și feroviar, conectivitate eficientă care să susțină cererea pentru funcțiuni esențiale în atragerea investitorilor și o alternativă viabilă de transport pentru angajații care fac naveta între orașele din zonă.
 - Dezvoltarea rețelei de distribuție a energiei va atrage interesul întreprinderilor din domeniul energiilor regenerabile datorită scăderii implicate a costului de racordare a unor noi parcuri energetice
 - Regenerarea urbană integrată a zonei va contribui semnificativ la promovarea branding-ului zonei și a identității locale la nivel național și internațional.
- Perspectiva relocării unor autorități de interes regional în Valea Jiului va avea un impact semnificativ pentru crearea de locuri de muncă directe și indirecte, precum și pentru stimularea conectivității directe cu alte orașe.

Analiza evoluției istorice a zonei monoindustriale Valea Jiului și a profilului actual al microregiunii evidențiază disparități semnificative de dezvoltare în raport cu restul Regiunii Vest și la nivel de țară, atât din punct de vedere al facilităților teritoriale și de infrastructură, cât mai ales al situației șomajului, capitalului uman, oportunităților

economice și serviciilor oferite în diferite domenii. În plus, perspectiva închiderii minelor încă operaționale și necesitatea reconfigurării energetice a zonei pentru valorificarea altor surse de energie în locul cărbunelui prezintă provocări adiționale. Această realitate necesită o pregătire adecvată a procesului complex de tranziție cu accent pe o abordare unitară care să asigure noi condiții de viață, să însuflească o nouă mentalitate și să pregătească toate categoriile de populație din comunitățile locale pentru un rol activ în profilarea noii perspective a Văii Jiului, în baza promovării de principii comune și politici integrate. Strategia va da startul unui demers de creștere a capacității și responsabilității fiecărui cetățean al Văii Jiului de a propune și de a participa la implementarea măsurilor pentru revitalizare și tranziție de la cărbune.

Pentru următorii 10 ani, dar și ulterior, Valea Jiului trebuie să demonstreze că este o comunitate unită în jurul unui țel comun, a unui scop asumat politic și înșușit de întreaga comunitate, pentru creșterea nivelului de înțelegere a necesității planificării și a importanței transparenței guvernării și democrației participative. Oamenii din Valea Jiului doresc o zonă administrată activ, corect și cu rezultate palpabile în soluționarea problemelor cetățenilor și în privința ridicării standardului de viață, creând perspective ca, până în 2040-2050, să devină un exemplu inovator la nivel european de bună practică pentru asumarea unui viitor comun.

Valori

Implementarea cu succes a viziunii de dezvoltare a Văii Jiului prin prezenta strategie trebuie să fie circumscrisă unor valori-cheie. Acestea sunt esențiale pentru consolidarea încrederii comunităților locale în actul public decizional, creșterea profilului responsabil și activ al decidenților locali, anularea preconcepțiilor și scepticismului populației față de șansa reală de materializare a unor astfel de inițiative complexe cu implicații pe termen lung pentru dinamica socio-economică a Văii Jiului și obținerea unei finalități de real impact, cu rezultate pozitive concrete pentru o tranziție carboniferă reușită a microregiunii, ce ar crea premise de replicare ca model de succes și la nivelul altor regiuni din România. Principalele valori ce fundamentează prezenta strategie de dezvoltare vizează:

Participare – Strategia a fost realizată prin consultarea publicului larg, considerând recomandările și contribuția directă a tuturor categoriilor de reprezentanți ai comunităților locale în procesele decizionale, pentru a genera rezultate palpabile și asumate pe scara largă, fără discriminare și în beneficiul tuturor locuitorilor din Valea Jiului.

Responsabilitate și profesionalism – Autoritățile centrale și locale vor acționa responsabil și profesionist, cu asumarea unui leadership activ circumscris obiectivelor vizate și rezultatelor ce vor fi obținute prin aceasta strategie, precum și modulului eficient de prevenire și gestionare a potențialelor riscuri ce ar putea deriva pe parcursul derulării unor acțiuni/proiecte.

Etică și transparență – Autoritățile centrale și locale vor acționa în interes public pentru punerea în aplicare a prezentei strategii de o manieră corectă, constantă și imparțială, urmând să asigure deplină transparență decizională în fiecare etapă relevantă pentru buna desfășurare a procesului de implementare.

Eficiență și gândire în perspectivă – Strategia va fi implementată cu respectarea principiilor aferente funcționării eficiente a noului mecanism de guvernare, cu atenta planificare a demersurilor pentru viitorul generațiilor din Valea Jiului, cu valorificarea echilibrată a finanțării ce va fi disponibilă pentru fiecare proiect și cu evaluarea impactului deciziilor pe termen lung.

Inovare – Autoritățile centrale și locale vor promova o nouă abordare pentru a face diferența prin modul de gestionare și implementare a acțiunilor/proiectelor derivate din strategie, cu deschidere spre nou, inovare și adoptare de bune practici europene, prin încurajarea comunităților locale să joace un rol direct în configurarea viitorului Văii Jiului.

Cooperare și parteneriat – Strategia va fi pusă în aplicare prin strânsa colaborare a autorităților locale cu cele mai relevante categorii de reprezentanți din cadrul comunităților locale și prin perfectarea de parteneriate durabile cu Universitatea din Petroșani, ONG-urile active în zonă și comunitatea de afaceri locală, dar și cu alte entități din afara Văii Jiului (precum Consiliul Județean Hunedoara, care s-a implicat activ în susținerea financiară a mai multor proiecte pentru Valea Jiului, printre care se numără proiectul Green Line), pentru implementarea cu succes a proiectelor vizate pentru domeniile subsumate pilonilor de dezvoltare.

Durabilitate – Autoritățile centrale și locale își asumă să promoveze o abordare echilibrată în plan social, economic, cultural și de mediu, urmând să acționeze pentru integrarea eficientă a acestui concept în activitatea circumscrisă strategiei.

Contextul elaborării strategiei

Cadrul general

Piețele energetice internaționale se află într-un complex proces de tranziție pe dimensiunile geopolitică, economică, tehnologică și de mediu. Aceste evoluții au impact semnificativ asupra sectorului energetic. Politicile climatice și de mediu centrate pe reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și pe implementarea politicilor circumscrise energiilor curate reprezintă unul dintre factorii relevanți de modelare a schemelor de consum pentru sectorul energetic. Uniunea Europeană și-a asumat reducerea cu 100% a emisiilor de gaze cu efect de seră până în anul 2050, comparativ cu nivelul emisiilor din anul 1990, fapt ce pe termen lung va duce la creșterea ponderii surselor regenerabile și a celor cu conținut redus de carbon în mixul energetic.⁹

Potrivit Comisiei Europene, cărbunele continuă să fie extras în 31 de regiuni din 11 țări europene cu aproximativ 230.000 angajați în sector. Cărbunele reprezintă aproximativ un sfert din totalul producției de energie la nivel UE, fiind o importantă sursă pentru procesele industriale, în pofida declinului constant al producției și consumului de cărbune din ultimele decenii. Previziunile privind creșterea activităților industriale în economiile emergente au determinat investiții considerabile în producția de cărbune, însă cererea a scăzut în ultimii ani, rezultând în capacități neutilizate și preț redus al acestei resurse.¹⁰

Situația din România

Sectorul energetic este o prioritate a politicii economice și de securitate a României, contribuind la dezvoltarea țării cu impact semnificativ pentru calitatea vieții, nivelul de competitivitate economică și calitatea mediului înconjurător. România beneficiază de un mix energetic echilibrat și diversificat, care include și cărbune. În vreme ce resursele de gaz natural acoperă peste 65% din necesarul intern, cărbunele e supus presiunilor aferente costului emisiilor de carbon, deși acesta continuă să aibă aport la stabilitatea sistemului energetic național.

La începutul anilor '90, Valea Jiului avea o populație de aproximativ 140.000 locuitori și peste 45.000 angajați în 15 unități miniere care furnizau în jur de 22 milioane de tone de cărbune anual. În prezent doar 4 mine mai sunt operaționale, însă și acestea urmează să fie închise în următorii ani.^{11 12}

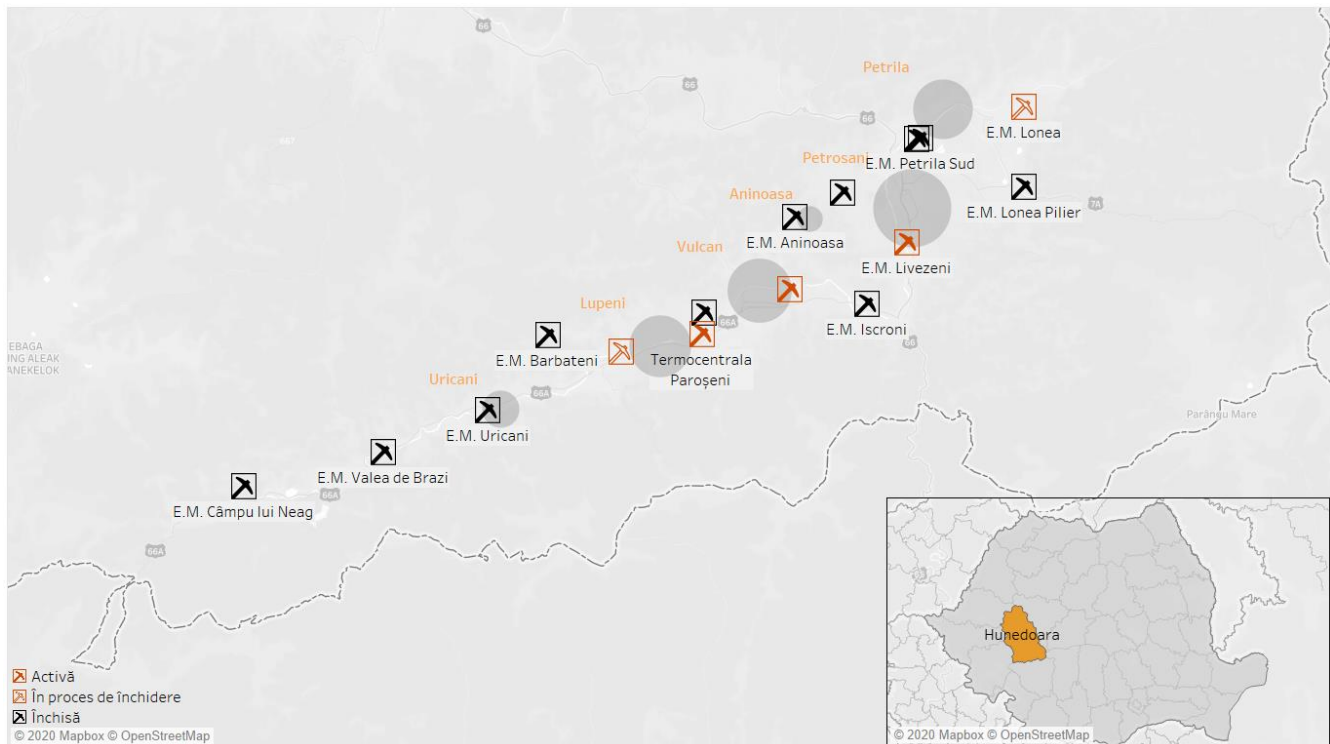
⁹ https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies_en

¹⁰ https://ec.europa.eu/energy/topics/oil-gas-and-coal/EU-coal-regions/coal-regions-transition_en

¹¹ Institutul Național de Statistică

¹² 2018. Strategia energetică a României pentru perioada 2019-2030, în perspectiva anului 2050, versiune în lucru, pagina 44;

Hartă 1 – Evoluția activității miniere în Valea Jiului ulterior anului 1990

Sursa: PwC

Scăderea nivelului de utilizare a cărbunelui a condus la închiderea de mine în mai multe regiuni din Europa, decizia de renunțare la cărbune fiind asumată de guvernele țărilor respective. Astfel de acțiuni de tranziție necesită calibrare la responsabilitățile climatice, de mediu și de sănătate, precum și rezolvarea problemelor lucrătorilor în sectorul minier și subsecvent, ale comunităților afectate.

Conform Acordului Climatic al ONU (UN Climate Agreement) semnat la Paris, Europa și țările OECD trebuie să renunțe la cărbune până în anul 2030 sau chiar mai devreme, evoluție asumată și de guvernele semnatare ale Powering Past Coal Alliance. România a amânat decizia de a renunța la cărbune, însă pe fondul presiunilor economice în creștere asupra sectorului energetic, în 2018 Ministerul Energiei a anunțat pentru prima dată perspectiva procesului de tranziție de la cărbune până în anul 2040.

Pentru valorificarea oportunităților conferite de tranziția energetică la nivel global, România s-a angajat să abordeze noi direcții de dezvoltare a sectorului energetic conform Strategiei Uniunii Energetice (Energy Union Strategy) și Pachetului pentru Energie Curată (Clean Energy Package). Atingerea țăintelor de decarbonare stabilite prin Planul Național Integrat pentru Energie și Schimbări Climatice 2021-2030 (PNIESC) va necesita investiții semnificative, în următoarele dimensiuni principale:

- Decarbonare – emisiile și absorbțiile GES
- Decarbonare – energia din surse regenerabile
- Eficiență energetică
- Securitate energetică
- Piața internă a energiei
- Cercetare, inovare și competitivitate

Demersurile europene în sprijinul tranziției de la cărbune

În efortul de sprijinire a țărilor aflate în proces de tranziția de la cărbune, Comisia Europeană a lansat în anul 2017 Inițiativa Regiunilor Carbonifere în Tranziție (Coal Regions in Transition Initiative). Valea Jiului a devenit una dintre regiunile pilot, iar Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene a fost desemnat în anul 2018 coordonator la nivel național al Inițiativei pentru Valea Jiului în cadrul platformei activate pentru această inițiativă europeană.

În luna decembrie 2019 Comisia Europeană a prezentat Pactul Ecologic European (European Green Deal) având ca obiectiv o Europă neutră climatic până în 2050. În acest context a fost introdus Mecanismul de Tranziție Justă (Just Transition Mechanism) pentru a ajuta regiunile carbonifere în efortul de tranziție spre o economie cu emisii reduse de carbon, pentru crearea de locuri de muncă verzi, realizarea de investiții în transport public durabil și în energie regenerabilă, pentru îmbunătățirea conectivității digitale.

Pentru Valea Jiului elaborarea acestei strategii de dezvoltare vizează adoptarea de politici sectoriale care să susțină proiecte și programe în linie cu viziunea de dezvoltare propusă, pornind de la profilarea zonei în plan regional pentru capitalizarea punctelor tari, identificarea oportunităților și rezolvarea problemelor stabilite în cadrul diagnozei realizate premergător strategiei. Valea Jiului se va defini prin această strategie prin prisma avantajelor competitive specifice micoregiunii pentru activități economice țintă și prin implementarea de proiecte ce includ infrastructura de transport, diversificarea economică, spiritul antreprenorial și oportunitățile de inovare, calitatea vieții și protecția mediului, potențialul turistic și valorile locale ce consolidează identitatea comunităților din zonă. Coroborate într-o abordare conceptuală de dezvoltare integrată, acestea vor contribui la realizarea obiectivelor strategice de progres socio-economic al Văii Jiului.

În plus, direcțiile de acțiune vizate pentru dezvoltarea Văii Jiului vor fi calibrate la obiectivele Pactului Ecologic European (2019) ce vizează economiile moderne competitive, inclusiv din perspectiva utilizării resurselor pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră:

- Atingerea țărilor în materie de climă prevăzute pentru orizontul 2030 și 2050
- Modernizarea sectorului industrial pe principiile economiei circulare
- Furnizarea de energie curată la prețuri accesibile
- Accelerarea tranziției către o mobilitate durabilă și inteligentă
- Asigurarea eficienței energetice a clădirilor
- Conservarea și refacerea ecosistemelor și biodiversității
- Reducerea poluării pentru asigurarea unui mediu sănătos

Într-un plan mai larg, strategia Văii Jiului se circumscrie obiectivelor Politicii de Coeziune a Uniunii Europene, aferente exercițiului de planificare bugetară 2021-2027, pe următoarele 5 obiective de politică:

- **O Europă mai competitivă și mai inteligentă**, prin promovarea unei transformări economice inovatoare și inteligente și a conectivității TIC regionale
- **O Europă mai verde**, rezilientă, cu emisii reduse de dioxid carbon, care se îndreaptă către o economie cu zero emisii de dioxid de carbon, prin promovarea tranziției către o energie curată și echitabilă, a investițiilor verzi și albastre, a economiei circulare, a atenuării schimbărilor climatice și a adaptării la acestea, a prevenirii și gestionării riscurilor, precum și a unei mobilități urbane durabile;
- **O Europă mai conectată** prin dezvoltarea mobilității
- **O Europă mai socială**, și mai favorabilă incluziunii, pentru implementarea Pilonului european al drepturilor sociale ;
- **O Europă mai apropiată de cetățeni**, prin promovarea dezvoltării durabile și integrate a tuturor tipurilor de teritorii și de inițiative locale.

De asemenea, documentul se aliniază și direcțiilor vizate prin *Agenda Teritorială Europeană 2030* (European Territorial Agenda 2030 - versiunea de propunere 2019) având 2 obiective principale - O Europă Justă (Echitabilă) și O Europă Verde – calibrate pe 6 direcții prioritare de dezvoltare a teritoriului european:

O Europă Justă (Echitabilă) – în sprijinul asigurării viitorului pentru toate categoriile de populație

- O Europă echilibrată: dezvoltare teritorială mai echilibrată, cu valorificarea diversității europene
- Regiuni funcționale: dezvoltare locală și regională cu reducerea inegalității
- Integrare dincolo de granițe: viață și muncă peste granițele naționale

O Europă Verde – în sprijinul proceselor de tranziție

- Mediu sănătos: medii curate pentru o viață mai bună și orașe neutre climatic
- Economie circulară: economii locale puternice și durabile în lumea globalizată
- Conectivitate durabilă: conectivitate digitală și fizică durabilă a zonelor.

Componenta de dezvoltare durabilă a Văii Jiului

În fundamentarea Strategiei de dezvoltare economică, socială și de mediu a Văii Jiului se pune accent pe măsuri de tranziție către o economie durabilă, aliniate obiectivelor de dezvoltare durabilă din Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030, dar adaptate la specificul local din Valea Jiului și menite să asigure sprijinirea diversificării economice a microregiunii, împreună cu măsuri de recalificare și incluziune activă a lucrătorilor și a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, sprijinind, totodată, transformarea proceselor industriale, necesară pentru o tranziție spre o economie neutră, concomitent cu menținerea sau creșterea numărului locurilor de muncă din Valea Jiului. În cadrul procesului de tranziție de la activități strict legate de minerit la activități economice diversificate sunt implicate trei părți: companiile miniere, comunitățile și autoritățile. În actualul context global, România s-a alăturat majorității statelor europene prin semnarea Declarației privind utilizarea Pactului Ecologic European ca element cheie în Planul de redresare a Uniunii Europene post-pandemia COVID -19. Elaborarea Strategiei de dezvoltare economică, socială și de mediu a Văii Jiului e centrată pe nevoia de dezvoltare a zonei, dar și pe procesul de tranziție către o economie durabilă fiind indicată în Anexa D a Raportului de Țară 2020 ca zona de importanță strategică (Județul Hunedoara) care trebuie sprijinită la nivel economic și social, dar mai ales în procesul de reducere semnificativă a gazelor cu efect de sera GES (peste 65% din emisiile GES din România provin din industria minieră și din producție).

Tranziția către o economie durabilă la nivel național vizează pentru Valea Jiului acțiuni specifice în direcția dezvoltării spiritului antreprenorial și a IMM-urilor pe domenii specifice identificate în procesul de elaborare a strategiei de dezvoltare, coroborate cu măsuri integrate de asigurare a forței de muncă bine pregătită care se va regăsi în aceste companii, în conformitate cu obiectivele de dezvoltare durabilă ODD08 – Muncă decentă și creștere economică și ODD11 – Orașe și comunități durabile, prin sublinierea potențialului Văii Jiului într-un context urban real (în cele 6 UAT-uri), care permite explorarea și eventual punerea în aplicare ulterioară a unor inovații durabile (de exemplu, în domeniul locuințelor), precum și valorificarea orașului ca „dispozitiv de învățare”, care facilitează învățarea socială și permite instituirea unor relații de cooperare ce pot reduce riscurile sociale. Este foarte important ca prin aceste măsuri de tranziție către o economie durabilă să fie valorificată experiența unor comunități inteligente care s-au îndreptat deja spre soluții de economie circulară pentru clădiri, mobilitate, produse, gestionarea deșeurilor și planificarea și gestionarea teritoriilor lor și care încurajează Comisia Europeană să promoveze în continuare soluțiile respective pentru toate comunitățile inteligente. Aceste contribuții vor juca un rol semnificativ în realizarea ODD-urilor amintite, certificând aceasta tranziție.

Un alt set de acțiuni specifice Văii Jiului vizează investiții în tehnologii/infrastructura pentru energie curată cu emisii reduse, în conformitate cu obiectivul de dezvoltare durabilă ODD7 – Energie curată și la preturi accesibile.

Tranziția către o economie durabilă în Valea Jiului se va realiza prin implementarea de măsuri de tranziție spre economia circulară în conformitate cu obiectivul de dezvoltare durabilă ODD12 – Producție și consum responsabil, coroborat cu Obiectivul de dezvoltare durabilă ODD 4 – Educație de calitate.

Din perspectiva sustenabilității, este important ca întregul proces de închidere a minelor și consecințele activității miniere să fie plasate într-un interval de timp mai amplu decât perioada atribuită operării minei, astfel încât prin măsurile de tranziție către o economie durabilă să se poată folosi baza existentă aplicată unui proces de dezvoltare durabilă bazat pe cei 3 piloni ai dezvoltării durabile: economic, social și de mediu. Un astfel de model are avantajul flexibilității și adaptabilității la contextul local și nevoile comunității, însă adoptarea sa necesită transformări majore în întreaga structură de guvernare națională la care se raportează astfel încât și modelul de tranziție către economia durabilă la nivel național să poată permite remodelări sistemice pe baza condițiilor existente în Valea Jiului.

Tranziția către o economie durabilă nu implică asumarea legitimității și încrederii în acțiunile întreprinse de o multitudine de actori, pornind de la nivelul de bază al comunității din Valea Jiului către autoritățile regionale și centrale. Planificarea riguroasă și din timp va conduce la creșterea capacității de adaptare a mediului economic și social pentru a prelua responsabilitatea de la industria minieră aflată în declin, ca parte a procesului strategic de transformare economică. Este necesară înțelegerea adecvată a elementelor cheie ce pot fi valorificate la nivel de potențial natural sau sectoare economice, printr-un amplu proces consultativ, dar și prin identificarea și evaluarea tuturor inițiativelor întreprinse și a proiectelor implementate în procesul de tranziție.

Nu în ultimul rând, punerea în aplicare a noii strategii de dezvoltare a Uniunii Europene, reflectată prin Pactul Ecologic European, generează, pe de o parte, oportunități pentru reasezarea fundamentelor economice și sociale pe baze solide și durabile. Pe de altă parte, tranziția către neutralitate climatică în orizontul 2050 și, implicit, creșterea cu 10-15 puncte procentuale a nivelului de ambiție a obiectivului UE de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră pentru anul 2030 generează implicații trans-sectoriale pe multiple paliere, respectiv: mediu și schimbări climatice, agricultură, energie, transporturi, industrie, social dar și în sectorul financiar.

Este necesară o implicare pro-activă, atât din partea autorităților, cât și din partea comunităților și actorilor locali, pentru facilitarea comunicării și implementarea de acțiuni comune în beneficiul societății, în special în condițiile în care restructurările și reformele au condus atât la degradarea mediului socio-economic în ansamblu, cât și la deteriorarea încrederii și capacității de dialog între diferiții actori implicați.

Dimensiunea teritorială a Văii Jiului și Instrumentul Investiții Teritoriale Integrate -ITI Valea Jiului

Prezenta Strategie este elaborată pentru Valea Jiului, microregiune din județul Hunedoara, definită geografic prin acoperirea teritorială ale următoarelor 6 UAT-uri: Orașul Uricani, Municipiul Lupeni, Municipiul Vulcan, Orașul Aninoasa, Municipiul Petroșani, Orașul Petrița. Oficial, microregiunea nu are zone rurale, deoarece zona rurală din Valea Jiului a fost încorporată în municipii sau orașe, fiind considerată urbană. Valea Jiului este înconjurată de situri Natura 2000 și parcuri naționale (Parcul Național Retezat și Parcul Național Defileul Jiului), acestea nefiind suprapuse cu teritoriul vizat de Strategie.

În Regulamentul (UE) 2021/1060 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 iunie 2021 de stabilire a unor dispoziții comune privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european Plus, Fondul de coeziune, Fondul pentru o tranziție justă și Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură și de stabilire a normelor financiare aplicabile acestor fonduri, precum și Fondului pentru azil, migrație și integrare, Fondului pentru securitate internă și Instrumentului de sprijin financiar pentru managementul frontierelor și politica de vize, la art. 28-30 este prevăzută posibilitatea sprijinirii dezvoltării teritoriale integrate prin strategii de dezvoltare locală și teritorială în forma Investițiilor Teritoriale Integrate (ITI).

Prin „Memorandumul cu tema: Programele operaționale/naționale și arhitectura instituțională de gestionare a fondurilor europene aferente Politicii de Coeziune 2021-2027,” aprobat în ședința Guvernului din 27 februarie 2020, au fost desemnate 2 zone care vor beneficia de utilizarea instrumentului ITI: Delta Dunării și Valea Jiului.

În Raportul de țară din 2019 privind România (Anexa D ”Orientări în materie de investiții privind finanțarea politicii de coeziune în perioada 2021-2027 pentru România”) sunt menționate următoarele aspecte cu referire la zona cu nevoi de investiții ”cu un rang înalt de prioritate pentru a sprijini dezvoltarea locală integrată socială, economică, culturală și de mediu și securitatea pentru a sprijini inițiativele teritoriale specifice care vizează reconversia economiei în regiunile afectate de declin industrial și de minerit, cum ar fi Valea Jiului (luând în considerare rezultatele Inițiativei privind tranziția regiunilor cu o utilizare intensă a cărbunelui și cu emisii ridicate de dioxid de carbon);”

ITI este un instrument opțional de dezvoltare teritorială care face posibilă combinarea resurselor din mai multe fonduri europene, din cadrul axelor prioritare ale unui sau mai multor Programe Operaționale.

Utilizarea instrumentului ITI în Valea Jiului a fost determinată inclusiv de faptul că România a aderat la Platforma Regiunilor Carbonifere în Tranziție cu un proiectul pilot privind regiunea Văii Jiului. Prin utilizarea ITI și resurselor din Fondul de Tranziție Justă se estimează atingerea dezideratelor realizării unei economii diversificate în folosul comunității puternic afectată de tranziția și reconversia din zona. Pentru aplicarea instrumentului ITI în Valea Jiului se va avea în vedere respectarea prevederilor din articolele 28-30 din Regulamentul menționat anterior.

„Asociația pentru Dezvoltare Teritorială Integrată Valea Jiului”, denumită în continuare și Asociația Valea Jiului va fi constituită prin acordul de voință al membrilor săi, membrii care se vor asocia în conformitate cu Ordonanța Guvernului nr. 26/2000. Scopul principal al Asociației îl reprezintă oferirea de servicii în domeniul inițierii, dezvoltării și promovării de competențe și politici de dezvoltare locală și implementarea mecanismului Investiții Teritoriale Integrate (ITI) pe raza de competență a unităților administrativ teritoriale membre din zona Văii Jiului, în strânsă corelare cu inițiativele derulate cu ega procesului de tranziție justă.

Asociația pentru Dezvoltare Teritorială Integrată Valea Jiului

Viitoarea structură de guvernare a Văii Jiului va fi un ONG (Asociația pentru Dezvoltare Teritorială Integrată Valea Jiului) înființat în temeiul Ordonanței Guvernului nr. 26/2000. Asociația pentru Dezvoltare Teritorială Integrată Valea Jiului (denumită în continuare Asociația Valea Jiului) va avea ca membri fondatori:

- Consiliul Județean Hunedoara

- Cele 6 unități administrativ-teritoriale din Valea Jiului: Consiliul Local Petroșani, Consiliul Local Lupeni, Consiliul Local Vulcan, Consiliul Local Petrita, Consiliul Local Uricani și Consiliul Local Aninoasa
- Universitatea din Petroșani
- ONG-uri din fiecare sector: social, economic, de mediu, dezvoltare urbană

În ceea ce privește structura, această asociație ar include o Adunare Generală, un Consiliu de Administrație și personal executiv, iar mecanismul de luare a deciziilor se va lua pe baza votului majoritar.

Principalele responsabilități ale structurii de guvernare

Rolul acestei structuri este de a coordona și asigura implementarea Strategiei (în corelare cu ITI Valea Jiului), oferind sprijin indirect pentru finanțarea proiectelor incluse în Strategie.

Promovare

- Furnizează beneficiarilor / posibililor beneficiari ai proiectelor incluse în Strategia Văii Jiului informații cu privire la obiectivele Strategiei, sursele de finanțare pentru proiectele incluse în Strategie, calendarul apelurilor de proiect etc.
- Asigură vizibilitatea proiectelor în Strategie prin informații publice permanente prin intermediul site-ului web al organizației sau prin alte mijloace de informare
- Asigură promovarea Strategiei la nivel local, regional, național, European.

Implementare

- Coordonează implementarea Strategiei Văii Jiului la nivelul teritoriului ITI Valea Jiului
- Oferă sprijin potențialilor solicitanți și beneficiari în identificarea surselor de finanțare și a pașilor de urmat pentru a implementa propuneri / proiecte adecvate pentru rezolvarea nevoilor identificate de aceștia
- Sprijină beneficiarii, care realizează mai multe proiecte finanțate prin diferite programe, în alinierea proiectelor integrate dezvoltate în parteneriat și în sensul evitării suprapunerilor
- Colaborează cu factorii responsabili de elaborarea legislației în domeniul turismului, transporturilor, planificării urbane, mediului - pentru a alinia prevederile legale din domeniile menționate la particularitățile Văii Jiului - și este vectorul comunicării și promovării nevoilor populației Văii Jiului
- Asigură relații de comunicare și cooperare cu toate entitățile publice sau private relevante, pentru a implementa Strategia Văii Jiului
- Acționează ca o interfață pentru discuții în cadrul proiectelor integrate, fiind un partener activ pentru autoritățile administrației publice locale și alți parteneri în ceea ce privește dezvoltarea, pentru a sprijini politicile și acțiunile de interes vizând dezvoltarea Văii Jiului.
- Analizează propunerile de proiect transmise de solicitanți asociației și evaluează conformitatea proiectului cu strategia
- Gestionează baza de date creată prin colectarea tuturor propunerilor de proiect care pot contribui la implementarea strategiei
- Negociază cu autoritățile de management condițiile de finanțare pentru diferite programe pentru a asigura implementarea planului de acțiune al strategiei
- Reprezintă interesele beneficiarilor proiectului și intermediază relația lor cu autoritățile de management pentru a implementa cu succes proiectele

- Consiliază beneficiarii în dezvoltarea capacității administrative pentru implementarea proiectului prin sesiuni de instruire dedicate
- Colaborează cu toate instituțiile locale din Valea Jiului, asigurând sinergia și reziliența Strategiei
- Colaborează cu instituții și autorități de gestionare pe diferite probleme în implementarea proiectelor incluse în Strategia Văii Jiului. Stabilește - în colaborare cu MIPE - criteriile pentru prioritizarea proiectelor în conformitate cu cerințele stabilite în strategie.
- Organizează consultări cu actorii relevanți din diferite domenii economice pentru a sprijini proiectele incluse în planul de acțiune
- Sprijină sectorul privat în dezvoltarea proiectelor relevante pentru strategie
- Este consultată de orice alte entități create în Valea Jiului care sunt implicate în implementarea Strategiei pentru a asigura relevanța acțiunilor fiecărei entități
- Organizează sesiuni de instruire, ateliere și orice alte forme de asistență pentru potențialii beneficiari, pentru a sprijini dezvoltarea proiectelor, inclusive în perioada de implementare a proiectului.

Turism

- Identifică oportunități pentru dezvoltarea turismului
- Sprijină dezvoltarea proiectelor turistice
- Valorifică avantajele naturale și culturale locale pentru a crea un brand
- Creează parteneriate între diverse entități pentru a promova turismul la nivel internațional și național
- Acordă sprijin autorităților publice locale în dezvoltarea proiectelor conexe care contribuie la dezvoltarea turismului în zonă.
- Creează o bază de date cu toate tipurile de evenimente desfășurate în Valea Jiului, le promovează și aliniază calendarele acestora.

Investiții și antreprenoriat

- Promovează investițiile în Valea Jiului
- Ia măsuri pentru atragerea potențialilor investitori
- Sprijină inițierea și dezvoltarea antreprenoriatului, în special în rândul tinerilor
- Promovează facilitățile potențiale și a condițiile favorabile dezvoltării afacerii, pentru a atrage investitori
- Acordă sprijin unităților administrativ teritoriale, instituțiilor publice, companiilor în identificarea surselor de finanțare pentru promovarea proiectelor care pot atrage investitori în zonă
- Organizează - împreună cu Camera de Comerț - acțiunile menite să sprijine mediul de afaceri pentru a dezvolta proiecte. Organizează sesiuni de lucru cu reprezentanți ai mediului academic, cu Inspectoratul Școlar Județean pentru a implementa proiecte care contribuie la dezvoltarea antreprenoriatului în rândul elevilor
- Organizează campanii de promovare a instrumentelor financiare dedicate mediului de afaceri

Finanțare

- Identifică sursele de finanțare pentru implementarea Strategiei în conformitate cu reglementările programelor operaționale și cu orice alte surse posibile de finanțare
- Analizează continuu nevoile de finanțare locală pe teritoriul acoperit de Strategia Văii Jiului

- Negociază - în funcție de nevoile de finanțare identificate la nivelul teritoriului ITI din Valea Jiului - sumele care vor fi alocate în cadrul programelor prin mecanismul ITI.
- Reprezintă interesele potențialilor beneficiari / beneficiari din Valea Jiului la nivelul autorităților publice centrale în legătură cu implementarea Strategiei.
- Informează continuu potențialii beneficiari despre oportunitățile de finanțare
- Realizează campanii de comunicare și promovare cu privire la sursele de finanțare (de exemplu, rulote)
- Organizează sesiuni de atelier la lansări de apeluri, conținut de orientări etc.

Monitorizarea

- Monitorizează implementarea proiectelor aprobate în ceea ce privește respectarea indicatorilor strategiei și valorificarea rezultatelor
- Pregătește rapoarte de monitorizare anuale sau bianuale, le transmite Consiliului de Administrație pentru validare și le postează pe site-ul web al organizației sau le pune la dispoziția oricăror părți interesate (de exemplu, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, coordonatorul ITI din cadrul MIPE)
- Monitorizează realizarea indicatorilor incluși în strategie și propune analiza și actualizarea strategiei în funcție de rezultatele evaluărilor
- Colaborează cu instituțiile finanțatoare pentru monitorizarea și prioritizarea proiectelor din perspectiva Strategiei.

Surse de finanțare în sprijinul tranziției de la cărbune¹³

O componentă importantă a prezentei strategii o reprezintă finanțarea proiectelor propuse pentru dezvoltare pe dimensiunile aferente pilonilor de dezvoltare, finanțarea urmând să fie asigurată, în principal, din fonduri europene și naționale.

Relevant de menționat este Mecanismul pentru Tranziție Justă¹⁴ (The Just Transition Mechanism, care include și Programul Operațional pentru Tranziție Justă), pentru susținerea tranziției spre o economie neutră din punct de vedere climatic, mecanism ce va contribui la abordarea eficientă a efectelor sociale și economice ale tranziției, cu accent pe regiunile, industriile și forța de muncă care vor întâmpina cele mai mari provocări, și va mobiliza cel puțin 100 miliarde Euro prin:

- **Sprijin financiar**
 - un **Fond de Tranziție Justă** de 17,5 miliarde Euro, cu generarea de investiții de cel puțin 30-50 miliarde Euro pentru susținerea costurilor socio-economice ale tranziției (diversificare economică, recalificare etc.); prevede alocarea de surse de finanțare adiționale celor pentru politica de coeziune, la care se vor adăuga transferuri din alocările naționale FEDR și FSE+, precum și cofinanțare națională.
 - o **schemă de tranziție justă "InvestEU"** cu mobilizarea a 45 miliarde Euro pentru investiții
 - o **facilitate de împrumuturi acordate de Banca Europeană de Investiții** cu mobilizarea a 25-30 miliarde Euro pentru investiții în sectorul energetic și infrastructurii de transport, rețelelor de termoficare, transportului public, eficienței energetice, infrastructurii sociale și pentru alte proiecte de care vor beneficia în mod direct comunitățile din zonele afectate și care vor contribui la reducerea costurilor socio-economice ale tranziției.
- **Planuri teritoriale** pentru regiunile care vor beneficia de facilitățile financiare, pentru stimularea investițiilor
- **Condiții atractive pentru investitorii publici și privați**
- **Asistență tehnică acordată prin intermediul unei Platforme de Tranziție**, pentru consiliere și sprijin.

De asemenea, vor fi valorificate mecanismele de finanțare ce vizează sprijinirea sectoarelor industriale mari consumatoare de energie și a sectorului de electricitate pentru a răspunde nevoilor în domeniul inovației necesară tranziției spre o economie cu emisii reduse de carbon, respectiv:

- **Fondul pentru inovare¹⁵ (The Innovation Fund)** – va finanța investiții în domeniul tehnologiilor și proceselor industriale cu emisii scăzute de dioxid de carbon în sectoarele enumerate în anexa I a Directivei 2003/87/CE de stabilire a unui sistem de comercializare a cotelor de emisie de gaze cu efect de seră în cadrul Comunității și de modificare a Directivei 96/61/CE a Consiliului, cu modificările și completările ulterioare, inclusiv captarea și utilizarea ecologică a dioxidului de carbon (CUC), cu grad înalt de inovare și proiectele emblematic, cu valoare adăugată europeană, care pot genera scăderi semnificative ale emisiilor;
- **Fondul pentru modernizare¹⁶ (The Modernization Fund)** – va sprijini investițiile în generarea și utilizarea energiei din surse regenerabile; eficiența energetică; stocarea energiei; modernizarea rețelelor de energie, inclusiv termoficare, conducte și rețele; tranziție justă în regiunile dependente de carbon: redistribuirea forței

¹³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_20_39

Au fost indicate posibile surse de finanțare în baza informațiilor publice disponibile. La momentul elaborării strategiei programele operaționale pentru perioada de programare 2021-2027 erau încă în consultare publică și neaprobat.

¹⁴ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/just-transition-mechanism/just-transition-funding-sources_en

¹⁵ https://ec.europa.eu/clima/policies/innovation-fund_en

¹⁶ <https://modernisationfund.eu/>

de muncă, recalificare și perfecționare a lucrătorilor, educație, inițiative în căutarea unui loc de muncă și start-up-uri.

În contextul eforturilor de redresare economică a statelor membre post-COVID-19, Comisia Europeană a lansat o nouă inițiativă de interes – un buget de 166,7 miliarde euro pentru 2021, care va fi completat de granturi în valoare de 211 miliarde euro și de împrumuturi în valoare de aproximativ 133 de miliarde EUR în cadrul Next Generation EU, instrumentul temporar de redresare pentru mobilizarea de investiții și relansarea economiei europene. Bugetul este în deplină concordanță cu angajamentul de a investi în viitor pentru realizarea unei Europe mai verzi, mai digitale și mai reziliente. Odată adoptat, acesta va fi primul buget din noul cadru financiar multianual 2021-2027 și primul buget anual propus de Comisia Europeană sub mandatul von der Leyen.

La programele și mecanismele europene se va adăuga finanțarea prin programele operaționale naționale¹⁷ propuse de Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene pentru exercițiul financiar 2021-2027:

- Programul Operațional **Tranziție Justă (POTJ)**
- Programul Operațional **Dezvoltare Durabilă (PODD)**
- Programul Operațional **Transport (POT)**
- Programul Operațional **Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare (POCIDIF)**
- Programul Operațional **Sănătate (POS)**
- Programul Operațional **Educație și Ocupare (POEO)**
- Programul Operațional **Incluziune și Demnitate Socială (POIDS)**
- Programul Operațional **Regional Vest** – implementat la nivelul regiunii Vest (**POR Vest**)

Planul Național de Redresare și Reziliență¹⁸ a fost elaborat pentru a utiliza fondurile alocate prin Mecanismul de Redresare și Reziliență prin intermediul a șase piloni: Tranziția verde, Transformare digitală, Creștere inteligentă, sustenabilă și favorabilă incluziunii, Coeziune socială și teritorială, Sănătate, precum și reziliență economică, socială și instituțională, Politici pentru noua generație.

¹⁷ <https://mfe.gov.ro/programe/>

¹⁸ <https://mfe.gov.ro/pnrr/>

Pilonii de dezvoltare ai tranziției de la cărbune a Văii Jiului

Viziunea de dezvoltare a Văii Jiului reprezintă o componentă foarte importantă a strategiei. Obiectivele strategice ale viziunii vor susține direcțiile de dezvoltare pe termen mediu și lung, coagulând principalii factori de necesitate, dar și de atracție din Valea Jiului, care vor permite realizarea de acțiuni concrete circumscrise implementării de politici și proiecte durabile.

Valea Jiului – regiune revitalizată social, durabilă și interconectată, cu un mediu economic competitiv, susținut de investiții, inovare și recunoscută pentru specificul local

Pornind de la viziunea integrată pentru Valea Jiului, strategia este fundamentată pe patru piloni de dezvoltare.

I. Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare

Obiectiv general: Crearea unui climat socio-profesional dinamic și performant pentru optimizarea standardelor de viață și asigurarea în mod responsabil a tranziției Văii Jiului spre economia verde.

Direcțiile strategice:

- I.1. Calibrarea potențialului uman local pentru creșterea gradului de ocupare a forței de muncă și combaterea excluziunii sociale
- I.2. Optimizarea serviciilor medicale și dezvoltarea serviciilor sociale pentru depășirea situației de vulnerabilitate
- I.3. Modernizarea învățământului în regiune, îmbunătățirea accesului la educație și realizarea de investiții în competențe
- I.4. Sprijinirea tranziției către o economie verde pentru protejarea mediului

II. Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul

Obiectiv general: Crearea unui mediu economic diversificat, axat pe consolidarea creșterii și competitivității întreprinderilor mici și mijlocii cu activități și produse cu valoare adăugată mare și atragerea în regiune a altor întreprinderi, susținut de inițiative în favoarea inovației și a antreprenoriatului local, inclusiv cu dezvoltarea în micro-regiune a întregului lanț valoric de la nivelul industriei respective

Direcțiile strategice:

- II.1. Reconfigurarea sectorului energetic al regiunii prin valorificarea potențialului de dezvoltare pe diverse paliere
- II.2. Atragerea de investiții în domenii specifice profilului și nevoilor fiecărui oraș din Valea Jiului, cu potențial pentru dezvoltarea economică sustenabilă a zonei
- II.3. Susținerea antreprenoriatului prin dezvoltarea competențelor specifice și sprijinirea afacerilor locale individuale și a unor noi inițiative economice

III. Valorificarea durabilă a specificului local

Obiectiv general: Dezvoltarea coerentă și durabilă a turismului, culturii, activităților sportive și de agrement și a industriilor creative din Valea Jiului, prin stimularea producătorilor și creatorilor locali, punerea în valoare a patrimoniului natural, cultural, industrial și social al zonei și conectarea cu regiunile învecinate.

Direcțiile strategice:

- III.1. Elaborarea unui concept turistic integrat al Văii Jiului
- III.2. Modernizarea și diversificarea infrastructurii și serviciilor de turism
- III.3. Dezvoltarea domeniilor cultură, activități sportive, agrement și industrii creative, adaptate specificului local
- III.4. Valorificarea resurselor locale din domeniul agroalimentar și meșteșugăresc

IV. Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea

Obiectiv general: Dezvoltarea durabilă a mobilității urbane multi-modale, într-un mod unitar, facilitând accesibilitatea în toate zonele microregiunii prin consolidarea conectivității între orașele/ municipiile componente și zonele imediat învecinate

Direcțiile strategice:

- IV.1. Reabilitarea și modernizarea infrastructurii rutiere și feroviare pentru conectarea Văii Jiului la nivel teritorial, regional și transfrontalier
- IV.2. Dezvoltarea și eficientizarea sistemului de transport public în mod integrat, durabil și inteligent
- IV.3. Reabilitarea și construirea străzilor și a zonelor pietonale cu îmbunătățirea condițiilor de accesibilitate pentru persoanele cu mobilitate redusă / dizabilități, amenajarea spațiilor publice
- IV.4. Dezvoltarea rețelilor de utilități, de telecomunicații și a rețelilor de iluminat stradal

Principalele probleme adresate prin direcțiile strategice

Pilon de dezvoltare I. Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	
Direcție strategică	Principalele probleme identificate
I.1. Calibrarea potențialului uman local pentru creșterea gradului de ocupare a forței de muncă și combaterea excluziunii sociale	<ul style="list-style-type: none"> • Rata ridicată a șomajului și declinul social • Dificultatea de reconversie profesională și riscul excluziunii sociale
I.2. Optimizarea serviciilor medicale și dezvoltarea serviciilor sociale pentru depășirea situației de vulnerabilitate	<ul style="list-style-type: none"> • Situația precară a sistemului medical sub aspectul dotării, personalului disponibil și diversității specialităților • Dificultățile sociale semnificative la nivelul populației vulnerabile și gradul ridicat de sărăcie în cartierele marginalizate • Criza de personal și lipsa în micro-regiune a structurilor de învățământ universitar pentru pregătirea-perfecționarea specialiștilor pentru acoperirea nevoii de îmbunătățire a serviciilor din domeniul medical

I.3. Modernizarea învățământului în regiune, îmbunătățirea accesului la educație și realizarea de investiții în competențe	<ul style="list-style-type: none"> • Dificultatea asigurării forței calificate de muncă pe fondul regresiei numărului elevilor în școli și a creșterii ratei abandonului școlar • Competențele profesionale limitate pentru angajarea populației în domenii de actualitate pe piața muncii
I.4. Sprijinirea tranziției către o economie verde pentru protejarea mediului	<ul style="list-style-type: none"> • Măsuri insuficiente de ecologizare și de respectare a tuturor condițiilor de siguranță pentru populație în procedurile aferente închiderii fostelor exploatare miniere • Nivel ridicat de poluare și deficiențe în managementul deșeurilor

Pilon de dezvoltare II. Diversificarea economică, inovare și antreprenariat

Direcție strategică	Principalele probleme identificate
II.1. Reconfigurarea sectorului energetic al regiunii prin valorificarea potențialului de dezvoltare pe diverse paliere	<ul style="list-style-type: none"> • Dependența ridicată de exploatarea cărbunelui. • Necesitatea eliminării treptate a activităților bazate pe cărbune în Valea Jiului • Lipsa activităților sustenabile de producere a energiei verzi
II.2. Atragerea de investiții în domenii specifice profilului și nevoilor fiecărui oraș din Valea Jiului, cu potențial pentru dezvoltarea economică sustenabilă a zonei	<ul style="list-style-type: none"> • Climat nefavorabil investițiilor pe fondul lipsei unei infrastructuri de afaceri și a unor facilități investiționale care să promoveze Valea Jiului ca o zonă atractivă • Mediu economic slab diversificat, concentrat pe sectoare preponderent miniere și auxiliar miniere, caracterizate de un grad scăzut de tehnologizare și capital de investiții limitat, cu ofertă în mai ales în domeniul serviciilor
II.3. Susținerea antreprenoriatului prin dezvoltarea competențelor specifice și sprijinirea afacerilor locale individuale și a unor noi inițiative economice	<ul style="list-style-type: none"> • Existența limitată a abilităților și a capacităților antreprenoriale în Valea Jiului • Necorelarea programelor de reconversie / recalificare cu cererea din piața muncii • Lipsa unor structuri de susținere și promovare a culturii antreprenoriatului în rândul tuturor categoriilor de cetățeni dar în special generației tinere

Pilon de dezvoltare III. Valorificarea durabilă a specificului local

Direcție strategică	Principalele probleme identificate
III.1. Elaborarea unui concept turistic integrat al Văii Jiului	<ul style="list-style-type: none"> • Dezvoltarea fragmentară și promovarea neunitară a turismului în Valea Jiului • Notorietatea redusă, la nivel național și internațional, a destinației turistice Valea Jiului • Insuficienta folosire a infrastructurii turistice existente în zonă în afara perioadei corespunzătoare sezonului de schi • Slaba conectare cu regiunile învecinate cu potențial turistic • Imposibilitatea realizării accesului turiștilor către Domeniul schiabil Șureanu din Petrita și lipsa dezvoltării acestuia pe versanții din cadrul UAT Petrita • Slaba conectivitate între domeniile schiabile Straja și Vulcan

	<ul style="list-style-type: none"> • Numărul redus de trasee turistice tematice din regiune • Insuficienta punere în valoare a patrimoniului natural și antropoc local • Riscul deteriorării ireversibile a elementelor de patrimoniu industrial din cele 15 exploatări miniere existente în regiune
III.2. Modernizarea și diversificarea infrastructurii și serviciilor de turism	<ul style="list-style-type: none"> • Nevoia de aducere la zi / elaborare a Planurilor Urbanistice Generale (pentru fiecare UAT) și a Planurilor Urbanistice Zonale (pentru zonele cu potențial turistic) • Numărul redus de stațiuni turistice de interes național sau local din regiune • Absența clasificărilor oferite de Ministerul Economiei și/sau Ministerul Antreprenoriatului și Turismului pentru o parte dintre structurile turistice cu funcțiuni de cazare din regiune • Nevoia de modernizare și diversificare a structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare • Criza de personal și pregătirea nesatisfăcătoare a personalului din industria ospitalității • Absența colabării între mediul liceal și universitar local, pe de o parte, și comunitatea oamenilor de afaceri locali, inclusiv în domeniul serviciilor de ospitalitate
III.3. Dezvoltarea domeniilor cultură, activități sportive, agrement și industrii creative, adaptate specificului local	<ul style="list-style-type: none"> • Slaba implicare a localnicilor în proiectele de regenerare urbană și de reconfigurare a spațiului public • Lipsa de acreditare a celor mai multe dintre spațiile muzeale existente în regiune • Dezvoltarea redusă a infrastructurii culturale și de agrement • Absența evenimentelor cultural-recreativ-sportive cu notorietate la nivel național și internațional
III.4. Valorificarea resurselor locale din domeniul agroalimentar și meșteșugăresc	<ul style="list-style-type: none"> • Insuficienta sprijinire acordată fermierilor și meșteșugarilor locali, atât în activitatea de producție, cât și în cea distribuție și comercializare a produselor locale • Slaba notorietate, la nivel regional, național și internațional, a produselor agro-alimentare și meșteșugărești locale • Lipsa facilităților de procesare a produselor agricole primare

Pilon de dezvoltare IV. Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea

Direcție strategică	Principalele probleme identificate
IV.1. Reabilitarea și modernizarea infrastructurii rutiere și feroviare pentru conectarea Văii Jiului la nivel teritorial, regional și transfrontalier	<ul style="list-style-type: none"> • Interconectarea urbană inadecvată pentru transportul de marfă și persoane • Conexiunea necorespunzătoare și insuficientă a micro-regiunii cu principalele culoare rutiere și feroviare pentru atragerea investitorilor
IV.2. Dezvoltarea și eficientizarea sistemului de transport public în mod integrat, durabil și inteligent	<ul style="list-style-type: none"> • Transportul public limitat din punct de vedere al conectivității la nivel de Valea Jiului • Infrastructura neadaptată formelor alternative de transport
IV.3. Reabilitarea și construirea străzilor și a zonelor pietonale cu îmbunătățirea condițiilor de accesibilitate pentru persoanele cu mobilitate redusă /	<ul style="list-style-type: none"> • Infrastructura orășenească neadaptată la nevoile de mobilitate și siguranță ale cetățenilor • Congestionarea frecventă a traficului în zone preponderent accesate

dizabilități, amenajarea spațiilor publice	<ul style="list-style-type: none">• Gestionarea necorespunzătoare a spațiilor parcarilor publice
IV.4. Dezvoltarea rețelelor de utilități, de telecomunicații și a rețelelor de iluminat stradal	<ul style="list-style-type: none">• Dezvoltarea insuficientă a rețelelor de utilități publice• Lipsa investițiilor de reabilitare și modernizare în rețelele publice de utilități

Pilon de dezvoltare I. Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare

Valea Jiului astăzi, Valea Jiului mâine

Realizarea tranziției de la cărbune în regiunile cu veche tradiție minieră este un proces complex, cu impact semnificativ asupra bunăstării comunităților locale și protecției mediului. Provocările sociale sunt considerabile pe fondul concedierilor masive ce amplifică rata șomajului și a implicațiilor derivate din statutul dobândit de lucrătorii în industria minieră, nu întotdeauna atrași de posibilitatea orientării spre alte activități.

Situația actuală

Valea Jiului se distinge drept una dintre cele mai suferinde regiuni din România prin prisma acutelor probleme izvorâte din impactul negativ al disponibilizărilor în urma închiderii minelor începând din anul 1995, ce au generat șomaj ridicat, dislocarea tinerilor și adulților, sărăcie și excluziune. Procesul se continuă în prezent, în linie cu evoluțiile aferente tranziției carbonifere la nivel european, cu perspectiva închiderii minelor de la Lupeni și Lonea până în anul 2026/2027¹⁹. Programele de restructurare au dus la pierderea a peste 40.000 de locuri de muncă dintre cele peste 45.000 existente în industria minieră²⁰, numărul persoanelor neangajate în rândul populației active depășind rata de 50% într-o perioadă scurtă de timp. Populația zonei este puternic afectată de declinul industriei miniere și expusă riscurilor severe pe dimensiunea socială din cauza unei scăzute dezvoltări economice ce nu a permis atragerea de investitori și a determinat lipsa unei evoluții pozitive pe toate palierele importante care contribuie la calitatea vieții, în special educație, servicii medicale și asistență socială. Aducerea în stare de șomaj a unor lucrători încă tineri și apti de muncă s-a răsfânt negativ asupra situației multor familii din Valea Jiului: rămași fără un loc de muncă și nereușind să beneficieze de oportunități la nivel local, părinții și-au lăsat copiii în grija comunității sau a altor familii, alegând calea migrației în afara Văii sau chiar a țării. Efectele acestei destrămări familiale și distanțarea parentală au acutizat alarmant profilul copiilor rămași acasă: abandonul școlar, implicarea în acte anti-sociale, drog-adicția au devenit comportamente nocive larg răspândite, care prezintă provocări inclusiv pentru furnizorii de servicii sociale.

Șomerii care au continuat să rămână în Vale și-au pierdut speranța în șansa unui viitor care să le confere posibilități de trai decent, devenind resemnați. În lipsa unei dezvoltări economice durabile, nu au putut fi create locuri de muncă pentru acoperirea nevoilor de ocupare profesională, astfel încât și „tinerii pensionari”, rămași șomeri la o vârstă ce încă le permitea implicare activă în muncă, și-au redus interesul pentru activități lucrative, situație valabilă mai ales pentru foștii lucrători din mine care beneficiază și de un nivel satisfăcător al pensiilor. În plus, Valea dispune de posibilități modeste de pregătire profesională și dezvoltare de competențe, în pofida potențialului existent la nivelul Universității din Petroșani și centrelor de cercetare precum INSEMEX. Sistemul de învățământ încă nu se ridică la standardele dorite: metodele de predare sunt neadaptate tendințelor actuale, dotarea unităților de învățământ, deși s-a îmbunătățit, încă mai necesită demersuri de modernizare, profesorii nu au beneficiat de posibilități de calificare pentru a se specializa în acordarea îndrumării profesionale necesare

¹⁹ Consultare cu Ministerul Energiei

²⁰ Institutul Național de Statistică

tinerilor aflați în căutarea unui drum în viață, școlile tehnice nu dispun de toate echipamentele performante, iar abandonul școlar timpuriu și lipsa unui mecanism coerent de formare profesională accentuează situația problematică a sistemului.

Calitatea vieții oamenilor din Valea Jiului înregistrează dificultăți și pe fondul neajunsurilor din sistemul medical. Cu o populație majoritar îmbătrânită, nevoile de asistență medicală sunt semnificative. Spitalele și clinicile locale se confruntă cu un deficit de cadre medicale, cu insuficienta dezvoltare a unor specialități precum medicina de familie, cu dotare minimală pentru tratamente paliative și recuperatorii, cu un sistem greoi de acoperire a tuturor nevoilor în absența mecanismelor digitale și a unor echipamente medicale performante. În mod particular, o mare parte a populației Văii se înscrie în categoria vulnerabilă, necesitând servicii zilnice nu doar medicale, ci și de asistență socială. Cartierele marginalizate reclamă o atenție deosebită: sistemul de locuire și condițiile de trai sunt precare, sărăcia și delincvența juvenilă se acutizează, iar proliferarea fenomenelor sociale deviate umbrește mai mult viața celor care au renunțat să mai speră la un viitor mai bun. Serviciile sociale care ar contribui la prevenirea separării copilului de familie și mai ales eforturile de reintegrare a copilului în familie sunt încă modeste pe fondul lipsei personalului de specialitate. În pofida eforturilor și sprijinului acordat de asociațiile de profil tuturor categoriilor de persoane vulnerabile, sistemul serviciilor sociale încă nu poate acoperi la standardele dorite nevoile populației, preponderent din cauza resurselor modeste de finanțare.

Poluarea atmosferică specifică zonei are poate cel mai semnificativ impact asupra calității vieții populației pe fondul afectării sănătății. Incidența îmbolnăvirilor la nivelul aparatului respirator depășește în Valea Jiului valorile medii la nivel național, principalele victime fiind copiii. Poluarea aerului, determinată, în principal, de activitatea centralei termoelectrice și a stațiilor de ventilație ale minelor, dar și de apele uzate provenite din extracția și procesarea cărbunelui, modificările în configurația scoarței terestre care afectează regimul hidrologic regional, activitățile din sectorul industrial care generează deșeuri ce necesită depozitare definitivă pe terenuri degradate, prezentând și contaminare destul de pronunțată cu metale grele sau depozitarea deșeurilor municipale pe amplasamente care nu îndeplinesc condițiile de protecție a factorilor de mediu, inclusiv în apropierea locurilor de joacă pentru copii, sunt doar câteva semnale de alarmă. Survenirea unor inundații foarte abundente, precum cele din luna iunie 2020 (record istoric de 175 litri de apă pe metru pătrat), ce au distrus îndiguirile și drumul național 66A și au afectat masiv locuințele din Lupeni și Uricani, reclamă amenajări consolidate și unitare la nivelul râurilor din zonă. Înregistrarea unor incidente – precum cel de la fostă mină Dâlja, care a afectat calitatea aerului prin scurgeri nocive de fum – ridică semne de întrebare privind respectarea procedurilor de închidere a minelor din perspectiva asigurării protecției mediului. Pe fondul reliefului depresionar care reține masele de aer poluant, regimului pluvial activ și obiectivelor industriale existente, fauna și flora Văii Jiului sunt afectate de poluare (decolorarea sau pierderea completă a frunzișului unor arbori, scăderea populației acvatice și a efectivelor de vânat etc.), aspect cu impact semnificativ pentru perspectiva ecosistemului zonei și biodiversității.

Azi în Valea Jiului mulți oameni și-au pierdut încrederea în ziua de mâine, nu mai speră să trăiască o schimbare în bine și percep cu scepticism pronunțat posibilitatea creării unor oportunități reale de dezvoltare ce ar modifica actualul status-quo²¹.

Ce își propune noua Strategie a Văii Jiului sub aspectul dezvoltării sociale și de mediu?

Crearea unui climat socio-profesional dinamic și performant pentru optimizarea standardelor de viață și asigurarea în mod responsabil a tranziției Văii Jiului spre economia verde

Strategia va da startul unui demers de creștere a capacității și responsabilității fiecărui cetățean, Valea Jiului fiind chemată să demonstreze că este o comunitate unită în jurul unui țel comun, acceptat și înșușit de întreaga

21 Informații obținute în urma workshopurilor și consultărilor publice

populație locală, pentru asigurarea succesului tranziției de la cărbune. Dinamica socială a zonei se va schimba prin:

- Educație eficientă și învățare pe tot parcursul vieții, la standarde moderne, care să dezvolte competențele și abilitățile elevilor și studenților în domenii actuale vizate de viitoarea „Strategie Națională de Cercetare, Dezvoltare și Specializare Inteligentă”, precum și de „Strategia Regională de Specializare Inteligentă 2021-2027” a Regiunii Vest, document strategic cu rol de coordonare a politicilor de cercetare-dezvoltare-inovare (CDI) în regiune;
- Consolidarea încă din mediul preuniversitar, într-o abordare circumscrisă viziunii pe termen lung și investiții sincronizate, a programelor de pregătire profesională și dezvoltare de competențe, care să pregătească cât mai amplu posibil viitoarea forță de muncă;
- Consolidarea capacității umane locale într-o abordare circumscrisă viziunii pe termen lung și investiții sincronizate cu programele de reconversie profesională și dezvoltare de competențe care să absoarbă cât mai amplu posibil viitoarea forță de muncă recalificată;
- Regândirea sistemului educațional într-o cheie de oportunitate vizând un nou viitor pentru copiii Văii Jiului, cu accent pe scăderea abandonului școlar și a delincvenței;
- Consolidarea sistemului medical prin servicii de calitate superioară și accesibile tuturor, cu evaluarea oportunității de a atrage o universitate cu profil medical de prestigiu, prin ancorarea unei filiale a acesteia în Valea Jiului, obținându-se astfel extinderea aparatului de cadre medicale specializate, dotare la standarde moderne, restructurarea și extinderea paletei specializărilor în linie cu nevoile populației locale;
- Dezvoltarea unui sistem integrat de servicii sociale pentru rezolvarea problemelor comunităților marginalizate printr-o abordare integrată vizând rezolvarea priorităților medicale și sociale cu impact asupra persoanelor vulnerabile, inclusiv cu optimizarea furnizării serviciilor prin tehnologia TIC;
- Realizarea incluziunii sociale, (re)integrarea socio-profesională a unor categorii de populație și reducerea sau, într-o viziune optimistă, chiar eradicarea sărăciei cu precădere în cartierele marginalizate;
- Închiderea în condiții stricte de siguranță a minelor ce urmează a deveni inactive în următorii ani, cu măsuri de ecologizare adecvată și de reconversie în obiective turistice în baza unor lucrări de reabilitare eficientă;
- Dezvoltarea zonei prin stimularea unei economii verzi durabile pentru protejarea sănătății și asigurarea rezilienței socio-economice a comunităților, în paralel cu sănătatea naturii pe termen lung.

Nevoi, oportunități și acțiuni de dezvoltare

Evoluțiile economice modeste nu au permis crearea de oportunități atractive în Valea Jiului, acutizând subsecvent problemele sociale pe multiple segmente. Acțiuni coerente pentru revitalizarea socială a zonei sunt necesare în primul rând sub aspectul transversalității competențelor profesionale, deschiderii economice și adaptării mentalității locale pentru îmbrățișarea ideii de reconversie profesională de către toate categoriile populației, dar și pentru combaterea sărăciei la nivelul cartierelor marginalizate și profesionalizarea serviciilor sociale.

Educație: Strategia se dorește a aduce schimbarea mult dorită. Creșterea calității vieții în Valea Jiului este puternic dependentă de perspectiva eficientizării sistemului de învățământ la toate nivelele și formării profesionale prin alinierea la practicile europene și la noile priorități circumscrise tehnologiei informației, cercetării, dezvoltării și inovării. Asigurarea accesibilității la programe speciale precum „a doua șansă”, dezvoltarea competențelor și abilităților elevilor și studenților în domeniile reflectate în Strategia Națională de Cercetare, Dezvoltare, Inovare 2014-2020²² și în noua Strategie Națională de Specializare Inteligentă 2021 - 2027 (care urmează a fi aprobată), realizarea de investiții dedicate programelor de formare profesională a adulților se circumscriu unor acțiuni prioritare pentru dezvoltarea socială a Văii Jiului. Acestea vor contribui la reducerea abandonului școlar și susținerea cu precădere a tinerilor în alegerea unei cariere, precum și la facilitarea angajării șomerilor din categoria NEETs cu vârsta cuprinsă între 16-24 ani. Vor fi luate măsuri pentru modernizarea / suplimentarea curriculumelor aferente învățământului obligatoriu, special și de tip „a doua șansă”, precum și pentru eficientizarea

²² <https://www.edu.ro/sncdi2014-2020>

activităților în cadrul atelierelor școlare, cu activă implicare a unor operatori economici. Vor fi promovate programe menite a facilita accesibilitatea grupurilor vulnerabile la educație și vor fi organizate seminare cu rol în dezvoltarea corectă a elevilor. Astfel, beneficiind de o schimbare pozitivă a dinamicii în sistemul educațional, tinerii ar putea alege să rămână în Valea Jiului pentru a se specializa în domenii cheie aliniate cerințelor actuale pe piața locală a muncii și pentru a valorifica oportunitățile ce vor apărea în urma acțiunilor Universității din Petroșani și comunității de afaceri, care vor acționa pentru promovarea și implementarea de programe și formarea de specialiști în domeniile IT, robotică, energie verde. Astfel de inițiative vor fi susținute și prin valorificarea bunelor practici din alte regiuni în tranziție (cazul Universității Maastricht din Limburg). Populația locală va beneficia de înființarea unuia sau mai multor centre de învățare permanentă cu specializări pe aceste profile, iar în orașele care nu beneficiază de creșe sau grădinițe vor fi luate măsuri de creare a unor astfel de instituții în sprijinul asigurării unui cadru instituțional adecvat de dezvoltare pentru copiii de vârstă preșcolară, cu familie sau ai căror părinți au plecat să muncească în străinătate.

Dezvoltarea de competențe: Foștii mineri și adulții dornici să muncească vor capitaliza șansa unor programe profesionale de specializare și recalificare derulate de companii din mediul de afaceri privat (cum este cazul celor din cadrul asociației RWEA) în colaborare cu mediul academic local, precum și de angajatorii locali prin programele dedicate de ucenicie la locul de muncă al angajatorului. Companiile/operatorii economici locali își vor diversifica metodele și domeniile de pregătire profesională în cadrul companiilor pentru dobândirea unor competențe cu grad sporit de complexitate, inclusiv în domenii precum turismul/ospitalitatea în sprijinul dezvoltării acestui sector la nivel local. În mod special, în instituțiile de învățământ vor fi dezvoltate competențele digitale ale profesorilor, adaptate tendinței de modernizare a sistemului și de facilitare a învățământului la distanță, corelată cu dotarea liceelor cu echipamente digitale, similar demersurilor în cadrul programului guvernamental ROSE. Valorificarea competențelor disponibile la nivelul Universității din Petroșani și a institutelor de cercetare din zonă, în strânsă colaborare cu mediul de afaceri, va deschide noi perspective pentru viitorul tinerilor din Valea Jiului.

Aceste demersuri și efortul de pregătire și calificare a populației vor fi susținute de autoritățile locale și prin promovarea unor inițiative menite a spori gradul de atractivitate și de motivare în special a tinerilor. În plus, autoritățile vor adopta o abordare având ca scop consolidarea colaborării cu mediul de afaceri și societatea civilă prin perfectarea de parteneriate funcționale dedicate facilitării achiziției de competențe și integrării socio-profesionale a tuturor categoriilor de populație.

O componentă importantă a dezvoltării de competențe o va reprezenta digitalizarea, contextul actual determinat de pandemia COVID evidențiind necesitatea și beneficiile tehnologiei și digitalizării ca perspectivă de dezvoltare, în general și ca facilitare pentru eficientizarea serviciilor publice, în particular. Digitalizarea serviciilor publice s-a demonstrat deja că este foarte utilă în perioada stării de urgență, iar extinderea acestei practici la nivelul instituțiilor a devenit o prioritate pe agenda de dezvoltare strategică la nivel național. În acest context, digitalizarea va fi o direcție relevantă pentru viitorul parcurs al Văii Jiului, vizând mai multe domenii: dotarea cu echipamente performante a instituțiilor de învățământ și spitalelor, cu dezvoltarea competențelor aferente în rândul elevilor și profesorilor, respectiv la nivelul cadrelor medicale. De asemenea, alfabetizarea digitală va fi extinsă și la nivelul populației vulnerabile.

Populația zonei va fi revitalizată printr-un proces de informare și conștientizare prin organizarea de campanii, târguri pentru locuri de muncă și prezentări ale operatorilor economici, centrate specific pe ideea asigurării unei perspective profesionale sigure și durabile pentru cei dornici și capabili să lucreze și pe înțelegerea contribuției directe pe care o poate avea fiecare cetățean la dezvoltarea economică a microregiunii.

Sistem medical: Alături de educație, eficientizarea serviciilor medicale în cadrul instituțiilor de profil din Valea Jiului și facilitarea accesului la servicii de calitate superioară în domeniul sănătății reprezintă un factor determinant pentru îmbunătățirea calității vieții comunităților locale. Sunt necesare investiții susținute în scopul reducerii neajunsurilor actuale, creării de facilități pentru motivarea personalului de profil, diversificării sistemului educațional

de studii postliceale, respectiv superioare de specialitate, dar și pentru inițierea procesului de digitalizare cu rol în identificarea afecțiunilor medicale individuale. Situația critică a persoanelor cu dizabilități necesită măsuri de sprijin dedicate (de ex. realocarea unui spațiu în scopul creării unui centru zonal pentru persoanele cu dizabilități), iar dezvoltarea unei “culturi” a prevenției medicale va avea efecte pozitive importante pentru calitatea vieții locuitorilor din Valea Jiului. Vor fi implementate programe noi pentru screening populațional, pentru încurajarea unui regim sănătos de viață, pentru promovarea importanței prevenției medicale, iar instituțiile sanitar-medice din Valea Jiului ar putea realiza schimb de experiență, mai ales de bune practici, cu spitale din marile orașe, specializate pe domeniile de interes ce vor fi dezvoltate pe plan local (Spitalul Clinic de Recuperare Cluj Napoca, Spitalul Municipal Dr. Aurel Tulbure Făgăraș din Brașov – recuperare, balneologie). Pentru creșterea efectivelor medicale necesare acoperirii nevoilor din clinicile și spitalele locale vor fi considerate pachete de stimulente precum posibilitatea asigurării unor locuințe pentru medicii relocați în Vale. Sistemul medical din zonă va oferi servicii de calitate mai bună în domenii de specializare prioritare, pornind de la problemele de sănătate întâlnite cel mai frecvent la populația îmbătrânită. Se va pune accent pe optimizarea serviciilor de medicina familiei, paliative și de recuperare, precum și pe promovarea medicinei preventive, inclusiv la nivelul comunităților dezavantajate. Clinicile și spitalele din cele 6 orașe și municipii vor fi mai bine dotate, iar pacienții și personalul medical vor putea folosi soluțiile digitale ce vor fi implementate în următorii ani în cadrul abordării SMART aferente eficientizării sistemului de sănătate local.

Servicii sociale: Cu eforturi susținute vor fi create condiții mai bune pentru integrarea comunităților marginalizate, grupurilor vulnerabile și pentru dezvoltarea sistemului de servicii sociale, inclusiv cu valorificarea tehnologiei TIC și formarea competențelor digitale ale populației. Autoritățile locale, cu sprijinul furnizorilor de servicii sociale acreditați, își vor uni eforturile pentru actualizarea inventarului nevoilor sociale locale (regăsit în strategiile locale și în strategia județeană de dezvoltare a serviciilor sociale) ce ar permite extinderea spectrului de servicii pentru scăderea numărului persoanelor în risc de sărăcie sau excluziune, condiția esențială fiind ca aceste parteneriate să fie eficiente și deplin funcționale. Se va pune accent pe dezvoltarea unei rețele de servicii integrate care să acopere toate nevoile critice ale populației vulnerabile și mai ales ale copiilor rămași fără părinți sau cu părinți plecați la muncă în străinătate. În baza unei evaluări a nevoii sociale la nivel județean, vor fi înființate etapizat facilități locative și de asistență (de ex. centre respiro, centre rezidențiale pentru persoane vârstnice, centre de consiliere psiho-școlară pentru copii și alte categorii de persoane vulnerabile), iar autoritățile vor acționa pentru o abordare integrată mai susținută a politicilor sociale la nivelul aparatului guvernamental. Va fi valorificată oportunitatea finanțării demersurilor de acordare a locuințelor sociale pentru persoanele vulnerabile, iar măsurile de tip SMART vor fi extinse pentru e-incluziune. Prin mobilizarea autorităților inclusiv în direcția consolidării cooperării cu furnizorii de servicii sociale pentru îmbunătățirea calității vieții și creșterea calității serviciilor sociale și a gradului de acoperire cu servicii sociale, categoriile vulnerabile vor beneficia de sprijinul asistenților sociali (certificați la nivelul Universității din Petroșani, ulterior dobândind drept de competență și grade specifice de profesionalizare în cadrul Colegiului Național al Asistenților Sociali din România), vor avea acces la condiții rezidențiale mai bune, în baza unor politici mai coerent aliniate la nivel guvernamental.

Protecția mediului: “Tranziția justă” a devenit concept integrant al politicilor climatice prevăzute în Acordul de la Paris, protecția mediului și a sănătății populației fiind componentă importantă a proceselor de tranziție de la cărbune. Activitatea extractivă din Valea Jiului are un impact semnificativ asupra mediului, iar perspectiva închiderii minelor rămase operaționale ridică serioase preocupări atât din perspectiva valorificării ulterioare a acestor situri de o manieră care să nu afecteze mediul, cât și a necesității de protejare a arealurilor tip „Natura 2000”. Unele exploatare miniere nu au beneficiat în trecut de condiții adecvate de închidere, conform reglementărilor europene, fiind necesare măsuri dedicate pentru realizarea viitoarelor lucrări în mod judicios, fără afectarea obiectivelor de suprafață. Pentru atingerea dezideratelor este necesară formarea comportamentului responsabil față de natură, începând cu o informare corectă și continuând cu implicarea mai activă a oamenilor în eforturile de protejare a mediului. Astfel de campanii vor fi organizate periodic atât pentru creșterea interesului față de protejarea mediului, cât și pentru familiarizarea populației cu dezvoltările specifice economiei circulare.

Valea Jiului are nevoie de un plan zonal de amenajare a teritoriului realizat sub supervizarea unor comisii de specialitate/centru zonal de urbanism, activ pe toată durata implementării prezentei strategii, utilizând metode

rezultate din specificul local ("site specific planning"). Acest demers va fi realizat cu accent pe planificarea și managementul dedicat aspectelor conexe faunei și florei sălbatice din ariile naturale protejate, pe conexiunea între zonele verzi intravilane și cele locale și pe dezvoltarea durabilă a activităților umane în arealul complet mărginit de zone protejate „Natura 2000”. Eforturile vor fi susținute și prin realizarea de studii pentru evidențierea aspectelor de mediu ce ar trebui considerate în perspectiva realizării unor investiții în anumite zone precum în apropierea hidrocentralei de pe Jiu, astfel încât operațiunile economice viitoare să nu afecteze mediul înconjurător.

În perspectiva ireversibilă a închiderii minelor încă operaționale vor fi analizate riscurile aferente exploatărilor miniere închise și vor fi luate măsuri speciale pentru recuperarea siturilor afectate și reintroducerea acestora în circuitul natural și/sau economic fără a impacta negativ sănătatea locuitorilor din Valea Jiului și mediul înconjurător, inclusiv prin regândirea metodelor de ecologizare. Întrucât Valea nu dispune decât în Vulcan de o stație de măsurare a poluării aerului, va fi implementat un program pilot pentru monitorizarea calității mediului în sprijinul protejării și dezvoltării biodiversității, cu perspectiva implementării unui sistem local care să asigure acoperirea nevoilor de monitorizare a mediului în toate cele 6 jurisdicții.

Situația încă problematică a deșeurilor industriale, municipale și spitalicești va fi adresată mai susținut de către autoritățile locale cu scopul implementării unui sistem integrat funcțional care să asigure separarea, colectarea selectivă, transportul și reciclarea eficientă a deșeurilor prin colaborare mai eficientă cu ADI Sistemul de Colectare a Deșeurilor Hunedoara. Vor fi amenajate puncte dedicate pentru colectarea deșeurilor, în special a celor rezultate din construcții. Se vor organiza campanii ample de conștientizare a importanței separării și colectării selective a deșeurilor în rândul populației și a agenților economici.

Obiectivele de dezvoltare economică a Văii Jiului vor fi corelate cu aspectele aferente protecției mediului, în special din perspectiva acțiunilor circumscrise viitoarelor investiții. Vor fi create premise necesare tranziției către o economie verde și durabilă, aliniată obiectivelor Pactului Ecologic European (European Green Deal)²³, cu utilizarea eficientă a resurselor pentru protejarea sănătății și rezilienței economice a comunităților prin investiții strategice - inovare și cercetare în infrastructură digitală, în economia circulară și în sisteme de transport ale viitorului.

Alte sectoare care ar putea sprijini realizarea obiectivului

- **Dezvoltarea și reabilitarea infrastructurii rutiere și feroviare** pentru facilitarea accesului înspre și dinspre Valea Jiului vor crea condiții favorabile atragerii unui flux de investitori generatori de locuri de muncă durabile. Tinerii și adulții specializați în domenii de actualitate, formați profesional în cadrul viitoarelor școli de competențe ce vor fi activate în Valea Jiului pentru a contribui la dezvoltarea economică a zonei, își vor asigura un viitor profesional ce le va conferi motivația necesară implicării în programele de formare, având garanția sau, cel puțin, opțiuni pentru angajare ulterioară.
- **Dezvoltarea antreprenoriatului, cercetării și inovării** va deschide perspectiva familiarizării zonei cu domenii de actualitate, valorificabile pentru dezvoltarea de competențe, pentru alinierea la noile tendințe pe piața muncii și pentru deschiderea orizontului prin acumularea de cunoștințe în linie cu evoluțiile europene (dezvoltări de tip inteligent/smart, digitalizare, economie circulară etc.). Acest segment va susține creșterea vizată prin extinderea catedrei Universității din Petroșani cu noi programe (precum robotică, energie regenerabilă, dezvoltare durabilă) sau prin deschiderea unor centre specializate (de excelență sau de învățare) vizate pentru dezvoltarea și formarea potențialului uman al Văii Jiului (de ex. Centrul de Excelență pentru Învățământ în Sistem Dual).
- **Implementarea unui concept integrat de turism** care va asigura fluxul necesar de turiști pe parcursul întregului an și va permite o reală dezvoltare a infrastructurii și serviciilor de profil, va contribui la creșterea interesului tinerilor (poate și a preocupării adulților în căutarea unui loc de muncă) pentru participarea la
- cursuri de specializare în domeniul ospitalității în scopul dezvoltării capacităților locale de acoperire a nevoilor de tip HORECA. Turismul este unul dintre cele mai atractive sectoare pentru populația locală având

²³ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

în vedere diversitatea palierelelor ce pot fi dezvoltate și caracterul plăcut al activării într-un astfel de domeniu, în diferite stațiuni și zone ale Văii Jiului.

Impactul asupra dezvoltării locale

Realizarea obiectivului vizat prin aceste demersuri de dezvoltare socială și de mediu va avea impact pozitiv pe multiple dimensiuni:

- **Dezvoltarea sistemului de învățământ la standarde moderne va determina tinerii să rămână în Valea Jiului** pentru a studia în școli mai bine dotate, aliniate la nevoile de formare de competențe, beneficiind de consiliere pentru alegerea viitoarei cariere cu sprijinul cadrelor specializate. Dacă Universitatea din Petroșani va reuși să concretizeze planul de a-și extinde catedra cu noi programe de specializare, instituția se va mândri cu absolvenți specialiști în domeniile digitalizării, energiei regenerabile, ergonomiei și turismului, care vor fi angajați de companiile care au dezvoltat sau vor dezvolta operațiuni economice în Vale. Agenții economici activi în zonă vor contribui la eficientizarea programelor de formare a tinerilor și prin Școala Profesională în Sistem Dual, la nivelul Centrului de excelență de profil vizat prin prezenta strategie pentru a fi înființat în zonă.
 - Prin adaptarea sistemului la nevoile personale și profesionale ale copiilor și tinerilor vor fi create condiții favorabile scăderii ratei abandonului școlar timpuriu.
 - Pregătirea profesională și specializarea smart din perioada preuniversitară și universitară, în noile domenii cerute de către economia regiunii, vor asigura locuri de muncă, oferind oportunități viitorilor absolvenți de liceu și de facultate.
 - Cererea de forță de muncă pentru sectorul energetic va spori, astfel încât specializarea în domeniul energiei regenerabile va fi generatoare de perspective profesionale.
 - Crearea unei mase critice de specialiști cu experiență în energia regenerabilă va sprijini eforturile de transformare a Văii Jiului în centru de inovare în domeniul energetic.
 - Cererea de forță de muncă din sectorul medical va fi satisfăcută, astfel încât prin completarea specializărilor lipsă va crește calitatea serviciilor în domenii de specializare prioritare, punând-se accent pe optimizarea serviciilor de medicina familiei, paliative și de recuperare.
 - Dezvoltarea competențelor digitale va susține realizarea de investiții în transformarea digitală a orașelor din Vale în cadrul unui concept integrat, unde populația să beneficieze de servicii publice integral digitale, concepte pentru turism digitale și de modernizarea inteligentă a utilităților.
 - Crearea unei platforme digitale zonale, ca principal factor de informare, va facilita unităților administrativ-teritoriale prezentarea informațiilor privind obiectivele și acțiunile derulate prin prezenta strategie (de ex. prezentarea realizării unui nou obiectiv, durata realizării, anteprenorul lucrării, forța de muncă necesară pe specializări etc.).
- **Schimbarea dinamicii în sistemul de învățământ și instituirea unor programe eficiente vizând dezvoltarea de competențe vor fi principali factori favorabili ocupării forței de muncă din Valea Jiului**, deopotrivă tineri și adulți/tineri pensionari, în special pe măsură ce vor fi demarate și implementate proiectele propuse prin prezenta strategie, care vor contribui la creșterea microregiunii pe multiple segmente. Este de așteptat ca punerea în aplicare a conceptului integrat de dezvoltare a turismului, prin crearea infrastructurii și facilităților de profil, să confere oportunități semnificative creând noi locuri de muncă atractive pentru tinerii și șomerii de diferite vârste. De asemenea, proiectele de infrastructură, reabilitarea rețelelor de utilități și reabilitarea termică a locuințelor, perspectiva reconversiei centralei de Paroșeni în grup pe gaz susținut de cogenerare, lucrările de extindere sau construire a infrastructurii de turism (trasee de biciclete, piste de schi etc.), înființarea unor centre (de excelență, de management integrat sau de asistență socială), a unor cabinete medicale și creșe să asigure o bună ocupare a forței de muncă locale, atât pe durata derulării lucrărilor de construcție, cât și ulterior pentru funcționarea unor astfel de facilități. Deși în unele cazuri (efectuarea lucrărilor de infrastructură) astfel de proiecte vor avea o durată determinată, durabilitatea implicării va fi conferită de oportunitatea calificării respectivei forțe de muncă pentru marile proiecte de infrastructură ce vor fi derulate în România în următorii ani, creând oportunități atractive inclusiv pentru

“tinerii șomeri” din Valea Jiului. De asemenea, pentru buna derulare a proiectelor noi, în special a celor mari și complexe, vor fi necesare servicii de consultanță, aspect cu potențial impact pozitiv în planul ocupării persoanelor apte de muncă, contribuind la retenția celor calificați și poate chiar la revenirea în Valea Jiului a persoanelor cu studii superioare care au plecat din zonă.

- **Digitalizarea este un instrument al viitorului ce conferă eficiență și predictibilitate, iar pentru instituțiile publice aceasta presupune optimizarea activității în general și a interacțiunii cu cetățeanul, în particular.** În condițiile actuale determinate de pandemia COVID-19, când învățarea la distanță și telemunca au devenit activități regulate, digitalizarea va fi direcția de dezvoltare a unei comunități inteligente în Valea Jiului pe trei paliere: la nivel intern, intra-instituțional și la nivel extern, în relația cu cetățenii și cu alte instituții. Autoritățile locale au întreprins măsuri în direcția digitalizării serviciilor publice, în vederea asigurării accesibilității pentru toți locuitorii și a eficientizării interacțiunii cetățean – instituție publică. Prin această strategie demersurile vor fi continuate și accelerate pentru imprimarea unor standarde moderne de lucru și în instituțiile de învățământ și în spitale, precum și la nivelul furnizorilor de servicii sociale pentru gestionarea operativă a problemelor din comunitățile vulnerabile. Implicațiile pandemiei COVID-19 oferă oportunități de dezvoltare și inovație pentru comunitatea Văii Jiului, care, prin măsurile de digitalizare vizate în această strategie, își va dezvolta potențialul de reziliență și va fi pregătită pentru posibile situații similare/neprevăzute în viitor.
- Autoritățile locale în colaborare cu ONG-urile profilate pe asistența socială vor lua măsuri astfel încât **persoanele din categoriile speciale, care nu au finalizat studiile obligatorii, să poată urma cursuri prin facilitățile acordate de învățământul de tip “a doua șansă” și să beneficieze de oportunitatea uceniciei la locul de muncă al viitorului angajator.** Foștii mineri vor dobândi competențe și cunoștințe în cadrul “școlilor de competențe” organizate de mari companii și programelor formale și non-formale în domenii precum infrastructură, construcții civile, HORECA sau economia verde.
- **Societatea civilă va putea acționa împreună cu autoritățile locale printr-o abordare integrată de tip „bottom-up”** (de jos în sus) pe linia Dezvoltării Locale Plasată sub Responsabilitatea Comunității (CLLD), pentru stimularea capacității de schimbare prin promovarea dezvoltării, identificarea potențialului nevalorificat din cadrul comunităților locale, implicarea în construirea comunității pe multiple paliere. Aceste acțiuni vor include de la crearea de noi locuri de muncă și reducerea ratei de abandon școlar până la înființarea de centre comunitare, în funcție de nevoile concrete ale populației locale și specificitatea acestora în cartierele vizate pentru intervenții.
- **Eficientizarea sistemului de sănătate prin dotarea cu echipamente moderne și suplimentarea efectivelor medicale pe specialități primordiale va contribui la scăderea incidenței bolilor,** în special în cazul ancorării unei facultăți de medicină în Valea Jiului, în condițiile introducerii unor sisteme performante precum screening populațional și dezvoltării unor specializări importante precum medicina preventivă. Deschiderea de cabinete medicale în orașele care nu dispun de astfel de facilități va veni în întâmpinarea nevoilor populației vârstnice cu precădere, inclusiv ca demers corelat cu serviciile de asistență socială în sprijinul populației din cartierele marginalizate.
- În funcție de consecvența adoptării unor pași concreți, **Valea Jiului se va remarca prin aflulul mijloacelor de transport ecologice, sistemelor „smart city” și prin creșterea gradului de eficiență energetică conferit de sistemele de gestionare inteligentă a consumului.** Siturile miniere închise în condiții de siguranță a zăcămintului și transformate în obiective de interes turistic vor beneficia de flux de vizitatori, care se vor bucura de **calitatea mediului nepoluat al regiunii, peisajul natural deosebit și biodiversitatea siturilor „Natura 2000”.**
 - Potrivit unui sondaj realizat la începutul anului 2020 de Asociația antreprenorilor “Comitetul de Inițiativă Valea Jiului” (ACIVJ), 71% dintre cei chestionați consideră că dezvoltarea orașelor verzi și regenerarea urbană sunt esențiale pentru dezvoltarea economică a zonei.
 - Într-o viziune optimistă, în cazul realizării consecvente a acțiunilor propuse, Valea Jiului ar putea deveni prima microregiune verde la nivel național cu emisii de carbon care tind spre 0, viziune aliniată Pactului Ecologic European (cu valorificarea Green Line Valea Jiului, care presupune transport public complet verde între și în orașele regiunii și sisteme inteligente de trafic, cuplate cu existența rutelor turistice pentru ciclismul montan). Pe baza acestora, Valea Jiului și-ar consolida un nou profil,

devenind o atracție pentru firme din domeniul economiei circulare, pentru cercetare – inovare în domeniul energetic, dar și pentru turism.

- În același spirit, renovarea clădirilor existente publice și private într-un concept unitar, care să reflecte viziunea de 0 emisii, cu transformarea acestora în clădiri inteligente cu cele mai noi inovații tehnologice, va fi factor cu impact pozitiv pentru relocarea în zonă a unor firme care doresc să testeze inovațiile tehnologice în domeniu.
- **Populația Văii Jiului, în special cea tânără, se va familiariza cu domeniul economiei circulare, în linie cu eforturile României la nivel național, iar dinamica economică a zonei va beneficia de investiții strategice în inovare, infrastructură digitală și mijloace de transport ale viitorului.** Astfel, vor fi create premise pentru dezvoltarea de afaceri locale prin prisma economiei circulare, în special la nivelul IMM-urilor. Totodată, se va evalua oportunitatea creării unui centru pentru prezentarea celor mai noi tehnologii în domeniul dezvoltării durabile. În Valea Jiului revitalizată socio-economic vor exista premise favorabile transformării zonei în model de regiune prietenoasă cu mediul care, prin măsurile luate în beneficiul sănătății populației, pentru protejarea frumuseților naturale ale zonei și pentru folosirea mai eficientă a resurselor, va deveni etalon de bune practici ce ar putea fi replicate în alte regiuni din România sau chiar în alte regiuni aflate în tranziție din Europa.

Pentru transpunerea acestor deziderate la nivelul Văii Jiului, propunem atingerea a 13 obiective specifice, grupate în 4 direcții strategice:

- Direcția strategică I.1 – Calibrarea potențialului uman local pentru creșterea gradului de ocupare a forței de muncă și combaterea excluziunii sociale
 - **Obiectiv specific I.1** – Crearea de oportunități diversificate de muncă la nivel performant pentru scăderea șomajului
 - **Obiectiv specific I.2** – Eficientizarea posibilităților de reconversie profesională
 - **Obiectiv specific I.3** – Promovarea incluziunii socio-profesionale pentru toate categoriile de populație
- Direcția strategică I.2 – Optimizarea serviciilor medicale și crearea condițiilor necesare ridicării nivelului de bunăstare a populației
 - **Obiectiv specific I.4** – Creșterea eficacității sistemului sanitar-medical prin investiții în infrastructură/dotare performantă și personal calificat
 - **Obiectiv specific I.5** – Asigurarea serviciilor medicale de calitate, accesibile tuturor categoriilor de populație
 - **Obiectiv specific I.6** – Profesionalizarea asistenței sociale și creșterea calității și a gradului de acoperire a serviciilor sociale pentru persoanele vulnerabile
 - **Obiectiv specific I.7** – Combaterea sărăciei, cu accent particular asupra situației din cartierele marginalizate

Direcția strategică I.3 – Modernizarea învățământului în regiune, îmbunătățirea accesului la educație și realizarea de investiții în competențe

- **Obiectiv specific I.8** – Realizarea de investiții în infrastructura de educație și în învățare pe tot parcursul vieții
- **Obiectiv specific I.9** – Eficientizarea formării profesionale și adaptarea ofertei educaționale pentru dezvoltarea competențelor calibrate nevoilor pe piața muncii pentru toate categoriile de populație
- Direcția strategică I.4 - Sprijinirea tranziției către o economie verde pentru protejarea mediului
 - **Obiectiv specific I.10** – Protejarea populației împotriva dezastrelor naturale (inundațiilor)
 - **Obiectiv specific I.11** – Crearea condițiilor pentru reabilitarea/reconversia optimă a siturilor miniere și a altor perimetre industriale
 - **Obiectiv specific I.12** – Promovarea zonei ca microregiune verde cu emisii reduse de carbon
 - **Obiectiv specific I.13** – Eficientizarea procesului de management al deșeurilor

Acțiunile ce vor detalia strategia de implementare a celor 4 direcții strategice și de realizare a celor 13 obiective specifice sunt prezentate în cadrul Planului de acțiuni.

Direcții strategice

Direcția strategică I.1. Calibrarea potențialului uman local pentru creșterea gradului de ocupare a forței de muncă și combaterea excluziunii sociale

Obiectiv specific I.1. Crearea de oportunități diversificate de muncă la nivel performant pentru scăderea șomajului

Situația actuală

Disponibilizările rezultate în procesul de restructurare a industriei miniere reprezintă principal factor generator de impact major în dinamica socială a regiunilor în tranziție carboniferă la nivel european. Creșterea ratei șomajului, corelată cu dificultățile de reconversie a competențelor profesionale în urma procesului de închidere a minelor, alimentează o paletă largă de probleme sociale cu efect negativ pentru viața locuitorilor și dezvoltarea comunităților locale.

În anul 2019 Valea Jiului înregistra cca. 100.000 persoane apte de muncă dintre care doar un sfert beneficiau de loc de muncă stabil²⁴. Deși statisticile naționale indică o scădere a ratei șomajului din anul 2010 până în prezent, numărul persoanelor apte de muncă dar neangajate (78.000) depășește cu mult numărul șomerilor din Valea Jiului (1.680). Menținerea unei rate ridicate a șomajului ar acutiza dificultățile financiare și gradul de sărăcie, tensiunile sociale și izolarea.

Cele două unități miniere Lonea și Lupeni se află în program de închidere (în conformitate cu Decizia 2010/787/UE și Decizia C (2018) 1001 final de acordare a ajutorului de stat pentru facilitarea închiderii minelor de cărbune necompetitive). Societatea Complexul Energetic Hunedoara a făcut demersurile necesare către Ministerul Energiei în vederea notificării Comisiei Europene cu privire la aprobarea prelungirii termenului de realizare a lucrărilor de închidere la cele două mine până la finalul anului 2027. Potrivit documentației de renotificare către Comisia Europeană, se estimează o eșalonare a personalului necesar la cele două unități miniere (pentru a implementa programul de închidere și ecologizare în condiții de siguranță) conform datelor din tabelul următor, furnizate de S.C.E.H:

Data	Număr estimat de salariați		
	Sucursala E.M. Lonea	Sucursala E.M. Lupeni	Total
31.12.2019	605	725	1330
31.12.2020	605	715	1320
31.12.2021	605	685	1290
31.12.2022	593	650	1243
31.12.2023	542	590	1132
31.12.2024	501	510	1011
31.12.2025	280	300	580
31.12.2026	20	20	40
31.12.2027	20	20	40

24 Institutul Național de Statistică; analiză PwC.

Pentru cele două exploatare miniere viabile E.M. Livezeni și E.M. Vulcan, perspectiva închiderii este condiționată de măsurile pe care statul român le va implementa ca urmare a angajamentelor asumate în urma ratificării Acordului de la Paris și a altor reglementări europene în domeniu (obligățiile la care România s-a angajat în conformitate cu Acordul de la Paris pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră au fost consemnate pentru orizontul 2030). În prezent, la mina Livezeni activează 850 de salariați, la Vulcan 721 salariați, la care se adaugă Prestserv cu 197 salariați și Executiv CEH cu 186 salariați (un total de 1954 persoane).

Situația lucrătorilor și întregului personal din aceste unități stă sub semnul întrebării în condițiile în care procesul de închidere a minelor nu se va derula simultan cu implementarea unor noi activități economice care să genereze noi locuri de muncă pentru compensarea celor care se vor desființa prin închiderea minelor. Angajații disponibilizați din sectorul de producere a cărbunelui și de procesare a acestuia, care nu îndeplinesc condițiile de pensionare, dar reprezintă o categorie de personal cu vârstă înaintată, nu vor putea fi reconvertiți profesional cu ușurință.

În plus, Valea Jiului se confruntă cu un declin social semnificativ (134.000 persoane în 2019 față de 166.000 în 1998) pe fondul migrației pronunțate, cu o tendință estimată de scădere anuală a populației până în 2030 când numărul locuitorilor ar putea ajunge la cca 114.000²⁵. De asemenea, analiza mișcării naturale a populației se înscrie în tendință negativă, marcată de scăderea numărului nașterilor și fluctuația deceselor în jurul valorii de 1.500/an. Fluctuațiile semnificative în structura populației impactează major forța de muncă, dar și domeniile educației, sănătății și serviciilor sociale.

Viziunea de realizare

Revitalizarea economică a Văii Jiului va crea noi oportunități de lucru ce vor contribui la retenția cel puțin unei părți a populației pe plan local. Tinerii activ angrenați în noile programe de pregătire în sistem dual, cu implicarea activă a operatorilor economici, vor putea beneficia de angajare la nivelul agenților economici care îi vor pregăti în cadrul unor programe de formare dedicate.

Autoritățile locale, în strânsă colaborare cu angajatorii locali și cu noii investitori care vor veni în Valea Jiului, vor promova o politică vizând asigurarea de locuri de muncă în mod unitar și nediscriminatoriu. Accesul pe piața muncii va fi posibil pentru toate categoriile de populație (șomeri, persoane inactive, tineri și lucrători în vârstă, persoane cu dizabilități/vulnerabile și persoane cu un nivel de educație mai scăzut).

Vor fi dezvoltate competențe cu facilitarea recunoașterii calificărilor noi sau, după caz, a experienței deja dobândite, cu scopul de a acorda sprijin pentru găsirea unui loc de muncă sau pentru dezvoltare de tip antreprenorial prin înființarea de microîntreprinderi. AJOFM Hunedoara va fi cooptată pentru furnizarea de informații de acest gen pe platforma digitală zonală ce va fi creată în cadrul implementării conceptului „smart city”.

Având în vedere rolul esențial al formatorului profesional în acordarea unui ghidaj susținut în orientarea profesională, oportunitățile de colaborare vor viza consolidarea conlucrării cu instituții publice și private la nivel central pentru angrenarea personalului calificat din instituțiile publice de profil și/sau centre specializate în demersurile de pregătire profesională a resurselor interesate din Valea Jiului.

Un rol important îl va avea Serviciul Public de Ocupare a Forței de Muncă prin AJOFM Hunedoara și centrul aferent de informare și consiliere în carieră. Persoanele neîncadrate în muncă vor fi orientate profesional și vor beneficia de sprijinul acestei instituții pentru facilitarea conectării cu potențialii angajatori, pentru asigurarea echilibrului între cerere și ofertă pe piața locală a forței de muncă și pentru organizarea serviciilor de formare profesională.

²⁵ Institutul Național de Statistică; analiză PwC.

De asemenea, vor fi organizate campanii de informare a populației interesate asupra perspectivelor ce urmează a fi create în Valea Jiului – vor fi valorificate cu prioritate oportunitățile aferente organizării de târguri pentru locuri de muncă sau prezentări din partea unor companii interesate să dezvolte operațiuni în Valea Jiului pentru familiarizarea celor interesați asupra cerințelor pe piața muncii în actuala etapă și pentru creșterea gradului de interes, în special a celor sceptici față de posibilitatea reangajării. Totodată, autoritățile locale vor valorifica expertiza solidă de care dispun furnizorii de servicii sociale și ONG-urile de profil astfel încât, în linie cu măsurile propuse în Strategia națională de incluziune și reducere a sărăciei 2021-2027 să fie furnizate servicii sociale personalizate de tip consiliere și acompaniament pentru identificarea, angajarea și menținerea unui loc de muncă pentru anumite categorii de persoane considerate greu angajabile, precum tinerii care părăsesc sistemul de protecție, persoane cu nivel scăzut de școlarizare și calificare, femei inactive, persoane de etnie romă, persoane cu dizabilități, adulți peste 55 ani, etc., care au nevoie de susținere și consiliere pe tot parcursul procesului de căutare a unui loc de muncă, dar și ulterior, în primele luni de acomodare la locul de muncă.

Întrucât un număr semnificativ de lucrători își va pierde locul de muncă odată cu închiderea minelor, vor fi necesare măsuri de pregătire a unor pachete compensatorii echivalente confortului financiar pierdut ca urmare a desființării locului de muncă, ceea ce va necesita evaluarea oportunității unor demersuri de elaborare a legislației adecvate/adaptare a legislației existente pentru astfel de situații.

Acțiuni propuse

- I.1.1 Perfectarea de parteneriate pentru facilitarea accesului tuturor persoanelor apte de muncă, din fiecare jurisdicție a Văii Jiului, la oportunități durabile de lucru, inclusiv prin organizarea unor campanii de informare;
- I.1.2 Valorificarea potențialului forței de muncă locale cu scopul de a dezvolta competențe, a asista și media în găsirea de oportunități potrivite și crearea de noi locuri de muncă prin programe dedicate de stimulare ocupațională, inclusiv pentru includerea femeilor pe piața muncii;
- I.1.3 Dezvoltarea unor pachete integrate de măsuri active personalizate și adaptate nevoilor tinerilor (informare, consiliere, ucenicie etc.) din Valea Jiului, pentru stimularea inițiativei private și de antreprenoriat și sprijinirea asociativității tinerilor

Obiectiv specific I.2. Eficientizarea posibilităților de reconversie profesională

Obiectiv specific I.3. Promovarea incluziunii socio-profesionale pentru toate categoriile de populație

Situația actuală

Având în vedere caracterul monoindustrial al microregiunii bazată pe activitatea de exploatare minieră, necesitatea recalificării profesionale a foștilor mineri este un imperativ, dar și o provocare. Nivelul ridicat al remunerațiilor pentru sectorul minier și opțiunea pensionării anticipate alimentează un grad crescut de rezistență la schimbare, susținut de mândria profesională specifică lucrătorilor în acest sector de activitate.

Diversificarea moderată a competențelor profesionale și cunoștințele tehnologice limitate reprezintă obstacole pentru apariția unor locuri de muncă atractive, astfel încât șansele de întoarcere a tinerilor plecați din Valea Jiului se vor menține scăzute în lipsa unor măsuri coerente de redresare socială.

Totodată, în absența calificărilor adecvate sau, cel puțin, a interesului pentru pregătire corespunzătoare în vederea derulării unor activități lucrative, riscul excluziunii sociale crește. Excluziunea socială, rezultantă a comportamentelor similare abandonului școlar regăsite în rândul categoriilor vulnerabile din cadrul comunităților locale, impactează negativ perspectiva de progres și dezvoltare a comunităților locale.

Viziunea de realizare

Pentru calibrarea corespunzătoare a potențialului uman existent în Valea Jiului se va promova o abordare bidirecțională care să vizeze o schimbare de mentalitate pentru o mai mare deschidere a populației apte de

muncă, în special a foștilor mineri, spre oportunitatea recalificării de o manieră calibrată noilor cerințe și domenii de interes pe piața muncii, în paralel cu definirea unor măsuri eficiente de sprijinire a dobândirii de competențe prin activarea unor programe dedicate. De asemenea, foștii mineri vor beneficia de consilierea profesională adecvată cu sprijinul ONG-urilor și furnizorilor de servicii sociale pentru o corectă înțelegere a noului parcurs profesional și, mai ales, a rolului important pe care tranziția lor profesională îl va juca în procesul de dezvoltare socială și economică a Văii Jiului.

Foștii mineri vor putea fi reangajați fără recalificare în condițiile începerii lucrărilor de modernizare a infrastructurii rutiere și feroviare pe axa nord-sud, unde este necesară utilizarea de competențe similare cu cele folosite în minerit: realizarea de tuneluri, terasamente, fixarea pereților, folosirea de expoziv etc. Personalul auxiliar care lucrează în minerit, cum ar fi lăcătuși, mecanici, sudori, electricieni, mașiniști, cei care au competențe de manevrare a unor utilaje, vor beneficia într-un termen scurt de un loc de muncă, fără o eventuală recalificare, în condițiile creșterii cererii în domeniul construcțiilor civile și edilitare, ca obiective de realizat, potrivit prezentei strategii.

Se va avea în vedere suplimentarea facilităților existente prin înființarea unor centre comunitare de învățare permanentă și promovarea de o manieră atractivă a domeniilor de actualitate cum ar fi IT, robotică, energie regenerabilă, turism sau chiar administrație publică, astfel încât populația să dispună de o paletă largă de opțiuni. Schimbul de bune practici pentru inspirarea din modelele de succes se va aplica atât prin realizarea unui schimb de experiență cu entități locale precum Planeta Petrila sau Centrul de la Bușteni dezvoltat în domeniul energiei, precum și prin evaluarea proiectelor de succes din alte regiuni europene în tranziție (ex. cazul Universității Maastricht din Limburg).

Vor fi susținute activ demersurile Universității Petroșani pe linia extinderii portofoliului de programe (robotică, energie verde, dezvoltare durabilă) și vor fi organizate consultări aplicative cu operatori economici locali, dar și din afara regiunii, pentru crearea condițiilor optime de activare a unor platforme on-line (componente ale platformei digitale zonale) destinate eforturilor pe linia formării profesionale.

Parteneriatele cu mediul privat și academic vor juca un rol important în asigurarea succesului demersurilor de recalificare profesională și achiziție de competențe. Valea Jiului va deveni o comunitate unită, susținută activ de inițiativa autorităților locale de a perfectă colaborări și parteneriate circumscrise implementării de programe pentru reconversie profesională centrate pe "personalizarea angajatului pentru nevoile angajatorului" și atragere de investiții generatoare de locuri de muncă atractive. La cererea angajatorilor, vor fi avute în vedere programe de pregătire practică diversificate, cu diferite grade de complexitate. De asemenea, se va pune accent pe eficientizarea pregătirii în domeniul turismului și ospitalității, pentru aliniere cu nevoile locale și cu dorința populației din Vale pentru dezvoltarea turismului zonal la standarde ridicate. În acest sens, pentru schimb de bune practici, vor fi considerate parteneriate atât cu antreprenori și asociații active în domeniul turismului, cât și cu instituții de învățământ din țară care derulează studii în domeniu.

O reconversie profesională de succes va fi realizată prin sprijinirea antreprenorilor în selectarea tipului de competențe și a resurselor calificate pentru locuri de muncă specializate. Resursele apte de muncă vor putea fi valorificate corespunzător din perspectiva ridicării nivelului competențelor și adaptării la cerințele pieței muncii.

Digitalizarea va juca un rol important la nivel economic și social, prin susținerea unor noi activități economice, prin facilitarea creșterii volumului activităților curente, a numărului locurilor de muncă, a accesului la servicii publice, în special pe zona serviciilor medicale și în instituțiile de învățământ universitar și preuniversitar. În context, dezvoltarea competențelor digitale atât în instituțiile publice din Valea Jiului, cât și la nivelul cadrelor medicale și profesorilor, va fi o direcție prioritară.

Pentru promovarea tuturor demersurilor necesare sprijinirii formării profesionale și calibrarea celor mai bune strategii de formare profesională, autoritățile locale vor colabora și cu reprezentanții Consiliului Național al Calificărilor și Formării Profesionale a Adulților, care prin comisia de autorizare județeană autorizează furnizorii de formare profesională și elaborează standardele ocupaționale, certificând competențele profesionale dobândite de adulți prin formarea continuă.

Vor fi întreprinse demersuri active pentru combaterea excluziunii sociale prin facilitarea deschiderii spre oportunități de muncă pentru toți, precum și prin valorificarea diversității etnice și religioase, cu rol în transmiterea

practicilor pozitive de viață în cadrul evenimentelor sociale, culturale și religioase. Vor beneficia de sprijin mai multe grupuri vulnerabile (persoanele fără adăpost, cele care suferă de dependențe, victimele violenței domestice, persoanele vârstnice, cele cu dizabilități).

Acțiuni propuse

- I.1.4. Crearea unor „centre comunitare de învățare permanentă” cu specializare în IT, administrație publică și/sau energetică, dedicate populației aflată în căutarea unui loc de muncă, în parteneriat cu școli și universități;
- I.1.5 Implementarea unor programe diversificate de formare continuă (cursuri de scurtă durată, cursuri de specializare/perfecționare, calificare, recalificare) adaptate nevoilor pieței muncii locale, în linie cu cerințele din sectoare economice cu potențial competitiv;
- I.1.6 Realizarea de parteneriate cu mediul economic în vederea dezvoltării și introducerii de programe diversificate de pregătire practică (ucenicie) în cadrul companiilor/ întreprinderilor/ agenților economici din Valea Jiului pentru facilitarea dobândirii de competențe - demararea primelor programe de profil cu rol de proiect-pilot (faza 1), urmate de extinderea și diversificarea acestor programe la nivelul cât mai multor companii pe măsură ce vor fi atrase investiții noi sau, după caz, dacă vor fi relocate anumite instituții în zonă (ex. deschiderea unui birou local al unei deconcentrate) – faza 2.

Alinierea direcției cu strategiile și politicile naționale

Demersurile vizând soluționarea problemelor identificate vor fi calibrate cu prevederile următoarelor documente strategice naționale, precum și cu *European Employment Strategy*²⁶, document aliniat principiilor drepturilor omului din *European Pillar of Social Rights*²⁷, care vizează o nouă abordare a politicilor economice pe baza investițiilor, reformei structurale și responsabilității fiscale, precum și *Europe 2020 Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth*²⁸. *European Employment Strategy* oferă ghidaj pentru crearea locurilor de muncă, rezolvarea deficiențelor în sistemul de sănătate și de formare profesională, scăderea șomajului, mobilitatea forței de muncă, promovarea oportunităților egale pentru toți cetățenii și combaterea sărăciei.

- Strategia Națională pentru ocuparea forței de muncă 2014-2020
- Strategia Națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2015-2020 și Planul de acțiuni aferent
- Strategia Națională „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități” (2015-2020)
- Strategia Națională în domeniul politicii de tineret 2015-2020
- Strategia europeană privind o Europa neutră din punct de vedere climatic (prevede educație și oportunități pentru tineri, bunăstare pentru cei care muncesc, integrare pentru cei care nu au loc de muncă)
- Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă (ODD 8– Muncă decentă și creștere economică)
- Plan strategic instituțional 2019-2022 pentru Ministerul Muncii și Solidarității Sociale.

26 <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=101&intPagId=3427>

27 https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_en

28 <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=751&langId=en>

Direcția strategică I.2. Optimizarea serviciilor medicale și dezvoltarea serviciilor sociale pentru depășirea situației de vulnerabilitate

Obiectiv specific I.4. Creșterea eficacității sistemului sanitar-medical prin investiții în infrastructură/dotare performantă și personal calificat

Obiectiv specific I.5. Asigurarea serviciilor medicale de calitate, accesibile tuturor categoriilor de populație

Situația actuală

Sănătatea și accesul la servicii medicale sunt condiții primordiale pentru asigurarea bunăstării oamenilor, iar stadiul acestora în regiunile mai sărace, cu probleme sociale acute de tipul celor existente în Valea Jiului, este esențial pentru combaterea sărăciei.

Sistemul de sănătate din Valea Jiului se confruntă cu multe provocări: se situează sub media standardelor naționale din perspectiva dotării, încadrării cu personal, spectrului de facilități acordate pacienților și personalului medical. Deși zona dispune de 190 de instituții de asistență medicală (inclusiv două clinici private), aproape jumătate sunt situate în Petroșani (peste 800 cadre medicale active la nivelul anului 2019), există doar 3 spitale municipale (Petroșani, Lupeni și Vulcan), iar fluctuația anuală a numărului personalului medical (între 1.100 și 1.300 de cadre, cu scăderea numărului personalului medical mediu) alimentează dezechilibre funcționale sistemice. Cu o medie de un medic la 520 de locuitori și un medic de familie la 2.829 de locuitori (conform statisticilor locale), Valea Jiului înregistrează un nivel cu mult scăzut față de situația din Regiunea Vest (de exemplu, 1 stomatolog la 1.060 de persoane față de 1 stomatolog la 2.771 persoane în Valea Jiului)²⁹. 90% dintre medicii de familie sunt pensionari sau se apropie de vârsta de pensionare și nu s-a reușit atragerea de specialiști tineri pe acest profil.

Spitalele din Petroșani, Lupeni și Vulcan dispun de dotare modernă, însă în general în unitățile medicale din Valea Jiului dotarea cu echipamente terapeutice și de diagnosticare esențiale, cum ar fi scanerile medicale și instalațiile de radioterapie, este deficitară, fiind necesare îmbunătățiri prin investiții direcționate, cuplate cu eficientizarea cheltuielilor. Asistența medicală preventivă este subfinanțată, iar disponibilitatea sa este limitată.

Grupurile vulnerabile au acces limitat la serviciile de asistență medicală, cu impact negativ asupra sănătății populației. Proiectul pilot la nivel de țară, ce vizează crearea unor centre de asistență medicală comunitară a început cu întârziere, aspect cu impact negativ asupra introducerii serviciilor de îngrijire integrate cu precădere în zone cu profil critic precum Valea Jiului. Sectorul îngrijirii de lungă durată necesită îmbunătățiri semnificative pentru a face față îmbătrânirii rapide a populației. Serviciile de îngrijire la domiciliu și în centre de zi nu se ridică la standardele dorite, iar accesul la îngrijire de lungă durată, reabilitare și îngrijire paliativă este scăzut.

Schimbările demografice reprezintă un semnal de alarmă cu privire la durabilitatea sistemului de sănătate. Impactul situației deficitare a sistemului medical este cu atât mai problematic cu cât numărul locuitorilor tineri din Valea Jiului se înscrie pe o tendință constant descendentă, într-un viitor foarte apropiat populația microregiunii urmând să fie majoritar îmbătrânită, subsecvent afectată de nevoi medicale semnificative.

Situația sistemului medical are incidență majoră pentru viitorul populației din Valea Jiului, fiind imperativ necesară implementarea unor măsuri de optimizare, calibrate adecvat la paleta extinsă de nevoi ale categoriilor de populație afectată. În plus, pandemia COVID-19 a pus presiune asupra unui sistem sanitar insuficient pregătit pentru astfel de situații la nivel național, cu deficiențe și acces inegal la asistență medicală în întreaga țară, fiind necesară creșterea rezilienței sistemului și a capacității de a adresa astfel de provocări. Pandemia a accentuat disparitățile regionale și problema accesului la asigurare medicală pentru grupurile cu venituri reduse și

persoanele vârstnice. Pe termen lung, îmbătrânirea populației și migrația specifice microregiunii Valea Jiului sunt probleme care impactează considerabil sustenabilitatea sistemului de sănătate. În contextul particular generat de pandemie, eficientizarea fluxului de acordare a serviciilor de asistență medicală preventivă, ambulatorie și comunitară, prin politici publice coerente, este esențială.

Viziunea de realizare

Pentru ridicarea standardelor de funcționare și performanță în instituțiile medicale sunt necesare investiții centrate pe reducerea dezechilibrelor prin acordarea de facilități menite a spori atractivitatea zonei (ex. crearea de locuințe speciale pentru medici, plata chiriilor până la un anumit plafon, modalitate specifică și altor categorii ocupaționale), adoptarea de măsuri vizând dezvoltarea și creșterea nivelului de performanță a unor segmente de specialitate critice pentru populație precum medicina de familie și tratamentul ambulatoriu, inclusiv prin atragerea unei filiale a unei facultăți de medicină și ancorarea acesteia în Valea Jiului, asigurarea interoperabilității tuturor serviciilor publice digitale atât în domeniul social, cât și în sistemul sanitar.

Autoritățile locale, în colaborare cu personal medical avizat, vor acționa pentru a genera o schimbare de mentalitate la nivelul tuturor categoriilor de populație în scopul acordării unei atenții sporite prevenției medicale. Se va analiza oportunitatea deschiderii de cabinete medicale în special în zonele considerate a avea caracter rural, cu evaluarea necesarului de specialități prioritare ce vor trebui asigurate în fiecare dintre cele 6 orașe. Un prim pas în direcția conștientizării colective asupra relevanței conduitei preventive ar putea consta în creșterea nivelului de performanță al centrului de prevenție din orașul Petroșani, cu perspectiva deschiderii unor astfel de facilități și în celelalte cinci orașe/municipii. Medicina preventivă, serviciile de recuperare și îngrijire pe termen lung vor fi priorități în efortul de eficientizare a asistenței medicale, demersurile urmând a fi calibrate prin perfectarea de colaborări pentru schimb de experiență cu spitale de profil din marile orașe ale țării (București, Brașov), prin construirea unor centre de profil, precum și a unor ambulatorii în locațiile care nu dispun de astfel de facilități.

Premisa realistă potrivit căreia populația microregiunii va fi predominant îmbătrânită în următorii ani reclamă demersuri coerente de reorganizare și optimizare a serviciilor de sănătate în strânsă corelare cu eficientizarea și îmbunătățirea celor aferente asistenței sociale. Pentru o mai bună evaluare a populației cu nevoi medicale, vor fi introduse programe moderne precum screening-ul dedicat identificării afecțiunilor speciale, la care se va asigura acces nemijlocit și pentru populația vulnerabilă din cartierele marginalizate.

Ridicarea sistemului medical local la standardele dorite de performanță va necesita și implementarea sistemelor on-line prin promovarea și activarea soluțiilor SMART, menite a facilita activitatea cadrelor medicale, precum și accesul populației la serviciile necesare.

Măsurile ce vor fi luate pentru eficientizarea serviciilor de asistență medicală în Valea Jiului vor fi calibrate în raport cu implicațiile generate de pandemia COVID-19. Investițiile pe termen lung vor viza asigurarea disponibilității personalului și a echipamentelor medicale necesare, promovarea cercetării tehnologice, îmbunătățirea acoperirii și a accesibilității serviciilor de sănătate pentru toți cetățenii (și cei din zonele defavorizate/cartierele marginalizate), inclusiv prin utilizarea serviciilor de e-sănătate.

Acțiuni propuse

- I.2.1 Implementarea programelor de screening populațional pentru boli cronice și afecțiuni speciale stabilite de Ministerul Sănătății și implementarea de programe de medicină preventivă, în paralel cu cele de schimbare a stilului de viață și de încurajare a unui regim sănătos de viață în Valea Jiului, pentru acele tipuri de afecțiuni indicate în Planul de Sănătate al Regiunii Vest;
- I.2.2 Modernizarea infrastructurii medicale și dotarea cu echipamente specifice serviciilor medicale pentru diferite specialități (medicină paliativă, recuperare, diagnosticare și îngrijire pe termen lung ș.a.).
- I.2.3 Optimizarea serviciilor acordate pacienților prin deschiderea de ambulatorii în orașele care au insuficiente capacități de tratare a bolnavilor, inclusiv stimularea dezvoltării cabinetelor private, pe specialități deficitare la nivelul Văii Jiului (precum medicină preventivă, servicii paliative moderne, dar și pe profil

endocrinologie, reumatologie, ATI), în funcție de nevoile identificate și de prevederile Planului de Sănătate al Regiunii Vest;

- I.2.4 Înființarea unor centre de recuperare pentru copii/adulți, inclusiv din categoria populației vulnerabile, care suferă de afecțiuni cauzate de bolile cronice și profesionale;
- I.2.5 Înființarea de centre dedicate recuperării pentru bolnavii cu probleme supraponderale, cu afecțiuni post-traumatice sau care necesită kinetoterapie, inclusiv din categoria populației vulnerabile;
- I.2.6 Înființarea unor centre dedicate bolnavilor cu afecțiuni neuro-psihice;
- I.2.7 Îmbunătățirea accesului la serviciile medicale pentru toate categoriile de populație, inclusiv cele defavorizate, prin implementarea de sisteme on-line și soluții digitale în unitățile medicale, printr-o abordare inovativă centrată pe promovarea de soluții de telemedicină – introducerea de platforme speciale pentru identificarea problemelor de sănătate individuale.

Obiectiv specific I. 6. Profesionalizarea asistenței sociale și creșterea calității și a gradului de acoperire a serviciilor sociale pentru persoanele vulnerabile

Obiectiv specific I. 7. Combaterea sărăciei în cartierele marginalizate

Situația actuală

Valea Jiului se confruntă cu un nivel de trai scăzut și cu o problemă latentă în privința persoanelor din cartierele marginalizate, devenite sursă de sărăcie extremă și a celor cu dizabilități, care experimentează probleme singulare din perspectiva serviciilor sociale, fiind înregistrate dificultăți și disfuncționalități majore pe segmentul populației vulnerabile.

Cartierele marginalizate din Valea Jiului suferă și de impactul negativ al unor fenomene sociale deviate - de la abandon școlar, abuz, violență domestică până la consum de droguri. Migrația puternică a locuitorilor în căutare de oportunități de muncă a generat creșterea numărului de copii provenind din familii separate, crescuți de rude și lipsiți de măsuri de protecție socială (peste 500 de copii cu vârste cuprinse între 0-19 ani, reprezentând aproximativ 2% din populația zonei la nivelul anului 2019).

Potrivit statisticilor DGASPC, la nivelul anului 2020 în Valea Jiului se înregistra un număr mediu de 350 copii/lună aflați în îngrijire de zi (centre publice și private), o medie de 60 copii aflați în îngrijire rezidențială în sistem public și privat (abandonați, fără părinți) și aproximativ 1800 copii cu părinții plecați în străinătate, declarați la nivelul județului Hunedoara.

În Valea Jiului există un număr semnificativ de persoane care trăiesc în condiții precare și în afara pragului minimal de siguranță socială: 1) persoane vulnerabile - victime ale violenței domestice, persoanele dependente de alcool sau droguri, persoanele adulte cu dizabilități care nu dispun de asistent personal, persoanele cu dizabilități psihice; 2) persoane vulnerabile insuficient protejate față de nevoia socială reală - persoanele vârstnice care nu se pot îngriji în locuința proprie, copiii cu dizabilități, copiii din cartierele marginalizate proveniți din familii sărace, tinerii proveniți din familii disfuncționale, persoanele fără adăpost, copii care prezintă tulburări din spectrul autist.

Ponderea persoanelor cu dizabilități (4,1% din populația totală a zonei) este mai mare comparativ cu situația din Regiunea Vest (3,8%) și chiar cu cea la nivel național (3,8%). Numărul și capacitatea centrelor de zi pentru populația vulnerabilă sunt insuficiente. Situația acestor persoane este influențată de factori multipli pe durata vieții, iar dificultățile au incidență și din perspectiva facilităților medicale, blocajele fiind alimentate de sărăcie și de lipsa perspectivei asupra serviciilor de sănătate³⁰. Corelată cu rata ridicată a șomajului, această situație critică acutizează dificultățile financiare, sărăcia și spectrul vast al problemelor sociale din Valea Jiului.

Majoritatea centrelor rezidențiale destinate persoanelor vârstnice sunt private (3 centre private și 2 publice, care acomodează aproximativ 200 de persoane, capacitate insuficientă pentru cererea sporită), accesul la aceste

30 Autoritatea Națională pentru Persoane cu Dizabilități – Date Statistice - 30 septembrie 2019

servicii fiind direct corelat cu posibilitățile financiare ale beneficiarului sau familiei acestuia. Centrele publice de îngrijire și asistență socială deținute de DGASPC Hunedoara deservește în special persoane în etate cu diferite grade de handicap. Persoanele adulte (18-65 ani) au acces la un număr limitat de locuri de cazare în aceste centre. Centrele de zi nerezidențiale au o distribuție inegală (3 din 6 orașe nu dețin astfel de centre, majoritatea se află în Petroșani).³¹

Potrivit Recomandărilor Specifice de Țară pentru 2019-2020 ale Comisiei Europene, rata sărăciei și inegalității veniturilor în România este ridicată, iar disparitățile regionale sunt accentuate. Integrarea limitată a serviciilor de ocupare a forței de muncă, de educație, de sănătate și a serviciilor sociale nu permite o incluziune durabilă a diferitelor grupuri defavorizate. S-au făcut puține progrese în ceea ce privește situația comunității rome, rata privării de locuință la nivel național este cea mai ridicată din UE și are un efect negativ asupra incluziunii sociale, iar politicile în domeniul locuințelor sunt descentralizate.

Grupurile vulnerabile continuă să se confrunte cu provocări semnificative în Valea Jiului. Accesul copiilor la servicii este problematic, iar sărăcia în rândul copiilor riscă să alimenteze viitoare inegalități de șanse. Scăderea ratei de școlarizare și creșterea ratei abandonului școlar pentru aceste grupuri indică o polarizare a educației care ar putea să conducă la creșterea ratei sărăciei în rândul viitorilor adulți. Integrarea comunității rome rămâne o provocare, iar dezinstituționalizarea îngrijirii persoanelor adulte cu dizabilități este pusă în aplicare într-un ritm lent. Furnizarea de servicii sociale nu este suficient dezvoltată.

Pe fondul pandemiei COVID-19, deteriorarea condițiilor sociale riscă să se accentueze, iar sărăcia, excluziunea asocială și inegalitatea veniturilor ar putea crește nedorit afectând cel mai mult grupurile vulnerabile precum lucrătorii nedeclarați, lucrătorii independenți, romii, persoanele cu handicap, persoanele în vârstă și persoanele fără adăpost. Situația critică a copiilor din Valea Jiului care au acces limitat la educație și îngrijire timpurie, la asistență medicală și locuințe, insuficiența serviciilor sociale și disparitățile de abordare a acestora ar putea limita capacitatea de contracarare a impactului pandemiei. Această situație problematică pe multiple paliere reclamă măsuri neîntârziate pentru creșterea calității serviciilor sociale și identificarea de soluții eficiente pentru extinderea măsurilor de protecție socială și de acomodare a nevoilor populației vulnerabile de toate categoriile.

Viziunea de realizare

Pentru asigurarea eficienței necesare asistenței sociale, în baza unui inventar actualizat periodic al nevoilor sociale, cu cercetare amănunțită în teren și în strânsă colaborare cu ONG-urile ce acordă asistența de specialitate, va crește gradul de acoperire cu servicii sociale adaptate nevoilor populației la nivel local și va fi asigurată finanțarea necesară cel puțin pentru serviciile deja operaționale, ideal și pentru cele care vor fi înființate, pentru a răspunde nevoilor identificate prin strategiile locale de dezvoltare a sistemului social. Acțiunile ce vor fi implementate vor viza reducerea numărului de persoane în risc de sărăcie sau excluziune, prin demersuri integrate vizând o abordare durabilă și nediscriminatorie.

Creșterea calității serviciilor sociale va fi un demers important și necesar ce urmează a fi concretizat cu sprijinul Universității Petroșani în colaborare cu Colegiul Național al Asistenților Sociali din România, în beneficiul furnizorilor de servicii sociale și pentru facilitarea încadrării în sistemul de servicii sociale.

Problema cartierelor marginalizate va fi adresată printr-o abordare integrată și prin conlucrare activă între instituțiile publice de resort, autoritățile de profil și reprezentanți ai mediilor privat și non-guvernamental, în scopul identificării de soluții durabile care să faciliteze familiilor din aceste cartiere atingerea unui nivel de trai decent. Va fi acordat sprijin specific inclusiv pentru cazurile de dezinstituționalizare în scopul asigurării asistenței pentru grupurile care necesită îngrijire de lungă durată astfel încât acestea să trăiască independent și, eventual, să poată evita internarea.

31 D.G.A.S.P.C Hunedoara – Date Statistice despre protecția copiilor și persoanelor cu dizabilități - 30 septembrie 2019

Cu sprijinul ONG-urilor va fi creată o rețea de servicii sociale integrate prin intermediul careia departamentele locale de asistență socială din cadrul municipalităților vor fi conectate cu toți furnizorii de servicii sociale – ONG-uri, întreprinderi sociale și furnizori publici. Un astfel de proiect va include de la identificarea cât mai concretă a nevoilor sociale pe fiecare categorie de populație vulnerabilă până la digitalizarea intervenției, construirea infrastructurii în funcție de nevoi și instruirea profesioniștilor din sectorul public și privat. Această rețea va crește numărul serviciilor sociale în regiune și, subsecvent, va îmbunătăți accesul, va scurta timpul de răspuns între nevoia identificată și intervenție și va permite instruirea a peste 250 de profesioniști într-un sistem integrat și digitalizat de protecție socială.

Situația copiilor ai căror părinți au plecat să lucreze în străinătate reclamă o atenție sporită, având în vedere proliferarea comportamentelor deviante și actelor anti-sociale observate la aceștia. Se va pune accent pe sprijin educațional, cu rol în dezvoltarea psiho-socială, scăderea abandonului școlar și respectiv reintegrarea școlară, inclusiv prin crearea unei rețele de servicii integrate destinate acestor copii și, în general, tinerilor cu nevoi. Un astfel de proiect va fi pus în aplicare relativ ușor cu sprijinul ONG-urilor locale și cu susținerea adecvată din partea autorităților locale. În fiecare dintre orașele din Valea Jiului există o infrastructură relativ adecvată pentru implementarea unui astfel de proiect (Uricani – Centrul Armonia, Lupeni – Crucea Roșie, Vulcan – Asocieria SMART, Aninoasa – Asocieria Sf Varvara, Petroșani – Caritas, Petrila – Salvați Copiii). Programul va asigura îngrijirea necesară tuturor copiilor care se află în situații vulnerabile (familii monoparentale, copii cu părinți care lucrează în străinătate, provenind din comunități marginalizate, din familii abuzive sau din cele din sistemul de protecție publică) și ar include activități after-school (masă, consiliere și orientare educațională, învățare sănătoasă a abilităților de viață), evaluare psihologică, consiliere psiho-socială, consiliere profesională, dar și reprezentare juridică și mediere pentru copii și membrii familiei lor.

O componentă importantă a creșterii calității și a gradului de acoperire a serviciilor sociale va viza extinderea infrastructurii sociale, în mod etapizat și susținut, pentru înființarea de noi servicii sociale, conform nevoilor identificate la nivel local. Extinderea rețelei de servicii sociale și a infrastructurii sociale va consta în înființarea unor noi centre din categoria celor listate în continuare, specifice nevoilor existente (centre de zi pentru copii, persoane cu dizabilități, persoane vârstnice, familii cu copii, acordarea de asistență și suport pentru alte persoane aflate în situații de nevoie, înființarea unor centre rezidențiale de îngrijire și asistență pentru victimele violenței în familie (domestic), centre de primire în regim de urgență, centre de informare și consiliere pentru victimele violenței domestice de tip linie telefonică de urgență (help-line) cu program continuu, centre respiro pentru persoanele vârstnice și persoanele cu dizabilități și centre rezidențiale de îngrijire și asistență pentru persoanele fără adăpost, centre de orientare, supraveghere și sprijinire a reintegrării sociale a copilului care a săvârșit fapte penale și nu răspunde penal, centre comunitare integrate).

Complexitatea situației sociale din Valea Jiului necesită evaluarea oportunității de realizare a unei strategii integrate, dedicată specific regenerării economico-sociale a acestor cartiere, cu acțiuni realiste vizând un spectru larg de probleme, de la asigurarea coșului de consum până la soluționarea aspirațiilor sociale, cu dezvoltarea serviciilor sociale (creșterea gradului de acoperire cu servicii corespunzătoare nevoilor identificate și creșterea calității acestor servicii) prin tehnologie. În acest sens vor fi considerate unele deziderate din Strategia Națională privind Incluziunea Socială și Reducerea Sărăciei pentru perioada 2014-2020 care nu au fost încă finalizate și a celei pentru perioada 2021-2027 care va fi aprobată pentru dezvoltarea unei abordări integrate eficiente în domeniul politicilor sociale. O astfel de strategie va fi elaborată după consultarea furnizorilor publici și privați, a asociațiilor profesionale și organizațiilor reprezentative ale beneficiarilor de către AAPL, conform obligației stipulate prin art. 112, alin. 3 din Legea asistenței sociale 292/2011 cu modificările și completările ulterioare. Abordarea problemelor sociale va fi corelată cu cele medicale, educaționale și de ocupare pentru asigurarea unor facilități adecvate acoperirii tuturor nevoilor emergente la nivelul populației dezavantajate. Totodată, se va pune accent pe asigurarea unui parteneriat funcțional și eficient între cele 6 UAT-uri și furnizorii publici și privați de servicii sociale, având ca principal obiectiv depășirea unor neajunsuri.

Pentru combaterea sărăciei, excluziunii sociale și inegalităților și în vederea creșterii calității și accesului la servicii sociale și de asistență medicală pentru populația vulnerabilă, măsurile ce vor fi luate de autoritățile locale din Valea Jiului, circumscrise unor acțiuni și proiecte concrete, vor fi aliniate nevoilor de investiții cu grad ridicat de

prioritate prevăzute în Recomandările Specifice de Țară pentru 2019-2020 ale Comisiei Europene 2019-2020, care vizează:

- Dezvoltarea și consolidarea serviciilor personalizate integrate, în special în cartierele marginalizate
- Sprijinirea copiilor expuși riscului de sărăcie și de excluziune socială
- Îmbunătățirea accesului comunității române la servicii de sprijin integrat și la servicii de bază
- Sprijinirea perfecționării lucrătorilor din sectoarele social, de asistență medicală și de îngrijire pe termen lung prin cursuri postliceale și universitare, inclusiv cu acordarea de facilități financiare pentru aceste perfecționări.
- Sprijinirea dezinstituționalizării copiilor și adulților cu dizabilități, inclusiv prin cursuri de formare, servicii și infrastructura corespunzătoare; conștientizarea autorităților publice locale, a operatorilor economici care vor oferi lucrări și servicii în cadrul prezentei strategii, de importanța socială a integrării în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități și a altor categorii de persoane vulnerabile social
- Dezvoltarea infrastructurii pentru locuințele speciale destinate grupurilor vulnerabile, astfel încât să se reducă segregarea teritorială, inclusiv prin proiecte de reabilitare urbană
- Facilitarea accesului la servicii primare de sănătate și de prevenire – asigurarea asistenței medicale ambulatorii și soluțiilor de e-sănătate pentru grupurile vulnerabile
- Dezvoltarea serviciilor și infrastructurii de îngrijire la domiciliu, de îngrijire pe termen lung și de îngrijire comunitară, în special pentru persoane în vârstă și pentru persoanele cu dizabilități.
- Crearea unei baze de date/registru specializat cu persoanele aflate în îngrijire sub diverse forme, respectiv cu cele care necesită o astfel de îngrijire la nivelul Văii Jiului și interconectarea tuturor entităților care oferă astfel de servicii.

Acțiuni propuse

- I.2.8 Creșterea numărului de absolvenți de asistență socială prin colaborare între Universitatea din Petroșani și CNASR și a numărului de asistenți sociali încadrați în sistemul public și privat de servicii sociale la nivel local, în vederea extinderii rețelei locale;
- I.2.9 Creșterea calității serviciilor sociale prin dezvoltarea unei rețele de servicii sociale integrate, în baza unui parteneriat eficient și funcțional între UAT-urile din Valea Jiului și furnizorii de servicii sociale acreditați, inclusiv cu atragerea sprijinului din partea comunității de afaceri private;
- I.2.10 Creșterea calității serviciilor sociale pentru copiii și persoanele cu diverse afecțiuni, de exemplu copiii/persoanele cu sindrom DOWN, vizând asigurarea de terapii pentru menținerea stării de sănătate sau vindecare, cu dezvoltarea unui sistem de sprijin financiar pentru categoriile cele mai vulnerabile din Valea Jiului
- I.2.11 Extinderea infrastructurii sociale – FAZA 1 – prin înființarea unor noi instituții specializate precum: centre de asistență și integrare/reintegrare socială pentru persoanele fără adăpost, centru de zi / servicii sociale pentru persoanele vârstnice și persoanele cu dizabilități, centre de orientare, supraveghere și sprijinire a reintegrării sociale a copilului (în risc de abandon, cu dizabilități, din familii monoparentale sau cu risc crescut de sărăcie);
- I.2.12 Extinderea infrastructurii sociale – FAZA 2 – prin înființarea unor noi servicii sociale precum centre pentru familii în risc de abandon al copilului și categorii de populație în risc de excluziune socială, centre pentru situații de urgență, inclusiv pentru populația din categoria vulnerabilă;
- I.2.13 Regenerarea economico-socială a comunităților urbane marginalizate, inclusiv refacerea integrată a infrastructurii în cartierele cu populație marginalizată din orașele Văii Jiului;
- I.2.14 Creșterea calității serviciilor integrate în regim rezidențial (asistare, consiliere psihologică, consiliere juridică și vocațională pentru (re)integrare profesională) pentru persoane adulte, cu sau fără copii, victime ale violenței domestice, aflate în imposibilitatea găsirii unei locuințe temporare și care din punct de vedere medical sunt apte pentru a sta în colectivitate și nu necesită supraveghere medicală, prin susținerea activităților inițiate/ derulate de furnizorii de servicii sociale.

Direcțiile de acțiune sunt corelate cu Axa 1 – POIDS, în cadrul strategiilor de dezvoltare locală plasată sub responsabilitatea comunității, precum și cu cele din axa 3 adresate comunităților marginalizate.

Acțiunile indicate anterior vor contribui cu prioritate la profesionalizarea serviciilor sociale, însă, pentru combaterea sărăciei, autoritățile locale în parteneriat cu furnizorii de servicii sociale și ONG-urile specializate vor face demersuri pentru: a) evaluarea foarte riguroasă a nevoilor sociale (inclusiv pentru o determinare clară a necesarului aferent extinderii infrastructurii sociale), cuplată cu digitalizarea proceselor de intervenție în sprijinul persoanelor vulnerabile și b) în baza evaluării nevoii sociale la nivelul Văii Jiului, crearea unei rețele integrate de servicii sociale pentru prevenirea neadresării unor nevoi importante.

Alinierea direcției cu strategiile și politicile naționale

Schimbarea profundă a dinamicii sociale în Valea Jiului se va realiza prin abordare centrată pe implementarea unor măsuri în linie cu direcțiile prevăzute în mai multe documente strategice naționale:

- Strategia Națională privind Incluziunea Socială și Reducerea Sărăciei pentru perioada 2015-2020³², cu aliniere la prevederile documentului comunitar European Pillar of Social Rights, în scopul îmbunătățirii condițiilor de viață pentru toate categoriile de populație.
- Strategia Națională de Sănătate 2021-2027
- Plan strategic instituțional 2019-2022 pentru Ministerul Sănătății
- Planuri regionale generale de servicii medicale
- Strategia Națională de Cercetare, Inovare și Specializare Inteligentă 2021-2027
- Strategia Națională de Incluziune Socială 2021-2027
- Strategia Națională în domeniul politicii de tineret 2015-2020
- Strategia Națională pentru promovarea și protecția drepturilor copilului 2014-2020
- Planul Național de Reformă (îmbunătățirea calității vieții și integrare socio-economică, creșterea calității și gradului de acoperire a serviciilor sociale, reducerea sărăciei în rândul celor mai defavorizate persoane)
- Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă (ODD 8– Muncă decentă și creștere economică, ODD 10 – Inegalități reduse)

Direcția strategică I.3. Modernizarea învățământului în regiune, îmbunătățirea accesului la educație și realizarea de investiții în competențe

Obiectiv specific I.8. Realizarea de investiții în infrastructura de educație și în învățare pe tot parcursul vieții

Situația actuală

Educația, nivelul de pregătire școlară și de calificare profesională sunt factori cu impact semnificativ în dezvoltarea și evoluția comunităților. În zonele afectate de sărăcie și probleme socio-economice, cum este cazul Văii Jiului, învățământul joacă rol cheie în asigurarea unei bune perspective de viață la nivel individual, precum și a bunăstării colective prin prisma contribuției la ridicarea nivelului de dezvoltare economică a zonei și creșterea calității vieții.

Valea Jiului beneficiază de 45 de instituții de învățământ de diferite niveluri (preșcolar, primar, gimnazial, liceal, profesional, terțiar și superior). Cele 9 licee sunt organizate în filiera teoretică și tehnologică, oferind programe de studiu pentru specializări din cadrul următoarelor profiluri: umanist, real, tehnic, servicii, resurse naturale și protecția mediului. 4 dintre licee au dobândit titlul de „colegiu”, ceea ce reprezintă recunoașterea oficială a calității programelor de studiu oferite. Valea Jiului nu a beneficiat de învățământ liceal pe filieră vocațională, însă

32 https://servicii-sociale.gov.ro/source/strategii/StrategyVol1RO_web.pdf

În anul 2020 Liceul tehnologic “Dimitrie Leonida” din Petroșani a fost autorizat pentru specializări din cadrul următoarelor profiluri specifice filierei vocaționale: sportiv, artistic și pedagogic.

Zona se confruntă cu o accentuată tendință în scădere a numărului elevilor (din anul 2012, scădere de 4,9% anual comparativ cu anul precedent) și profesorilor (medie anuală de 4%) și cu o rată crescândă a abandonului școlar (la nivelul educației secundare, în Hunedoara 4,1% față de rata națională de 2,6% sau cea a Regiunii Vest de 3,2%³³). Numărul studenților înscriși în învățământul superior a scăzut într-un ritm mai rapid (aproximativ 8% anual) ca o consecință a migrației studenților către alte universități din țară care oferă programe de studiu adaptate pentru situația actuală a pieței muncii, dar și din cauza tendinței de diminuare permanentă a numărului de elevi înscriși în învățământul liceal, concomitent cu scăderea populației tinere.

Cu toate acestea, în Valea Jiului trăiesc copii și tineri cu potențial semnificativ, care s-au remarcat prin rezultate admirabile obținute la olimpiade și concursuri naționale și internaționale pe multiple discipline: de la cultură civică până la fizică, matematică, educație tehnologică, istorie și sporturi precum tir cu arcul, șah, gimnastică. Acești tineri au înregistrat performanțe în premieră pentru orașe precum Petrila, Lupeni, Aninoasa și Petroșani, premiile obținute inclusiv la nivel internațional (ex. campionatele europene de gimnastică din 2019) fiind o mândrie nu doar pentru Valea Jiului, ci pentru întreaga Românie.

Universitatea din Petroșani este instituția de învățământ cu cel mai mare potențial educațional din zonă, oferind programe de studii de licențiere și oportunitatea efectuării studiilor de masterat (în cadrul a trei facultăți - Facultatea de Mine, Facultatea de Inginerie Mecanică și Electrică și Facultatea de Științe) și de doctorat în patru domenii tehnice (mine, petrol și gaze; inginerie industrială; ingineria sistemelor; inginerie și management). Cu toate acestea, numărul absolvenților s-a redus aproape la jumătate în perioada 2011-2017, tendință confirmată și pentru alte instituții de învățământ. La nivelul anului 2017 Valea Jiului înregistra o rată de aproximativ 37% din numărul total de absolvenți la nivelul județului Hunedoara, respectiv 7,5% din totalul absolvenților din Regiunea Vest și 0,7% din totalul absolvenților la nivel național.³⁴

În pofida trendului ascendent al digitalizării sistemelor educaționale la nivel mondial, în Valea Jiului dotarea cu echipamente de tip PC este deficitară (un PC la aproximativ 10 elevi) și cu o tendință în scădere.

În cadrul programului PHARE VET, Liceul Tehnologic „Mihai Viteazu” din Vulcan a beneficiat de un atelier școală (construcție nouă), dotat, la parter, cu dispozitive pentru mecanică auto și la etaj cu mașini de cusut performante (la vremea aceea). Deși licee tehnologice funcționează și în Uricani, Lupeni, Petroșani și Petrila, acestea nu dispun de toate facilitățile necesare.

Viziunea de realizare

Creșterea atractivității și schimbarea dinamicii aferente instituțiilor de învățământ (optimizarea condițiilor, asigurarea dotării moderne, extinderea curriculelor, schimbarea de mentalitate/abordare didactică a cadrelor, introducerea programelor de consiliere pentru alegerea carierei etc.) vor contribui substanțial la recalibrarea pozitivă a sistemului educațional în Valea Jiului. Aceasta va permite o valorificare mai bună a avantajelor conferite de profilul Universității din Petroșani și a altor entități locale.

Eficiențizarea învățământului se va realiza prin revizuirea și adaptarea vechilor programe de pregătire la standardele actuale, în strânsă corelare cu dezvoltarea tehnologică, inclusiv pentru digitalizarea unor resurse educaționale pentru facilitarea predării la distanță în cazuri de necesitate. Aceste demersuri vor implica colaborări cu mari companii de profil pentru asigurarea nivelului de performanță dorit în linie și cu proiectele guvernamentale de tip ROSE derulat pentru dotarea cu echipamente digitale a liceelor.

Liceele tehnologice din Uricani, Lupeni, Petroșani și Petrila vor beneficia de sprijin pentru asigurarea dotării necesare, cu posibilitatea replicării, ca exemplu de bună practică, a demersurilor întreprinse în cadrul Programului

33 Baza de date a Institutului Național de Statistică; Inspectoratul Școlar Hunedoara; analiză PwC

34 Baza de date a Institutului Național de Statistică; Inspectoratul Școlar Hunedoara; analiză PwC

PHARE VET pentru dotarea Liceului Tehnologic din Vulcan, fiind o investiție necesară, în condițiile în care oferta școlară este variată, iar firmele mici și mijlocii nu au întotdeauna capacitatea de a asigura realizarea practicii comasate pentru un număr de elevi dintr-o grupă/clasă.

Investițiile în educație și competențe vor susține a doua șansă la educație pentru tineri în scopul reducerii abandonului școlar timpuriu și vor contribui la creșterea accesibilității la diferite forme de studii (stagii, programe de școală profesională în sistem dual pentru care tinerii NEETs sunt eligibili dacă au ciclul gimnazial absolvit, chiar dacă nu au absolvit examenul de evaluare națională) la perfecționarea profesorilor, încurajarea educației antreprenoriale.

Eforturile de eficientizare vor fi centrate pe creșterea nivelului de pregătire al cadrelor didactice cu adaptarea la nevoile concrete ale elevilor (inclusiv prin organizarea de seminare pentru prevenirea comportamentelor de risc și formarea abilităților pentru viața independentă) și dotarea instituțiilor de învățământ cu echipamente performante care să faciliteze și dezvoltarea unor competențe tehnice, în special în condițiile introducerii unor ateliere tehnice în școlile din Lupeni, Vulcan și Aninoasa care nu beneficiază de suficiente facilități. Perfecționarea cadrelor se va realiza prin acțiuni aliniate programelor naționale pentru dezvoltarea competențelor digitale, dar și prin măsuri vizând adoptarea unui stil modern de predare, eficient din perspectiva pregătirii elevilor pentru alegerea unei profesii.

Demersurile pe linia optimizării infrastructurii în sistemul de învățământ vor fi concretizate corelând programe derulate la nivel național cu nevoile concrete ale elevilor din Valea Jiului. În baza proiectului INTERNET ÎN ȘCOALA TA, 12 unități din Valea Jiului au instalate dispozitive de conectare la rețeaua ROEDU NET, care urma să devină funcțională din toamna anului 2021:

- Școala cu clasele I-VIII I.D. SARBU PETRILA
- Școala cu clasele I-VIII NR 1 URICANI
- Școala cu clasele I-VIII NR 4 VULCAN
- Școala cu clasele I-VIII NR 6 VULCAN
- Școala cu clasele I-VIII PETROS BARU
- Școala cu clasele I-VIII PUI
- Liceul Tehnologic MIHAI VITEAZU VULCAN
- Liceul Tehnologic RETEZAT URICANI
- Școala Gimnazială Nr. 3 Lupeni
- Liceul Tehnologic Lupeni
- Școala Gimnazială NR.7 Petroșani
- Școala Gimnazială ION GHEORGHE DUCA PETROSANI

Va fi valorificată oportunitatea organizării de programe de formare prin Școala Profesională în Sistem Dual, în colaborare cu agenți economici, ce ar fi susținute activ prin înființarea în Valea Jiului a unui Centru de Excelență pentru învățământul profesional în sistem dual. Se va avea în vedere cooptarea și colaborarea cu viitorii anteprenori care vor fi implicați pentru îndeplinirea obiectivelor prezentei strategii.

Acțiunile de optimizare vor fi direcționate și spre categoriile de persoane vulnerabile în scopul acordării sprijinului pentru dobândirea de competențe și facilitării accesului la programe speciale de tipul “a doua șansă” pentru depășirea barierelor care nu permit, de exemplu, celor care nu au efectuat studiile obligatorii să aibă acces la altă formă de învățământ. Acest demers va fi implementat cu sprijinul ONG-urilor care acordă servicii pe zona socială și al angajatorilor interesați de atragerea de forță de lucru calificată, prin demers concertat vizând o abordare echitabilă și nediscriminatorie.

Se vor organiza informări anuale, preferabil la începutul anului școlar, în unitățile de învățământ preuniversitar și universitar, sau alt tip de învățământ menționat anterior, cu privire la forța de muncă necesară la nivelul diferitelor entități (unități ale administrației publice locale, unități ale administrației publice județene, unități ale administrației publice centrale dislocate în Valea Jiului, societăți comerciale și regii autonome ONG-uri, etc), care implementează obiectivele prezentei strategii. Aceste prezentări vor avea loc la sediul unităților de învățământ pentru a maximiza numărul de persoane la care ajunge informația. Totodată, vor conduce la posibilitatea semnării

unor acorduri de colaborare la terminarea pregătirii profesionale, precum și la centralizarea anuală a necesarului de forță de muncă la nivelul unor părți implicate în implementarea acestei strategii.

Pentru eficientizarea acestor demersuri și pentru o abordare în linie cu nevoile și dorințele tinerilor, va fi evaluată oportunitatea unor măsuri precum: înființarea Consiliilor Consultative pe Probleme de Tineret, care să își îndeplinească rolul prevăzut de lege; înființarea centrelor de tineret și asigurarea unui mecanism de consultare și dialog constant între autoritatea publică locală și organizațiile de tineret în vederea semnalării și soluționării rapide a problemelor cu care se confruntă acestea din urmă.

Acțiuni propuse

- I.3.1 Îmbunătățirea ofertei de programe educaționale și de formare profesională la nivelul învățământului obligatoriu cu accent pe formarea de competențe în linie cu noile evoluții pe piața muncii și în domeniul tehnologiei;
- I.3.2 Prevenirea părăsirii timpurii a școlii și reintegrarea în educație a celor care au părăsit școala, inclusiv prin implementarea de programe moderne de tip a doua șansă;
- I.3.3 Introducerea și reabilitarea atelierelor în instituțiile de învățământ și dotarea atelierelor școlare din cadrul unităților de învățământ din Valea Jiului cu mijloace didactice și echipamente performante necesare învățământului profesional (inclusiv a școlilor speciale în funcție de afecțiunile copiilor care învață în aceste instituții speciale);
- I.3.4 Organizarea de seminarii pentru promovarea unui stil de viață sănătos, formarea abilităților și deprinderilor pentru o viață independentă și pentru educație incluzivă (de ex: prevenirea discriminării, acceptarea minorităților etc.);
- I.3.5 Organizarea de programe de informare și conștientizare pentru menținerea copiilor în sistemul de învățământ (consiliere părinți și copii); încurajare pentru continuarea studiilor de către copiii provenind din familii aflate în dificultate, creșterea promovabilității școlare și prevenirea implicării în acte anti-sociale;
- I.3.6 Îmbunătățirea accesului grupurilor vulnerabile la sistemul de educație secundar și terțiar, cu stimularea absolvirii de cursuri universitare de către tinerii din Valea Jiului;
- I.3.7 Dezvoltarea competențelor digitale ale profesorilor din învățământul primar și gimnazial pentru implementarea de noi practici în procesul de predare, promovarea de servicii educaționale centrate pe nevoile elevilor de a primi îndrumare profesională pentru alegerea carierei; utilizarea de metode activ-participative de educație în baza programelor de promovare și dezvoltarea competențelor digitale ale tinerilor pentru integrare profesională;
- I.3.8 Modernizarea și dotarea infrastructurii educaționale din Valea Jiului cu echipamentele necesare și crearea/extinderea/modernizarea spațiilor cu destinație sportivă, medicală sau socială;
- I.3.9 Dotarea grădinițelor, înființarea de creșe/grădinițe cu program prelungit și implementarea de programe de tip after- school în localitățile care nu dispun de astfel de facilități, cu asigurarea mijloacelor de acces (autobuze)

Obiectiv specific I.9. Eficientizarea formării profesionale și adaptarea ofertei educaționale pentru dezvoltarea competențelor calibrate nevoilor pe piața muncii pentru toate categoriile de populație

Situația actuală

Universitatea din Petroșani se distinge ca instituția de învățământ care oferă o diversitate de facilități de formare, precum ateliere școlare pentru dezvoltarea abilităților tehnice (deține peste jumătate din totalul de 209 ateliere existente la nivel regional, cu o distribuție de un atelier la fiecare 27 elevi, comparativ cu un atelier la 99 elevi în alte licee). În cadrul instituțiilor de învățământ din Lupeni, Vulcan și Aninoasa tinerii nu beneficiază de o astfel de educație tehnică timpurie.

Școlile din zonă întâmpină dificultăți particulare în condițiile în care numărul profesorilor este insuficient (o medie de un profesor la aproximativ 97 de elevi), iar rata abandonului școlar este de 8 ori mai mare comparativ cu

situația înregistrată la nivelul instituțiilor de învățământ secundar (liceal), pe fondul dificultăților întâmpinate de elevi în încercarea de alegere a unei viitoare meserii, respectiv a deficiențelor de consiliere în privința perspectivelor profesionale în general.

Educația tehnică/profesională prezintă neajunsuri din perspectiva programelor, resurselor umane și financiare la nivelul colegiilor tehnice, liceelor tehnologice și școlii profesionale, cu efecte semnificative pentru situația învățământului în zonă: absența instrumentelor moderne de predare, repetarea cunoștințelor tehnice în cadrul sesiunilor de practică, atitudinea conservatoare și rezistența la schimbare a cadrelor didactice, absența digitalizării, dotarea minimă a laboratoarelor cu echipamente uzate.

Lipsa formatorilor profesionali specializați alimentează neîncrederea tinerilor într-o perspectivă profesională certă și durabilă post-școlarizare, generând performanțe limitate sau abandon școlar.

Din perspectiva învățământului vocațional, Valea Jiului nu a beneficiat de programe de studiu. În anul 2020 Liceul Tehnologic „Dimitrie Leonida” din Petroșani a fost autorizat pentru 3 specializări pe filieră vocațională (profilele sportiv, artistic și pedagogic). Potrivit prevederilor legislative, aceste programe de studiu vor fi organizate începând cu anul școlar 2021-2022, în funcție de planul de școlarizare aprobat de Inspectoratul Școlar Județean.

Viziunea de realizare

Tinerii din Valea Jiului și alte categorii de populație interesate de dobândirea unor competențe pentru a derula activități lucrative în diferite domenii vor beneficia de posibilități diversificate de formare în funcție de grupul țintă: la nivelul școlilor, liceelor și universității cu sprijinul furnizorilor de formare autorizați (programe de calificare/recalificare, inițiere, specializare, perfecționare, competențe cheie etc.), în cadrul centrelor de evaluare de competențe (evaluare de competențe), precum și la nivelul angajatorilor existenți pe plan local (ucenicie la locul de muncă/stagii). Totodată, vor fi create centre de învățare pe tot parcursul vieții pentru susținerea formării profesionale continue, derulată în afara sistemului de educație inițială prin furnizori de formare profesională autorizați în condițiile OG 129/2000 privind formarea profesională a adulților, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

Revitalizarea educației și dezvoltarea de competențe va viza, în primă etapă, valorificarea resurselor umane competente la nivelul Universității din Petroșani care, prin coagularea polului de cercetare și educație performant, va putea contribui la pregătirea de personal adaptat paletelor largi de specializări pe piața muncii. Vor fi considerate acțiuni de extindere a curriculei cu noi specializări pe domenii de actualitate (digitalizare, energie regenerabilă, robotică) și de creare a unor platforme dedicate acoperirii unor domenii conexe palierele vizate pentru dezvoltarea zonei (ex. gestionarea și actualizarea resurselor naturale, antropice și umane).

Pregătirea profesională va fi derulată prin platforme digitale și în baza unor materiale care să permită formarea în funcție de nivelul tehnologic din întreprinderi. Era digitală necesită educație digitală. Digitalizarea proceselor educaționale va fi instrument de creștere care va asigura prosperitatea generațiilor viitoare. Dezvoltarea competențelor digitale pentru toate categoriile de vârste, nivele de studii și profesii va fi o necesitate, fie că se are în vedere introducerea cursurilor de programare și tehnologie indiferent de nivelul studiilor și profil, fie că e vizată adaptarea modului de predare sau implementarea unor programe adresate cadrelor didactice pentru folosirea tehnologiei astfel încât să servească scopului învățării personalizate a elevilor.

Acreditarea Universității pentru noi specializări, inclusiv în domeniul roboticii, va contribui la dezvoltarea capacităților tehnice locale, creând premise favorabile dezvoltării unui centru de cercetare în robotică la Petroșani cu rol în pregătirea de specialiști în domeniul roboticii, având în vedere numărul de tineri din Valea Jiului pasionați de acest domeniu (pe modelul proiectului pilot de la Universitatea tehnică din Pitești, care a înființat un colegiu pentru învățământ superior având ca scop pregătirea de specialiști în robotică, mecatronică și specialiști pentru mentenanța tehnică a roboților operați de Dacia Renault la fabrica de la Mioveni). Din perspectivă socio-demografică, punerea în aplicare a acestei inițiative ar alimenta decizia populației tinere și calificate de a continua să trăiască în Valea Jiului, ceea ce s-ar reflecta într-o rată mai scăzută a emigrării.

Școlile profesionale vor promova curricule aliniate la principalele domenii solicitate de companiile locale din Valea Jiului, dar și de potențialii noi investitori, în corelare directă cu oportunitatea unor noi locuri de muncă.

Dezvoltarea școlilor duale de învățământ profesional și tehnic se constituie ca direcție importantă pe linia asigurării unui sistem educațional rezilient, cu participare atotcuprinzătoare, centrat pe inovație și dezvoltare de competențe profesionale, evidențiată în documente de actualitate, precum Planul Național de Redresare și Reziliență. În cazul sistemului dual, unde agentul economic are la dispoziție curriculum la decizie locală (CDL), componenta de pregătire practică se va putea realiza bidirecțional în Valea Jiului: 1) prin accesul la pregătirea școlară în cadrul unor ateliere dedicate pentru dobândirea competențelor de bază și 2) prin efectuarea practicii în cadrul unor companii/entități în căutare de competențe specializate. În sprijinul acestor demersuri, la Petroșani va fi deschis Centrul de Excelență pentru Formare Profesională Inițială în Sistem Dual, ce va activa ca umbrelă pentru dezvoltarea locală, asigurând forță calificată de muncă, va sprijini IMM-urile locale ce nu beneficiază de suficientă forță de muncă, va sprijini promovarea antreprenoriatului în rândul tinerilor, putând, totodată, să susțină primăriile pentru acoperirea unor nevoi de personal la nivelul serviciilor publice locale. Acest centru va facilita un parteneriat public-privat pe termen lung, cu rezultate concrete (cei instruiți și specializați vor putea rămâne în Valea Jiului pentru a lucra în companiile care i-au instruit).

Având în vedere necesitatea dezvoltării turismului local, tinerii din Valea Jiului ar putea dobândi competențe de profil prin facilități conferite și de parteneriate cu asociații precum Asociația Română a Liceelor de Turism, în cadrul unor programe dedicate derulate atât în țară cât și în străinătate, cu valorificarea oportunităților conferite de învățământul dual.

Se va institui un sistem de preselecție pentru școlile profesionale, axat pe identificarea competențelor individuale pretabile dezvoltării sau perfecționării, în funcție de nevoile concrete semnalate de potențiali angajatori pe anumite domenii (personalizarea angajatului la nevoile angajatorului, pe modelul bunelor practici din Marea Britanie – Wales sau Germania – zona Rhinului de Nord, respectiv consultarea mediului de afaceri pentru identificarea competențelor necesare). Va fi creată o masă critică de specialiști în domenii cheie (ex. energia regenerabilă, robotica, transporturi, construcții rutiere și feroviare, administrație publică).

Vor fi promovate programe bazate pe corelarea învățământului formal cu cel informal, inclusiv cu dezvoltarea unei platforme care să genereze accesibilitate la formarea personalizată și pregătirea practică a celor interesați. Atât INSEMEX cât și Universitatea din Petroșani au buni formatori pe domenii diverse, cărora li s-ar putea adăuga personal din cadrul unor ministere (în funcție de profilul specializării) sau din alte centre specializate din țară. Se va analiza oportunitatea deschiderii unui centru de pregătire profesională în administrație publică sau în energetică, similar celui de la Bușteni. De asemenea, se va pune accent pe organizarea unor programe eficiente de formare la locul de muncă al operatorilor economici/angajatorilor, cu grade diferite de complexitate, care să permită dobândirea de competențe în domenii de interes.

În scopul creării perspectivelor de formare profesională pe termen lung, vor fi introduse discipline dedicate dezvoltării de competențe în domeniul ospitalității, cu rol cheie pentru formarea specialiștilor ce vor activa în noile facilități turistice ce vor fi create în zonă, precum și școli de dezvoltare a competențelor aferente serviciilor necesar a fi executate în activitățile din domeniul energiei regenerabile.

Învățământul vocațional și formarea profesională vor fi dezvoltate ca piloni relevanți pentru pregătirea profesională și în cazul categoriilor defavorizate (populația vulnerabilă) sau slab calificate.

Un rol în formarea de competențe în Valea Jiului și sprijinirea foștilor mineri va fi jucat și de operatori economici care au mai derulat programe pilot în regiune, cum este cazul RWEA, asociația fiind implicată în derularea unui proiect ce are ca scop înființarea de școli/centre regionale pentru a asigura reconversia profesională a lucrătorilor cu pregătire tehnică din zonele miniere pentru dezvoltarea de competențe necesare efectuării de activități legate de instalarea, exploatarea și întreținerea echipamentelor din proiectele aferente rețelelor de energie regenerabilă și de distribuție a energiei. Se adresează foștilor mineri, dar și altor categorii de persoane care au o anumită pregătire tehnică, fiind capabili de muncă și dornici să se specializeze pentru a găsi un loc de muncă. În cadrul proiectului vor fi create:

1) Centrul de Instruire Teoretică 1 Petroșani – Universitatea din Petroșani (îmbunătățirea spațiilor și extinderea spațiilor existente);

2) Centrul de Instruire Practică 2 Petroșani – SalvaMin (îmbunătățirea spațiilor și extinderea spațiilor existente).

Printre obiectivele proiectului se numără consilierea profesională a minerilor și elaborarea standardelor ocupaționale, cu organizarea de cursuri de specializare și perfecționare, formare non-formală pentru aproximativ 800 de mineri sau persoane din zonele afectate de tranziția energetică anual (Hunedoara și Gorj).

Acțiuni propuse

- I.3.10 Extinderea portofoliului de programe al Universității Petroșani cu noi specializări (robotică, energie regenerabilă, dezvoltare durabilă, ergonomie), care să răspundă nevoilor socio-profesionale actuale și dotarea corespunzătoare a două noi clădiri recent intrate în patrimoniul universității;
- I.3.11 Extinderea programei școlare prin introducerea în liceele teoretice/tehnologice a unei discipline/cursuri care să asigure dezvoltarea de competențe în domeniul ospitalității /turismului;
- I.3.12 Încurajarea învățării și dezvoltării profesionale în sistem dual prin extinderea programelor de profil și derularea de cursuri în sistem dual, cu sprijinul Centrului de Excelență pentru Formare Profesională Inițială în Sistem Dual, care se va înființa în regiune.
- I.3.13 Crearea unui centru integrat de informare tehnologică, formare și perfecționare a personalului.

Alinierea direcției cu strategiile și politicile naționale

Acțiunile vor fi calibrate în raport cu cele vizate prin documentele de profil la nivel național precum:

- Strategia de Învățare pe tot Parcursul Vieții 2015-2020
- Strategia Educației și Formării Profesionale din România 2016-2020
- Strategia Națională de Dezvoltare a Formării Profesionale Inițiale în Sistem Dual din România pentru perioada 2020-2025
- Strategia Națională pentru Învățământ Terțiar 2015-2020
- Strategia privind Reducerea Părăsirii Timpurii a Școlii 2015-2020
- Strategia Națională de Cercetare, Dezvoltare și Inovare 2014-2020 (prevede energia, tehnologia informației, mediu și schimbări climatice printre domeniile necesar a fi dezvoltate pentru pregătirea profesională)
- Strategia Națională în domeniul politicii de tineret 2015-2020
- Strategia de Digitalizare a educației din România 2021-2027 (Strategia SMART-Edu) – *afată în consultare publică până la 15.02.2021*
- Strategia privind modernizarea infrastructurii educaționale 2017-2023³⁵
- Strategia de dezvoltare a învățământului dual din România³⁶.
- România Educată – viziune și strategie 2018-2030 (document programatic ce a fundamentat POEO)
- Plan strategic instituțional 2019-2022 pentru Ministerul Muncii și Solidarității Sociale
- Agenda pentru competențe România 2025
- Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă (ODD 4 – Educație de calitate)
- Strategia europeană care prevede o Europa neutră din punct de vedere climatic (vizează educație și oportunități pentru tineri, bunăstare pentru cei care muncesc, integrare pentru cei care nu au loc de muncă)

De asemenea, prevederile strategiilor naționale vor fi corelate și cu obiectivele cheie prevăzute în strategii/documente relevante la nivel european precum Cadrul de cooperare europeană în domeniul educației și

35 https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategie%20SMIE_2017docx_0.pdf

36 <http://anfpisdr.gov.ro/w/strategia-de-dezvoltare-a-invatamantului-dual-din-romania/>

formării - *European cooperation in education and training (ET 2020) framework*³⁷ și documentul de lucru recent lansat de Comisia Europeană *Repair and Prepare for the Next Generation*³⁸.

Direcția strategică I.4 Sprijinirea tranziției către o economie verde pentru protejarea mediului

Obiectiv specific I.10. Protejarea populației împotriva dezastrelor naturale (inundațiilor)

Obiectiv specific I.11. Crearea condițiilor pentru reabilitarea/reconversia optimă a siturilor miniere și a altor perimetre industriale

Situația actuală

Valea Jiului se numără printre regiunile expuse unor fenomene din categoria dezastrelor naturale. Zona a fost frecvent afectată de abundența ploilor care au provocat inundații, situația cea mai alarmantă, care a înregistrat record istoric din punct de vedere al cantității precipitațiilor, înregistrându-se în luna iunie 2020. Ruperea digurilor pe râul Jiu a afectat zeci de locuințe, în special din Lupeni și Uricani, provocând daune locative semnificative. Această evoluție fără precedent a readus în atenție necesitatea adoptării unor măsuri consistente pentru soluționarea acestor probleme cu care se confruntă zona.

Din anii '90 până în prezent au fost închise 11 mine, 9 dintre acestea fiind ecologizate, iar alte două (Uricani și Paroșeni) fiind în proces de ecologizare. EM Lonea și EM Lupeni se află în program de închidere conform Deciziei 2010/787/UE, completată prin Decizia C(2018) 1001 final), începând cu data de 16.07.2019, cu perspectiva finalizării lucrărilor de închidere subterană până la finalul anului 2026, continuând cu realizarea lucrărilor de reabilitare, recultivare a suprafețelor până la finalul anului 2027. EM Livezeni și EM Vulcan nu sunt incluse oficial în programul de închidere a minelor, însă condițiile tehnico-economice indică inevitabilitatea închiderii acestora cel mai probabil până la orizontul anului 2030, în linie cu angajamentele asumate oficial de statul român și în conformitate cu Acordul de la Paris, din punct de vedere al reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră.

Exploatarea cărbunelui afectează terenurile, în prezent existând surpări ale fostelor galerii miniere, numeroase clădiri având risc ridicat de prăbușire din cauza galeriilor din subteran.

Unele exploatare miniere din Valea Jiului nu au beneficiat de condiții adecvate de închidere, fiind înregistrate în unele cazuri incidente (ex. fosta mină Dâlja), ceea ce necesită alocare de fonduri pentru măsuri dedicate vizând prevenirea riscurilor legate de acestea.

Pe teritoriul fiecărui oraș/municipiu din Valea Jiului se regăsesc halde de steril în diferite faze de reabilitare și/sau conservare sau active. În prezent, în Valea Jiului există 64 de halde de steril, care înmagazinează un volum de aproximativ 37 milioane m³, ocupând o suprafață de peste 250 ha. Haldele de steril au fost amenajate în general în zone cu fundament stabil, în văi sau zone colinare.

Ramura 3, E.M. Lupeni – haldă activă, stabilă, cu o suprafață de 16,64 ha și un volum haldat până la finele anului 2019 de 2366323 tone; nu are prevăzută extindere, iar dezvoltarea acesteia se face într-o singură treaptă; a fost proiectată la o capacitate de haldare de aproximativ 2387800 mc. Conform criteriilor de clasificare a instalațiilor de gestionare a deșeurilor menționate în anexa II la Directiva 2006/21/CE și a Deciziei 2009/337/CE articolele 1,2,4,6, halda ramura 3 nu prezintă potențial pericol de pierderi de vieți omenești, pericol pentru sănătatea umană și mediu deoarece zona în care este amplasată este izolată, nu există locuințe în imediata vecinătate și nu prezintă pericol de pierdere a integrității structurale conform concluziilor studiului de stabilitate.

37 https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_en

38 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/assessment_of_economic_and_investment_needs.pdf

Funicular Nou, E.M. Uricani - haldă inactivă, cu o suprafață de 27.000 m² și volum de aprox. 600.000 m³. Sunt în curs de execuție lucrări de ecologizare a acesteia.

Ramura 2, E.P.C.V.J. - suprafață de 7,96 ha și volum de aprox. 2.600.000 m³ s-a constituit în scopul depozitării sterilului rezultat în urma procesării cărbunelui brut de la exploatarea miniere din cadrul CEH-SA Petroșani prin metode de preparare variate. A fost proiectată la o capacitate de haldare de aproximativ 2.500.000 m³. Funcționează din anul 1986 și până la sfârșitul anului 2018 a fost haldat un volum de 1.554.705,5 m³. În prezent pe aceasta haldă nu se mai depozitează steril, fiind stabilă. Este cuprinsă în Planul de încetare a activității în vederea reabilitării și redării în circuitul silvic.

Lonea 1, E.M. Lonea – suprafață de 5,8 ha și volum de aprox. 450.000 m³; a fost proiectată la o capacitate de haldare de aproximativ 1.000.000 m³. Funcționează din anul 1912 și a fost haldat un volum de 486.326 m³. În prezent nu se mai depune steril pe aceasta haldă. Halda nu are prevăzută extindere. Existența taluzului general în trepte pe cele două laturi ale haldei contribuie la reducerea înălțimii taluzurilor individuale și a unghiurilor generale de taluz, ceea ce asigură o bună stabilitate a acestora.

Deși proiectele de construire a haldelor de steril prevedeau îndepărtarea stratului de sol vegetal (pentru asigurarea stabilității, creșterea capacității portante a terenului de bază, dar și din rațiuni de protecție a mediului înconjurător), majoritatea haldelor au fost formate fără îndeplinirea acestei cerințe, fundamentul direct al haldelor fiind reprezentat de solul vegetal. Potrivit unui studiu³⁹ bazat inclusiv pe observații în teren, în multe cazuri terenul de bază ar fi afectat de fenomene de refulare, ce indică depășirea capacității portante a acestuia, în special în perioadele cu precipitații. Haldele cele mai periculoase din acest punct de vedere sunt considerate a fi Funicular Nou (E.M. Uricani), Lonea 1 (E.M. Lonea), Aninoasa (halda pe care sunt construite clădirile centrului de pregătire a arcașilor).

În Valea Jiului existau, în anul 2018, 31 de zone industriale (25 publice și 6 private) de închiriat sau de vânzare, totalizând aproape 2,5 M mp de teren, din care 20 mii mp suprafață construită (hale industriale și clădiri administrative)⁴⁰.

Principalele avantaje ale fostelor zone industriale constau în faptul că sunt înscrise sub proprietate unică și sunt bine conectate la infrastructura de transport rutier și feroviar, având toate utilitățile necesare. Toate sit-urile pot fi accesate pe cale rutieră, 11 dintre acestea având și acces feroviar.

Viziunea de realizare

În Valea Jiului vor fi efectuate studii aprofundate care să permită realizarea unor amenajări și implementarea unor măsuri în scopul prevenirii incidentelor nedorite în caz de inundații. Aceste lucrări vor fi realizate cu respectarea principiului nedeteriorării râurilor prin finanțarea de soluții bazate pe natură (infrastructură verde) în cadrul proiectelor destinate asigurării protecției împotriva inundațiilor. Totodată, demersurile vor fi aliniate la prevederile documentelor de profil precum Planul de Management al Riscurilor la Inundații, Planul pentru Prevenirea și Diminuarea Efectelor Inundațiilor în Bazinul Hidrografic Jiu ș.a., cu respectarea strictă a politicilor vizând protecția mediului.

Este absolut necesar ca închiderea, punerea în conservare sau conversia funcțională a celor patru exploatare miniere încă active în Valea Jiului⁴¹ să se realizeze în cele mai bune condiții de siguranță pentru lucrători, pentru populație și pentru mediul înconjurător.

39

https://www.researchgate.net/publication/285766269_CERECETARI_PRIVIND_CAPACITATEA_PORTANTA_A_TERENURILOR_PE_CARE_SUNT_AMPLASATE_HALDELE_DE_STERIL_DIN_VALEA_JIULUI

40 https://issuu.com/investinjiuvalley/docs/draft_2_borsura_jv_1009

41 EM Lonea, EM Livezeni, EM Vulcan, EM Lupeni

Închiderea minelor se va realiza conform calendarului agreat în programul oficial de închidere a minelor și conform deciziilor guvernamentale, în acord cu PNIESC, cu Strategia Energetică a României și angajamentele României la nivel european în contextul demersurilor de renunțare la cărbune și considerând impactul asupra securității energetice a României.

Minele ce urmează a fi închise vor fi ecologizate conform standardelor europene, suprafața supraterană va fi reabilitată iar zona va fi revitalizată economic, în baza unor analize de oportunitate privind modul de valorificare energetică și necesitatea dezafectării clădirilor sau recuperarea, renovarea și reconversia acestora. Detalii concrete privind perspectiva reconversiei economice și în scop turistic a acestor perimetre sunt prezentate în pilonii II și III.

Va fi analizată situația de mediu a exploatărilor miniere închise și ecologizate / în proces de ecologizare din punct de vedere al îndeplinirii faptice a standardelor europene specifice proceselor de închideri mine și vor fi remediate decalajele.

Ulterior ecologizării minelor și reabilitării suprafețelor supraterane⁴², acestea vor fi cedate administrațiilor locale, conform legislației specifice.

Vor fi analizate riscurile cauzate de rețeaua de galerii pentru populație, inclusiv cu identificarea zonelor ce prezintă risc de surpare a terenului, și vor fi considerate cu prioritate în dezvoltarea urbană integrată a Văii Jiului.

Acțiuni propuse

- I.4.1 Elaborarea unui studiu pentru identificarea și implementarea de măsuri în zonele proxime Jiului de Vest afectate de inundațiile din iunie 2020 (Uricani, Lupeni) pentru asigurarea protecției populației împotriva dezastrelor naturale și dotarea UAT-urilor cu utilaje de intervenție necesare în astfel de situații;
- I.4.2 Analiza riscurilor pentru populație și mediul înconjurător determinate de exploatările miniere închise, inclusiv prin studierea zonelor cu risc ridicat de surpare a galeriilor subterane și diminuarea efectelor negative asupra populației și mediului;
- I.4.3 Elaborarea unei analize pentru implementarea soluțiilor optime de închidere/punere în conservare/reconversie funcțională a minelor ce urmează a ieși din exploatare, în acord cu metodologia propusă în MANUALUL DE ÎNCHIDERE A MINELOR elaborat de Direcția Generală de Resurse Minerale – Grupul pentru Coordonarea Programului de Închidere și Ecologizare a Minelor (D.G.R.M.-G.C.P.I.E.M.);
- I.4.4 Demararea unui program de implementare a unor măsuri de reducere a riscurilor cauzate de minele deja închise;
- I.4.5 Demararea și derularea programelor de ecologizare pentru toate elementele poluante în perimetrele miniere ce urmează a fi închise, precum și derularea acțiunilor de decontaminare a altor situri industriale din Valea Jiului, cu evaluarea potențialului de reconversie a acestora (ex. includere în circuitul economic/turistic, împădurire etc).

⁴² În acord cu analiza de oportunitate realizată de administrația locală privind dezafectarea clădirilor

Obiectiv specific I.12.Promovarea zonei ca microregiune verde cu emisii reduse de carbon

Obiectiv specific I.13.Eficientizarea procesului de management al deșeurilor

Situația actuală

Protecția mediului înconjurător și prevenirea impactului nefavorabil al procesului de închidere a minelor sunt aspecte specifice regiunilor carbonifere în tranziție, ce comportă sensibilități din perspectiva gestionării eficiente și alinierii la reglementările europene aferente tranziției către o economie verde (mediu curat și sănătos cu emisii reduse de gaze cu efect de seră, economie competitivă care utilizează eficient resursele).

Valea Jiului beneficiază de un areal natural deosebit, cu peisaj montan și rețea hidrografică bine reprezentate, cu o specificitate aparte a solului determinată de particularitățile reliefului, fiind complet înconjurată de arii naturale protejate. Existența siturilor Natura 2000 determină o presiune sporită asupra eforturilor de protejare a mediului în condițiile în care activitatea minieră a fost una dintre principalele surse de poluare, cauzând degradarea unor componente de mediu și un dezechilibru ecologic cu impact asupra vieții organismelor vii.

Reducerea efectelor negative asupra biodiversității, care oferă servicii ce susțin prosperitatea economică și calitatea vieții și adoptarea de măsuri pentru protejarea și, după caz, reabilitarea ecosistemelor afectate de activitățile umane reprezintă priorități din perspectiva protecției mediului.

Potrivit evaluării reflectate în Recomandările Specifice de Țară pentru 2019-2020 ale Comisiei Europene, județele "Hunedoara și Gorj reprezintă aproximativ 90 % din emisiile de gaze cu efect de seră (GES) cauzate de centralele electrice pe bază de cărbune din România sau aproximativ 30 % din totalul emisiilor de GES din România care provin din industria minieră și cea prelucrătoare(..). În plus, ambele județe au o serie de instalații industriale cu emisii mari de dioxid de carbon care se adaugă la provocarea privind decarbonarea, deoarece se preconizează că multe dintre aceste întreprinderi vor fi restructurate înainte de 2030".

În Valea Jiului poluarea aerului este determinată de activitatea centralei Paroșeni și a stațiilor de ventilație ale minelor ce generează emisii nocive, dar și de alte procese industriale, transporturi rutiere, halde de steril poluante cu particule în suspensie. Activitatea minieră a implicat drenarea apei subterane, precum și utilizarea unor cantități mari de apă în procesarea cărbunelui. Terenurile aferente depozitelor de deșeuri industriale și zonelor din vecinătatea acestora sunt degradate și unele prezintă o contaminare destul de pronunțată cu metale grele. Calitatea aerului, apei și solului este constant monitorizată, însă existența a doar 5 stații de monitorizare în tot județul Hunedoara reclamă măsuri suplimentare.

Un alt sector care produce poluare este și cel al construcțiilor (renovare de locuințe și clădiri publice), o problemă fiind generată de sistemele de încălzire individuale poluante folosite în locuințe private și unele clădiri publice. Protejarea mediului reclamă considerarea opțiunilor alimentării cu energie termică în sistem centralizat și analizarea surselor de producere a energiei.

Managementul deșeurilor este o problemă esențială a evoluției social-economice, strâns corelată cu necesitatea conservării resurselor și protejării mediului. Deși există un program județean de gestionare a deșeurilor, Valea Jiului se confruntă cu probleme în condițiile în care activitățile din sectorul industrial generează deșeuri care necesită depozitare definitivă. Depozitarea deșeurilor municipale se realizează pe amplasamente care nu îndeplinesc condițiile de protecție a mediului. Lipsesc concasoarele necesare depozitării mobilei vechi, molozului etc., iar ecologizarea gropilor este nefinalizată. În cele mai multe cazuri, reciclarea se realizează doar pentru sticlă, PET-uri și carton.

Tranziția energetică reclamă alinierea Văii Jiului la demersurile aferente tranziției către economia circulară pe direcții stipulate în Directiva UE 2018/851 (în special eficiența utilizării resurselor naturale la nivel de sistem și transformarea deșeurilor în resurse pentru alte industrii) care ar putea genera noi oportunități de dezvoltare. Potrivit Strategiei Naționale pentru Dezvoltare Durabilă 2030, "tranziția către economia circulară este o oportunitate de a transforma economia într-una mai durabilă, contribuind la îndeplinirea obiectivelor Agendei 2030 (...). Trecerea la economia circulară implică o coordonare a politicilor economice cu cele referitoare la creșterea

locurilor de muncă în sectoarele economiei circulare, creșterea investițiilor în sectoare specifice, dezvoltarea politicilor sociale și a inovării în economie, combaterea schimbărilor climatice și a efectelor acestora”.

Viziunea de realizare

Fondul de Tranziție Justă creează premise favorabile pentru finanțarea de proiecte care să asigure transferul către o economie verde în Valea Jiului, alături de cei doi piloni care susțin proiecte de îmbunătățire a eficienței energetice și noi surse de energie.

Prin promovarea susținută a energiei verzi, mijloacelor de transport ecologice și sistemelor smart city, Valea Jiului ar putea deveni prima regiune verde la nivel național în care acțiunile întreprinse vor conduce la un areal cu emisii de carbon foarte scăzute, creând, totodată, premise favorabile pentru atragerea firmelor din domeniul economiei circulare pentru cercetare-inovare în domeniul energetic (soluții pentru optimizarea consumului de resurse în raport cu deșeurile), dar și pentru turism. Se va acorda o atenție aparte deșeurilor miniere care prezintă posibilități de valorificare circulară (prelucrarea haldelor de steril relocate).

Principiile de conservare a biodiversității vor fi considerate pentru integrare în demersurile și strategiile locale, precum și în demersurile vizând dezvoltarea infrastructurii de turism pentru trecerea la ecoturism. Vor fi luate măsuri de conservare a zonelor protejate în conformitate cu legislația de mediu a UE, de refacere ecologică prin amenajarea de spații verzi în corelare cu obiectivele de reducere a emisiilor și de decontaminare și reabilitare a siturilor miniere. Totodată, se va avea în vedere promovarea metodelor inovatoare și tehnologiilor curate ca măsuri de sprijin pentru conservarea biodiversității și stabilirea unui management adecvat al peisajului din perspectiva relevanței pentru fauna și flora sălbatică. În linie cu intervențiile prevăzute în Planul Național de Redresare și Reziliență, în Valea Jiului vor fi promovate tehnologii și procese inovatoare cu un conținut scăzut de carbon în industriile consumatoare de energie, inclusiv pentru produse care înlocuiesc cele având consum crescut de carbon. Intervenții specifice orașelor inteligente vor fi implementate pentru monitorizarea mediului și energiei. Vor fi intensificate măsurile necesare abordării surselor de poluare a aerului precum încălzirea locuințelor, transporturile, pentru optimizarea calității aerului și modernizarea monitorizării. Modernizarea și îmbunătățirea rețelei de monitorizare a calității aerului și sprijinirea raportării în timp util a datelor privind calitatea aerului vor fi acțiuni prioritare în efortul de protejare a mediului natural al Văii Jiului și mai ales pentru asigurarea sănătății populației.

Pe termen mediu Valea Jiului ar putea deveni pol al economiei circulare prin eficientizarea utilizării resurselor (în special în managementul deșeurilor și sectorul energiei) în linie cu redefinirea proceselor industriale la nivel european prin înlocuirea materiilor prime non-regenerabile cu cele regenerabile (ex. reciclarea deșeurilor de plastic în același lanț valoric - colectare, transport, sortare și valorificare prin realizarea unor produse precum componente auto - bare de protecție, capace pentru motoare). Economia circulară va fi folosită ca nișă de dezvoltare a afacerilor, cu accent pe IMM-uri (modele de afaceri circulare – proiecte de simbioză industrială pentru optimizarea resurselor) și va sprijini stimularea investițiilor în Valea Jiului cu beneficii pentru economia zonei, ocuparea forței de muncă și protecția mediului.

Întrucât sistemul de gestionare a deșeurilor este caracterizat de un nivel redus de reciclare a deșeurilor municipale și de rate ridicate de depozitare a deșeurilor, politicile de gestionare a deșeurilor vor fi corelate cu cele privind schimbările climatice prin integrarea aspectelor cheie în planurile de gestionare a deșeurilor, cu susținerea investițiilor având ca scop reducerea amprente de carbon. Autoritățile locale se vor implica activ în realizarea colectării separate a deșeurilor municipale pentru a crește cantitățile de deșeuri ce vor fi reciclate sau reutilizate, în perspectiva unei viziuni integrate asupra economiei circulare, în colaborare activă cu ONG-urile de mediu și unei guvernări prietenoase față de mediu, cu impact pozitiv asupra incluziunii forței de muncă. Obiectivul central al acestor eforturi va viza eficientizarea Sistemului Integrat de management al Deșeurilor prin colaborare mai susținută cu ADI Sistemul de Colectare a Deșeurilor Hunedoara. De asemenea, vor fi intensificate eforturile pentru extinderea și modernizarea infrastructurii de apă potabilă și de ape uzate, precum și pentru realizarea de investiții având ca obiectiv monitorizarea corespunzătoare a aerului.

Pentru obținerea rezultatelor dorite în special din perspectiva imprimării unui comportament responsabil la nivelul comunităților locale, vor fi organizate campanii de informare asupra relevanței abordării „verzi” în cadrul politicilor locale și utilității educației în linie cu principiile dezvoltării durabile pentru specializarea tinerilor în economia circulară și bioeconomie.

Tranziția către o economie circulară va crea noi locuri de muncă, în special pe zona producerii și utilizării energiei pentru adoptarea de practici durabile - utilizarea vehiculelor electrice și creșterea eficienței energetice, în linie cu Strategia Națională pentru Locuri de Muncă Verzi 2018 – 2025. De asemenea, suprafețele ocupate de haldele de steril și depozitele de zgură și cenușă închise, după stabilizarea mecanică a versanților, conferă spațiul necesar valorificării energetice.

Totodată, vor fi luate măsuri pentru asigurarea sănătății pădurilor. Potrivit declarației naționale privind Implementarea Planului Strategic al ONU privind Pădurile pentru perioada 2017-2030 susținută în cadrul forumului de specialitate al ONU din mai 2018, România și-a asumat angajamentul de a îndeplini obiectivele naționale și globale aferente gestionării durabile a pădurilor și protejării fondului forestier, pentru combaterea tăierilor ilegale și transparentizarea procesului de exploatare a masei lemnoase. Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă 2030 prevede: “gestionarea durabilă și dezvoltarea fondului forestier, protecția strictă a pădurilor cu valoare conservativă excepțională”, potrivit unui regim silvic unitar și cu trasabilitatea lemnului recoltat din păduri în urma creării Sistemului Informațional Integrat de Urmărire a Materialelor Lemnoase și a aplicațiilor aferente (Radarul Pădurii și Inspectorul Pădurii). Demersurile vor fi aliniate cu obiectivele 2030 incluse în SNDD: gestionarea durabilă a pădurilor, eliminarea tăierilor ilegale de arbori, dezvoltarea sistemului informatic integrat pentru monitorizarea exploatării și transportului masei lemnoase, asigurarea împăduririi și reîmpăduririi terenurilor din fondul forestier și a celor degradate sau supuse deșertificării, desfășurarea plantării programate a perdelelor forestiere pentru protecția culturilor agricole și a elementelor de infrastructură în scopul limitării impactului schimbărilor climatice.

O nouă dezvoltare economică a zonei este de așteptat să poată avea impact de mediu, sens în vor fi realizate analize și studii care să prevină dezvoltarea unor operațiuni economice în zone în care impactul asupra mediului ar fi major. Totodată, astfel de studii vor fi corelate cu dialogul activ cu specialiști în domeniul cercetării pentru identificarea subsectoarelor economiei circulare ce ar permite definirea și implementarea unor proiecte durabile în Valea Jiului.

În Valea Jiului vor fi implementate măsuri în linie cu obiectivele de dezvoltare durabilă stabilite la nivel de țară prin strategia de profil și în linie cu obiectivele de dezvoltare durabilă ale Organizației Națiunilor Unite. Valorificarea adecvată a Fondului pentru o tranziție justă pentru perioada 2021-2027 va facilita abordarea constructivă a provocărilor legate de tranziția către o economie neutră din punct de vedere climatic, cu atât mai mult cu cât județul Hunedoara, implicit microregiunea Valea Jiului, e menționat în anexa D la raportul de țară.

Întrucât Valea Jiului se confruntă cu provocări privind accesul la piața forței de muncă, la educație, sistem de sănătate eficient și servicii sociale integrate, investițiile ce vor fi realizate vor fi abordate în mod coordonat pentru o dezvoltare integrată având ca scop stimularea creșterii, inovării și productivității, dezvoltarea urbană durabilă pentru acces la noi locuri de muncă și servicii publice la standarde ridicate. În plus, pe fondul disparităților dintre Valea Jiului și alte regiuni, investițiile vor fi adaptate necesităților teritoriale și potențialului de dezvoltare locală integrată, luând în considerare particularitățile tranziției de la cărbune și ale zonelor cu importanță din perspectivă de mediu (arii naturale protejate, situri Natura 2000).

Adaptarea la schimbările climatice, reabilitarea vechilor situri contaminate și prevenirea inundațiilor sunt caracterizate de întâzieri din perspectiva implementării măsurilor necesare la nivel național. În Valea Jiului autoritățile vor acționa pentru consolidarea rezilienței și prevenirea incidentelor naturale nedorite prin implementarea de măsuri vizând reducerea emisiilor, schimbarea surselor de energie pentru încălzirea centralizată complementare investițiilor aferente eficienței energetice, aplicarea judicioasă a strategiilor de prevenire a riscurilor precum inundațiile istorice din vara anului 2020 și abordarea problemei poluării apei.

Acțiunile circumscrise dezvoltării durabile vor fi susținute de investiții în infrastructură și inovare, iar Fondul pentru o tranziție justă va sprijini toate eforturile de diversificare economică spre activități care generează emisii scăzute de carbon.

Tranziția la economia verde în Valea Jiului va fi realizată prin acțiuni și proiecte dedicate atingerii unor obiective specifice, detaliate în cadrul pilonilor II (Diversificarea economică, inovare și antreprenoriat) și IV (Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea) din prezentul document, vizând:

- Producerea de energie verde, creșterea utilizării surselor regenerabile de energie și eficiența energetică
- Tranziția de la combustibil fosil la combustibil rezultat din tehnologii verzi și dezvoltarea unui sistem energetic integrat, modern, inteligent și accesibil, cu nivel scăzut de emisii de gaze cu efect de seră (proiecte de creștere a utilizării surselor regenerabile pentru obținerea energiei electrice și termice necesare în procesele industriale și în sistemele de termoficare, în funcție de rezultatele unor studii ce vor fi elaborate pentru evaluarea precisă a potențialului)
- Creșterea eficienței energetice a clădirilor publice și rezidențiale (domeniu prioritar conform Comisiei Europene și intervențiilor PNRR)
- Introducerea de tehnologii noi pentru reducerea consumului și a amprente de carbon pentru clădirile existente – dotarea acestora cu panouri fotovoltaice, schimbarea instalațiilor electrice și de căldură
- Trecerea la mobilitate durabilă – transport rutier care utilizează surse alternative, folosirea vehiculelor electrice etc.
- Dezvoltarea unei infrastructuri de transport auto rezilientă la schimbări climatice și promovarea mobilității urbane prin realizarea de parcuri inteligente, reducerea traficului urban prin crearea de oportunități de tip „electric ride”.

Acțiuni propuse

- I.4.6 Organizarea unor campanii de informare a populației asupra potențialului din ariile naturale protejate și de creștere a gradului de conștientizare a publicului privind implementarea unei abordări “verzi” în cadrul politicilor locale și sprijinirea organizațiilor neguvernamentale care au ca obiect de activitate problematica protejării mediului;
- I.4.7 Conservarea biodiversității și reducerea poluării prin dezvoltarea și implementarea unui program de măsuri, inclusiv pentru monitorizarea calității mediului în zonă;
- I.4.8 Modernizarea/ dotarea unui centru cu stație de sortare/reciclare a materialelor rezultate din construcții, demolări și de la agenții economici la nivelul fiecărui UAT (cu raportare la nivelul producătorilor de deșeuri);
- I.4.9 Sprijinirea reciclării și reutilizării materialelor și produselor/ deșeurilor și, eventual, reintroducerea lor pe piață, prin eficientizarea sistemului integrat funcțional de separare, colectare selectivă, transport, tratare, reciclare și eliminare a reziduurilor.

Alinierea direcției cu strategiile și politicile naționale

Tranziția spre economia circulară se va realiza în linie cu prioritățile *Planului Național Integrat pentru Energie și Schimbări Climatice 2021-2030* (PNIESC) și corelând prevederile legislației locale de profil (ex. *Planul Național de Gestionare a Deșeurilor* aprobat prin HG nr. 942/20.12.2017, Ordonanța de urgență nr. 24/2017 privind modificarea și completarea Legii nr. 220/2008 pentru stabilirea sistemului de promovare a producerii energiei din surse regenerabile de energie, *Strategia Națională pentru Locuri de Muncă Verzi 2018 – 2025* care include între sectoarele cu potențial de creare a locurilor de muncă și zona managementului deșeurilor.) cu politicile vizate prin directivele și strategiile europene de mediu precum: Directiva 94/62/CE privind ambalajele și deșeurile de ambalaje transpusă prin Legea nr. 249/2015 privind modalitatea de gestionare a ambalajelor și deșeurilor de ambalaje; Directiva 2012/19/UE privind deșeurile de echipamente electrice și electronice transpusă prin Ordonanța de Urgență nr. 5/2015 privind deșeurile de echipamente electrice și electronice; Directiva 2012/27/UE privind eficiența energetică adoptată prin Legea nr. 160/2016 pentru modificarea și completarea Legii nr. 121/2014 privind eficiența energetică).

Direcțiile sunt aliniate și următoarelor documente strategice:

- Strategia Națională de Gestionare a Deșeurilor 2014-2020

- Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030
- Strategia Națională pentru Gestionarea Siturilor Contaminate din România
- Plan strategic instituțional 2019-2022 pentru Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor

De asemenea, sunt considerate prevederile următoarelor documente relevante la nivel european:

- Strategia pentru Infrastructuri verzi (*Green Infrastructure Strategy*)
- Strategia UE pentru biodiversitate 2030 (*EU Biodiversity Strategy 2030*)
- Pachetul Energie curată pentru toți europenii (*Clean Energy for all Europeans, 2019*)⁴³ ce facilitează tranziția la energia curată în linie cu angajamentele asumate prin Acordul de la Paris, inclusiv prin sprijinirea performanței energetice și creșterea resurselor regenerabile în mixul energetic
- Planul de acțiune pentru o economie circulară (*Circular Economy Action Plan, 2015*)⁴⁴ care vizează sprijinirea dezvoltării economice durabile prin trecerea la economia circulară cu măsuri ce acoperă întreg ciclul de la producție și consum la gestionarea deșeurilor
- Directiva 2010/75/EC privind emisiile din industrie (*Industrial Emissions Directive, 2010*)⁴⁵
- Directiva 2000/60/EC privind reglementarea problematicei apei (*Water Framework Directive*)
- Varianta revizuită și actualizată a Directivei 2009/28/EC privind energia regenerabilă (*Renewable Energy Directive, 2018*)⁴⁶

Directiva privind cadrul de reglementare a deșeurilor (*Waste Framework Directive*)⁴⁷

⁴³ https://ec.europa.eu/info/news/clean-energy-all-europeans-package-completed-good-consumers-good-growth-and-jobs-and-good-planet-2019-may-22_en

⁴⁴ https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm

⁴⁵ <https://ec.europa.eu/environment/industry/stationary/ied/legislation.htm>

⁴⁶ https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/index_en.html

⁴⁷ <https://ec.europa.eu/environment/waste/framework/>

Pilon de dezvoltare II. Diversificarea economică, inovarea și antreprenariatul

Valea Jiului astăzi, Valea Jiului mâine

Trecerea de la perioada monoindustrială se dovedește a fi un proces complex și lent, cu provocări semnificative pentru toate părțile interesate. Deși încercările anterioare de revitalizare economică a zonei nu s-au concretizat, Valea Jiului are un potențial ridicat de diversificare economică, atât timp cât resursele existente sunt utilizate optim iar acțiunile adoptate vor viza crearea unui mediu propice pentru susținerea dezvoltării economice.

Situația actuală

Valea Jiului este o zonă cu tradiție industrială în domeniul minier. Exploatarea cărbunelui și producția de energie electrică și termică au reprezentat de-a lungul timpului principalul motor al economiei locale, Valea Jiului cunoscând o expansiune economică importantă înainte de 1989, dezvoltare susținută de politica de asigurare a independenței energetice a țării din acea perioadă.

În ultimii 20 de ani, însă, acest sector a fost expus unor schimbări rapide, disponibilizările și restructurarea industriei miniere contribuind la un declin demografic susținut în Valea Jiului (în scădere de la 169.653 locuitori în anul 1997 la 132.294 locuitori în 2020, conform datelor raportate de Institutul Național de Statistică – populația după domiciliu). Cea mai mare scădere a populației a fost înregistrată de Orașul Uricani (o scădere de 25% între 1997 și 2020, de la peste 12.500 de locuitori la circa 9.300 locuitori), urmat de Municipiul Lupeni (-24%), Municipiul Vulcan (-22%), Municipiul Petroșani și Orașul Petrila (-21%), în timp ce Orașul Aninoasa, localitatea cu cel mai mic număr de locuitori (4.511 locuitori în 2020), înregistrează o scădere de 19% în perioada de referință.

Procesul de restructurare se continuă în prezent, în linie cu evoluțiile aferente tranziției carbonifere la nivel european, cu perspectiva închiderii celor 4 mine (EM Lonea și EM Lupeni aflate în program de închidere, respectiv EM Livezeni și EM Vulcan, închidere condiționată de măsurile pe care statul român le va implementa).

Programele de restructurare au dus la pierderea a peste 40.000 de locuri de muncă dintre cele peste 45.000 existente în industria minieră, numărul persoanelor apte de muncă dar depășind cu mult numărul șomerilor înregistrați în cele 6 municipii și orașe din Valea Jiului (1.439 șomeri înregistrați la sfârșitul lunii decembrie 2020, conform datelor Institutului Național de Statistică).

Analiza evoluției istorice a zonei monoindustriale Valea Jiului și a profilului actual evidențiază disparități semnificative de dezvoltare în raport cu restul Regiunii Vest (regiune încadrată alături de București Ilfov în categoria regiunilor dezvoltate) și la nivel de țară, atât din punct de vedere al facilităților teritoriale și de infrastructură (inclusiv a celei rutiere, prin prisma situării geografice a teritoriului în afara drumurilor de interes național și european), cât mai ales a situației populației apte de muncă dar neangajate și al oportunităților economice și a serviciilor oferite în diferite domenii. În plus, perspectiva închiderii minelor și necesitatea reconfigurării energetice a zonei pentru valorificarea altor surse de energie în locul cărbunelui prezintă provocări adiționale care nu trebuie neglijate și care pot fi transformate în oportunități.

Structura actuală a economiei Văii Jiului reflectă rezultatele atât ale inițiativelor de transformare care vizează eliminarea treptată a activității miniere dominante, cât și ale tentativelor de diversificare implementate în regiune. Acestea din urmă s-au concentrat în principal pe sectoare caracterizate de un grad de tehnologizare scăzut, abilități tehnice reduse și capital de investiții limitat. Toate aceste acțiuni au avut caracter local, fără a fi prioritizate și regimentate într-o strategie pe termen mediu și lung, fără să fie interconectate pentru a maximiza fiecare inițiativă locală.

În consecință, profilul economic actual al Văii Jiului este dominat de sectorul serviciilor – în special comerțul, peste 40% din numărul total de companii active în mediul privat din Valea Jiului operând în acest sector. Comerțul este, de asemenea, cel mai mare sector și din perspectiva veniturilor generate, contribuind cu aproximativ 30% la cifra de afaceri totală generată în Valea Jiului și angajând aproximativ 20% din totalul populației salariate din mediul privat. Al doilea sector ca mărime din perspectiva cifrei de afaceri este industria prelucrătoare, urmată de transport, construcții și industria hotelieră.

Din perspectiva cifrei de afaceri realizate, industria prelucrătoare contribuie la aproximativ 22% din totalul cifrei de afaceri generate în Valea Jiului, cu un număr de circa 2.200 angajați (aproximativ 16% din totalul angajaților din mediul privat), axându-se în principal pe activități din industria alimentară, fabricarea textilelor, prelucrarea lemnului și producția de mobilă.

Pe locul trei, din perspectiva cifrei de afaceri, se situează sectorul producției și furnizării de energie electrică și termică (17%), rămânând sectorul cu cel mai mare număr de angajați din Valea Jiului.

La nivelul municipiilor și a orașelor din Valea Jiului, cele mai mari companii din perspectiva numărului de angajați sunt localizate în Petroșani (Complexul Energetic Hunedoara, Societatea Națională de Închideri Mine Valea Jiului, Apa Serv Valea Jiului) cu un efectiv de personal de 4.863 persoane. Tot în municipiul Petroșani, se regăsește și Institutul național de cercetare – dezvoltare pentru securitatea minieră și protecție antiexplozivă INSEMEX, cu un efectiv de angajați de 121 persoane în anul 2019.

Al patrulea angajator din regiune se regăsește în Lupeni, cu un efectiv de personal de 356 angajați în 2019, desfășurând activități în fabricarea de articole confecționate din textile, fiind în prezent cel mai mare angajator al municipiului Lupeni. La nivelul municipiului Vulcan, cel mai mare angajator are ca obiect de activitate fabricarea de mobilă, cu 196 de angajați în anul 2019.

La nivelul celorlalte 3 orașe, cei mai mari angajatori din Petrila au ca obiect de activitate fabricarea de mobilă (125 angajați în 2019) și panificație (101 angajați în 2019), în timp ce în Uricani cei mai mari angajatori, cu o medie de 50-60 de persoane angajate la nivel de companie se regăsesc în comerț. Cei mai mari angajatori din Aninoasa sunt companii care desfășoară activități în fabricarea de mobilă (147 angajați în 2019) și fabricarea de articole confecționate din textile (67 angajați).

Din perspectiva inițiativei antreprenoriale, evoluțiile înregistrate sunt relativ modeste, în perioada 2017-2019 fiind înființate câteva sute de companii în Valea Jiului, majoritatea cu unul sau maxim doi 2 angajați. Cele mai multe companii au fost înființate în Petroșani, urmat de Lupeni, Vulcan, Petrila, Uricani și Aninoasa. Din totalul companiilor, majoritatea au fost înființate în anul 2017. Domeniile de activitate preponderente sunt comerțul, lucrările de construcții, transportul rutier de mărfuri, întreținerea și repararea autovehiculelor, fabricarea pâinii și restaurantele, în funcțiune la nivelul anului 2019 regăsindu-se aproximativ jumătate din companiile înființate în perioada 2017-2019.

Companiile nou înființate cu un număr mediu de peste 10 angajați au ca domenii de activitate comerțul, lucrările de construcții, restaurantele și turismul, cu venituri dependente într-o mare măsură de profilul de consum și posibilitățile financiare ale populației din zonă, în detrimentul activităților economice cu valoare adăugată mare.

Valea Jiului este caracterizată de o piață de consum limitată (număr mic de locuitori, putere de cumpărare redusă), cu acces dificil (infrastructura rutieră care necesită reparații majore și lărgire pentru a ușura transportul și livrarea mărfurilor la timp și cu costuri eficiente precum și optimizarea duratei de deplasare în cazul transportului de persoane) precum și un număr redus de lucrători calificați, dintre care foarte mulți au emigrat în alte regiuni sau țări (și nu sunt dispuși să se întoarcă în absența unor dovezi constante că Valea Jiului se află pe traiectoria unei creșteri durabile).

Demersurile întreprinse în vederea promovării Văii Jiului ca o destinație propice pentru investitorii din afara microregiunii (de exemplu, inițiativa Invest in Jiu Valley), nu au dat rezultate până în prezent. Deși au existat în trecut inițiative pentru valorificarea activelor și a terenurilor existente în Valea Jiului (de exemplu, înființarea unor parcuri industriale care să faciliteze atât atragerea de investiții cât și susținerea dezvoltării companiilor locale), acestea nu s-au concretizat, existând inclusiv situații în care investitorii au ales să plece din zonă.

Având în vedere închiderea minelor în Valea Jiului și scăderea semnificativă a activității celor rămase, mai multe parcele de teren au devenit disponibile pentru noi investiții. Principalele avantaje ale acestor zone constau în faptul că sunt bine conectate la infrastructura locală de transport rutier (acces auto DN 66A) și feroviar, unele dintre ele având inclusiv utilitățile la fața locului (apă, canalizare, electricitate), unele foste perimetre miniere având încă hale industriale, transformatoare de putere și macarale grele.

În ceea ce privește asigurarea unei infrastructuri suport pentru antreprenori și susținerea dezvoltării companiilor locale (de exemplu, prin intermediul centrelor de afaceri), a existat o inițiativă la nivelul Văii Jiului demarată în încercarea de reconstrucție a zonei, fiind înființate două centre gândite ca și incubatoare de afaceri (la Lonea și Lupeni), acestea nereușind însă să își susțină financiar activitatea ulterior încetării finanțării.

În ciuda tuturor inițiativelor de revitalizare a zonei, azi avem o Vale neatractivă pentru investitori, aceștia fiind reticenți să înființeze întreprinderi în Valea Jiului în detrimentul altor zone mai accesibile și mai bine conectate economic precum și un mediu antreprenorial local cu abilitățile antreprenoriale și "cultură" managerială relativ scăzute, companiile care activează în prezent în regiune având fie un avantaj competitiv specific locului, cum ar fi pârtiile de schi, sau sunt conduse de oameni de afaceri locali cu „investiții sentimentale” în zonă.

Ce își propune noua Strategie a Văii Jiului sub aspectul dezvoltării economice?

Crearea unui mediu economic diversificat, axat pe consolidarea creșterii și competitivității întreprinderilor mici și mijlocii cu activități și produse cu valoare adăugată mare, susținut de inițiative în favoarea inovației și a antreprenoriatului local

Strategia va da startul unui demers care vizează crearea unui mediu economic diversificat, axat pe consolidarea creșterii și competitivității întreprinderilor mici și mijlocii cu activități și produse cu valoare adăugată mare, inexistent la această dată, susținut de inițiative în favoarea inovației și a antreprenoriatului local.

Astfel, dinamica economică a zonei se va schimba prin:

- Susținerea activităților energetice alternative mineritului care să maximizeze utilizarea resurselor naturale ale zonei, a activelor miniere și a experienței muncitorilor calificați din sectorul minier;
- Crearea unui ecosistem favorabil investițiilor;
- Sprijinirea operatorilor economici locali în dezvoltarea și diversificarea ofertelor de bunuri și servicii cu valoare adăugată mare;
- Crearea unui mediu stabil și predictibil, care să stimuleze creșterea și diversificarea economică, precum și angajarea forței de muncă;
- Promovarea spiritului antreprenorial și încurajarea inițiativelor antreprenoriale;
- Îmbunătățirea abilităților antreprenoriale și stimularea creativității și dezvoltarea unui ecosistem antreprenorial care favorizează apariția și maturizarea unor noi inițiative economice.

Nevoi, oportunități și acțiuni de dezvoltare

Acțiunile propuse în cadrul pilonului de dezvoltare „Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul” vizează cu precădere diversificarea și susținerea creșterii economiei locale, dezvoltată în simbioză cu protecția mediului și tradiția locală, precum și atragerea investițiilor în Valea Jiului.

Demersurile întreprinse vor contribui la crearea de noi locuri de muncă pentru angajații actuali din industria minieră, la oportunități de angajare atractive pentru generația tânără precum și la identificarea oportunităților de diversificare a mediului economic, în domenii cu o valoare adăugată mare pentru a aborda tendința negativă de migrare din regiune și pentru a susține reducerea disparităților de creștere față de zonele și județele mai dezvoltate din regiunea Vest și față de media de la nivel național.

Reconfigurarea sectorului energetic: Menținerea producției de energie în Valea Jiului va continua să fie un deziderat al tranziției, prin urmare proiectele din acest domeniu vor viza realizarea de investiții în capacități noi de

producere a energiei din surse regenerabile, utilizarea activelor energetice viabile din Valea Jiului pentru producția de energie electrică pe baza unui alt combustibil decât cărbunele, precum și susținerea dezvoltării unui centru de excelență în domeniul energiei în Valea Jiului, axat pe cercetare-dezvoltare-inovare, care va contribui pozitiv la crearea de oportunități, pornind de la instituțiile publice, marile companii sau IMM-urile cu specific tehnologic care ar putea contracta studii în domeniu sau ar putea implementa rezultatele cercetării.

Atragerea investițiilor și revitalizarea mediului economic: Atragerea investițiilor în Valea Jiului reprezintă o altă componentă importantă care va sta la baza viitoarei creșteri economice și a dezvoltării mediului de afaceri local, furnizând capitalul necesar dezvoltării Văii Jiului, complementar surselor publice de finanțare și investițiilor private locale. Aportul de tehnologie și cunoștințe va putea facilita un transfer de tehnologie și inovare care se va propaga în întregul lanț de valoare (la nivelul companiilor implicate în realizarea unui produs sau serviciu), prin expunerea companiilor locale la aptitudini și abilități care lipsesc în prezent sau sunt insuficient dezvoltate cât și prin creșterea competitivității și a productivității companiilor locale. Realizarea unor analize teritoriale în vederea identificării zonelor, a terenurilor și a clădirilor cu potențial funcțional industrial (urmărindu-se inclusiv reintroducerea în circuitul economic a perimetrelor miniere închise) și dezvoltarea unui plan integrat de dezvoltare la nivelul Văii Jiului a unei infrastructuri de afaceri prin înființarea de zone/ parcuri tehnologice/ industriale/ științifice vor constitui un pas important în atragerea investitorilor. Pentru asigurarea infrastructurii de afaceri, se va avea în vedere dezvoltarea de oferte integrate, cu locații multiple, destinate mai multor tipuri de activități cu un grad de tehnologizare ridicat.

În vederea revitalizării mediului economic local, va fi urmărită cu precădere stimularea investițiilor care se situează în zonele cu valoare adăugată mare, care pot fructifica demersurile întreprinse în zona de cercetare-dezvoltare precum și fructificarea valorilor, a specificului și a resurselor locale. Demersurile vor avea în vedere susținerea creșterii și dezvoltării industriei manufacturieră (de exemplu, industria ușoară, dar nu numai) dar și susținerea demersurilor operatorilor economici locali pentru extinderea portofoliilor de produse și servicii, utilizarea optimă a resurselor și un grad ridicat de adoptare a digitalizării, a tehnologiilor și proceselor industriale curate și ecologice.

Promovarea și susținerea antreprenoriatului: Creșterea și dezvoltarea economică a Văii Jiului depinde într-o mare măsură și de capacitatea de stimulare și valorificare a spiritului antreprenorial al oamenilor de afaceri locali și în special al tinerilor. Mediul antreprenorial din Valea Jiului va beneficia de sprijin în identificarea de noi idei de afaceri și în dezvoltarea inițiativelor, nu doar pentru a crește și a se extinde, ci și pentru a fi competitive și durabile, beneficiind de competențe specifice, personalizate și infrastructura suport necesară pentru punerea în practică a ideilor, care să îi ajute în identificarea și dezvoltarea avantajelor competitive și identificarea de noi piețe de desfacere.

Alte sectoare care ar putea sprijini realizarea obiectivului

Pentru crearea unui mediu favorabil investițiilor și dezvoltării economice a zonei, se vor avea în vedere o serie de demersuri, axate pe:

- o mai bună mobilitate în cadrul UAT-urilor din cadrul Văii Jiului;
- dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport rutier și feroviar;
- modernizarea și dezvoltarea rețelelor utilitare și de telecomunicații;
- eficientizarea și implementarea posibilităților de reconversie și specializare profesională;
- adaptarea ofertei educaționale pentru dezvoltarea competențelor calibrate nevoilor pe piața muncii;
- un climat socio-profesional dinamic și performant;
- un sistem legislativ clar, stabil, transparent și coerent;
- o administrație locală debirocratizată, predictibilă și stabilă;
- o regenerare urbană integrată a zonei.

Impactul asupra dezvoltării locale

Realizarea obiectivului vizat prin demersurile propuse va avea un impact pozitiv asupra dimensiunii sociale și de mediu a Văii Jiului.

Diversificarea și creșterea mediului economic va avea o contribuție esențială în facilitarea integrării în muncă a populației active disponibile, incluziunea mai rapidă a tinerilor pe piața muncii după finalizarea studiilor precum și la îmbunătățirea standardului de viață pentru locuitorii Văii Jiului, conducând astfel la consolidarea comunității locale și revitalizarea zonei. Îmbunătățirea nivelului de trai și bunăstare în rândul populației și creșterea oportunităților de angajare vor susține reducerea tendinței negative de migrare, încurajând revenirea locuitorilor plecați în străinătate.

Promovarea transferului de cunoștințe și susținerea mediului antreprenorial vor facilita transpunerea ideilor în noi produse și servicii care să genereze valoare adăugată, creștere și oportunități de angajare atractive și cu perspectivă. Revitalizarea zonei, asigurarea infrastructurii de afaceri și sporirea calității procesului educațional vor contribui la crearea unui climat investițional atractiv, sporind încrederea investitorilor în mediul de afaceri din Valea Jiului.

Reconfigurarea sectorului energetic va sprijini procesul de tranziție de la o regiune monoindustrială la o zonă cu noi perspective de dezvoltare, valorificând potențialul energetic al zonei, resursele din domeniul cercetării și forța de muncă specializată.

Pentru transformarea în realitate a acestor deziderate, sunt propuse 5 obiective specifice, grupate în 3 direcții strategice:

- Direcția strategică II.1. Reconfigurarea sectorului energetic al regiunii prin valorificarea potențialului de dezvoltare pe diverse paliere
 - **Obiectiv specific II.1** – Identificarea activităților energetice alternative mineritului care să maximizeze utilizarea resurselor naturale ale zonei, a activelor miniere și a experienței muncitorilor calificați din sectorul minier
 - **Obiectiv specific II.2** – Creșterea performanței energetice a fondului locativ și a clădirilor publice
- Direcția strategică II.2. Atragerea de investiții în domenii specifice profilului și nevoilor fiecărui oraș din Valea Jiului, cu potențial pentru dezvoltarea economică sustenabilă a zonei
 - **Obiectiv specific II.3** – Crearea unui ecosistem favorabil investițiilor în vederea dezvoltării unui mediu economic competitiv și durabil în Valea Jiului
 - **Obiectiv specific II.4** – Sprijinirea agenților economici locali în dezvoltarea și diversificarea ofertelor de bunuri și servicii cu valoare adăugată mare. Crearea unui mediu stabil și predictibil, care să stimuleze creșterea și diversificarea economică, precum și angajarea forței de muncă
- Direcția strategică II.3. Susținerea antreprenoriatului prin dezvoltarea competențelor specifice și sprijinirea afacerilor locale individuale și a unor noi inițiative economice
 - **Obiectiv specific II.5** – Promovarea spiritului antreprenorial și încurajarea inițiativelor antreprenoriale. Îmbunătățirea abilităților antreprenoriale și stimularea creativității
 - **Obiectiv specific II.6** – Dezvoltarea unui ecosistem antreprenorial care favorizează apariția și maturizarea unor noi inițiative economice

Planul de acțiuni ce va detalia strategia de implementare a celor 3 direcții strategice și de realizare a celor 6 obiective este prezentat în cadrul Livrabilului 6 (Planul de acțiuni și lista de proiecte) al prezentului proiect.

Direcții strategice

Direcția strategică II.1. Reconfigurarea sectorului energetic al regiunii prin valorificarea potențialului de dezvoltare pe diverse paliere

Obiectiv specific II.1. Identificarea activităților energetice alternative mineritului care să maximizeze utilizarea resurselor naturale ale zonei, a activelor miniere și energetice viabile precum și a experienței muncitorilor calificați din sectorul minier.

Obiectiv specific II.2. Creșterea performanței energetice a fondului locativ și a clădirilor publice.

Situația actuală

Exploatarea industrială a huilei în Valea Jiului a început încă din anii 1840, odată cu promulgarea Legii generale a mineritului. Atât populația, cât și economia, s-au dezvoltat în următorii ani aproape exclusiv datorită exploatării cărbunelui. Începând cu anul 1995, datorită procesului natural de dezindustrializare a unei industrii naționale supradimensionate, principala activitate economică a zonei a intrat în declin. Astfel, după încetarea activității uzinelor de preparare a cărbunelui, a urmat închiderea minelor noi și a celor cu producții mici și condiții geo-miniere grele.

În noiembrie 2012 s-a constituit Societatea Comercială Complexul Energetic Hunedoara S.A. ("CEH"), în urma fuziunii prin contopire a Societății Comerciale Electrocentrale Deva și a Societății Comerciale Electrocentrale Paroșeni, având ca asociat unic Statul Român. În august 2013, CEH a fuzionat prin absorbție cu Societatea Națională a Huilei Petroșani (având ca domeniu principal de activitate exploatarea minelor de huilă din Valea Jiului). Activitatea principală a CEH este producția de energie electrică, alte activități desfășurate fiind furnizarea energiei electrice, producerea, transportul și distribuția energiei termice și exploatarea huilei din Valea Jiului.

În cadrul Direcției Energie a Complexului Energetic Hunedoara se află subordonate două sucursale energetice, respectiv Sucursala Electrocentrale Deva (4 blocuri energetice cu o putere instalată de 210 MW fiecare și un grup energetic de 235 MW pe huilă) și Sucursala Electrocentrale Paroșeni (aceasta din urmă fiind localizată în Valea Jiului, cu un grup energetic de 150 MW care utilizează drept combustibil huila provenită din exploatarea perimetrelor miniere). Exploatarea miniere (EM Lonea, EM Livezeni, EM Vulcan și EM Lupeni) se află subordonate Direcției Miniere din cadrul Complexului Energetic Hunedoara, împreună cu Sucursala Prestserv Petroșani, acestea asigurând extragerea cărbunelui superior, respectiv a huilei.

Disponibilizările și concedierile colective demarate în cadrul CEH contribuie la scăderea efectivului de personal, la finele anului 2019 numărul angajaților fiind de 4.130 persoane, în scădere cu 2.542 de persoane față de numărul mediu de salariați din 2014 (6.672 persoane).

Ca urmare a pierderilor acumulate de CEH de la înființare și până în prezent, societatea aflată în insolvență se confruntă cu probleme grave, veniturile realizate acoperind doar parțial cheltuielile, fapt ce a dus la majorarea substanțială a datoriilor. Situația financiară precară nu a permis realizarea investițiilor pentru susținerea activităților curente, ceea ce a condus la realizarea unor producții diminuate de energie electrică. În plus, CEH se confruntă cu riscul retragerii autorizațiilor de funcționare ca urmare a neîndeplinirii la termen a achiziției de certificate de emisii de gaze cu efect de seră.

În anul 2019, CEH a efectuat o analiză tehnico-economică privind procedura de dare în plată a activelor. Ca urmare a acestei analize, a rezultat un posibil scenariu și anume darea în plată a unor active aparținând Sucursalei Electrocentrale Deva către Consiliul Județean Hunedoara și Consiliul Local al Municipiului Deva în vederea asigurării furnizării în sistem centralizat a energiei termice în municipiul Deva; precum și darea în plată a unor active aparținând CEH (SE Paroșeni, EM Lonea, EM Livezeni, EM Vulcan, EM Lupeni, Prestserv Petroșani) și înființarea unei noi societăți.

Contextul și structura CEH, starea tehnică necorespunzătoare și gradul ridicat de uzură al anumitor active energetice și miniere ca urmare a lipsei investițiilor precum și situația financiară dificilă în care se află societatea limitează implementarea unor măsuri viabile de redresare, singura posibilitate în opinia CEH de continuare a activității de producere a energiei electrice pentru sistemul electroenergetic național (SEN) fiind aplicarea procedurii de dare în plată a activelor funcționale.

Cu o putere instalată de 150 MW și o putere netă de 130 MW, centrala Paroșeni asigură în prezent sub 0,5% din necesarul național, CEH livrând în SEN sub 1.5% din energia produsă de centralele electrice dispecerizabile în primele 3 luni ale anului 2020.

Deși România continuă să se bazeze pe termocentralele existente pentru a menține funcționarea în siguranță a sistemului energetic național și pentru asigurarea unui nivel rezonabil de independență energetică, conform versiunii în lucru a Strategiei energetice a României 2019-2030, cu perspectiva anului 2050, lignitul exploatat din zona Olteniei va rămâne în mixul energetic și nu huila din Valea Jiului.

În ceea ce privește eficiența energetică, conform versiunii preliminare a Strategiei Regionale de Specializare Inteligentă 2021-2027 (RIS3) a Regiunii Vest, sectorul clădirilor este unul dintre marile consumatoare de energie (40% consumul final de energie) și responsabil pentru o cantitate semnificativă de emisii de CO₂.

UAT-urile din Valea Jiului au beneficiat de oportunități de accesare a fondurilor europene pentru reabilitarea termică a clădirilor, toate UAT-urile fiind implicate activ în demersurile necesare în vederea realizării lucrărilor de creștere a eficienței energetice în construcții. Cu toate acestea, reabilitarea și îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor rămâne o nevoie stringentă la nivelul UAT-urilor.

Viziunea de realizare

Menținerea producției de energie în Valea Jiului va continua să fie un deziderat al tranziției, prin urmare proiectele din acest domeniu vor fi prioritizate, fezabilitatea acestora urmând a fi analizată atât din perspectiva potențialului (în special a SRE în vederea identificării amplasamentelor optime, a promovării și atragerii de investitori privați pentru realizarea de investiții în noi capacități de producție) cât și din perspectiva limitărilor tehnice și a posibilităților de investiții suplimentare.

În funcție de SRE disponibile și valorificabile la nivelul Văii Jiului, se va avea în vedere atragerea și/ sau realizarea de investiții în capacități noi de producere a energiei din surse regenerabile, atât operaționale (conectate la rețea) cât și pentru utilizarea energiei din surse regenerabile la nivelul operatorilor publici, economici, industriali și/ sau individuali ("prosumatori"). În funcție de potențialul identificat, vor fi avute în vedere inclusiv investiții în realizarea de capacități de producere a energiei din surse regenerabile amplasate pe terenurile ce aparțin fostelor mine sau haldelor de steril stabilizate, astfel realizându-se proiecte integrate de decontaminare-regenerare-reconversie.

Pentru evaluarea potențialului din surse regenerabile de energie în Valea Jiului se va avea în vedere demararea unor studii în vederea identificării tipurilor de energii regenerabile (solar, eolian, hidro, geotermal, bioenergie – biomasă, deșeuri etc.), a capacităților disponibile și valorificabile la nivelul Văii Jiului și a amplasamentelor optime pentru aceste tipuri de investiții. Pe parcursul elaborării acestor studii, se va avea în vedere inclusiv evaluarea posibilității realizării de investiții în capacități noi de producere a energiei electrice și identificarea eventualelor constrângeri/ limitări din perspectiva potențialului impact de mediu. Se va avea în vedere garantarea principiului de ne-deterioare a râurilor în cazul proiectelor de infrastructură pentru generarea de energie hidro, precum și o abordare prudentă, în ceea ce privește de exemplu promovarea biomasei, având în vedere obiectivele și politicile privind schimbările climatice.

Va fi de asemenea analizată posibilitatea utilizării activelor energetice viabile din Valea Jiului pentru producția de energie electrică pe baza unui alt combustibil decât cărbunele în cadrul termocentralei Paroșeni. În vederea identificării celor mai adecvate soluții, va fi urmărită eficientizarea producției de energie electrică, diversificarea mixului energetic (de exemplu, utilizarea gazului natural ca și combustibil de tranziție, a surselor de energie neconvenționale, a hidrogenului), contribuția la siguranța și adecvanța SEN, reducerea emisiilor de CO₂ și asigurarea unei viabilități economice durabile pe termen lung.

Înființarea și dezvoltarea unui centru de excelență în domeniul energiei în Valea Jiului, axat pe cercetare-dezvoltare-inovare va putea contribui pozitiv la crearea de oportunități, pornind de la instituțiile publice, marile companii sau IMM-urile cu specific tehnologic care ar putea contracta studii în domeniu sau ar putea implementa rezultatele cercetării (inclusiv prin demararea unor proiecte strategice în domeniul tehnologiilor avansate, în vederea dezvoltării unei industrii aferente hidrogenului). Se va urmări cu precădere identificarea de soluții și proiecte viabile în domeniul producției/ distribuției/ stocării de energie și a reducerii emisiilor de carbon.

Va fi avută în vedere demararea unor proiecte pilot de valorificare a potențialului energetic al zonei (de exemplu, valorificarea gazului metan din degazarea depozitelor de cărbune operaționale folosind instalații de micro-cogenerare pentru producerea de energie electrică și termică, extragerea și valorificarea gazului metan din zăcămintele de cărbune care nu mai sunt în exploatare utilizând foraj de suprafață, centrală hidroelectrică cu acumulare prin pompare subterană etc.) în vederea identificării de soluții și proiecte viabile în domeniul producției, distribuției și a stocării de energie (de exemplu, implementarea unui proiect pilot de furnizare energie utilizând drept combustibil cu „zero carbon” hidrogenul „verde” produs prin electroliză), urmată de scalarea acestor proiecte pilot, în funcție de potențialul tehnico-economic demonstrat.

Nu în ultimul rând, va fi avută în vedere îmbunătățirea eficienței energetice a fondului locativ și a clădirilor publice, prin continuarea proiectelor de reabilitare termică și modernizare a clădirilor (atât publice cât și rezidențiale), în paralel cu derularea de campanii de informare și conștientizare a populației din Valea Jiului cu privire la consumul energetic responsabil și măsuri de eficiență energetică. O atenție sporită va fi acordată clădirilor aflate într-o stare avansată de degradare, indiferent de regimul de înălțime al acestora.

Proiectele de reabilitare termică, de creștere a performanței energetice și modernizare a clădirilor vor fi realizate în baza rapoartelor de audit energetic (se va urmări identificarea situației energetice a fiecărei clădiri în parte precum și a măsurilor concrete care trebuie aplicate în vederea îmbunătățirii eficienței energetice a clădirilor, reducerii costurilor cu energia electrică și termică și implicit diminuarea efectelor nefavorabile asupra mediului) și a expertizelor tehnice unde este cazul (se va avea în vedere identificare măsurilor necesare privind riscul seismic/ protecția împotriva incendiilor). Prin realizarea acestor investiții se va urmări reducerea costurilor cu energia, creșterea confortului și a standardului de viață precum și crearea de noi oportunități economice și locuri de muncă (în cadrul companiilor specializate în reabilitări termice și construcții, precum și un grad de ocupare mai crescut în rândul auditorilor energetici). De asemenea, se va avea în vedere realizarea lucrărilor după un concept local care să asigure o imagine unitară pe întreg teritoriul Văii Jiului.

Acțiuni propuse

- II.1.1 Realizarea unor studii în vederea identificării tipurilor de energii regenerabile disponibile și valorificabile la nivelul Văii Jiului, a potențialului acestora, precum și identificarea amplasamentelor optime.
- II.1.2 Sprijinirea realizării de investiții în capacități noi de producere a energiei electrice din surse regenerabile, atât de entități private cât și publice.
- II.1.3 Utilizarea activelor energetice viabile din Valea Jiului pentru producția de energie pe baza unui alt combustibil decât cărbunele în cadrul termocentralei Paroșeni
- II.1.4 Înființarea unui centru de excelență în domeniul energiei în Valea Jiului, axat pe cercetare-dezvoltare-inovare
- II.1.5 Derularea unor proiecte de cercetare-dezvoltare-inovare în vederea identificării și demarării unor proiecte pilot de valorificare a surselor regenerabile de energie și a resurselor energetice alternative, a dezvoltării unor capacități de stocare a energiei electrice și termice și integrarea cu tehnologiile inteligente și cu emisii reduse
- II.1.6 Dezvoltarea proiectelor pilot (identificate în urma studiilor și a cercetărilor efectuate prin centrul de excelență sau de alte entități), în funcție de potențialul tehnico-economic demonstrat.
- II.1.7 Îmbunătățirea eficienței energetice în clădirile publice, inclusiv măsuri de consolidare dacă este cazul, indiferent de regimul de înălțime al clădirilor

- II.1.8 Îmbunătățirea eficienței energetice în clădirile rezidențiale, inclusiv măsuri de consolidare dacă este cazul, indiferent de regimul de înălțime al clădirilor
- II.1.9 Oferirea de sprijin/ consultanță pentru elaborarea și depunerea dosarelor de finanțare și ulterior decontare pentru persoanele fizice care doresc să acceseze finanțare prin intermediul programelor naționale, în domeniul eficienței energetice (de exemplu, derulate prin intermediul Administrației Fondului pentru Mediu – Casa eficientă energetic, Casa Verde Clasic, sisteme fotovoltaice)

Alinierea direcției cu strategiile și politicile naționale

Tranziția energetică a Văii Jiului susține atingerea obiectivului stabilit în 2015 prin Acordul de la Paris privind schimbările climatice și se aliază Pactului Ecologic European și politicilor intersectoriale aferente. Acțiunile propuse au în vedere Regulamentul TEN-E ce încurajează adoptarea unor tehnologii și a unor infrastructuri inovatoare, cum ar fi rețelele inteligente, rețelele de hidrogen sau captarea, stocarea și utilizarea dioxidului de carbon, stocarea energiei etc. Alte programe și strategii europene la care sunt alinate acțiunile propuse sunt: Programul Orizont Europa, O nouă strategie pentru politica industrială a Europei, Planul strategic de acțiune privind bateriile.

Totodată, acțiunile propuse au avut în vedere și politicile și strategiile naționale, precum: versiunea în lucru a Planului Național Integrat Energie și Schimbări Climatice, Planul Național de Investiții și Relansare Economică, versiunea în lucru a Strategiei Energetice Naționale 2019-2030 cu perspectiva anului 2050, Strategia Națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030, versiunea preliminară a Strategiei Regionale de Specializare Inteligentă 2021-2027 (RIS3) a Regiunii Vest, Strategia Minieră a României 2017-2035, precum și cu legislația sectorului energetic.

Direcția strategică II.2. Atragerea de investiții în domenii specifice profilului și nevoilor fiecărui oraș din Valea Jiului, cu potențial pentru dezvoltarea economică sustenabilă a zonei

Obiectiv specific II.3. Crearea unui ecosistem favorabil investițiilor în vederea dezvoltării unui mediu economic competitiv și durabil în Valea Jiului.

Situația actuală

Valea Jiului este caracterizată de o piață de consum limitată (număr mic de locuitori, putere de cumpărare redusă), cu acces dificil (infrastructura rutieră care necesită reparații majore și lărgire pentru a ușura transportul și livrarea mărfurilor la timp și cu costuri eficiente) precum și un număr redus de lucrători calificați întrucât au emigrat în alte regiuni sau țări (și nu sunt dispuși să se întoarcă în absența unor dovezi constante că Valea Jiului se află pe traiectoria unei creșteri durabile).

Valea Jiului face parte din județul Hunedoara, județ din Regiunea Vest, a doua cea mai dezvoltată regiune din România, investițiile fiind supuse sistemului fiscal general, fără a beneficia de stimulente speciale (de exemplu, intensitatea ajutorului de stat în Regiunea Vest este mai scăzut decât restul României, cu excepția regiunii București-Ilfov). Chiar dacă impozitele locale sunt relativ scăzute, investitorii nu sunt dispuși să înființeze întreprinderi în Valea Jiului, în absența unui regim fiscal care să compenseze deficiențele zonei.

Astfel, demersurile întreprinse în vederea promovării Văii Jiului ca o destinație propice pentru investitorii din afara Văii Jiului (de exemplu, inițiativa Invest in Jiu Valley), nu au dat rezultate până în prezent. Deși au existat în trecut inițiative pentru valorificarea activelor și a terenurilor existente în Valea Jiului (de exemplu, înființarea unor parcuri industriale care să faciliteze atât atragerea de investiții cât și susținerea dezvoltării companiilor locale), acestea nu s-au concretizat.

Deși o listă exhaustivă a aspectelor relevante care pot sta la baza deciziei unui investitor de a se reloca sau a investi în Valea Jiului este dificil de realizat din cauza specificului activităților și a limitărilor întâmpinate de interesul deocamdată scăzut al investitorilor în privința Văii Jiului, printre aspectele considerate relevante se numără: mediul economic și social în general, gradul de dezvoltare al economiei locale (de exemplu, existența potențialilor furnizori și/ sau parteneri la nivel local), localizarea și nivelul de dezvoltare al infrastructurii de transport și comunicații, existența spațiilor (a terenului) și a utilităților, disponibilitatea forței de muncă și specializarea/ aptitudinile, nivelul de educație al populației, infrastructura educațională și nivelul serviciilor medicale, condițiile de trai precum și gradul de dezvoltare al serviciilor (infrastructura de cazare, modalități de petrecere a timpului liber etc.) și aspectul zonei.

În urma consultărilor și a discuțiilor purtate cu diverse companii și reprezentanți ai mediului privat, printre cele mai importante avantaje ale zonei au fost menționate poziționarea geografică (la granița a două județe/ regiuni de dezvoltare), disponibilitatea forței de muncă și existența mediului academic, aceste avantaje fiind însă diminuate de nivelul de dezvoltare al zonei și dependența ridicată de un sector industrial în declin și, nu în ultimul rând, de infrastructura de transport precară.

Viziunea de realizare

Atragerea investițiilor în Valea Jiului reprezintă o componentă importantă care va sta la baza viitoarei creșteri economice și a dezvoltării mediului de afaceri local, furnizând capitalul necesar dezvoltării Văii Jiului, complementar surselor publice de finanțare și investițiilor private locale. Aportul de tehnologie și cunoștințe va putea facilita un transfer de tehnologie și inovare care se va propaga în întregul lanț de valoare (la nivelul companiilor implicate în realizarea unui produs sau serviciu), prin expunerea companiilor locale la aptitudini și abilități care lipsesc în prezent sau sunt insuficient dezvoltate cât și prin creșterea competitivității, productivității și a diversității companiilor locale.

Realizarea unor analize teritoriale în vederea identificării zonelor, a terenurilor și a clădirilor cu potențial funcțional industrial (urmărindu-se inclusiv reintroducerea în circuitul economic a perimetrelor miniere închise) și definirea unui plan integrat de dezvoltare a unei rețele de parcuri industriale și de afaceri, situate în diferite zone ale Văii Jiului, cu asigurarea tuturor utilităților necesare, urmărind cu precădere revitalizarea fostelor zone industriale (precum și utilizarea infrastructurii existente – de exemplu, amplasamente conectate la infrastructura locală de transport rutier și feroviar, utilități etc.) și reintroducerea lor în ciclul economic, sub un singur management, vor constitui un pas important în atragerea investitorilor. Pentru asigurarea infrastructurii de afaceri, se va avea în vedere dezvoltarea de oferte integrate, cu locații destinate mai multor tipuri de activități cu un grad de tehnologizare ridicat.

Pentru sprijinirea demersurilor de atragere a investițiilor în Valea Jiului, se va analiza posibilitatea acordării unei intensități diferite a ajutorului de stat în Valea Jiului față de cea pentru Regiunea Vest precum și continuarea demersurilor în vederea adoptării unor măsuri specifice pentru atragerea investitorilor și sprijinirea investițiilor. De asemenea, se va avea în vedere identificarea facilităților fiscale sau de altă natură care pot fi acordate de către UAT-uri (de exemplu, nivel redus al impozitelor locale) și aprobarea acestora împreună cu criteriile de acordare în cadrul Consiliilor locale.

Promovarea la nivel regional, național și internațional a avantajelor dezvoltării de afaceri în Valea Jiului va constitui un pas important în atragerea de investiții, menite să sprijine tranziția de la cărbune în regiune, cu un rol esențial în restructurarea economiei actuale, sprijinirea procesului de dezvoltare precum și creșterea bunăstării economice și sociale. Oportunitățile privind dezvoltarea afacerilor și atragerea investitorilor în Valea Jiului vor fi promovate atât la nivel național cât și internațional, prin campanii și demersuri concentrate pe segmentele economice viabile atât din perspectivă economică dar și tehnologică (de exemplu, fabricarea panourilor fotovoltaice și a altor echipamente din industria energetică cum ar fi bateriile pentru stocarea energiei electrice, fabricarea componentelor electronice, confecții metalice, prelucrarea lemnului, fabricarea mobilei, producția de carton și hârtie, industria ușoară, materiale de construcții etc.).

Astfel de inițiative pot fi complementate și susținute de investiții ale companiilor private, în special în sectorul serviciilor adiacente noilor segmente tehnologice dezvoltate.

Autoritățile locale vor promova și susține demersuri menite să atragă investitorii în Valea Jiului. Pentru atragerea investitorilor și crearea unui mediu durabil de creștere economică și aflux de capital din exteriorul Văii Jiului, actuala inițiativă „Invest in Jiu Valley” va fi regândită, revitalizată și extinsă. În acest sens, viitoarea Asociație Valea Jiului va deține un rol important în mediatizarea și promovarea avantajelor dezvoltării de afaceri în Valea Jiului.

Acțiuni propuse

- II.2.1 Dezvoltarea infrastructurii suport pentru afaceri, prin înființarea unor parcuri tehnologice/ industriale/ științifice dotate cu utilități și infrastructură necesară.
- II.2.2 Promovarea zonelor cu resurse minerale ce pot fi concesionate de agenții economici, oferind informații detaliate necesare potențialilor investitori
- II.2.3 Demararea de acțiuni și demersuri în vederea mediatizării și promovării avantajelor dezvoltării de afaceri în Valea Jiului

Obiectiv specific II.4. Sprijinirea operatorilor economici în dezvoltarea și diversificarea ofertelor de bunuri și servicii cu valoare adăugată mare. Crearea unui mediu stabil și predictibil, care să stimuleze creșterea și diversificarea economică, precum și angajarea forței de muncă.

Situația actuală

Din perspectiva sectorului privat, profilul economic actual al Văii Jiului este dominat de sectorul serviciilor (în special comerțul), acesta fiind cel mai mare sector și din perspectiva veniturilor generate. La nivelul municipiilor și a orașelor din Valea Jiului, cele mai mari companii din perspectiva numărului de angajați sunt localizate în Petroșani (Complexul Energetic Hunedoara, Societatea Națională de Închideri Mine Valea Jiului, Apa Serv Valea Jiului) cu un efectiv cumulat de personal de 4.863 persoane. Tot în municipiul Petroșani, se regăsește și Institutul național de cercetare – dezvoltare pentru securitatea minieră și protecție antiexplozivă INSEMEX, cu un efectiv de angajați de 121 persoane în anul 2019. Al patrulea angajator din regiune se regăsește în Lupeni, cu un efectiv de personal de 356 angajați în 2019, desfășurând activități în fabricarea de articole confecționate din textile.

La nivelul municipiilor și a orașelor din Valea Jiului, primele 10 companii în funcție de numărul de angajați dețin o pondere între 40% (Uricani) și 75% (Aninoasa) din totalul angajaților din mediul privat. În ceea ce privește companiile cu peste 30 de angajați la nivelul municipiilor și a orașelor, acestea desfășoară activități în principal în următoarele sectoare de activitate:

- Municipiul Petroșani: producția de energie electrică și extracția cărbunelui; captarea, tratarea și distribuția apei; transporturi rutiere de mărfuri; lucrări de construcții a clădirilor rezidențiale și nerezidențiale; cercetare-dezvoltare în alte științe naturale și inginerie; fabricarea subansamblurilor electronice; lucrări de instalații electrice; activități de jocuri de noroc și pariuri; lucrări de tâmplărie și dulgherie;
- Municipiul Vulcan: fabricarea de mobilă; activități de contractare, pe baze temporare, a personalului; comerț cu amănuntul; fabricarea pâinii, fabricarea prăjiturilor și a produselor proaspete de patiserie; colectarea deșeurilor nepericuloase; fabricarea altor articole de îmbrăcăminte;
- Municipiul Lupeni: fabricarea de articole confecționate din textile; exploatare forestieră; lucrări de instalații electrice; alte activități de curățenie;
- Orașul Petrila: fabricarea de mobilă; fabricarea pâinii, fabricarea prăjiturilor și a produselor proaspete de patiserie; silvicultură și alte activități forestiere; colectarea deșeurilor nepericuloase; fabricarea fibrelor din sticlă; fabricarea altor elemente de dulgherie și tâmplărie, pentru construcții; lucrări de construcții a drumurilor și autostrăzilor; exploatare forestieră;
- Orașul Uricani: comerț cu amănuntul;

- Orașul Aninoasa: fabricarea de mobilă; fabricarea de articole confecționate din textile; comerț cu amănuntul.

Deși interesul pentru cercetare și inovare în cadrul sectorului privat și a populației din Valea Jiului este în stadii incipiente, există demersuri inițiate de Universitatea Petroșani, aceasta stabilind, pe lângă alte inițiative, parteneriate cu liceele din regiune care dezvoltă de exemplu, pasiunea elevilor pentru robotică. Cercetarea științifică reprezintă o componentă importantă a activității academice din cadrul Universității din Petroșani. Universitatea promovează dezvoltarea unui mediu de cercetare, centrat pe progres tehnologic și inovare, care să consolideze această instituție într-un pol de excelență axat pe generarea cunoașterii și a transferului tehnologic, cu impact direct asupra creșterii performanței științifice, a vizibilității și a calității serviciilor către mediul economic și social.

Viziunea de realizare

Revitalizarea mediului economic local va viza înlocuirea graduală a activităților economice din sectorul minier cu noi activități economice generatoare de venituri și înființarea de noi locuri de muncă atât pentru foștii mineri cât și pentru populația activă din Valea Jiului. Va fi urmărită cu precădere stimularea investițiilor care se situează în zonele cu valoare adăugată mare, care pot fructifica demersurile întreprinse în zona de cercetare-dezvoltare-inovare precum și fructificarea valorilor, specificului și a resurselor locale.

De asemenea, vor fi susținute activitățile economice existente și cu potențial de creștere (de exemplu, sectorul construcțiilor care ar putea beneficia de forța de muncă existentă în Valea Jiului și de oportunitățile viitoare susținute de dezvoltarea integrată a turismului – extindere, modernizare pensiuni, case de vacanță; de îmbunătățirea și modernizarea infrastructurii fizice a Văii Jiului – reabilitări drumuri, amenajări piețe, parcuri, alei; precum și în zona reabilitărilor de clădiri dar și industria prelucrătoare – prelucrarea lemnului, a textilelor; industria alimentară etc.).

Un prim demers în sprijinirea revitalizării mediului economic din Valea Jiului îl va constitui consultarea comunității de afaceri privind interesul pentru folosirea activelor care ar putea avea și o altă utilizare decât pentru activități miniere în vederea utilizării acestora în programul de dezvoltare economică a zonei.

De asemenea, implementarea la nivelul Văii Jiului a unei politici de achiziții care acordă prioritate produselor/serviciilor locale, cu precădere a celor refolosibile, returnabile și reciclabile este una dintre măsurile care va putea fi implementată pentru a sprijini operatorii economici locali.

Promovarea unei cooperări strânse între organizații de cercetare și mediul de afaceri va favoriza dezvoltarea durabilă, acestea oferind cercetătorilor și mediului de afaceri posibilitatea să facă schimb de bune practici și să stimuleze inovarea. Se vor urmări cu precădere domenii relevante în Valea Jiului precum domeniul energiei regenerabile, stocării energiei, eficienței energetice, prelucrarea lemnului, textile, bioeconomie, industrii creative etc.

Companiile din Valea Jiului vor fi susținute și încurajate să se integreze în segmentele lanțurilor valorice create prin intermediul alianțelor europene (cum ar fi de exemplu, Alianța europeană pentru baterii care își propune crearea unui lanț valoric competitiv, inovator și durabil care să aibă ca și element central celule de baterii durabile) și să dezvolte noi activități economice în amonte sau în aval pe lanțul valoric.

Investițiile în tehnologii noi pentru companiile existente (de exemplu, în sectorul producției, industriei alimentare, textile, turismului), în măsuri de creștere a eficienței energetice, în digitalizare și competențe digitale avansate vor crește performanța și competitivitatea companiilor și, prin urmare, vor ajuta aceste companii să creeze valoare adăugată în economia Văii Jiului. Se va urmări implicarea companiilor locale în zona de inovare a produselor (produs/ serviciu cu îmbunătățiri considerabile în ceea ce privește atribuțiile sau caracteristicile, de ordin tehnic, funcțional, software, noi materiale folosite etc.) sau a proceselor (îmbunătățirea procesului de producție prin utilizarea de noi tehnici, metode, echipamente sau software care oferă un avantaj competitiv și o dezvoltare durabilă) precum și dezvoltarea aptitudinilor și a capacităților necesare pentru companii să își dezvolte propriile lor mărci sau modele de produse și/ sau servicii. De asemenea, va fi avută în vedere sprijinirea companiilor care

solicită suport pentru implementarea unor proiecte care reduc substanțial impactul negativ asupra mediului și/ sau dezvoltare ecologică.

Companiile din Valea Jiului vor beneficia de sprijin în vederea dezvoltării și diversificării ofertelor de servicii și produse cu valoare adăugată mare și a creșterii competitivității acestora, precum și de suport în vederea extinderii/ modernizării capacităților actuale de producție pentru desfășurarea de activități care presupun un nivel mai ridicat de cunoștințe și tehnologie (de exemplu, realizarea de noi produse), ceea ce va putea facilita ulterior o mai facilă intrare pe piețele de export.

De asemenea, se va avea în vedere organizarea cursurilor de pregătire în management financiar dar și în domenii precum eficiența energetică și dezvoltarea durabilă, turism. Se va avea în vedere inclusiv organizarea de sesiuni de informare și consiliere în ceea ce privește noile tehnologii, tendințe și competențe în sfera digitală, precum și în zona de marketing/ promovare online. Astfel, pentru dobândirea de competențe în domeniul digital, vor fi organizate cursuri de pregătire în domeniu pentru angajații companiilor din Valea Jiului, în vederea asigurării unei utilizări pe scară largă a tehnologiilor digitale, organizate de către Universitate și furnizori de formare de la nivel local.

Continuarea demersurilor în vederea adoptării unor instrumente specifice (cum ar fi o axă de finanțare dedicată sectorului privat din Valea Jiului, cu o cofinanțare redusă, pentru dezvoltarea afacerilor și crearea de locuri de muncă, adoptarea tehnologiilor IT&C, instrumente digitale, soluții de automatizare etc.) va stimula investițiile și dezvoltarea mediului economic privat din Valea Jiului. Pentru facilitarea accesului la programe de stimulare a creării și dezvoltării de IMM-uri cu sprijinul fondurilor europene, se va avea în vedere susținerea operatorilor economici din Valea Jiului în redactarea proiectelor și consilierea acestora referitor la condițiile și cerințele specifice de accesare a fondurilor.

Investitorii privați, indiferent de nivelul investițiilor, vor fi susținuți de administrațiile locale pentru a asigura continuitatea, eficiența și creșterea operațiunilor acestora, inclusiv prin dezvoltarea unei culturi administrative la nivelul fiecărei UAT care să răspundă nevoilor operatorilor economici.

Acțiuni propuse

- II.2.4 Crearea unei baze de date (platformă online) a activelor care ar putea avea și o altă utilizare decât pentru activități miniere, prin identificarea și inventarierea activelor disponibile și punerea la dispoziția publicului a informațiilor obținute
- II.2.5 Sprijinirea dezvoltării mediului de afaceri din Valea Jiului prin implementarea unor proiecte cu impact economic și social, inclusiv în vederea diversificării/ extinderii/ modernizării capacităților actuale de producție bunuri sau servicii, digitalizare la nivelul proceselor de producție, achiziționare servicii și echipamente pentru transformarea digitală, dezvoltarea comerțului electronic, a implementării proiectelor de eficiență energetică etc..
- II.2.6 Consilierea și sprijinirea agenților economici în vederea dezvoltării și diversificării ofertelor de servicii și produse cu valoare adăugată mare și a creșterii competitivității acestora
- II.2.7 Sprijinirea înființării și dezvoltării de noi IMM-uri în domeniile cu potențial de creștere

Alinierea direcției cu strategiile și politicile naționale

Acțiunile propuse au avut în vedere politicile și strategiile europene și naționale, precum: O nouă strategie pentru politica industrială a Europei, O strategie pentru IMM-uri pentru o Europă durabilă și digitală, Planul Național de Investiții și Relansare Economică, Strategia Națională pentru Competitivitate 2015-2020, Strategia Națională de Dezvoltarea Formării Profesionale Inițiale în Sistem Dual din România 2020 –2025, Strategia guvernamentală pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii și îmbunătățirea mediului de afaceri din România – Orizont 2020, versiunea preliminară a Strategiei Regionale de Specializare Inteligentă 2021-2027 (RIS3) a Regiunii Vest.

Direcția strategică II.3. Susținerea antreprenoriatului prin dezvoltarea competențelor specifice și sprijinirea afacerilor locale individuale și a unor noi inițiative economice

Obiectiv specific II.5. Promovarea spiritului antreprenorial și încurajarea inițiativelor antreprenoriale. Îmbunătățirea abilităților antreprenoriale și stimularea creativității.

Situația actuală

Sectorul privat din Valea Jiului este foarte fragmentat, concentrat spre asigurarea cererii la nivelul Văii Jiului și, în general, format din firme foarte mici, reprezentând întreprinderi individuale sau familiale. Multe din aceste întreprinderi oferă produse și servicii auxiliare minelor încă active. Ponderea firmelor care lucrează cu clienți și furnizori din afara Văii Jiului sau chiar din afara României este relativ mică, amprenta infrastructurii rutiere neadekvate fiind evidentă asupra logisticii și implicit a sustenabilității unei asemenea demers, coroborată cu resursele materiale, tehnologice și umane limitate sau foarte limitate a întreprinderilor. Lipsa abilităților și a "culturii" manageriale a întreprinzătorilor au condus atât la fragmentarea și nediversificarea substanțială a sectorului privat cât și la lipsa de măsuri de susținere pentru dezvoltarea antreprenoriatului. În ceea ce privește demersurile societății civile privind încurajarea antreprenoriatului, există un număr mare de ONG-uri care susțin și încurajează activitățile antreprenoriale în Valea Jiului, în special în domenii culturale și creative, care nu necesită infuzie de capital semnificativ.

Cu toate că au existat demersuri pentru crearea unui mediu propice și a unui cadru complementar pentru susținerea și dezvoltarea spiritului antreprenorial al studenților (Societatea Antreprenorială Studențească din cadrul Universității din Petroșani a fost înființată în anul 2017), sunt necesare eforturi mai ample în această direcție. O problemă majoră cu care se confruntă regiunea este reprezentată de lipsa educației antreprenoriale la scară largă, moștenită aproape genetic din considerentele prezentate anterior, dar și din cauza lipsei colaborărilor dintre școală, universitate, administrații locale și mediul privat.

Susținerea mediului privat este esențială pentru succesul oricărei strategii de dezvoltare economică, iar lipsa unui mediu de afaceri sănătos, a unei culturi manageriale dezvoltate, coroborate cu accesul dificil la mijloace de finanțare reprezintă una dintre cauzele eșecului încercărilor de revitalizare anterioare.

Viziunea de realizare

Creșterea și dezvoltarea economică a Văii Jiului depinde într-o mare măsură de capacitatea de stimulare, remodelare și valorificare a spiritului antreprenorial al oamenilor de afaceri locali și în special al tinerilor.

Asociația Valea Jiului va deține un rol important în promovarea și susținerea antreprenoriatului. Printre principalele atribuții ale Asociației se vor regăsi (nu se vor limita la): promovarea și susținerea antreprenoriatului, a activităților de educație, dezvoltare personală și profesională; facilitarea schimbului de cunoștințe, experiențe, idei; crearea unei platforme de cooperare între toate autoritățile implicate în prezenta strategie, mediul academic, cultural și mediul de afaceri, respectiv toate entitățile care prin activitatea depusă realizează un obiectiv sau parte dintr-un obiectiv al prezentei strategii; promovarea relațiilor de cooperare; întreținerea de relații externe cu acceleratoare, venture capital; organizarea de activități și evenimente; derularea de activități și servicii suport pentru dezvoltarea afacerilor; cooperarea cu alte instituții de profil, de învățământ, ONG-uri, asociații etc.; promovarea proiectelor și realizărilor antreprenorilor locali; editare publicații, broșuri, materiale audio-video și în format electronic, pagini web, alte materiale publicitare etc.

Prin organizarea de activități dedicate promovării antreprenoriatului (de exemplu, organizarea de conferințe, sesiuni de informare, ateliere tematice etc.) în Valea Jiului se va urmări evidențierea importanței dezvoltării unor aptitudini și a posibilității de a începe o carieră în domeniul antreprenoriatului, în special în rândul șomerilor cu

competențe profesionale, a femeilor sau a tinerilor, activitate ce va fi completată de consiliere cu privire la modalitatea de finanțare a acestor începuturi, ulterior acești anteprenori necesitănd monitorizare până ating nivelul de autosusținere a propriilor afaceri.

Un rol major în dobândirea competențelor este reprezentat de educația antreprenorială, la toate nivelele – gimnazial, liceal, universitar sau formare profesională continuă, în domeniile de interes regional, prezente și viitoare. Îmbunătățirea abilităților antreprenoriale, stimularea creativității sau încurajarea start-up-urilor inovative reprezintă doar câteva dintre obiectivele educației antreprenoriale.

Astfel, se va avea în vedere introducerea cursurilor facultative de antreprenariat în învățământul primar și secundar prin încheierea de parteneriate cu organizații naționale și internaționale de educație economică și antreprenorială, precum și derularea de ateliere de creație, a programelor de tip learning by doing și proiect based, care simulează situații din viața reală. Se va urmări dezvoltarea aptitudinilor (de exemplu, creativitate, spirit de inițiativă, tenacitate, spirit de echipă, simț al responsabilității etc.) și informarea elevilor cu privire la rolul întreprinderilor și al antreprenorilor în societate (de exemplu, prin prezentare unor modele antreprenoriale de succes). Vor fi urmărite de asemenea, dezvoltarea abilităților și cunoștințelor în dezvoltarea afacerilor “verzi”, prin utilizarea sustenabilă a resurselor locale.

De asemenea, vor fi derulate acțiuni dedicate elevilor din cadrul învățământului secundar superior (liceu) în vederea acumulării de experiențe practice în cadrul întreprinderilor (de exemplu, organizarea de vizite pentru elevi și profesori în întreprinderi, stagii de practică). Se va avea de asemenea în vedere dezvoltarea de programe pentru „afaceri pilot” care să permită acumularea de experiență, idei și experimentarea afacerilor fără riscuri.

Pe lângă aspectele teoretice care vor fi dobândite cu sprijinul mediului academic în cadrul cursurilor dedicate de formare antreprenorială, experiențele antreprenoriale practice vor fi dobândite prin încurajarea tinerilor de a își dezvolta competențele și prin intermediul învățământului non-formal (de exemplu, voluntariatul) și a parteneriatelor între mediul academic cu mediul privat din Valea Jiului.

Acțiuni propuse

- II.3.1 Organizarea de activități dedicate promovării antreprenariatului în Valea Jiului
- II.3.2 Inițierea demersurilor privind introducerea cursurilor facultative de antreprenariat în învățământul primar și secundar
- II.3.3 Participarea absolvenților, a tinerilor antreprenori în programe/cursuri de formare antreprenorială, în vederea dezvoltării unor afaceri pe baza aptitudinilor esențiale antreprenariatului acumulate în cadrul programelor de formare

Obiectiv specific II.6. Dezvoltarea unui ecosistem antreprenorial care favorizează apariția și maturizarea unor noi inițiative economice

Situația actuală

Din perspectiva inițiativei antreprenoriale, evoluțiile înregistrate sunt relativ modeste, în perioada 2017-2019 fiind înființate un număr de câteva sute de companii în Valea Jiului, cu o medie de sub 2 angajați. Cele mai multe companii au fost înființate în Petroșani, urmat de Lupeni, Vulcan, Petrla, Uricani și Aninoasa. Domeniile de activitate preponderente sunt comerțul, lucrările de construcții, transportul rutier de mărfuri, întreținerea și repararea autovehiculelor, fabricarea pâinii și restaurantele.

Din perspectiva numărului de angajați, companiile nou înființate cu un număr mediu de peste 10 angajați au ca domenii de activitate comerțul, lucrările de construcții, restaurantele și turismul, cu venituri dependente într-o mare măsură de profilul de consum și posibilitățile financiare ale populației din zonă, respectiv de nevoile auxiliare, exprimate în produse și servicii din sectorul minier încă activ, în detrimentul activităților economice cu valoare adăugată mare.

În ceea ce privește infrastructura de afaceri, nu există structuri de sprijinire (de exemplu, incubatoare de afaceri), care să ajute antreprenorii din Valea Jiului să gestioneze provocările cu care se confruntă atunci când inițiază și gestionează un start-up.

Viziunea de realizare

Pentru încurajarea antreprenoriatului, este necesar ca demersurile să fie integrate, să ofere potențialilor antreprenori și logistica suport necesară pentru a își pune în practică ideile de afaceri.

Astfel, pentru asigurarea logisticii suport necesară pentru punerea în practică a ideilor și crearea unui mediu propice pentru noile companii, se vor înființa structuri suport pentru afaceri/ incubatoare la nivelul Văii Jiului (incubatoare de afaceri cu portofoliu mix/ acceleratoare), care să dispună de infrastructura necesară demarării unei afaceri precum și de programe de asistență pentru antreprenori, în funcție de etapa activității antreprenoriale în care se află:

- pre-incubare – asistență în evaluarea fezabilității unei idei de afaceri, asistență în identificarea piețelor de desfacere (interne/ externe), simulare „afaceri pilot”, elaborarea unui plan de afaceri etc.
- incubare – asistență pentru dezvoltarea afacerii, servicii administrative, contabilitate, juridice, financiare, marketing etc., opțiuni de finanțare, facilitarea contactului cu fonduri de investiții de venture capital, investitori de tip business angel, consiliere cu privire la investiții în procese și infrastructuri circulare eficiente din punct de vedere al utilizării resurselor etc.
- post-incubare – asistență în materie de durabilitate, creștere vânzări/ internaționalizare, metode și surse de finanțare, consiliere pentru evitarea falimentelor și restructurarea afacerii etc.

De asemenea, va fi avută în vedere și punerea la dispoziția celor interesați (de exemplu, persoanelor care doresc să lucreze de la distanță – locuitori sau vizitatori ai Văii Jiului) a spațiilor de coworking (spații de birouri) din cadrul incubatoarelor/ acceleratoarelor.

Astfel, mediul antreprenorial din Valea Jiului va beneficia de sprijin în identificarea de noi idei de afaceri și în dezvoltarea inițiativelor, nu doar pentru a crește și a se extinde, ci și pentru a fi competitive și durabile, beneficiind de competențe specifice, personalizate și suport logistic care să îi ajute în dezvoltarea avantajelor competitive și identificarea de noi piețe de desfacere.

Se va urmări identificarea și promovarea celor mai bune practici, facilitarea accesului la cunoaștere a experiențelor de succes ale antreprenorilor, organizarea de campanii de informare referitor la ultimele tendințe și evoluții din sectorul digital și antreprenorial, toate acestea prezentate pe platforma digitală zonală. Mai mult decât atât, includerea antreprenorilor în rețele de cunoaștere prin participarea acestora la evenimente și întâlniri ale mediului public și privat (de exemplu, evenimente ale Camerelor de Comerț) vor susține noi idei de afaceri și vor asigura o deschidere mai mare către noi piețe. Se va urmări de asemenea sprijinirea antreprenorilor prin facilitarea schimbului de informații, proiecte, organizarea de întâlniri cu oamenii de afaceri, participarea la evenimente ale mediului de afaceri regional, organizarea unor sesiuni anuale de proiecte și idei de afaceri. Pentru diseminarea de bune practici, se va avea în vedere implicarea oamenilor de afaceri, inclusiv a celor ieșiți la pensie (activități de mentorat pe bază de voluntariat).

Simplificarea procedurilor administrative în vederea eficientizării activităților administrațiilor publice și a creșterii gradului de transparență și digitalizare a serviciilor publice pentru susținerea antreprenorilor și a companiilor nou înființate, facilitarea utilizării serviciilor digitale vor fi măsuri urmărite în cadrul UAT-urilor din Valea Jiului. Se va avea în vedere inclusiv posibilitatea creării unui ghișeu (platformă) online pentru oferirea de informații și asistență, o platformă comună la nivelul celor 6 orașe și municipii din Valea Jiului.

Acțiuni propuse

- II.3.4 Crearea unor structuri de sprijinire a afacerilor și a inițiativelor locale (incubatoare de afaceri cu portofoliu mix/ acceleratoare – inclusiv spații de co-working), pentru susținerea începerii unei activități

comerciale, care să dispună de infrastructura necesară demarării unei afaceri precum și de programe de asistență pentru antreprenori, în funcție de etapa activității antreprenoriale în care se află

Alinierea direcției cu strategiile și politicile naționale

Acțiunile pentru dezvoltarea mediului antreprenorial sunt aliniate cu O strategie pentru IMM-uri pentru o Europă durabilă și digitală. La rândul său, aceasta “se bazează pe fundamentele foarte solide ale cadrului de politici și ale programelor de sprijin pentru IMM-uri care există deja la nivelul UE, în special Small Business Act din 2008, inițiativa din 2016 privind întreprinderile nou-înființate și extinderea acestora (Start-up, Scale-up Initiative) și acțiunile de sprijinire a IMM-urilor finanțate în cadrul programului Orizont 2020 și al fondurilor structurale și de investiții europene”.

Acțiunile sunt aliniate și cu „Propunere de politică publică privind eficientizarea activității administrației publice în domeniul sprijinirii dezvoltării sectorului IMM și îmbunătățirii mediului de afaceri, vizând eficientizarea utilizării procedurii aprobării tacite”, precum și cu “Dezvoltarea sectorului IMM și îmbunătățirea mediului de afaceri din România către economia digitală în perioada 2021-2027”.

La nivel național, prezentele acțiuni au avut în vedere Planul Național de Investiții și Relansare Economică, Planul Național de Relansare și Reziliență, Strategia Guvernamentală pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii și îmbunătățirea mediului de afaceri din România orizont 2020, versiunea preliminară a Strategiei Regionale de Specializare Inteligentă 2021-2027 (RIS3) a Regiunii Vest, precum și legislația specifică în vigoare.

Pilon de dezvoltare III. Valorificarea durabilă a specificului local

Valea Jiului azi, Valea Jiului mâine

Efortul transformării regiunii Valea Jiului dintr-o zonă monoindustrială într-una cu economie diversificată, dintr-o zonă cu populație îmbătrânită, dominată de fenomenul migrației tinerilor, într-una pe care liceenii și studenții să o prefere pentru continuarea studiilor și dezvoltarea unei cariere, dintr-o zonă puțin cunoscută la nivel național și internațional, cu o imagine mai degrabă negativă, într-una cu o identitate bine definită și atractivă, are în centrul său punerea în valoare a patrimoniului cultural, industrial și social local, dezvoltarea integrată a turismului, organizarea și promovarea de evenimente cultural-sportive relevante, consolidarea infrastructurii de tabere școlare și de agrement, realizarea de activități de regenerare urbană prin participarea activă a localnicilor, stimularea industriilor creative, sprijinirea producătorilor, meșteșugarilor și creatorilor din Vale, promovarea specificului local.

Situația actuală

În prezent, **activitățile turistice din Valea Jiului sunt fragmentare și sezoniere, desfășurându-se cu preponderență iarna**. Cea mai mare parte dintre ele se bazează pe cadrul natural al zonei, înscriindu-se în zona turismului activ. Cele trei zone de schi, stațiunea Straja, zona Parâng-Petroșani și zona Pasul Vâlcău, beneficiind de peste 30 de kilometri de domeniu schiabil, atrag, de-a lungul iernii, un număr de turiști în creștere, în timp ce, în restul anului, zona corespunzătoare domeniului schiabil este vizitată preponderent de iubitori ai mersului pe munte, ciclismului, skateboard-ului, long-board-ului, alergării montane și speologiei. În afara activităților sportive, turiștii au însă la dispoziție un număr limitat de opțiuni pentru petrecerea timpului liber. Turismul cultural și cel dedicat familiei nu sunt încurajate. Conform versiunii în vigoare a Anexei 5 a HG 852 / 2008, doar două zone din Valea Jiului sunt prezente pe Lista localităților atestate ca stațiuni turistice de interes național, respectiv local: Zona Parâng - Petroșani (stațiune turistică de interes național) și stațiunea Straja (stațiune turistică de interes local).

Din punctul de vedere al duratei sejurului în structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică, Valea Jiului se află mult sub media regiunilor turistice din țară. Conform datelor din 2019 ale Institutului Național de Statistică, durata medie a sejurului în structurile de primire turistice cu funcțiuni de cazare din Valea Jiului a fost de 1,4 nopți, sub media națională (2,3 nopți) și cea a stațiunilor din zona montană la nivel național (2.1 nopți).

Valea Jiului are o capacitate limitată de cazare a turiștilor. Conform Institutului Național de Statistică, în Valea Jiului funcționau, în 2019, 5 hoteluri, 3 hosteluri, 15 vile turistice, 39 de cabane turistice, 31 pensiuni turistice și 1 pensiune agroturistică. Conform listei Structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare clasificate, publicată de Ministerul Antreprenoriatului și Turismului în ianuarie 2021 (atunci Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului), în cele 6 UAT-uri din Valea Jiului se aflau 128 de structuri de primire turistice cu funcțiuni de cazare, dintre care un hotel, două vile turistice erau clasificate la 4 stele, iar o pensiune turistică era clasificată la 4 flori. Opțiunile de cazare și petrecere a timpului liber pentru familii care doresc să își petreacă sejururi de câteva zile în Vale sunt limitate. Spațiile de cazare pentru turiști veniți pentru sezonul de schi și pentru participanții la competițiile sportive care au loc anual în zonele montane ale regiunii sunt insuficiente. La nivelul anului 2019, nici una dintre taberele pentru copii și tineret înscrise în Calendarul Taberelor Naționale nu a fost amplasată în Valea Jiului.

O altă problemă cu care se confruntă, în prezent, Valea Jiului este **insuficienta punere în valoare a patrimoniului natural și antropic al zonei**. Valea Jiului este parte din Regiunea de dezvoltare Vest, care include 5 parcuri naționale și 4 parcuri naturale, ce totalizează 40,2% din suprafața totală a parcurilor naționale și naturale din România. Dintre acestea, două parcuri naționale cuprind porțiuni din UAT-uri din Valea Jiului (**Parcul Național Retezat** (cod de arie naturală protejată RONPA0002) se întinde și pe raza UAT-ului Uricani, iar **Parcul Național**

Defileul Jiului (RONPA0933) include, parțial, UAT-urile Aninoasa, Petroșani și Vulcan), în timp ce **Parcul Național Domogled – Valea Cernei** (RONPA0001), al doilea ca mărime din țară, se află în imediata vecinătate a regiunii. În același timp, **Parcul Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina** (RONPA0015), amplasat în Munții Șureanu și cuprinzând, printre altele, zona principală a cetăților dacice, include și porțiuni din UAT-ul Petroșani, în timp ce **Parcul Natural Geoparcul Dinozaurilor din Țara Hațegului** (RONPA0929) se întinde și în zona UAT-urilor Lupeni și Uricani.

Conform Listei consolidate a ariilor naturale protejate din România, pe suprafața celor 6 UAT-uri care formează Valea Jiului, se află **6 rezervații naturale**: **Rezervația naturală de tip mixt Cheile Tăii** (RONPA0548) și **Rezervația naturală de tip mixt Cheile Jieșului** (RONPA0545 – ambele în UAT Petrila), **Rezervația naturală de tip mixt Dealul și Pestera Bolii** (RONPA0540) și **Rezervația naturală de tip botanic Piatra Crinului** (RONPA0515 – ambele în UAT Petroșani), **Rezervația naturală de tip speologic Peștera cu Corali** (RONPA0512) și **Rezervația naturală de tip speologic Peștera Zeicului** (RONPA0513 – ambele în UAT Uricani). În același timp, **Rezervația Biosferei Retezat** (ROMAB0001) include și zone din UAT Uricani.

De asemenea, **9 arii naturale protejate de importanță comunitară (situri Natura 2000)** cuprind și zone din cele 6 UAT-uri din Valea Jiului. Dintre acestea, **7 sunt situri de importanță comunitară (SCI)**: **Defileul Jiului** (ROSCI0063 - UAT-uri din Valea Jiului: Aninoasa, Petroșani, Vulcan), **Grădiștea Muncelului – Cioclovina** (ROSCI0087 - Petroșani, Petrila), **Parâng** (ROSCI0188 - Petroșani, Petrila), **Nordul Gorjului de Est** (ROSCI0128 - Petroșani), **Nordul Gorjului de Vest** (ROSCI0129 - Uricani), **Retezat** (ROSCI0217 - Uricani) și **Streii – Hațeg** (ROSCI0236 - Lupeni, Uricani). Alte **2 sunt arii de protecție specială avifaunistică (SPA)**: **Grădiștea Muncelului - Cioclovina** (ROSPA0045 - Petroșani) și **Munții Retezat** (ROSPA0084 - Uricani).

În ciuda acestei poziționări geografice favorabile, multe dintre obiectivele naturale din zonă sunt insuficient amenajate și slab promovate (accesul către ele fiind, cel mai adesea, foarte dificil) și, din cauza exploatării incorecte și a lipsei intervențiilor pentru protejare, sunt supuse degradării.

5 dintre cele 6 cetăți dacice din Munții Orăștiei, ce formează ansamblul inclus în 1999 în patrimoniul cultural mondial UNESCO, se află în județul Hunedoara și în proximitatea Văii Jiului: Bănița (aflată lângă Petrila și Petroșani), Sarmisegetuza Regia, Luncani – Piatra Roșie, Costești – Cetățuie și Costești – Blidariu. Din păcate, nu există în acest moment circuite care să permită vizitarea coerentă a celor 5 monumente.

La nivelul orașelor Petrila și Petroșani, Valea Jiului beneficiază de câteva muzee remarcabile, dar insuficient promovate și puse în valoare și, cele mai multe, neclasificate conform normelor Ministerului Culturii. Casa de Cultură a Studenților Petroșani organizează, anual, evenimente în domeniul artelor vizuale ce pot constitui un exemplu de bune practici pentru consolidarea activităților culturale din regiune.

În prezent, **13 monumente incluse pe Lista Monumentelor Istorice se regăsesc, integral sau parțial, pe suprafața UAT-urilor din Valea Jiului**. 8 dintre acestea se află pe raza municipiului Petroșani (**Cartierul de locuințe muncitorești Colonia, Centrul istoric al orașului, Dispensarul Principele Mircea (azi Casa de Cultură a Studenților), primul sediu al SAR Petroșani (azi Muzeul Mineretului), fostul sediu al Sindicatului Minier, Cazinoul Muncitoresc, Biserica de lemn Sf Arhangheli (a Sănonilor) și Cazinoul Funcționarilor (azi Teatrul I.D. Sârbu)**), două se află în orașul Petrila (**Casa natală I.D. Sârbu și ansamblul din cadrul fostei Exploatare Miniere Petrila**) și unul în municipiul Lupeni (**Biserica de lemn Pogorârea Sf Duh**). De asemenea, 2 monumente (**Castrul roman de pământ 2 de pe înălțimea Comărniceș și Situl arheologic de la Baru**) sunt înregistrate atât pe raza municipiului Petroșani, cât și pe cea a comunei Orăștioara de Sus.

Valea Jiului beneficiază, de asemenea, de numeroase situri industriale, cele mai multe dintre ele aparținând celor 11 exploatări miniere închise. Din păcate, exploatarea turistică a acestora este aproape inexistentă, cu excepția câtorva eforturi punctuale, făcute de societatea civilă, în cazul fostei exploatări miniere de la Petrila. Reconversia funcțională a unora dintre fostele mine, atât a celor deja închise, cât și a celor ce vor fi închise în următoarea perioadă, realizată ca obiectiv prioritar în timpul tranziției juste de la cărbune, are potențialul de reprezenta o axă majoră de dezvoltare a turismului în zonă. Aceasta se poate realiza doar după clarificarea aspectelor juridice privind drepturile de proprietate asupra activelor fostelor exploatări miniere.

În prezent, doar **două zone din Valea Jiului sunt incluse pe Lista localităților atestate ca stațiuni turistice de interes național, respectiv local**: Zona Parâng - Petroșani (stațiune turistică de interes național) și stațiunea Straja (stațiune turistică de interes local).

Ce își propune noua Strategie a Văii Jiului sub aspectul valorificării specificului local?

Dezvoltarea coerentă și durabilă a turismului, culturii, activităților sportive și de agrement și a industriilor creative din Valea Jiului, prin stimularea producătorilor și creatorilor locali, punerea în valoare a patrimoniului natural, cultural, industrial și social al zonei și conectarea cu regiunile învecinate.

De-a lungul consultărilor și a atelierelor tematice organizate cu părțile interesate de la nivel local și central, turismul a fost menționat ca una dintre primele 3 soluții pentru dezvoltarea zonei și pentru asigurarea tranziției juste de la epoca producției de ulei la societatea post-industrială.

Dezvoltarea turismului se va realiza, printre altele, prin:

- Extinderea activității turistice pe întreaga durată a anului;
- Sprijinirea și dezvoltarea turismului familial, cultural și școlar și consolidarea turismului activ.

Practicarea sporturilor de iarnă reprezintă, în prezent, principala atracție turistică a Văii Jiului. **Extinderea integrată a domeniului schiabil, dezvoltarea infrastructurii pentru producerea zăpezii artificiale și a celei de transport pe cablu, realizarea de trasee de mountain bike pe amplasamentul unora dintre părțile de schi, implementarea soluțiilor de mobilitate verde pentru realizarea accesului la stațiunile de schi, construirea de centre de tip wellness & spa la nivelul Văii Jiului, extinderea și diversificarea infrastructurii de structuri de primire turistice cu funcțiuni de cazare în fiecare dintre cele 6 UAT-uri** vor contribui la dezvoltarea omogenă a zonei. Prin implementarea acestor măsuri, infrastructura specifică sporturilor de iarnă va fi folosită în toate anotimpurile și va aduce beneficii economice și sociale fiecărei localități din Valea Jiului.

Punerea în valoare a patrimoniului industrial, cultural și natural al zonei va reprezenta, în viitor, cealaltă atracție turistică a Văii Jiului. Prin **înființarea Centrului Multifuncțional Petrila (în estul regiunii), a Centrului Educațional-Muzeal Lupeni (în zona de mijloc a Văii) și a Centrului de Recreere și Agrement Uricani (în vestul zonei)**, va fi realizată reconversia funcțională a trei dintre fostele exploatări miniere din Vale, amplasate de-a lungul întregii regiunii, creînd astfel pentru o dezvoltare echilibrată, din punct de vedere economic și social, a întregului areal. Un calendar exhaustiv de evenimente culturale, sportive și de agrement relevante, va fi implementat de-a lungul întregului an. În paralel, vor fi realizate rute turistice tematice integrate, ce vor conecta zonele urbane și montane din fiecare UAT, realizând și conexiunea cu regiunile învecinate Văii Jiului.

Nevoi, oportunități și acțiuni de dezvoltare

Pentru sprijinirea turismului și pentru punerea în valoare a patrimoniului natural și cultural al zonei, se impune implementarea unui set de măsuri care să conducă la dezvoltarea coerentă și durabilă a zonei, realizată cu concursul și implicarea locuitorilor săi.

Extinderea activității turistice pe întreaga durată a anului

Pentru creșterea atractivității zonei în afara sezonului hibernal, se impune dezvoltarea câtorva direcții complementare.

În primul rând, se va derula inventarierea și înregistrarea stării resurselor turistice naturale și antropice din regiune și vor realiza demersuri pentru clasarea și introducerea pe Lista Monumentelor Istorice a unor noi obiective. În paralel, în cadrul procesului de realizare și actualizare a Planurilor de Urbanism General (PUG) pentru cele 6 UAT-uri, vor fi declarate zone protejate, în conformitate cu prevederile Legii 350 / 2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, acele zone naturale și construite cu potențial de valorificare turistică și dezvoltare

integrată. Pe baza identificării resurselor turistice naturale și antropice, **se vor amenaja, omologa, digitaliza și promova rute turistice, culturale și de agrement în Valea Jiului**, atât tematice, cât și dedicate diversității de elemente naturale și antropice dintr-o anumită zonă a Văii Jiului. Circuitele vor viza diverse tipuri de public-țintă, vor presupune folosirea a diverse mijloace de deplasare (mers pe jos, alergare, bicicletă, cal, ciclo-drezină, tren pe ecartament îngust, schi fond și alpin, rafting, canoe) și se vor desfășura în zone cu relief diferit (în zone urbane, ușor accesibile, pe malul Jiului de Vest, în zonele premontane și montane, etc.). În același timp, se vor amenaja **trasee turistice trans-regionale**, ce vor conecta Valea de zonele turistice învecinate și vor fi dedicate unei anumite tematici: cetățile dacice, castrele romane, Constantin Brâncuși, siturile industriale din Vale și din întreg județul Hunedoara, etc. De asemenea, **va fi amenajat accesul în cele mai atractive peșteri din regiune**, ce vor fi integrate ulterior în circuitele turistice mai sus menționate.

Pentru **realizarea reconversiei funcționale a fostelor exploatări miniere** propriu-zise, se recomandă construirea unui exemplu de bune practici în jurul fostei exploatări de la Petrila. Pornind de la cele două spații expoziționale deschise în prezent, Muzeul Salvatorului Minier și fosta Mină-Școală, și de la eforturile societății civile locale, se vor pune bazele **Centrului Multifuncțional Petrila**. Strategia de reconversie funcțională a minei Lupeni va fi complementară celei a minei Petrila și va viza înființarea **Centrului Educațional-Muzeal Lupeni** care va pune în valoare elemente din infrastructura actualei exploatări miniere. Ambele destinații vor fi incluse în circuitele turistice prezentate mai sus, precum și în programul taberelor școlare, publice și private, ce va fi dezvoltate în zonă și în regiunile învecinate. De asemenea, ele vor fi introduse în circuitul activităților derulate în săptămânile dedicate „școlii altfel”. În paralel, se va avea în vedere realizarea **Centrului de Recreere și Agrement Uricani**, care va fi construit pe terenul de la suprafața fostei exploatări miniere de la Câmpu lui Neag.

Pentru consolidarea turismului pe timp de iarnă, se propune **extinderea domeniului schiabil și a duratei sezonului de schi** prin creșterea numărului de pârtii și de kilometri de pârtie existenți în zonele Straja, Parâng-Petroșani și Pasul Vâlcan (coordonată cu realizarea noilor PUZ-uri ale zonelor), realizarea de noi pârtii pe versanții masivului Șureanu din cadrul UAT Petrila, prin conectarea zonelor schiabile din Straja și Pasul Vâlcan, prin dezvoltarea infrastructurii de producere a zăpezii artificiale și prin realizarea de noi trasee de transport pe cablu, care să conecteze, printre altele, centrul municipiilor Lupeni și Petroșani de zonele schiabile și să reducă semnificativ traficul rutier către domeniile schiabile. De asemenea, prin dezvoltarea infrastructurii pentru mobilitate verde, se va realiza **conectarea domeniului schiabil din Valea Jiului cu cele din Masivul Șureanu și Transalpina**, ceea ce va determina creșterea numărului de turiști și a duratei medii de cazare a acestora în unitățile din Vale.

Pentru folosirea infrastructurii specifice schiului pe întreaga durată a anului, se propune **amenajarea, pe același amplasament cu cel al unei din părți din domeniul schiabil din Valea Jiului, de trasee de mountain bike, atât pentru adulți, cât și pentru copii**, trasee ce vor fi folosite în afara sezonului de schi.

Din punct de vedere al patrimoniului cultural, este necesară **clasificarea conform normelor Ministerului Culturii** (acolo unde cazul), **susținerea funcționării și punerea în valoare a muzeelor existente în Valea Jiului** (Muzeul Mineritului, Muzeul I.D. Sârbu, Muzeul Mamei, Muzeul Salvatorului Minier, fosta Mină-Școală, Muzeul Instalatorului, Muzeul Momârlanului, etc.). Pe termen mediu, este nevoie de **crearea unei rețele de spații muzeale în întreaga zonă a Văii Jiului, în special în cadrul fostelor situri industriale**, care să pună în valoare istoria multi-etnică a zonei, precum și evoluția exploatărilor miniere și a dezvoltării economice a regiunii.

Dezvoltarea unor noi structuri de primire turistice cu funcțiuni de agrement va contribui substanțial la creșterea atractivității zonei. **Crearea de centre de tip wellness & spa** va contribui la extinderea sejurului practicanților sporturilor de iarnă și la atragerea de noi turiști în celelalte anotimpuri.

Pentru obținerea finanțării necesare realizării investițiilor în infrastructura turistică, **este esențială clasificarea** cât mai multor UAT-uri sau zone din UAT-urile ce formează Valea Jiului **ca stațiuni turistice de interes național sau local**. Printre altele, **zona Șureanu (munții Sebeșului) – Petrila, municipiul Uricani și zonele munții Vâlcan – Vulcan și Retezat – Aninoasa** au potențialul de a fi clasificate ca stațiuni turistice de interes național sau local.

Sprijinirea și dezvoltarea turismului familial, cultural și școlar și consolidarea turismului activ

Pentru dezvoltarea turistică a zonei, **se impune creșterea și diversificarea ofertei de cazare**, prin susținerea renovării unităților existente și prin construirea de noi unități de primire turistice cu funcțiuni de cazare turistică. Pentru **transformarea zonei într-un atractivă pentru turismul familial**, se impune sprijinirea înființării de pensiuni turistice cu funcțiuni de alimentație publică bazate pe produse locale. **Pentru dezvoltarea turismului școlar**, se impune sprijinirea renovării infrastructurii de tabere existentă (inclusiv a taberelor de schi de pe masivul Parâng) și a dezvoltării de noi facilități de cazare. Se impune implementarea și susținerea unui **program extensiv de tabere școlare**, derulate de-a lungul tuturor vacanțelor școlare anuale, operate atât de autoritățile statului, cât și de operatori privați. Taberele particulare Viața (din stațiunea Straja) și Adeona (implementate, printre altele, în munții Parâng și Vâlcan) pot constitui exemple de bune practici în acest sens.

Pe termen lung, urmare a dezvoltării susținute a ofertei de obiective, circuite, atracții turistice și de agrement, ca și a ofertei de evenimente cultural-sportive din Valea Jiului, se anticipează **realizarea unei mari investiții hoteliere în zonă**. Atragerea unui mare investitor va fi și o consecință a dezvoltării infrastructurii de mobilitate verde menite să conecteze Valea Jiului de Domeniile schiabile Transalpina și Șureanu, dezvoltare ce va transforma Valea Jiului într-un **hub de cazare zonal**, deservind, din punct de vedere al structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare și alimentație publică, atât propriile stațiuni turistice, cât și domeniile schiabile învecinate.

Pentru sprijinirea dezvoltării turismului activ, se va înființa un program pentru renovarea și înființarea de noi structuri de primire turistice în zonele din arealul montan și submontan: refugii montane (soluție ce va preferată în zonele înalte), spații de camping, cabane (soluții ce vor fi implementate doar în afară zonele naturale protejate). În același timp, **calendarul de evenimente sportive ce se desfășoară deja în zonă** (schi, snowboard, alergare, ciclism, skateboard, longboard, etc.) va fi consolidat și diversificat prin **crearea de evenimente sportive dedicate familiei, copiilor, vârstnicilor și persoanelor cu dizabilități**.

Pentru **încurajarea turismului cultural**, va fi elaborat un calendar predictibil și intens promovat de evenimente. **Organizarea unui festival muzical de dimensiuni medii** (între 1.000 și 10.000 de spectatori pe seară), de tipul festivalului de jazz de la Gârâna (Caraș-Severin) sau al celui de blues de la Brezoi (Vâlcea), va contribui la creșterea atractivității regiunii. Similar, se va organiza **un festival de film de dimensiuni medii** (mii de spectatori zilnic), parțial indoor și parțial în aer liber, urmând modelul festivalului Anonimul din Sfântu Gheorghe (Tulcea). Se va avea în vedere și **organizarea unui festival de teatru**, coordonat de Teatrul Dramatic I.D. Sârbu din Petroșani. Pornind de la exemplele de bune practici reprezentate de evenimentele anuale organizate de Casa de Cultură a Studenților Petroșani și de rezidențele artistice găzduite de Casa Memorială I.D. Sârbu din Petrila, **vor fi organizate apeluri anuale de proiecte dedicate artiștilor independenți și acțiunilor civice și sociale**, ce vor conduce la realizarea de rezidențe artistice, ateliere, expoziții, reprezentații artistice.

Inițiative complementare, ce pot contribui la creșterea atractivității zonei

Realizarea unui brand turistic, acțiune ce va fi coordonată de Asociația Valea Jiului, organizație ce va avea responsabilități în domeniul promovării și susținerii turismului, va permite promovarea coerentă a regiunii, atât la nivel național, cât și internațional. **Elaborarea unui plan de marketing** al zonei va viza atât canalele clasice de comunicare, cât și pe cele online și va fi implementată prin implicarea activă a Centrelor Naționale de Informare și Promovare Turistică de la Petroșani și din stațiunea Straja (Lupeni). **Întocmirea unui calendar coerent unitar a evenimentelor sportive și culturale** va permite transformarea Văii Jiului într-o destinație atractivă de-a lungul întregului an, în acord cu unul dintre principalele obiective ale prezentei Strategii. **Coordonarea calendarului de evenimente al Văii cu cel al zonelor turistice învecinate** va conduce la creșterea numărului de turiști în zonă și la scăderea costului de organizare al evenimentelor. **Includerea evenimentelor sportive în calendarul federațiilor și asociațiilor de profil**, precum și promovarea evenimentelor culturale prin intermediul festivalurilor de profil cu renume organizate în România (TIFF, Gârâna Jazz Festival, Festivalul Național de Teatru etc.) va crește notorietatea zonei.

Sprijinirea producătorilor locali de produse agro-alimentare și a meșteșugarilor, atât pentru achiziția de echipamente și utilaje și pentru facilitarea accesului la programe de instruire (inclusiv în domeniul fiscal și în cel al digitalizării), cât și în etapele de distribuție și comercializare a produselor, va contribui la dezvoltarea sectorului IMM-urilor din regiune. **Înființarea unor centre pentru procesarea produselor agricole primare (centru de**

colectare și procesare a laptelui, abator, centru de colectare, spălare și procesare primară de lână și piei, centru de colectare a fructelor de pădure) va contribui la creșterea numărului de produse locale comercializate, susținând inclusiv structurile de primire turistice cu funcțiuni de alimentație publică din Valea Jiului.

Înregistrarea în Catalogul Produselor Alimentare Certificate și obținerea etichetei de produs protejat la nivel european pentru produse alimentare din Valea Jiului vor reprezenta o confirmare la nivel continental a calității și unicității produselor locale.

Alte sectoare care ar putea sprijini realizarea obiectivului

Accesibilitate

Pentru dezvoltarea turismului, **se va realiza îmbunătățirea accesului rutier și feroviar în regiune**. Printre măsurile ce se impun, se numără **reabilitarea și modernizarea, la nivel Trans Regio, a DN66 Târgu Jiu - Petroșani – Simeria - autostrada A1 și reabilitarea căii ferate de importanță economică Filiași - Rovinari - Petroșani - Simeria (Linia Cărbunelui)**.

De asemenea, se impune **realizarea conexiunii rutiere pe direcția Est-Vest**, prin reabilitarea și modernizarea a trei legături rutiere: **Petroșani – Obârșia Lotrului (DN7A), Petrila – Taia – platoul Aușelu (DJ709K - cu respectarea condițiilor de protecția mediului impuse de existența Parcului Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina, a rezervațiilor naturale și a siturilor Natura 2000 din zonă; conexiunea rutieră va fi continuată prin intermediul unor noi instalații de transport pe cablu ce vor face legătura între platoul Aușelu și domeniul schiabil Șureanu) și Valea Jiului – Valea Cernei – Băile Herculane** (fie pe ruta Câmpu lu Neag – Cerna Sat (DN 66A), fie pe ruta Valea de Brazi – Runcu (DJ672C) și continuare pe DN67D, în ambele cazuri ținând cont de necesitatea respectării condițiilor de protecția mediului impuse de existența Parcurilor Naționale Domogled-Cerna și Retezat, a rezervațiilor naturale și a siturilor Natura 2000 din zonă). Pentru identificarea soluției optime din punct de vedere al protecției mediului și fructificării potențialului turistic pentru realizarea conexiunilor rutiere pe direcția Est-Vest și pentru stabilirea de condițiilor de acces și de staționare pe viitoarele drumuri (de pildă, instituirea unei taxe de acces, a unui orar de acces și permiterea accesului doar pentru anumite tipuri de autovehicule, de pildă doar pentru cele electrice sau hibride), se vor realiza consultări între reprezentanții UAT-urilor din Valea Jiului, ai Asociației Valea Jiului, ai Consiliilor Județene Hunedoara, Gorj, Caraș-Severin și Alba, ai administrațiilor parcurilor naționale și naturale din zonă, ai Ministerului Transporturilor și Infrastructurii, Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor, Ministerul Economiei și Ministerul Antreprenoriatului și Turismului, ai Direcției Regionale de Drumuri și Poduri Timișoara, ai ONG-urilor de mediu și ai altor părți interesate.

Alte măsuri ce privesc domeniul feroviar au în vedere evaluarea **oportunității reabilitării infrastructurii feroviare pe rutele Petroșani – Lupeni și Petroșani – Petrila**, clasificarea ca monument istoric și transformarea în obiectiv turistic a liniei de cale ferată industrială, cu ecartament îngust, dintre exploatarea minieră Petrila și exploatarea minieră Lonea (ulterioară închiderii E.M. Lonea), **renovarea și transformarea într-un nod intermodal de transport a gării Bărbăteni-Lupeni** (ce va beneficia de parcare auto, stație a liniei regionale de autobuze electrice Green Line Valea Jiului, legătură pe cablu cu stațiunea Straja și, eventual, conexiune feroviară cu gara Petroșani) și **înființarea unui punct de oprire (P.O.) în cartierul Aeroport din Petroșani** (nod intermodal de transport, beneficiind de legătură pe cablu cu Hotelul Rusu din zona Petroșani-Parâng).

Se va realiza, de asemenea, **extinderea transportului pe cablu pe rutele: Platoul Aușelu - Domeniul schiabil Șureanu, Petroșani** (noul P.O din cartierul Aeroport) -- **Hotel Rusu, Straja - Pasul Vâlcău, Straja - Gara Bărbăteni-Lupeni**.

Mobilitate verde

Aflat în implementare, proiectul Green Line Valea Jiului își propune realizarea conexiunii rutiere, prin intermediul unei flote de autobuze electrice, între cele 6 UAT-uri din zonă: Petrila – Petroșani – Aninoasa – Vulcan – Lupeni – Uricani. În viitor, prin reabilitarea conexiunilor rutiere dintre Petroșani și Obârșia Lotrului și, respectiv, Petrila și platoul Aușelu, se va realiza legătura între domeniul schiabil din Valea Jiului și cele din masivul Șureanu și Transalpina. Pentru facilitarea transportului turiștilor, protejarea mediului și sprijinirea transformării Văii Jiului într-

un hub de cazare zonal, **traseele autobuzelor electrice pot fi extinse pentru a realiza conexiunea dintre Valea Jiului, Domeniul schiabil Șureanu și Domeniul schiabil Transalpina.**

Infrastructură utilități

Renovarea și dezvoltarea rețelilor de apă, canalizare și colectare a deșeurilor sunt elemente importante pentru dezvoltarea economică a Văii Jiului, având un impact major și asupra dezvoltării turismului în zonă. Infrastructura de alimentare cu apă potabilă, cea de canalizare, de preluare și transport a apelor uzate menajare, se impune a fi dezvoltată în toate cele 6 UAT-uri din Valea Jiului, inclusiv în zonele cu ridicat potențial turistic precum Straja și Parâng – Petroșani. Pilonul IV adresează pe larg problema dezvoltării rețelilor de utilități din zonă.

Resurse umane specializate

Este necesară **derularea de programe de reconversie profesională, calificare și recalificare a forței de muncă, realizate prin implicarea activă a antreprenorilor locali din domeniul serviciilor de ospitalitate.** Antreprenorii vor contribui prin furnizarea de lectori, de echipamente și de know-how și vor participa la stabilirea setului de aptitudini și cunoștințe ce trebuie însușite de cursanți.

Vor fi, de asemenea, realizate **programe de instruire pentru cadrele didactice din liceele și colegiile cu specializări în domeniul turismului și alimentației publice.**

De asemenea, **vor fi realizate parteneriate între antreprenorii din domeniul hotelier și liceele și colegiile cu specializări în domeniul turismului și al alimentației publice, precum și cu Universitatea din Petroșani.** Antreprenorii vor fi consultați pentru întocmirea programei școlare și se vor implica în dotarea laboratoarelor liceelor și colegiilor și în susținerea programelor de practică ale elevilor.

Regenerare urbană și dezvoltarea industriilor creative

Demersul de transformare a orașelor și de reconversie funcțională a siturilor industriale din Valea Jiului va începe prin implicarea creativă a tinerilor. **Vor fi organizate apeluri de idei pentru regenerare urbană la nivelul liceelor din fiecare UAT, al Universității din Petroșani și al societății civile.** Urmare și a consultării mediului artistic și academic local, precum și a autorităților locale, va fi elaborat **Planul de proiecte pentru regenerare urbană a Văii Jiului.** De asemenea, vor fi organizate, la nivelul fiecărui UAT, **concursuri pentru soluții urbanistice și arhitecturale deschise specialiștilor în domeniu,** soluțiile declarate câștigătoare urmând a fi implementate.

Impactul asupra dezvoltării locale

Dezvoltarea infrastructurii și calificarea resursei umane necesare pentru transformarea Văii Jiului într-o destinație turistică atractivă de-a lungul întregului an va avea un impact major asupra dezvoltării regiunii. Într-o primă fază, vor fi derulate **investiții masive în domeniul construcțiilor.** Vor fi realizate, printre altele, conexiuni rutiere, feroviare și de transport pe cablu, reconversii funcționale ale unora dintre fostele exploatare miniere și ale altor clădiri urbane, renovarea și construirea unor noi structuri de primire turistice cu funcțiuni de cazare și alimentație publică și a unor spații culturale, construirea unor structuri de primire turistice cu funcțiuni de agrement.

Prin crearea de noi structuri de primire turistice și prin dezvoltarea infrastructurii culturale, **vor crește veniturile din industria ospitalității.** De asemenea, prin procesul de calificare a elevilor și studenților și de recalificare a forței de muncă, **va crește ponderea angajaților din această industrie.**

Va fi stimulată producția locală de produse agro-alimentare și meșteșugărești, precum și distribuția și vânzarea acestora atât la nivel local, cât și național și internațional. **Antreprenorii locali vor fi printre cei mai importanți beneficiari ai dezvoltării turistice a zonei.**

Pentru transformarea în realitate a acestor deziderate, este propusă realizarea a 8 obiective specifice, grupate în 4 direcții strategice:

- Direcția strategică III.1 – Elaborarea unui concept turistic integrat al Văii Jiului
 - **Obiectiv specific III.1** – Crearea unei identități locale și promovarea zonei ca destinație turistică pentru întreaga perioadă a anului

- **Obiectiv specific III.2** – Punerea în valoare a patrimoniului local prin realizarea de circuite turistice tematice regionale și trans-regionale și dezvoltarea infrastructurii montane
- **Obiectiv specific III.3** – Reconvertirea funcțională a patrimoniului minier
- Direcția strategică III.2 – Modernizarea și diversificarea infrastructurii și serviciilor de turism
 - **Obiectiv specific III.4** – Creșterea numărului de turiști și a duratei șederii acestora prin crearea de structuri de primire turistice dedicate familiilor, dezvoltarea celor dedicate eco-turismului și crearea condițiilor pentru realizarea unei mari investiții în domeniul ospitalității
 - **Obiectiv specific III.5** – Creșterea calității serviciilor și a numărului de angajați în domeniul ospitalității și a ponderii domeniului în produsul intern brut local
- Direcția strategică III.3 – Dezvoltarea domeniilor cultură, activități sportive, agrement și industrii creative, adaptate specificului local
 - **Obiectiv specific III.6** – Revigorarea orașelor prin proiecte de regenerare urbană și stimularea capitalului uman local prin realizarea de zone creative
 - **Obiectiv specific III.7** – Transformarea Văii Jiului într-o destinație favorită pentru iubitorii de activități cultural-sportive și de agrement, la nivel regional, național și internațional
- Direcția strategică III.4 – Valorificarea resurselor locale din domeniul agroalimentar și meșteșugăresc
 - **Obiectiv specific III.8** – Creșterea numărului de producători locali și a produselor agroalimentare locale certificate la nivel național și european

Planul de acțiuni ce va detalia strategia de implementare a celor 4 direcții strategice și de realizare a celor 8 obiective strategice este prezentat în cadrul Livrabilului 6 al prezentului proiect.

Direcții strategice

Direcția strategică III.1. Elaborarea unui concept turistic integrat al Văii Jiului

Obiectiv specific III.1. Crearea unei identități locale și promovarea zonei ca destinație turistică pentru întreaga perioadă a anului

Situația actuală

În prezent, activitățile turistice din Valea Jiului sunt fragmentare și sezoniere. Cea mai mare parte dintre ele se bazează pe cadrul natural al zonei, înscriindu-se în zona turismului activ. Cele trei zone de schi, Straja, Petroșani - Parâng și Pasul Vâlcă, beneficiind de peste 30 de kilometri de domeniu schiabil, atrag, de-a lungul iernii, un număr de turiști în creștere. Pe timpul verii, Valea Jiului este vizitată de iubitori ai mersului pe munte, ciclismului, skateboard-ului, long-board-ului, alergării montane și speologiei. În afara activităților sportive, turiștii au însă la dispoziție un număr limitat de opțiuni pentru petrecerea timpului liber. Turismul cultural și cel dedicat familiei nu sunt încurajate.

Promovarea Văii Jiului ca destinație de vacanță se rezumă, pentru publicul larg, la sezonul de schi și, pentru nișa amatorilor de alergări, ciclism și skateboard, la cele câteva competiții anuale găzduite în zonă. Cu excepția stațiunii Straja și a zonei Petroșani-Parâng, notorietatea destinațiilor turistice din zonă este redusă. În lipsa unei promovări integrate și susținute a zonei, inițiative singulare, de pildă cea privind salina deschisă în urmă cu câțiva ani în Vulcan, sunt sortite falimentului.

Produsele agro-alimentare și meșteșugărești locale nu au notorietate la nivel regional și național și au o piață de desfacere limitată. Structurile de primire turistice cu funcțiuni de cazare și alimentație publică din zonă vând rareori

alimente și băuturi produse la nivel local, iar turiștii găsesc cu greu informații despre cum pot își pot procura astfel de produse.

Viziunea de realizare

Integrarea turismului în Valea Jiului într-un concept unitar, agreat de toate părțile relevante, comunicat în mod eficient populației locale și implementat coerent, va fi esențială pentru dezvoltarea turistică a zonei. În acest sens, Asociația Valea Jiului va avea responsabilități și rol de unic coordonator al dezvoltării și promovării turismului din zonă. În acest scop, Asociația Valea Jiului va colabora cu reprezentanții celor 6 UAT-uri din regiune, cu cei ai antreprenorilor locali din turism, cu reprezentanții sistemului educațional și ai celui de formare profesională din zona serviciilor din turism, cu ONG-urile locale, precum și cu administrațiile celor 2 parcuri naționale și 2 parcuri naturale ce acoperă și zone din arealul Văii Jiului.

Într-o prima fază, va avea loc inventarierea și înregistrarea stării resurselor turistice naturale și antropice ce formează patrimoniul turistic (atât material, cât și imaterial) al regiunii, acțiune ce va fi realizată în parteneriat cu Institutul Național al Patrimoniului. În paralel cu realizarea acestei analize, Asociația Văii Jiului va demara un proces de consultare a localnicilor privind realizarea brand destinației turistice Valea Jiului. Pentru creșterea nivelului de implicare și a sentimentului de apartenență la nivelul tinerilor, se va organiza un concurs de idei la nivelul liceelor, colegiilor și facultăților din zonă. Un grad cât mai ridicat de implicare al populației în realizarea brandului destinației turistice va contribui la acceptarea, asumarea și popularizarea sa de către localnici. Identitatea vizuală a brandului destinației turistice va fi asociată atât structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare, alimentație publică, de agrement și de transport, cât și evenimentelor culturale și sportive ce vor fi organizate în Valea Jiului, contribuind la promovarea unitară a regiunii.

Dezvoltarea turistică integrată a Văii Jiului și promovarea sa ca destinație turistică pentru întreaga perioadă a anului se va realiza prin implementarea unui calendar de evenimente cultural-sportive ce va fi realizat și actualizat de departamentul cu responsabilități în domeniul turismului din cadrul Asociației Valea Jiului. Calendarul va include atât evenimente majore, ce își vor propune atragerea unui număr mare de turiști, cât și evenimente de nișă, dedicate unor grupuri specifice. Acesta va fi promovat la nivel regional, național și european prin site-urile de profil, prin rețelele de socializare, prin Centrele Naționale de Informare și Promovare Turistică din Petroșani și din stațiunea Straja (Lupeni), prin operatorii de turism, prin agențiile și târgurile de turism și prin alte instrumente specifice.

Pentru o promovare reciprocă, mutual avantajoasă, calendarul de evenimente cultural-sportive al Văii Jiului va fi sincronizat cu cele similare ale regiunilor învecinate. De asemenea, pentru promovarea destinației turistice Valea Jiului, Asociația Valea Jiului va colabora cu Centrele Naționale de Informare și Promovare Turistică din Petroșani și din stațiunea Straja (Lupeni).

Acțiuni propuse

- III.1.1 Conservarea și protejarea elementelor de patrimoniu cultural, industrial și turistic din Valea Jiului prin inventarierea și înregistrarea stării resurselor turistice naturale și antropice din cadrul patrimoniului turistic al regiunii, inclusiv a celor industriale, și identificarea resurselor cu potențial de dezvoltare integrată și de valorificare culturală, turistică și educativă;
- III.1.2 În contextul realizării unui strategii de turism, crearea brandului destinației turistice Valea Jiului și a unui calendar anual de evenimente cultural-sportive.

Obiectiv specific III.2. Punerea în valoare a patrimoniului local prin realizarea de circuite turistice tematice regionale și trans-regionale și dezvoltarea infrastructurii montane

Situația actuală

Elementele care formează patrimoniul natural și cultural al Văii Jiului sunt slab puse în valoare, nefiind integrate în circuite de vizitare și nefiind promovare unitar. Multe dintre ele, inclusiv dintre cele cu potențial turistic, se află într-o stare avansată de deteriorare sau sunt greu accesibile.

Așa cum este prezentat, pe larg, în capitolul introductiv al prezentului Pilon de Dezvoltare, în zona Văii Jiului, patrimoniul natural și antropic este insuficient pus în valoare. Cele 13 monumente incluse pe Lista Monumentelor Istorice din zonă, cele 2 parcuri naționale, 2 parcuri naturale și 6 rezervații naturale ce cuprind și zone din Valea Jiului sunt, în general, puțin cunoscute la nivel național și internațional, atrăgând un număr redus de turiști. Cu excepția fostei exploatare miniere Petrila, patrimoniul industrial nu este introdus în circuitele turistice.

Deși numeroase în perimetrul Jiul de Vest – Cernișoara, peșterile sunt puțin cunoscute la nivel regional și național. În prezent, conform Clubului Sporturilor Montane din Hunedoara, 630 de peșteri și avene sunt cunoscute și incluse în cadastru în acest perimetru, nivelul de dificultate al acestora variind de la foarte ușor la foarte dificil. Peștera Dâlma Cu Brazi (plasată în Câmpu lui Neag) este una dintre puținele peșteri vizitabile din zonă. În imediata proximitate a Văii Jiului, se află, de asemenea, Peștera Bolii (amplasată lângă cetatea dacică Bănița).

Cei aproximativ 30 de kilometri de pârtii de schi din Straja, Petroșani-Parâng și Pasul Vâlcan reprezintă principala atracție turistică a zonei. În ultimii ani, urmare a inițiativelor organizațiilor non-guvernamentale, mai multe trasee de mountain bike au fost realizate în zona muntoasă a Văii Jiului.

Viziunea de realizare

Acțiunea III.1, ce va viza inventarierea și înregistrarea stării resurselor turistice naturale și antropice din cadrul patrimoniului turistic al regiunii, inclusiv a celor industriale, și identificarea resurselor cu potențial de dezvoltare integrată și de valorificare culturală, turistică și educativă, va permite realizarea, în cadrul Acțiunii III.2, de trasee turistice, culturale, sportive și de agrement. Circuitele vor fi tematice sau vor viza diversitatea de elemente naturale și antropice dintr-o anumită zonă. Ele se vor adresa unor tipuri diverse de public-țintă, vor avea durate diferite (de la câteva ore la câteva zile), vor presupune folosirea a diverse mijloace de deplasare (mers pe jos, alergare, bicicletă, cal, ciclo-drezină, tren pe ecartament îngust, schi fond și alpin, rafting, canoe) și se vor derula în zone cu relief diferit (în zone urbane, ușor accesibile, pe malul Jiului de Vest, în arealele submontan și montane, etc.). Hărțile și prezentările circuitelor vor fi disponibile, în limbile română, engleză, germană și în alte limbi de circulație, pe platforme online și într-o aplicație de smart-phone dedicată. Circuitele vor fi, de asemenea, popularizate pe marile platforme online și aplicații mobile de turism interne și internaționale, ca și prin intermediul Centrelor Naționale de Informare și Promovare Turistică din Petroșani și din stațiunea Straja (Lupeni).

Conectarea Văii Jiului cu zonele învecinate cu potențial turistic, prin reabilitarea infrastructurii de transport, va permite și realizarea de circuite turistice tematice trans-regionale. De pildă, va fi amenajat un circuit dedicat lui Constantin Brâncuși, care va cuprinde comuna gorjeană Hobița (locul nașterii sale), municipiul Târgu-Jiu (unde se află Ansamblul sculptural "Calea Eroilor") și municipiul Petroșani (unde a fost turnată Coloana Infinitului; pe amplasamentul din cadrul fostelor Ateliere centrale, se recomandă realizarea unui spațiu muzeal care să reconstituie Hala unde a fost asamblat celebrul monument). Prin colaborarea dintre administrația Parcului Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina și autoritățile locale din comuna Orăștioara de Sus, orașul Petrila și municipiul Petroșani, se vor realiza trasee turistice ce vor viza vizitarea a 5 dintre cele 6 fortărețe dacice din județul Hunedoara înscrise în Patrimoniul Cultural UNESCO: Sarmizegetusa Regia, Luncani - Piatra Roșie, Costești - Blidaru, Costești - Cetățuie și Bănița, ultima aflată în proximitatea orașului Petrila. Un circuit alternativ celui dacic va fi cel care cuprinde vestigii romane importante: castrele romane de pământ de pe înălțimea Comărnicele 1 și 2 (al doilea aflat, parțial, pe raza UAT Petroșani), castrul roman de marș de pe șaua dintre Vârful lui Pătru și Vârful Aușelu, dar și complexul arheologic Ulpia Traiana Sarmizegetusa, aflat, de asemenea, în județul Hunedoara.

Circuite de eco-turism de aventură, precum și circuite dedicate familiei, pot fi amenajate dincolo de extremitatea vestică a Văii Jiului, pornind de la Câmpu lui Neag spre lacul lui Iovan, Cerna-sat, Băile Herculane, în parteneriat cu administrațiile Parcurilor Național Domogled-Cerna și Retezat. Vizitarea siturilor industriale, cu precădere a celor miniere, din zona Văii Jiului poate fi extinsă la nivelul întregului județ Hunedoara, cuprinzând și zona bazinului carbonifer Brad-Tebea, precum și cea siderurgică Hunedoara – Călan. Va fi, de asemenea, amenajat accesul în cele mai atractive peșteri din regiune, ce vor fi integrate ulterior în circuite turistice.

Marcarea, amenajarea, omologarea, digitalizarea și promovarea unor noi trasee de turism pedestru și cicloturism în masivele Parâng, Șureanu, Retezat și Vâlcan vor contribui la dezvoltarea turismului pe întreaga durată a anului.

Extinderea domeniului schiabil va reprezenta, de asemenea, o direcție majoră de realizare a obiectivului specific. Aceasta va include creșterea numărului de pârtii și de kilometri de pârtie existente în zonele Straja, Petroșani Parâng și Pasul Vâlcan (sincronizată cu realizarea noilor PUZ-uri ale zonelor, detaliată în Direcția strategică III.2) și realizarea de noi pârtii pe versanții Masivului Șureanu de pe raza UAT Petrila. De asemenea, se va avea în vedere conectarea zonelor schiabile din Straja și Pasul Vâlcan. În același timp, vor fi luate măsuri pentru creșterea duratei sezonului de schi prin dezvoltarea infrastructurii pentru producerea zăpezii artificiale. De asemenea, se va realiza amenajarea, pe același amplasament, de trasee de mountain bike, pentru adulți și copii, ce vor permite folosirea infrastructurii specifice zonelor pe întreaga durată a anului. Detaliile vizând dezvoltarea soluțiilor de mobilitate verde pentru a facilita accesul din cadrul zonelor centrale ale UAT-urilor către domeniile schiabile, ca și cele ce vor permite conectarea Văii Jiului la domeniile schiabile din zonele învecinate, sunt prezentate pe larg în cadrul Pilonului de Dezvoltare IV.

În paralel, dezvoltarea unor noi rute turistice de agrement, prin amenajarea de trasee de sanie pe șină și de pârtii sintetice, va contribui la derularea de acțiuni turistice pe întreaga durată a anului.

Acțiuni propuse

- III.1.3 Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului natural și a ecoturismului prin identificarea, marcarea, amenajarea, omologarea, digitalizarea și promovarea unor rute turistice, culturale și de agrement, destinate cicloturismului, turismului pedestru, hipic, acvatic și celui folosind schiurile, în interiorul Văii Jiului și racordarea lor la rute turistice din regiunile învecinate;
- III.1.4 Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului natural și a ecoturismului prin amenajarea celor mai atractive peșteri din interiorul celor 6 UAT-uri care formează Valea Jiului și includerea lor în rutele turistice;
- III.1.5 Dezvoltarea și punerea în valoare a infrastructurii turistice prin extinderea domeniului schiabil din Valea Jiului, creșterea numărului de km de pârtie și a duratei sezonului de schi (inclusiv dezvoltarea infrastructurii de producere a zăpezii artificiale), și amenajarea, pe același amplasament, de trasee de mountain bike, pentru adulți și copii, în vederea folosirii infrastructurii specifice pe întreaga durată a anului;
- III.1.6 Dezvoltarea de noi rute turistice și de agrement prin amenajarea, printre altele, a unor trasee de sanie pe șină și a unor pârtii sintetice.

Obiectiv specific III.3. Reconversia funcțională a patrimoniului minier

Situația actuală

Cele mai multe dintre cele 11 exploatări miniere închise în Valea Jiului în ultimii 26 de ani sunt în prezent abandonate, aflându-se într-o stare avansată de degradare și contribuind la poluarea zonei. Eforturi limitate au fost întreprinse până în prezent pentru reconversia lor funcțională și reintroducerea în circuitul economic.

În 2016, ca urmare a demersurilor asociației Planeta Petrila, Exploatarea Minieră Petrila a fost inclusă pe Lista monumentelor istorice prin ansamblul cu o suprafață de aproximativ 16,5 hectare și format din șapte elemente: clădirea compresoarelor vechi, termocentrala cu coșul de fum și mina Deak (clasate în grupa valorică A),

atelierele mecanice, puțul nou, puțul centru (turnul și hala) și preparația veche (clasate în grupa valorică B). Amenajarea spațiilor și întreținerea clădirilor este realizată prin finanțări obținute de membrii asociației Planeta Petrila, cu implicare minimă din partea autorităților locale. Ansamblul a atras, în perioada 2018-2019, peste 11.000 de turiști, fiind cel mai vizitat obiectiv din zona urbană a Văii Jiului.

În 2018, a fost deschis, în cadrul fostei Exploatări Miniere Petrila, Muzeul Salvatorului Minier. În prezent, acesta poate fi vizitat, alături de fosta Mină-Școală.

Viziunea de realizare

Așa cum au arătat consultările realizate la nivel local, o problemă majoră o reprezintă proprietatea asupra exploatărilor miniere. În prezent, Societatea Națională Închideri Mine Valea Jiului S.A. deține proprietatea asupra activelor de la fostele exploatări miniere Petrila, Uricani și Paroșeni, în timp ce Complexul Energetic Hunedoara deține activele de la exploatările, încă funcționale, de la Lonea, Lupeni, Livezeni și Vulcan. Ca primi pași pentru realizarea obiectivului specific privind reconversia patrimoniului industrial al zonei, se impune inventarierea și înregistrarea stării activelor de la fiecare dintre cele 15 exploatări miniere din Valea Jiului, identificarea acelor elemente cu potențial de dezvoltare integrată și de valorificare culturală, turistică și educativă și transferarea dreptului de proprietate asupra activelor selectate către autoritățile județene sau locale sau către o asocieră a acestora. Acești pași sunt obligatorii pentru realizarea investițiilor necesare în vederea reconversiei funcționale a respectivelor situri.

Procesul de reconversie funcțională va începe la fosta exploatare de la Petrila, care va deveni un exemplu de bune practici pentru întreaga zonă. Ca un prim pas, cele două spații expoziționale deschise în prezent în cadrul E.M. Petrila, Muzeul Salvatorului Minier și fosta Mină-Școală, ca de altfel întreg ansamblul monumental de la Petrila, au nevoie de susținere pentru acreditare, conform normelor Ministerului Culturii, asigurarea pazei, plata utilităților și retribuirea a cel puțin doi angajați permanent, între care un muzeograf. Pornind de la elementele muzeale și artistice deja existente în cadrul ansamblului, se pot pune bazele Centrului Multifuncțional Petrila, care va pune în valoare istoria și geografia locală și care va deveni gazda multora dintre evenimentele culturale prezentate în cadrul Direcției Strategice III.3. Reconversia funcțională a zonei se va extinde prin clasificarea, ca monument istoric, a liniei de cale ferată industrială, pe ecartament îngust, dintre exploatările miniere Lonea și Petrila (aflată momentan în funcțiune, deținută de Complexul Energetic Hunedoara) și transformarea ei, după închiderea E.M. Lonea, în structură de primire turistică cu funcțiune de transport feroviar. De asemenea, urmare a procesului de inventariere și evaluare prezentat în Obiectivul specific III.1, activele selectate pentru reconversie din cadrul E.M. Lonea vor fi integrate, după închiderea exploatării, în viitorul peisaj industrial Petrila.

Strategia de reconversie funcțională a minei Lupeni va fi complementară celei a minei Petrila. Realizarea Centrului Educațional-Muzeal Lupeni se va baza, printre altele, pe elementele din infrastructura actualei exploatări miniere ce vor inventariate, evaluate, selectate și clasificate ca monumente istorice înaintea realizării procesului de închidere a E.M. Lupeni. Procesul de închidere, ce va fi realizat de Complexul Energetic Hunedoara, va permite conservarea în condiții optime a monumentelor clasificate. În acest sens, se va folosi exemplul de bune practici reprezentat de Complexul Industrial Minier Zollverein din Germania, fostă exploatare minieră între 1847 și 1986, înscris în 2001, grație procesului de conservare a instalațiilor originale și a reconversiei funcționale, pe lista patrimoniului mondial UNESCO.

În paralel, la suprafața fostei exploatări miniere Câmpu lu Neag, va fi construit și pus în funcțiune Centrul de Recreere și Agrement Uricani. Acesta va contribui la dezvoltarea economică și la creșterea notorietății sale prin atragerea unui număr important de turiști.

Pentru fiecare dintre cele 3 Centre, va fi avută în vedere angajarea de persoane din grupuri vulnerabile, inclusiv din rândul foștilor lucrători cadrul exploatărilor miniere, punându-se astfel în valoare patrimoniul social al zonei.

Acțiuni propuse

- III.1.7 Restaurarea și reconversia fostelor exploatări miniere și includerea lor în circuitului economic și turistic, asigurând protejarea și promovarea patrimoniului Văii Jiului, prin crearea Centrului Multifuncțional Petrila;
- III.1.8 Restaurarea și reconversia fostelor exploatări miniere și includerea lor în circuitului economic și turistic, asigurând protejarea și promovarea patrimoniului Văii Jiului, prin crearea Centrului Educațional-Muzeal Lupeni;
- III.1.9 Crearea Centrului de Recreere și Agrement Uricani

Aliniere cu strategii și politici naționale

Demersurile prezentate în cadrul acestei direcții strategice sunt în concordanță cu Master Planul General de Transport al României, cu Master Planul Investițiilor în Turism, cu Strategia Minieră a României 2017-2035, cu Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului în România 2017-2025, cu Planul pentru Dezvoltare Regională al Regiunii Vest 2014-2020, cu prima versiune a Programului Operațional Vest 2021-2027 și cu prima versiune a Analizei socio-economice și SWOT din cadrul Planului pentru Dezvoltarea Regională al Regiunii Vest 2021-2027.

Direcția strategică III.2. Modernizarea și diversificarea infrastructurii și serviciilor de turism

Obiectiv specific III.4. Creșterea numărului de turiști și a duratei șederii acestora prin crearea de structuri de primire turistică dedicate familiilor, dezvoltarea celor dedicate eco-turismului și crearea condițiilor pentru realizarea unei mari investiții în domeniul ospitalității

Situația actuală

Conform versiunii în vigoare a Anexei 5 a HG 852 / 2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice, doar două zone din Valea Jiului sunt prezente pe Lista localităților atestate ca stațiuni turistice de interes național, respectiv local: Zona Parâng - Petroșani (stațiune turistică de interes național) și stațiunea Straja (stațiune turistică de interes local).

Conform primei versiuni a Analizei socio-economice și SWOT din cadrul Planului pentru Dezvoltarea Regională al Regiunii Vest 2021-2027, publicată de ADR Vest în iunie 2020, numărul structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare din stațiunea Straja și din zona Parâng – Petroșani s-a triplat din 2011 până în 2017, aceasta reprezentând cea mai mare creștere, din acest punct vedere, la nivelul Regiunii Vest. În aceeași perioadă, numărul turiștilor cazați în unitățile din județul Hunedoara a crescut cu 105,2%, iar numărul de nopți de cazare cu 45,9%. Din punct de vedere al duratei medii a sejurului, însă, județul Hunedoara a marcat o scădere, de la 2,8 nopți de cazare în 2011 (peste media Regiunii Vest, de 2,6), la 2,0 în 2017 (sub media Regiunii Vest, de 2,4).

Analiza prezentată mai jos citează situația din anul 2019. Deși disponibile, datele corespunzătoare anului 2020 sunt puternic influențate de epidemia de COVID-19, care a redus masiv numărul de turiști atât în Valea Jiului, cât și în restul lumii. De aceea, prezenta strategie consideră ca an de referință anul 2019.

Conform datelor rezultate din interviurile cu părțile locale interesate, stațiunile montane din Valea Jiului pot găzdui în prezent, simultan și în condiții de confort rezonabile, până la 6.000 de turiști pe zi. Conform datelor publicate de Institutul Național de Statistică, la nivelul anului 2019, existau, la nivelul întregii zone a Văii Jiului, 2.455 de locuri de cazare, în care s-au cazat 36.744 de turiști (18,7% din cei care s-au cazat la nivelul județului Hunedoara și 3,3% din cei care s-au cazat în Regiunea Vest), ce au petrecut, în medie, 1,4 zile în structurile de primire turistice cu funcțiuni de cazare din regiune.

Situația numărului de turiști și a unităților și capacităților de cazare din Valea Jiului la nivelul anului 2019 a fost următoarea:

Oraș	Structuri de primire turistice cu funcțiuni de cazare	Capacitate de cazare	Sosiri turiști	Innoptări turiști	Durata medie de ședere
Petrila	2	63	847	1.037	1,2
Petroșani	24	809	14.746	22.191	1,5
Aninoasa	2	82	1.918	4.631	2,4
Vulcan	3	61	-	-	-
Lupeni	56	1.290	16.488	21.496	1,3
Uricani	7	150	2.745	3.365	1,2
Total	94	2.455	36.744	52.720	1,4

Sursa: Baza de date a Institutului Național de Statistică

Din punctul de vedere al duratei sejurului în 2019, Valea Jiului se află, cu o medie de 1,4 zile, sub media națională (2,3 zile) și sub cea a stațiunilor din zona montană la nivel național (2,1 zile). Conform Institutului Național de Statistică, în Valea Jiului funcționau, în 2019, 5 hoteluri, 3 hosteluri, 15 vile turistice, 39 de cabane turistice, 31 pensiuni turistice și 1 pensiune agroturistică.

Situația structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare turistică din Valea Jiului, la nivelul anului 2019, a fost următoarea:

Oraș	Hoteluri	Hosteluri	Vile turistice	Cabane turistice	Popasuri turistice	Pensiuni turistice	Pensiuni agroturistice
Petrila	-	-	-	2	-	-	-
Petroșani	4	-	1	14	-	5	-
Aninoasa	1	1	-	-	-	-	-
Vulcan	-	-	-	1	-	1	1
Lupeni	-	1	14	19	1	21	-
Uricani	-	1	-	3	-	3	-
Total	5	3	15	39	1	30	1

Sursa: Baza de date a institutului Național de Statistică

Conform listei Structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare clasificate, publicată de Ministerul Antreprenoriatului și Turismului în ianuarie 2021 (atunci Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului), în cele 6 UAT-uri din Valea Jiului se aflau 128 de structuri de primire turistice cu funcțiuni de cazare, din care 70 se aflau pe raza UAT-ului Lupeni (printre care vilele turistice Platoul Soarelui și Crial, clasificate la 4 stele), 41 erau situate în Petroșani (printre care hotelul Palace de 4 stele), 6 în Uricani (printre care pensiunea turistică Reteza de 4 flori), câte 4 în Aninoasa și Vulcan și 3 în Petrila. Nici una dintre structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare din Valea Jiului nu erau încadrate, conform listei din ianuarie 2021, în categoria pensiunilor agroturistice, a camping-urilor sau a căsuțelor de camping.

Viziunea de realizare

Ca prim pas pentru realizarea obiectivului specific, se impune reactualizarea Planurilor de Urbanism General (PUG) pentru fiecare dintre cele 6 UAT-uri din Valea Jiului și a Planurilor de Urbanism Zonal (PUZ) pentru zona turistică Petroșani – Parâng, clasificată ca stațiune turistică de interes național, și pentru stațiunea de interes local Straja. Noile planuri vor permite remedierea neajunsurilor actuale din aceste zone și dezvoltarea lor coerentă și integrată în viitor. De asemenea, se impune implementarea Planului Național de Cadastru și Carte Funciară la nivelul fiecăreia dintre cele 6 UAT-uri din Valea Jiului.

Urmare a realizării PUG-urilor, se impune realizarea demersurilor, de către autoritățile locale, cu sprijinul Asociației Valea Jiului, de clasificare a cât mai multor UAT-uri și zone din Valea Jiului ca stațiuni turistice de interes național sau local (conform metodologiei din HG 852 / 2008). Zona Șureanu (munții Sebeșului) – Petrila, municipiul Uricani

și zonele munții Vâlcan – Vulcan și Retezat – Aninoasa au potențialul de a fi clasificate ca stațiuni turistice de interes național sau local.

În paralel, se va realiza certificarea, modernizarea și diversificarea structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare din zona Văii Jiului, activități ce vor avea ca efect creșterea numărului de turiști din zonă. Pe lângă renovarea structurilor existente, se impune, de asemenea, crearea de structuri noi.

Atât pentru dezvoltarea turismului, cât și pentru stimularea activității în domeniul agriculturii, creșterii de animale și a producerii de produse agroalimentare locale, este vitală stimularea înființării și dezvoltării de pensiuni turistice cu funcțiuni de alimentație bazată pe produse locale. De asemenea, ca parte a contribuției la brandul local, se vor realiza parteneriate între proprietarii de structuri de primire turistice cu funcțiuni de cazare și alimentație publică și producătorii locali, în vederea utilizării cu precădere a produselor agro-alimentare din zonă. Parteneriatele vor permite comercializarea produselor locale și vor conduce la ridicarea nivelului de trai al localnicilor. În plus, măsura va avea ca efect dezvoltarea turismului familial, implicarea turiștilor în activități specifice gospodăriei rurale și creșterea duratei medii de cazare în Valea Jiului.

Pentru practicantii ecoturismului, se va realiza amenajarea de campinguri care să permită cazarea în condiții civilizate, protejând mediul înconjurător. De asemenea, vor fi renovate și construite noi cabane și refugii montane (acestea de pe urmă fiind soluția preferată pentru spații de cazare la mare altitudine), integrate în circuitele turistice. Atât spațiile de camping, cât și cabanele vor fi construite în afara ariilor naturale protejate.

Construirea de noi structuri de primire turistice cu funcțiuni de cazare va fi stimulată prin elaborarea unei scheme de ajutor de stat dedicată exclusiv ITI Valea Jiului.

Pe termen lung, urmare a dezvoltării susținute a ofertei de obiective, puncte și circuite turistice, ca și a ofertei de evenimente cultural-sportive din Valea Jiului, se poate anticipa realizarea unei mari investiții hoteliere în zonă. Atragerea unui mare investitor va fi facilitată de dezvoltarea infrastructurii pentru mobilitate verde pe direcția Est-Vest, conform descrierii din Direcția Strategică III.1 și prezentării detaliate din Pilonul de Dezvoltare IV, și a extinderii rutelor de transport în comun public realizat prin intermediul autobuzelor electrice pentru conectarea zonei Petroșani – Petrila de Domeniile schiabile Transalpina și Șureanu.

Investițiile în diverse structuri de primire turistice cu funcțiuni de cazare, adresate cât mai multor categorii de turiști, vor transforma Valea Jiului într-un hub regional de cazare, ce va deservi atât propriile stațiuni turistice, cât și domeniile schiabile învecinate. Materializarea unei mari investiții în domeniul hotelier va stimula, de asemenea, turismul de tip corporate, prin care companiile din Vale, din restul județului Hunedoara (unde există cel puțin 10 companii cu peste 400 de angajați), din Regiunea de Vest și din orașe precum Sibiu, Craiova, Târgu-Jiu, Alba-Iulia, Târgu-Mureș sau Cluj-Napoca vor organiza evenimente de tip team-building și training în zonă. Participanții la evenimente vor beneficia atât de circuitele turistice tematice ale Văii Jiului, descrise în Direcția Strategică III.1, cât și de produsele agroalimentare și meșteșugărești locale, realizate și comercializate în urma implementării acțiunilor prezentate în Direcția Strategică III.4.

Acțiuni propuse

- III.2.1 Reactualizarea PUG-urilor pentru fiecare dintre cele 6 UAT-uri din Valea Jiului și a PUZ-urilor pentru stațiunea Straja, zona turistică Petroșani – Parâng și alte zone cu potențial turistic din Valea Jiului;
- III.2.2 Implementarea Planului Național de Cadastru și Carte Funciară la nivelul fiecăruia dintre cele 6 UAT-uri din Valea Jiului;
- III.2.3 Inițierea și susținerea demersurilor pentru clasificarea mai multor UAT-uri și zone din regiune ca stațiuni turistice de interes național sau local (ex: Zona Șureanu (munții Sebeșului) – Petrila, orașul Uricani și zonele munții Vâlcan – Vulcan, Retezat – Aninoasa);
- III.2.4 Realizarea unei scheme de ajutor de stat dedicată ITI Valea Jiului, eventual de *tip de minimis*, pentru sprijinirea dezvoltării infrastructurii de structuri de primire turistice cu funcțiuni de cazare, inclusiv de pensiuni turistice cu funcțiuni de alimentație publică bazată pe produse locale;

- III.2.5 Dezvoltarea infrastructurii turistice prin realizarea unui program pentru renovarea și înființarea de noi structuri de primire turistice în zonele din arealul submontan și montan: refugii montane (soluție ce va preferată în zonele înalte), spații de camping și cabane (pe amplasamente selectate conform legislației de mediu);
- III.2.6 Asigurarea unor măsuri specifice privind protecția și siguranța turiștilor, de exemplu prin dezvoltarea serviciilor oferite de Serviciul Public Județean Salvamont Hunedoara – Formația Valea Jiului.

Obiectiv specific III.5. Creșterea calității serviciilor și a numărului de angajați în domeniul ospitalității, precum și a ponderii domeniului în produsul intern brut local

Situația actuală

Una din concluziile majore ale atelierelor de lucru tematice organizate cu diferitele părți interesate, atât la nivel local, cât și central, a fost legată de deficitul de forță de muncă și de slaba pregătire a celei existente în toate domeniile, cu precădere în cel al serviciilor de turism. Deși o parte dintre liceele și colegiile din zonă oferă specializări în domeniul turismului și alimentației publice, calitatea acestora nu este la standardele dorite. Profesorii nu folosesc instrumente moderne de lucru, laboratoarele sunt dotate necorespunzător, creativitatea elevilor nu este stimulată, în mare parte din cauza necesității de a respecta o programă laborioasă. Efectul este fie abandonul școlar, fie absolvenți cu abilități slab dezvoltate și dorință redusă de a profesa în domeniu.

De asemenea, în timpul aceluiași consultări, participanții au vorbit despre nivelul nesatisfăcător al serviciilor din cadrul structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare și alimentație publică. Angajații sunt slab pregătiți și puțin stimulați de condițiile financiare precare. În același timp, cursurile școlilor postliceale în domeniul serviciilor din turism nu sunt suficient de atractive pentru a-i determina pe tineri să le urmeze și pentru a le îmbunătăți nivelul de cunoștințe și aptitudini.

Viziunea de realizare

O primă măsură pentru realizarea obiectivului specific vizat este implementarea de programe de reconversie profesională, calificare și recalificare a forței de muncă. Acestea vor duce la îmbunătățirea nivelului serviciilor din turism dacă vor fi realizate prin implicarea activă a antreprenorilor locali din domeniu. Antreprenorii pot contribui prin furnizarea de lectori, de echipamente și de know-how și pot participa la stabilirea setului de aptitudini și cunoștințe ce trebuie însușite de personale ce aleg să se califice pentru o carieră în domeniul serviciilor de ospitalitate. Pentru a fi stimulați, antreprenorii vor beneficia de finanțări nerambursabile pentru implementarea programelor de calificare și recalificare a forței de muncă proprii.

Vor fi realizate, de asemenea, parteneriate între antreprenorii din domeniul hotelier și liceele și colegiile cu specializări în domeniul turismului și economiei. Antreprenorii vor contribui la definirea programei școlare, la dotarea laboratoarelor liceelor și la implementarea programelor de practică ale elevilor. Cel puțin un liceu sau colegiu din Valea Jiului va fi înscris în Asociația Liceelor Hoteliere și de Turism, ceea ce le va permite elevilor înrolarea în programe de practică derulate în cadrul structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare și alimentație publică din destinații turistice recunoscute (litoralul Mării Negre, Delta Dunării, Valea Prahovei, etc.).

Pentru reducerea fenomenului migrației forței de muncă, companiile locale din domeniul serviciilor de ospitalitate vor primi stimulente financiare pentru angajarea absolvenților de la liceele și colegiile din zonă. De asemenea, se vor acorda subvenții pentru transportul și cazarea angajaților, permanenți sau sezonieri, din zone limitrofe Văii Jiului, care pot acoperi deficitul de personal în perioadele aglomerate ale anului.

Se impune, de asemenea, dezvoltarea unui program de licență privind Managementul ospitalității în cadrul Facultății de Științe a Universității din Petroșani, după exemplul marilor universități din domeniu (de pildă, al celor elvețiene), în parteneriat cu mediul antreprenorial local din domeniul serviciilor de ospitalitate.

Acțiuni propuse

- III.2.7 Dezvoltarea unui program de reconversie profesională și calificare a forței de muncă în domeniul industriei ospitalității, inclusiv realizarea de parteneriate între antreprenorii din domeniul industriei ospitalități și turismului și liceele și colegiile cu specializări în domeniul turismului și alimentației publice;
- III.2.8 Dezvoltarea unor programe de instruire pentru cadrele didactice din liceele și colegiile cu specializări în domeniul turismului și alimentației publice și pentru cadrele universitare din cadrul programului de licență prezentat în cadrul acțiunii III.2.9;
- III.2.9 Dezvoltarea unui program de licență privind Managementul ospitalității sau similar în cadrul Universității din Petroșani.

Aliniere cu strategii și politici naționale

Demersurile prezentate în cadrul acestei direcții strategice sunt în concordanță cu Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului în România 2017-2025, cu Strategia Educației și Formării Profesionale din România 2016-2020, cu Planul pentru Dezvoltare Regională al Regiunii Vest 2014-2020, cu prima versiune a Programului Operațional Vest 2021-2027 și cu prima versiune a Analizei socio-economice și SWOT din cadrul Planului pentru Dezvoltare Regională al Regiunii Vest 2021-2027.

Direcția strategică III.3. Dezvoltarea domeniilor cultură, activități sportive, agrement și industrii creative, adaptate specificului local

Obiectiv specific III.6. Revigorarea orașelor prin proiecte de regenerare urbană și stimularea capitalului uman local prin realizarea de zone creative

Situația actuală

Declinul demografic și întrepătrunderea dintre caracterul rural și cel urban sunt două aspecte definitorii ale municipiilor și orașelor din Valea Jiului. Apartamentele nelocuite reprezintă un procent ridicat⁴⁸ din totalul locuințelor, situație determinată de depopularea masivă din ultimii 20 de ani. Aspectul clădirilor variază atât din punct de vedere arhitectural, cât și în privința gradului de deteriorare. Puține blocuri sunt reabilite. Multe cartiere prezintă caracteristici specifice mai degrabă satelor.

UAT-urile se confruntă cu o dezvoltare inegală a zonelor urbane și cu existența unor cartiere cu populație defavorizată, precum Colonie, Bosnia, Sașa etc. Existența spațiilor publice neutilizate, plasate uneori chiar în centrul orașelor, arată o lipsă de omogenitate, având un impact negativ asupra posibilităților de creștere a atractivității pentru turiști.

Pe de altă parte, orașele includ repere importante (peisaje urbane, elemente ale structurii urbane și locuri emblematice) și moșteniri culturale, inclusiv clădiri cu valoare patrimonială din secolele XVIII și XIX. Bisericile sunt foarte bine puse în valoare de iluminatul nocturn exterior, acestea fiind și clădirile publice cel mai bine întreținute.

Proiectele de regenerare urbană și reconversie funcțională în derulare în Valea Jiului vizează, cu precădere, dezvoltarea spațiilor verzi, a transportului verde și a zonelor de agrement.

Începând din 2017, primăria municipiului Uricani a derulat proiectul “Regenerare urbană în orașul Uricani”, în valoare de 11,3 milioane RON, finanțat prin Programul Operațional Regional 2014-2020. Conform ADR Vest, proiectul a vizat reconversia și defuncționalizarea unei suprafețe urbane degradate și neutilizate de aproximativ 20.000 mp, cu scopul transformării acesteia într-o zonă cu spațiu verde, pentru promenadă și agrement, cu zone pentru activități sportive, trasee pentru bicicletă și locuri de joacă pentru copii.

⁴⁸ Situația este evidentă, însă nu există date statistice oficiale privind situația din prezent

De asemenea, primăria Uricani și-a propus să implementeze un proiect de regenerare urbană pe amplasamentul fostei exploatări miniere Valea de Brazi, închisă în 1998. Se are în vedere, printre altele, demolarea clădirilor, realizarea de alei pietonale, piste pentru bicicliști, trotuare, amenajare de spații verzi și crearea de facilități pentru recreere. Proiectul, în valoare de aproximativ 2,9 milioane RON, este, de asemenea, finanțat prin Programul Operațional Regional 2014-2020.

În martie 2020, au început lucrările în cadrul proiectului “Regenerarea spațiului public urban al orașului Petrla – Parc Petrla”, în valoare de aproximativ 5,6 milioane RON, finanțat prin Programul Operațional Regional 2014-2020, ce are în vedere reconversia și defuncționalizarea unui teren degradat în suprafață de peste 25.000 mp, crearea unei zone de agrement, îmbunătățirea imaginii arhitecturale și creșterea suprafeței verzi a orașului Petrla.

Viziunea de realizare

Regenerare urbană a orașelor Văii Jiului va presupune reglementarea planificării și dezvoltării urbanistice și promovarea identității locale într-un context național și internațional. Dezvoltarea urbanistică va avea în vedere conceptul “orașelor ce se micșorează în mod inteligent”⁴⁹, ce vizează concentrarea resurselor în zonele generatoare de valoare adăugată, fără a lăsa însă în urmă dezvoltarea zonelor defavorizate din fiecare UAT.

Demersul de transformare a orașelor va trebui să înceapă prin implicarea tinerilor, cu precădere a liceenilor și studenților. Chestionarea dorințelor acestora privind oportunitățile ce ar trebui oferite de urbea în care locuiesc va constitui un prim indiciu pentru tipul de activități ce vor fi implementate. Prin consultarea elevilor, studenților, a societății civile și a specialiștilor în domeniul soluțiilor urbanistice și arhitecturale, autoritățile locale vor realiza Planului de proiecte pentru regenerare urbană aferent fiecărui UAT,

În paralel, așa cum este prezentat în Direcția Strategică III.2, autoritățile locale vor elabora noile Planuri de Urbanism General (PUG) pentru fiecare dintre cele 6 UAT-uri. O reglementare urbanistică coerentă pentru întreaga regiune, ce va include reguli privind coloritul și stilistica clădirilor nou-construite sau reabilite, va permite municipalităților să capete un aer unitar, de orașe cu specific montan, promovându-se ca destinații pentru sejururi săptămânale, oferind o atmosferă opusă orașelor mari, agitate și pline de smog.

Proiectele din Planul de regenerare urbană vor avea în vedere atât amenajarea spațiului, prin intervenții arhitecturale, reconversia rolului unor clădiri, ridicarea altora noi, adăugarea unor structuri și/sau unor funcțiuni celor existente, realizarea unor opere de artă și instalații, cât și desfășurarea de evenimente culturale și sportive, de prelegeri și întâlniri. Va fi avută în vedere amenajarea de grădini urbane, zone pietonale și de agrement prietenoase cu mediul.

Procesul de reconversia funcțională a clădirilor și reabilitarea integrată a spațiilor publice din zonele centrale, zonele istorice și din interiorul ansamblurilor de locuințe poate fi pus în practică prin organizarea, la nivelul fiecărui UAT, a unor concursuri pentru soluții de urbanism și arhitecturale destinate profesioniștilor în domeniu și prin implementarea soluțiilor desemnate câștigătoare.

De asemenea, proiectele din Planul regenerare urbană vor conduce la realizarea de zone creative în interiorul orașelor, prin dezvoltarea de parteneriate între autorități, ONG-uri, mediul educațional și cel cultural. Acestea vor avea, pe de o parte, rolul de a schimba peisajul urban și, pe de alta, vor facilita întâlnirea între membrii comunității, contribuind la dezvoltarea țesutului social al zonei și la creșterea sentimentului de apartenență. În cadrul zonelor creative, vor fi, de asemenea, amenajate spații de tip work-hub, care vor permite derularea activităților de tele-muncă, atât pentru angajații companiilor din alte zone, aflați în vizită în Valea Jiului, cât și pentru freelancerii și angajații start-up-urilor, IMM-urilor și companiilor mari locale. De asemenea, vor fi amenajate spații pentru oferirea de servicii de asistență socială, atât din partea autorităților locale, cât și a ONG-urilor de profil.

49 SHRINK SMART - The Governance of Shrinkage within a European Context, <https://www.ufz.de/shrinksmart/index.php?en=18509>

Pe termen lung, realizarea de parteneriate între zonele creative din Valea Jiului și cele din alte orașe ale Regiunii Vest și ale României va contribui la importarea unor exemple de bune practice din alte zone, la creșterea notorietății Văii Jiului și la dezvoltarea sa economică, socială și culturală. Un exemplu de bune practici îl poate reprezenta Centrul cultural independent Ambasada din Timișoara, amplasat într-un fost sit industrial (fosta fabrică de vopsele, lumânări și săpunuri, Azur), care, printre altele, găzduiește în prezent 8 antreprenori culturali.

Proiectele de regenerare urbană și dezvoltarea zonelor creative vor contribui la dezvoltarea componentei de smart-city a orașelor din Valea Jiului, ce este prezentată pe larg în Pilonul de Dezvoltare IV.

Acțiuni propuse

- III.3.1 Realizarea, de către autoritățile locale ale fiecărui UAT, a Planului de proiecte pentru regenerare urbană, prin implicarea elevilor, studenților, a societății civile și a specialiștilor în domeniul soluțiilor urbanistice și arhitecturale;
- III.3.2 Reconversia funcțională a clădirilor (inclusiv eventuale clădiri contaminate) și reabilitarea integrată a spațiilor publice (inclusiv eventuale spații contaminate) din zonele centrale, zonele istorice și din interiorul ansamblurilor de locuințe;
- III.3.3 Realizarea de zone creative vizând sprijinirea start-up-urilor, susținerea întreprinderilor sociale și promovarea inițiativelor civice și culturale independente.

Obiectiv specific III.7. Transformarea Văii Jiului într-o destinație favorită pentru iubitorii de activități cultural-sportive și de agrement, la nivel regional, național și internațional

Situația actuală

În Valea Jiului, nu sunt organizate, în prezent, festivaluri și evenimente culturale majore, capabile să atragă spectatori din restul țării. Orașele regiunii nu se află pe harta regională sau națională a evenimentelor culturale. Infrastructura culturală și de agrement a Văii Jiului este slab dezvoltată. Proiectele de regenerare urbană și reconversie funcțională în derulare nu vizează crearea unor spații destinate activităților creative și culturale. Implicarea comunității locale, a tinerilor, în identificarea de soluții pentru reconfigurarea spațiilor publice este limitată. Nu sunt organizate apeluri de proiecte pentru industriile creative, Valea Jiului nu își propune să găzduiască rezidențe pentru artiști, urbanisti sau arhitecți și nici să organizeze evenimente în aceste domenii. Demersul organizării, începând cu mai 2020, a unei rezidențe artistice în cadrul Muzeului I.D. Sârbu din Petrila este un exemplu singular.

Muzeele existente în prezent în Valea Jiului sunt slab puse în valoare. Muzeul I.D. Sârbu și Muzeul Mamei din Petrila, Muzeul Instalatorului din Petroșani se confruntă cu serioase probleme financiare. Muzeul Momârlanului din Slătinoara, localitate componentă a municipiului Petroșani, este puțin cunoscut la nivel regional și național.

Casa de Cultură a Studenților Petroșani și-a construit un bun renume la nivel local prin organizarea, în ultimii ani, a unor evenimente dedicate cu precădere artelor vizuale: concursul anual de fotografie "Locuri de lângă noi", festivalul anual "Tradiție și inovație în artă sacră", tabere studențești de arte vizuale.

Annual, Valea Jiului găzduiește mai multe evenimente sportive (schi, snowboarding, alergare, ciclism, skateboarding, longboarding) importante, printre care: Parângul Night Challenge (alergare și schi de tură pe timp de noapte), Cupa Baloo (competiție organizată în stațiunea Straja și dedicată copiilor), Cupa Pro-Parâng, Red Bull Oslea Hiride (competiție care se promovează ca fiind singura din România care aduce împreună alergarea montană cu disciplinele de freeride schi și snowboarding, găzduită de masivul Oslea din Munții Vâlcan, în zona Câmpușel - Uricani), Retezat Sky Race Intersport (competiție de alergare montană desfășurată în masivul Retezat, în zona Cheile Buții – Uricani), Transylvania Downhill Pasul Vulcan (competiție de freeride longboarding inclusă în calendarul Federației Internațional de Downhill), Oslea Night Ride (competiție de alergare montană nocturnă, care se desfășoară în Masivele Oslea-Retezatul Mic-Piatra Iorgovanului, în zona Câmpușel – Uricani),

trofeul Pro Parâng (etapă în campionatul național de turism sportiv), Straja MTB Enduro (competiție derulată pe traseele de cicloturism din stațiunea Straja).

Conform primei versiuni a Analizei socio-economice și SWOT din cadrul Planului pentru Dezvoltarea Regională al Regiunii Vest 2021-2027 și Institutului Național de Statistică, în 2019, au funcționat în centrele de agrement ale Ministerului Sportului (fost Ministerul Tineretului și Sportului), la nivelul Regiunii Vest, 5 tabere pentru copii și tineret, înscrise în Calendarul Taberelor Naționale. Dintre acestea, două se află în județul Hunedoara, la Costești și Căprioara, dar nici una în zona Văii Jiului. Pe de altă parte, la nivelul Văii Jiului, funcționează cu succes mai multe tabere particulare (Viața în Straja, Adeona în masivul Parâng și Pasul Vâlcă, etc.). Adesea, pe timpul verii, în timpul săptămânii, instalațiile de cablu din Parâng, Pasul Vâlcă și Straja funcționează doar atunci când stațiunile sunt vizitate de tabere de copii.

Viziunea de realizare

Pe termen scurt, se impune promovarea coerentă și integrată a muzeelor, evenimentelor culturale și a competițiilor sportive ce există deja în Valea Jiului. Este nevoie de acreditarea și de punerea în valoare a muzeelor existente (Muzeul Mineritului, Muzeul I.D. Sârbu, Muzeul Mamei, Muzeul Salvatorului Minier, Muzeul Instalatorului, Muzeul Momârlanului, etc.) și de susținerea funcționării lor, prin asigurarea a doi angajați cu normă întreagă (între care un muzeograf) și prin plata utilităților și a pazei. Pe termen mediu, este nevoie de crearea unei rețele de spații muzeale în întreaga zonă a Văii Jiului, în special în cadrul fostelor situri industriale, care să pună în valoare istoria multi-etnică a zonei, precum și evoluția exploatărilor miniere și a dezvoltării economice a regiunii. Mare parte din acestea vor fi găzduite de Centrul Multifuncțional Petrila și Centrul Educațional-Muzeal Lupeni, al căror concept este prezentat în cadrul Direcției strategice III.1.

Organizarea unui festival de muzică în aer liber de dimensiuni medii (între 1.000 și 10.000 de spectatori pe seară), de tipul festivalului de jazz de la Gărna (Caraș-Severin) sau al celui de blues de la Brezoi (Vâlcea), va contribui la creșterea atractivității regiunii. Pentru identificarea tipului de festival cel mai potrivit specificului local și a localizării sale optime, Asociația Valea Jiului va invita, prin apel public, organizatorii de festivaluri muzicale din România și Europa pentru o vizită de documentare în zona Văii Jiului. Demersul va include și identificarea investițiilor în infrastructura locală necesare pentru buna desfășurare a evenimentelor.

O abordare similară va fi urmată și în cazul organizării unui festival de film, de dimensiuni medii (mii de spectatori zilnic), ce se va derula în zonă, parțial indoor și parțial în aer liber, urmând, de pildă, modelul festivalului Anonimul din Sfântu Gheorghe (Tulcea). În funcție de locul ales, Festivalul ar putea avea o tematică anume (asemenea festivalului de film horror și fantastic Lună Plină din Biertan (Sibiu), de pildă), adaptată locului în care vor fi realizate proiecțiile (de pildă, în zona fostei Exploatare Miniere de la Petrila). Se va avea în vedere și organizarea unui festival de teatru, coordonat de Teatrul Dramatic I.D. Sârbu din Petroșani.

Pentru implementarea acestor festivaluri, este nevoie de dezvoltarea infrastructurii culturale a zonei, prin renovarea sau construirea de noi spații culturale indoor. Existența a minimum un cinematograful și a unei săli de spectacol cu capacitate de 300-500 de locuri sunt condiții obligatorii pentru derularea unor evenimente de ținută.

Organizarea de apeluri anuale de proiecte va permite finanțarea unor proiecte culturale de mai mici dimensiuni dedicate artiștilor independenți. Vor fi astfel finanțate rezidențe artistice, ateliere, expoziții, reprezentații artistice, etc.. Operele rezultate în cadrul rezidențelor artiștilor plastici pot fi integrate în proiectele de regenerare urbană și în definirea zonelor creative din orașele Văii Jiului. Apelurile anuale de proiecte vor viza și acțiuni civice și sociale, menite să sprijine accesul la educație și informație al cetățenilor din zone defavorizate sau aparținând grupurilor vulnerabile.

Se impune implementarea și susținerea, inclusiv prin reabilitarea și construirea unor structuri de primire turistice cu funcțiuni de cazare specifice, a unui program extensiv de tabere școlare, operate atât de autoritățile statului, cât și operatori privați. Acesta va contribui la creșterea notorietății zonei în rândul tinerilor și la folosirea infrastructurii de turism a zonei pe tot parcursul anului. Taberele școlare pot fi organizate în oricare dintre vacanțele de-a lungul anului și pot beneficia de rutele turistice și de agrement descrise în Direcția strategică III.1.

Din punct de vedere sportiv, caracteristicile geografice ale Văii Jiului vor fi puse în valoare prin consolidarea infrastructurii sportive și printr-un calendar de evenimente, armonizat cu cel al evenimentelor culturale, ce va viza atât activitățile familiale, cât și turismul de aventură, atât competițiile dedicate profesioniștilor, cât și amatorilor, atât cele dedicate copiilor, vârstnicilor și persoanelor cu dizabilități, cât și celorlalte categorii de potențiali participanți.

Competițiile montane, atât cele de vară (alergare, ciclism, skateboarding, longboarding, escaladă, alpinism, tras cu arcul), cât și cele de iarnă (schi alpin, schi de tură, freeride, snowboarding) vor fi incluse în calendarele naționale și internaționale de profil. Datele lor vor fi sincronizate cu cele ale competițiilor similare derulate în zonele învecinate (Domeniul schiabil Șureanu, Domeniul schiabil Transalpina, Parcul Național Domogled-Cerna), mărind șansele de a avea un număr crescut de participanți și spectatori și scăzând cheltuielile de organizare.

Pentru realizarea evenimentelor culturale și sportive prezentate mai sus, este esențială dezvoltarea infrastructurii privind mobilitatea verde (conform celor descrise în Direcția strategică I.1), a celei culturale și a celei privind structurile de primire turistice (conform elementelor prezentate în Direcția strategică III.2).

Dezvoltarea unor noi structuri primire turistice cu funcțiuni de agrement va contribui substanțial la creșterea atractivității zonei și la mărirea numărului de turiști. Crearea unor parcuri tematice de aventură va aduce, de asemenea, un plus de notorietate zonei. Realizarea de centre de tip spa & wellness, dotate cu facilități de tip piscină, saună, jacuzzi, masaj, etc., va contribui la creșterea calității sejurului în zonă, atât pentru turiștii interesați de practicarea de activități sportive, cât și pentru celelalte categorii de turiști.

Acțiuni propuse

- III.3.4 Acreditarea, susținerea și punerea în valoare a muzeelor, inclusiv a caselor memoriale, existente în Valea Jiului și crearea unei rețele muzeale în regiune;
- III.3.5 Modernizarea infrastructurii culturale a zonei prin reabilitarea / construirea a minimum un cinematograf și a unui spațiu de spectacole indoor și prin implementarea tehnologiilor multimedia și a tehnicilor digitale pentru promovarea infrastructurii culturale;
- III.3.6 Diversificarea ofertei culturale prin organizarea de evenimente culturale anuale (festival de cinema de dimensiuni medii, festival de muzică de dimensiuni medii, etc.);
- III.3.7 Organizarea de apeluri anuale de proiecte pentru artiști independenți (rezidențe artistice, ateliere, expoziții, reprezentații, etc.) și în domeniul acțiunilor civice și sociale;
- III.3.8 Dezvoltarea infrastructurii sportive, inclusiv din cadrul instituțiilor de învățământ, și realizarea de noi concepte de evenimente (de ex sportive/culturale etc), dedicate familiei, copiilor, seniorilor, persoanelor cu dizabilități, derulate de-a lungul întregului an;
- III.3.9 Înființarea /reabilitarea și susținerea dezvoltării taberelor școlare pentru copii și tineri, operate atât de entități publice, cât și private.
- III.3.10 Realizarea de noi zone și structuri de primire turistice cu funcțiuni de agrement, inclusiv centre de tip spa & wellness, tip parc de aventură ș.a..

Aliniere cu strategii și politici naționale

Demersurile prezentate în cadrul acestei direcții strategice sunt în concordanță cu Strategia pentru cultură și patrimoniu național 2016-2022, cu Planul pentru Dezvoltare Regională al Regiunii Vest 2014-2020, cu prima versiune a Programului Operațional Vest 2021-2027 și cu prima versiune a Analizei socio-economice și SWOT din cadrul Planului pentru Dezvoltarea Regională al Regiunii Vest 2021-2027.

Dezvoltarea orașelor din Valea Jiului se dorește a fi în acord deplin cu Obiectivele Dezvoltării Durabile ale ONU, în particular cu obiectivul 11 privind așezărilor umane deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile. Măsurile pentru dezvoltare urbanistică au fost elaborate în conformitate cu obiectivele dezvoltării durabile din varianta actuală a Strategiei Naționale pentru Dezvoltare Durabilă a României 2030. În privința atragerii fondurilor europene în această direcție strategică, una dintre prioritățile Guvernului României, stabilită împreună cu Comisia

Europeană vizează politica de coeziune. Astfel, Obiectivul de politică 2 include regenerarea urbană ca unul dintre subdomeniile eligibile pentru finanțare⁵⁰. Una dintre condițiile dezvoltării urbane, respectiv dezvoltarea rețelilor de utilități (analizată în detaliu în Pilonul de dezvoltare 1 al acestei Strategii) este abordată în Planul Național de Investiții și Relansare Economică, având în vedere că “accesul la utilități și accesibilitatea sunt elemente extrem de importante în deciziile investitorilor de stabilire a localizării obiectivelor economice”⁵¹.

Direcția strategică III.4. Valorificarea resurselor locale din domeniul agroalimentar și meșteșugăresc

Obiectiv specific III.8. Creșterea numărului de producători locali și a produselor agroalimentare locale certificate la nivel național și european

Situația actuală

Din punct de vedere administrativ, Valea Jiului este formată din 6 unități administrativ-teritoriale, 3 municipii și 3 orașe, ce au în componență și sate. Din cauza faptului că fac parte din zone considerate urbane, accesul fermierilor din aceste sate la anumite fonduri specifice zonelor rurale este limitat. Acesta este unul din motivele pentru care dezvoltarea agroturismului în zonă este redusă.

Fermierii locali nu fac parte din lanțurile valorice agricole, având posibilități foarte reduse de distribuție a produselor proprii. Facilitățile locale de prelucrare a produselor alimentare sunt limitate. În Valea Jiului nu există abatoare, centre de colectare și procesare a laptelui, centre de colectare, spălare și procesare primară de lână și piei sau alte facilități similare, necesare micilor producători.

Promovarea produselor locale este modestă și ne-unitară. Nu există un concept, un brand care să reunească produsele din zonă și care să le faciliteze creșterea în notorietate. Promovarea online este limitată. În prezent, există un grup de Facebook cu peste 500 de membri dedicat promovării produselor și serviciilor locale din Valea Jiului. Pe portalul produsdehunedoara.ro, este listat un singur produs din Valea Jiului, ciuperci pleurotus de la ciupercăria Birtolom din Vulcan, dintr-un total de 45 de produse agricole specifice județului oferite spre comercializare.

Anual, Primăria Municipiului Petroșani organizează Târgul de produse tradiționale la care participa producători agroalimentari din Valea Jiului și din alte zone ale țării. Participarea producătorilor locali la târguri similare organizate în alte zone din țară este redusă.

În prezent, doar 5 produse dintr-un total de 1.594 înregistrate în Catalogul Produselor Alimentare Certificate, dezvoltat de Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale (AFIR), provin din Valea Jiului: cârnați țărănești afumați Edy-Ursu (produși de Edy - Ursu Comimpex S.R.L.) și brânză de oaie Burebista din Lupeni, salam Torpedo și mușchi file afumat din Petroșani (ambele produse de Edy - Ursu Comimpex S.R.L.) și pâine albă de 700 de grame din Petrila (produsă de Loventhal SRL). Nici un produs din Valea Jiului nu beneficiază de eticheta de produs protejat la nivelul Uniunii Europene.

În cadrul proiectelor manifestărilor organizate de asociația Planeta Petrila, sunt produse și comercializate diferite obiecte artizanale specifice Văii Jiului. Atelierele meșteșugărești tradiționale lipsesc din zona Văii Jiului.

Viziunea de realizare

50 2020. Guvernul României, Planul Național de Investiții și Relansare Economică, p. 37

51 2020. Guvernul României, Planul Național de Investiții și Relansare Economică, p. 131

Pentru încurajarea localnicilor din zonele din arealul submontan și montan al Văii Jiului de a derula activități în domeniul agriculturii și al creșterii animalelor, este nevoie de încurajarea înființării de ferme, de întreprinderi individuale și întreprinderi familiale, precum și de implementarea de măsuri care să faciliteze cooperarea acestora în asociații de fermieri și integrarea asociațiilor în lanțurile valorice agricole.

Prin instituirea unei scheme de ajutor de stat dedicate ITI Valea Jiului, va fi sprijinită derularea activităților agricole (inclusiv cultivarea fructelor de pădure), creșterea animalelor, derularea activităților meșteșugărești, precum și a altor activități conexe (inclusiv a celor menite să susțină dezvoltarea turismului în zonă - ateliere pentru reparații echipament sportiv, pentru recondiționare / comercializare produse tradiționale, etc.). Schema va permite atât achiziționarea de echipamente și utilaje, cât și accesul la programare de instruire, inclusiv în domeniul digitalizării. Printre beneficiarii vizați, se vor afla toate persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă, în special tinerii, șomerii de lungă durată și grupurile dezavantajate pe piața muncii.

Va fi realizată instruirea localnicilor în vederea atestării lor ca producători agricoli. De asemenea, vor fi implementate programe de instruire pentru dezvoltarea de mici afaceri în domeniul agriculturii și zootehniei, instruire ce, bazându-se pe instrumente digitale, va privi atât aspecte juridice și financiar-contabile, cât și aspecte de promovare și marketing.

Fermierii, crescătorii de animale și producătorii locali de produse agroalimentare vor fi conectați la platforme digitalizate, cu componentă de e-commerce, care le va înlesni comercializarea produselor rezultate din activitățile agricole și din cele de creștere a animalelor. Partea de e-commerce va fi implementată atât prin realizarea de website-uri ale producătorilor și asociațiilor de producători locali, cu secțiuni de vânzare, cât și prin folosirea platformelor de comerț electronic recunoscute la nivel național și internațional. În acest scop, realizarea de parteneriate între producătorii locali și liceele, colegiile și facultățile din Valea Jiului va avea un dublu beneficiu: pe de o parte, producătorii agroalimentari vor beneficia de expertiza în domeniul IT a tinerilor; pe de alta, aceștia din urmă se vor familiariza cu produsele locale, fapt ce va contribui la creșterea sentimentului de apartenență la zona în care trăiesc și, în timp, la scăderea fenomenului migrației.

În același timp, pentru sprijinirea producătorilor locali și pentru facilitarea comercializării produselor acestora, se vor înființa facilități de procesare a produselor agricole primare locale (de exemplu, un centru de colectare și procesare a laptelui, un abator și un centru de colectare, spălare și procesare primară de lână și piei, un centru de colectare a fructelor de pădure).

Structurile locale de primire turistice cu funcțiuni de cazare și alimentație publică vor fi stimulate, prin scutiri de taxe sau alte instrumente financiare, să achiziționeze și comercializeze produse agroalimentare și meșteșugărești din zonă, fie direct de la producătorii locali atestați, fie de la centrul de colectare și procesare a laptelui sau de la abatorul ce vor fi construite în zonă. De asemenea, organizatorii de evenimente cultural-sportive, descrise la Direcția strategică III.3, pot fi stimulați, prin mecanisme similare, să achiziționeze și să comercializeze produse agroalimentare și meșteșugărești locale.

Prin organizarea periodică de târguri agroalimentare în municipiul Petroșani, ca și prin participarea la târgurile de profil din marile orașe ale României, va fi crescută notorietatea produselor locale și a brandului agroalimentar al Văii Jiului.

Creșterea numărului de produse locale înregistrate în Catalogul Produselor Alimentare Certificate va fi un alt pas important pentru creșterea notorietății produselor agroalimentare din Valea Jiului. Obținerea etichetei de produs protejat la nivel european, de tip IGP (Indicație geografică protejată) sau DOP (denumire de origine protejată), va reprezenta o confirmare la nivel continental a calității și unicității produselor locale.

Acțiuni propuse

- III.4.1 Sprijinirea practicării activităților agricole (inclusiv cultivarea fructelor de pădure) și creșterii animalelor conform regulamentelor europene și realizarea unei scheme de ajutor de stat dedicate ITI Valea Jiului, eventual de tip *de-minimis*, pentru susținerea practicării activităților meșteșugărești și a altor activități conexe (inclusiv a celor menite să susțină dezvoltarea turismului în zonă - ateliere pentru comercializare / reparații

echipament sportiv, pentru recondiționare / comercializare produse tradiționale, etc.). Schema va permite atât achiziționarea de echipamente și utilaje, cât și accesul la programare de instruire, inclusiv în domeniul digitalizării. Printre beneficiarii vizați, se vor afla toate persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă, în special tinerii, șomerii de lungă durată și grupurile dezavantajate pe piața muncii;

- III.4.2 Sprijinirea producției locale de alimente, băuturi, produse naturiste și meșteșugărești, prin includerea producătorilor și meșteșugarilor locali pe platforme digitalizate specializate pe promovarea, distribuția și comercializarea inclusiv de produse agro-alimentare și meșteșugărești;
- III.4.3 Realizarea de parteneriate între producătorii locali și liceele și facultățile din Valea Jiului;
- III.4.4 Crearea de facilități de procesare a produselor agricole primare locale (de ex: abator, centru de colectare și procesare a laptelui, centru de colectare, spălare și procesare primară de lână și piei, centru de colectare a fructelor de pădure, etc.).

Aliniere cu strategii și politici naționale

Demersurile prezentate în cadrul acestei direcții strategice sunt în concordanță cu proiectul de Strategie pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar pe termen mediu și lung orizont 2020-2030, cu Planul pentru Dezvoltare Regională al Regiunii Vest 2014-2020, cu prima versiune a Programului Operațional Vest 2021-2027 și cu prima versiune a Analizei socio-economice și SWOT din cadrul Planului pentru Dezvoltarea Regională al Regiunii Vest 2021-2027.

Pilon de dezvoltare IV. Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea

Valea Jiului astăzi, Valea Jiului mâine

Valea Jiului se află în prezent într-o necesitate acută de dezvoltare în special economică, dar și socială și pentru a putea face un pas spre aceasta, câteva aspecte sunt esențiale în modul în care acest parcurs spre tranziție va fi realizat. Conectarea Văii Jiului prin trasee rutiere și feroviare rapide, modernizarea străzilor, crearea de locuri de parcare, crearea unor drumuri dedicate / ocolitoare și dezvoltarea rețelelor de utilități vor deschide noi oportunități, generând interes atât locuitorilor din Vale, cât și turiștilor, agenților economici și mai ales potențialilor investitori.

Situația actuală

Din punct de vedere al accesului rutier, Valea Jiului este străbătută de la nord la sud de drumul național DN 66 – care traversează municipiul Petroșani și trece prin proximitatea orașului Petrila, conectând regiunea cu municipiile Târgu-Jiu (la sud), Hunedoara și Deva (la nord), precum și cu autostrada A1, de drumul național DN 66A – care traversează regiunea de la est la vest, paralel cu râul Jiul de Vest, străbătând Petroșani, Aninoasa, Vulcan, Lupeni și Uricani, pe o distanță de aproximativ 34 km, și de drumul național DN 7A – care conectează municipiul Petroșani și orașul Petrila de masivul Parâng și de domeniul schiabil Transalpina. Drumurile sunt majoritar cu o singură bandă, montane și submontane, îngreunând transportul de marfă cu utilaje mari și grele. Cu excepția DN 66, drumurile nu sunt modernizate, neavând darul de a încuraja deplasarea turiștilor și a oamenilor de afaceri în zonă.

Rețelele stradale sunt specifice localităților mai mici și de munte și, similar multor localități din România, încă neadaptate la zilele noastre, la numărul crescut de autoturisme și la necesarul de locuri de parcare atât publice cât și private, la traficul îngreunat, la necesitățile de transport public modernizat și accesibil tuturor cetățenilor, la zone pietonale și de asemenea la drumuri ocolitoare a zonelor centrale.

Din punct de vedere feroviar, accesul în Valea Jiului este limitat la direcția nord-sud (Simeria – Târgu Jiu), infrastructură fiind învechită (parțial dată în folosință în perioada 1867 – 1892) și neavând posibilitate de a oferi servicii de transport moderne și fiabile, nici pentru pasageri și nici pentru mărfuri.

Din perspectiva utilităților, rețelele pentru transportul și distribuția energiei electrice sunt majoritar instalate înainte de anul 1980, fiind necesară modernizarea și adaptarea lor la viitorul punct de vedere energetic al Văii Jiului – ce va viza fie continuarea producerii locale de energie electrică, eventual la un nivel mai redus față de momentul actual, fie consumul de energia electrică produsă în alte zone ale țării. Sistemul de Alimentare Centralizată cu Energie Termică (SACET) din Valea Jiului nu mai este în funcțiune din 2018, în prezent încălzirea consumatorilor din toate cele 6 UAT-uri din zonă fiind asigurată în mod descentralizat, prin intermediul centralelor individuale și a sobelor alimentate cu gaz natural, lemn sau cărbune.

Rețeaua națională de gaze naturale acoperă, parțial, toate cele 6 UAT-uri. În prezent, sunt necesare lucrări de extindere a acesteia, pentru asigurarea accesului cât mai multor gospodării și agenți economici la rețeaua de distribuție, avându-se în vedere sprijinirea consumatorilor vulnerabili din punct de vedere economic. Extinderea rețelei de gaze naturale reprezintă și una dintre oportunitățile de dezvoltare din punct de vedere energetic pentru Valea Jiului prin tranziția de la tehnologia pe cărbune la producția de energie prin blocuri de gaz natural.

În ceea ce privește utilitățile tehnologice, Valea Jiului beneficiază de prezența furnizorilor de telecomunicații, televiziune și internet la un stadiu normal de dezvoltare pentru specificul zonei. Rețelele sunt preponderent 2G și 3G, existând și câteva zone cu acoperire 4G. O dezvoltare mai accentuată în acest sens va conduce și la sporirea interesului firmelor de tehnologie și a companiilor care oferă servicii comune centralizate (de tip call-center) de a-și deschide sedii în Valea Jiului.

Ce își propune noua Strategie a Văii Jiului sub aspectul dezvoltării mobilității și accesibilității?

Dezvoltarea durabilă a mobilității urbane multimodale, într-un mod unitar, facilitând accesibilitatea în toate zonele microregiunii prin consolidarea conectivității între orașele/ municipiile componente și zonele imediat învecinate ar deschide Valea Jiului către noi oportunități pentru toate industriile

Pentru a putea discuta despre dezvoltare economică este necesară evaluarea unor factori elementari, dar și de perspectivă, precum adaptarea și modernizarea infrastructurii de transport și utilități la noi cerințe și standarde, luând în considerare:

- Evitarea unor aspecte negative precum poluarea, congestionarea, degradarea urbană – se va urmări reducerea impactului negativ asupra mediului și asupra percepției cetățenilor privind regiunea atât din punct de vedere a zonelor verzi, cât și a mediului urban;
- Necesitatea și potențialul de conectivitate – se va lua în considerare facilitarea accesului către cele mai frecventate și utile zone, atât din punct de vedere turistic, cât și în funcție de potențialul economic;
- Beneficiile și impactul coeziunii teritoriale – dezvoltarea economică a Văii Jiului va fi tratată urmărind îndeaproape colaborarea dintre componentele administrativ-teritoriale ale microregiunii;
- Adoptarea treptată a conceptului de "Smart City" și folosirea tehnologiilor digitale pentru ridicarea standardului de viață.

Nevoi, oportunități și acțiuni de dezvoltare

Potențialul de conectivitate între orașele/municipiile din regiune reprezintă un real avantaj pentru dezvoltarea unitară și durabilă a microregiunii, acest avantaj putând fi exploatat în cadrul dezvoltării infrastructurii de transport zonal. Stabilirea unor rețele de transport și dezvoltarea infrastructurii de utilități au rolul de a consolida conexiunea dintre orașe, municipii și zonele rurale în vecinătatea acestora.

Această coeziune teritorială poate valorifica la maxim potențialul și oportunitățile din regiune, asigurând că populația va beneficia de condiții corespunzătoare indiferent de zona în care locuiesc, precum și o mai bună utilizare a spațiului urban.

Mai mult, interconectarea presupune asigurarea posibilității de creare a unor legături între industriile locale, conectarea la surse de energie fiabile, dar și punerea la dispoziție a serviciilor de telecomunicații rapide și de calitate.

Direcțiile strategice și acțiunile propuse în cadrul acestui pilon de dezvoltare din perspectiva accesibilității, mobilității și conectivității urmăresc întocmai demararea unor inițiative în vederea transformării Văii Jiului în acea regiune ușor accesibilă, modernă din punct de vedere al infrastructurii urbane și de transport, cu rețele de utilități stabile și actualizate și care susțin dezvoltarea durabilă a zonei.

Reabilitarea, construirea și modernizarea infrastructurii rutiere și feroviare urmărește conectarea Văii Jiului la noi oportunități prin aducerea stării actuale a infrastructurii rutiere și feroviare la noi standarde moderne și adaptate la necesitățile curente și care ar trebui prin aceasta transformare să impulsioneze agenții economici să își dorească creșterea afacerilor prin includerea Văii Jiului în lanțul valoric al diverselor sectoare industriale. Localnicii și turiștii ar beneficia de asemenea într-un mod exponențial de infrastructura îmbunătățită, beneficiind de rute de transport rapide, care să le faciliteze atât deplasarea pe plan local, cât și deplasarea înspre și dinspre Valea Jiului.

Dezvoltarea și eficientizarea sistemului de transport public este un pas important pentru conectarea localităților din Valea Jiului și pentru îmbunătățirea accesului la locuri de muncă. După cum se știe, unul dintre elementele cheie decisive pentru un agent economic/ investitor în alegerea unei locații de desfășurare a activității este reprezentat de capitalul uman. Astfel, crearea unei legături sigure între potențialul agent economic și întreaga populație din Valea Jiului, aptă de muncă și specializată, în concordanță cu profilul său de activitate, este un beneficiu major pentru ambele părți. O rețea de transport în comun constantă, eficientă și modernă este o soluție

cu impact imediat dar și major și care poate fi la îndemână destul de ușor pentru autoritățile publice. Coroborat și cu tehnologii inteligente de urmărire a transportului în comun pe bază de senzori și GPS și cu mijloace de transport în comun ecologice și cu emisii reduse, atractivitatea pentru Valea Jiului ar crește semnificativ, populația beneficiind de cele mai bune condiții de transport în comun moderne și la nivel european, dar și cu un impact major în fluidizarea traficului prin redirectionarea locuitorilor către acest mijloc de transport și nu către autovehiculele personale.

Reabilitarea și construirea străzilor, a zonelor pietonale și amenajarea spațiilor publice va asigura confortul urban necesar întregului mediu atât personal cât și de afaceri. Infrastructura pietonală, deși în general aflată în plan secund ca și importanță strategică, este esențială pentru cetățenii care ar lua în considerare relocarea sau rămânerea în Valea Jiului. Crearea de spații de promenadă, a zonelor de atracție publică, asigurarea siguranței cetățenilor atât din punct de vedere al infracționalității cât și al deplasării pietonale prin camere de supraveghere și senzori de prezență, inclusiv sisteme de iluminare publică inteligentă, vor crea o stare de confort tuturor cetățenilor. În plus față de beneficiile oferite de poziționarea într-o zonă verde și montană a Văii Jiului, aceasta va oferi și condiții urbane moderne, atractive și sigure, care vor transforma Valea Jiului într-o opțiune reală de luat în considerare în vederea unei stabiliri sau relocări.

Rutele ocolitoare, cum ar fi șoselele de centură, amenajarea unor spații de parcare atât publice cât și private, implementarea unor sisteme de monitorizare a traficului și a nivelului de ocupare a spațiilor de parcare prin senzori inteligenți (sisteme de tip smart-parking, dotate inclusiv cu stații pentru încărcarea automobilelor electrice), puse la dispoziție cetățenilor prin aplicații publice, vor descongestiona traficul din zonele urbane și vor facilita deplasarea și folosirea spațiului public de către locuitori.

Amenajarea spațiilor publice, urmărirea dezvoltării urbane și a posibilităților de construcții noi vor putea fi de asemenea implementate pe baza sistemelor inteligente, folosind date satelitare, coordonate geospațiale prin hărți interactive, oferind astfel o alternativă facilă și rapidă autorităților locale în gestionarea procesului de modernizare.

Dezvoltarea rețelelor de utilități și a rețelelor de iluminat stradal va urmări, pe de o parte, asigurarea confortului la standarde corespunzătoare (de pildă, prin extinderea rețelelor de gaze naturale, de apă și de canalizare), iar pe de altă parte, îmbunătățirea unor servicii care pot genera valoare adăugată și pot crește nivelul de siguranță al cetățeanului (prin modernizarea rețelelor de telecomunicații și a celor de iluminat public).

Conform unei analize realizate de către ADR Vest, dezvoltarea orașelor "smart" este la nivel incipient în Regiunea Vest, în special în Valea Jiului, folosirea tehnologiei și comunicațiilor pentru utilizarea eficientă a infrastructurii și resurselor nefiind adoptată de către administrațiile publice locale. De altfel, una dintre principalele direcții pentru realizarea tranziției către spre orașe "smart" este reprezentată de procesul de digitalizare a instituțiilor publice din cadrul fiecărui UAT.

Conform estimărilor ADR Vest, în regiune există 680 firme care au ca activitate principală realizarea de software la comandă, având un total de aproximativ 3.310 angajați, aceasta fiind industria care înregistrează cea mai ridicată productivitate a muncii. Aceste companii pot furniza soluțiile software necesare în procesul de digitalizare a regiunii, colaborarea cu acestea urmând a avea un impact semnificativ la nivelul Văii Jiului. Pe lângă realizarea digitalizării instituțiilor publice, vor fi menținuți în zonă specialiștii IT și vor fi atrași alții din alte regiuni, cifra de afaceri a sectorului urmând să crească semnificativ.

Colaborarea cu industria IT din Valea Jiului în vederea dezvoltării și modernizării infrastructurii digitale a regiunii, beneficiind și de suportul diferitelor mecanisme de finanțare publice pentru domeniul tehnologiei și IT va avea un major asupra dezvoltării regiunii.

Prin folosirea tehnologiilor IT, prin îmbunătățirea accesului la utilitățile de bază și prin implementarea de elemente de "smart city" (de exemplu, rețele de senzori stradali, contorizare inteligentă a utilităților, sisteme de monitorizare a traficului și a parcarilor), Valea Jiului se va transforma într-o regiune post-cărbune modernă, adaptată nevoilor cetățenilor săi, atractivă pentru locuitori din întreaga regiune Vest și din restul României.

Alte sectoare care ar putea sprijini realizarea obiectivului

Ideea de conectivitate nu trebuie limitată la granițele microregiunii, ci extinsă dincolo de acestea pentru a asigura integrarea Văii Jiului cu zonele dezvoltate ale țării, asigurând o fluidizare atât din punct de vedere economic, cât și turistic. La momentul actual, Valea Jiului este în mare parte izolată de regiunile înconjurătoare, fapt ce împiedică dezvoltarea durabilă în raport cu viziunea dezvoltării economice la nivel de țară. În acest scop, trebuie asigurat accesul facil din oricare direcție către și dinspre Valea Jiului, contribuind la îmbunătățirea performanței rețelei transeuropene de transport.

Modernizarea infrastructurii rutiere și feroviare, a sistemului de transport, a infrastructurii urbane și a utilităților ar sta la baza, dar ar și crea o atracție majoră pentru multiple industrii, de la turism local și producția de bunuri cu specific local, până la atragerea de investitori în diferite domenii cum ar fi IT și energie sau dezvoltarea antreprenorilor locali.

Impactul asupra dezvoltării locale

Infrastructura teritorială este fundamentală pentru asigurarea unei dezvoltări economice durabile în Valea Jiului. O infrastructură slab dezvoltată impactează atât populația rezidentă, cât și potențialii turiști sau investitori. Calitatea scăzută a drumurilor, capacitatea portantă redusă, precum și gradul de deteriorare au consecințe directe asupra gradului de atracție a fluxului de călători și mărfuri, ce necesită transport atât pe căi rutiere, cât și feroviare. Mai mult, industriile locale suferă considerabil în absența unei infrastructuri adecvate, ceea ce rezultă în congestionarea traficului de marfă și transportului personal, cu impact direct în serviciile oferite în regiune, și indirect în calitatea vieții locuitorilor.

Limitarea modalităților de transport al cetățenilor reprezintă un dezavantaj cu ramificații în atragerea și deplasarea forței de muncă, diversificarea economică și a pieței de consum, precum și în nivelul de poluare atmosferică. Lipsa nodurilor conectoare între mijloacele de transport poate, de asemenea, reprezenta un impediment, astfel încât locuitorii din Valea Jiului sunt forțați să apeleze la automobile pentru deplasarea eficientă între casă și muncă. Mai mult, traficul poate fi perturbat și îngreunat prin insuficiența elementelor de semnalizare și a spațiilor de parcare amenajate, ceea ce induce un sentiment de frustrare asociată cu deplasarea.

Toate aceste aspecte reprezintă o problemă reală și importantă, pentru Valea Jiului fiind necesar să fie soluționată pentru a reuși o tranziție de la situația curentă.

Prin redresarea tuturor acestor aspecte, până în anul 2030, Valea Jiului va putea să devină o regiune ușor accesibilă, atractivă atât din punct de vedere turistic, cât și din punct de vedere al investitorilor, o regiune consolidată în care locuitorii se pot deplasa cu ușurință și în condiții de siguranță, beneficiind de condiții de transport modernizate și adaptate la nevoile curente pentru reușita tranziției, dar și la cele necesare pentru dezvoltarea viitorului Văii Jiului, pentru transformarea într-o regiune atractivă din multiple perspective.

Pentru transformarea în realitate a acestor deziderate, este necesară atingerea a 7 obiective specifice, grupate în 4 direcții strategice:

- Direcția strategică IV.1 – Reabilitarea și modernizarea infrastructurii rutiere și feroviare pentru conectarea Văii Jiului la nivel teritorial, regional și transfrontalier
 - **Obiectiv specific IV.1** - Construirea, dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport rutier și feroviar pentru a facilita accesul populației și transportul de marfă atât la nivel local, cât și la nivel regional
- Direcția strategică IV.2 – Dezvoltarea și eficientizarea sistemului de transport public în mod integrat, durabil și inteligent
 - **Obiectiv specific IV.2** - Asigurarea unui transport public constant, eficient, facil și modern pentru toți locuitorii, în linie cu tiparele înregistrate în Valea Jiului
 - **Obiectiv specific IV.3** - Asigurarea diversificării în transport prin dezvoltarea infrastructurii aferente mijloacelor de transport ecologice și cu emisii reduse
 - **Obiectiv specific IV.4** - Dezvoltarea unor puncte intermodale pentru facilitarea transportului public în comun pe distanțe mari

- Direcția strategică IV.3 – Reabilitarea și construirea străzilor și a zonelor pietonale cu îmbunătățirea condițiilor de accesibilitate pentru persoanele cu mobilitate redusă / dizabilități, amenajarea spațiilor publice
 - **Obiectiv specific IV.5** - Îmbunătățirea infrastructurii pietonale și îmbunătățirea nivelului de siguranță al locuitorilor
 - **Obiectiv specific IV.6** - Eficientizarea și fluidizarea traficului prin elaborarea unor rute ocolitoare, a spațiilor desemnate pentru parcare publică, modernizată în concept smart public parking și administrarea corespunzătoare a traficului prin rețele de senzori de dirijare și monitorizare inteligentă
- Direcția strategică I.4 – Dezvoltarea rețelilor de utilități, de telecomunicații și a rețelilor de iluminat stradal
 - **Obiectiv specific I.7** - Asigurarea infrastructurii necesare oricărui investitor / cetățean rezident și / sau relocat în Valea Jiului prin modernizarea și dezvoltarea rețelilor utilitare și de telecomunicații și prin adoptarea de tehnologii inteligente

Planul de acțiuni ce va detalia strategia de implementare a celor 4 direcții strategice și de realizare a celor 7 obiective strategice este prezentat în cadrul Livrabilului 6 (Planul de acțiuni și lista de proiecte) al prezentului proiect.

Direcții strategice

Direcția strategică IV.1. Reabilitarea și modernizarea infrastructurii rutiere și feroviare pentru conectarea Văii Jiului la nivel teritorial, regional și transfrontalier

Obiectiv specific IV.1. Construirea, dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport rutier și feroviar pentru a facilita accesul populației și transportul de marfă atât la nivel local, cât și la nivel regional.

Situația actuală

În prezent, accesul rutier și feroviar către și dinspre Valea Jiului este realizat pe direcția nord-sud, pe ruta dintre Simeria și Târgu-Jiu. Valea Jiului este străbătută de 3 artere rutiere principale: drumul național DN 66 (Deva – Petroșani – Târgu-Jiu – Craiova, parte din drumul european E79) pe o distanță de 10 km, care se bifurcă, în DN 66A (ce traversează orașele Aninoasa, Vulcan, Lupeni și Uricani) și DN 7A (care conectează municipiul Petroșani de orașul Petrila, de Obârșia Lotrului și de Transalpina). Cea mai apropiată autostradă, A1, se află la 80 de kilometri de Petroșani (aproximativ 1 oră și 10 minute de condus). Pe tronsoanele Petroșani – Târgu – Jiu (defileul Jiului) și Petroșani – Hațeg - Simeria, DN 66 a fost reabilitat.

DN66 asigură o legătură relativ rapidă (aproximativ 1 oră și 10 minute) între municipiul Petroșani și autostrada A1. Valea Jiului se află la distanțe aproximativ egale de 3 aeroporturi internaționale situate în poli de creștere, și anume Craiova, la 167 km, Timișoara, la 237 km, și Cluj Napoca, la 242 km, și de un aeroport internațional, situat într-un pol de dezvoltare urbană, și anume Sibiu, aflat la o distanță de 185 km. În același timp, aeroportul Henri Coandă din București se află la o distanță de 333 km. Municipiul Petroșani se află la aproximativ 2 ore distanță de Sibiu, la 2 ore și jumătate de Craiova și la aproximativ 3 ore de Cluj-Napoca și Timișoara.

Principala cale de comunicare feroviară este reprezentată de linia dublă electrificată 202 Simeria-Filiași, cu o lungime totală de 202 km, care traversează municipiul Petroșani și asigură atât transportul de pasageri, cât și pe cel de marfă. Pe ruta Petroșani – Lupeni (22,2 km), transportul feroviar de călători nu mai este operat din anul 2015. Infrastructura de transport feroviar este deficitară, trenurile circulând cu viteză redusă. O călătorie București Nord – Petroșani durează minimum 6 ore și jumătate, în timp ce pentru a parcurge distanța Cluj-Napoca – Petroșani e nevoie de aproape 5 ore și jumătate.

În interiorul Văii Jiului, infrastructura de transport este, de asemenea, deficitară, legătura între cele 6 UAT-uri este realizată exclusiv rutier, prin intermediul DN 66A și DN 7A.

În Petroșani, drumurile însumează 120 km, din aceștia doar 4 km fiind drumuri cu 4 benzi (străzi de categoria a II-a). Pe raza orașului Uricani, există 18 străzi, dintre care doar 5 sunt străzi de legătură. Drumurile vicinale din localitate nu sunt asfaltate. Traficul în Petrila se efectuează pe o singură stradă de categoria a II-a, ce străbate localitatea de la vest la est și a cărei carosabil este deteriorat atât de traficul greu, cât și de intervențiile cauzate în urma realizării bransamentelor consumatorilor la rețeaua de utilități.

Valea Jiului este slab conectată la zonele turistice învecinate. Conexiunile rutiere pe direcția est-vest, Petroșani - Obârșia Lotrului (DN7A), Petrila – Taia – Aușelu - Domeniul schiabil Șureanu (DJ709K) și Valea Jiului – Valea Cernei – stațiunea Băile Herculane sunt fie într-o avansată de degradare, fie impracticabile.

Viziunea de realizare

Pentru sprijinirea creșterii și diversificării economice a Văii Jiului, se impune îmbunătățirea accesului rutier și feroviar în regiune, prin implementarea proiectelor existente în Master Planul General de Transport (MPGT) al României, având ca sursă de finanțare Fondul European pentru Dezvoltare Regională (FEDR) și bugetul de stat:

- Reabilitarea și modernizarea, la nivel Trans Regio, a drumului DN66 Filiași - Târgu Jiu - Petroșani - Hațeg – Simeria – Deva - A1
- Reabilitarea căii ferate de importanță economică Filiași - Rovinari - Petroșani - Simeria (Linia Cărbunelui)

Pentru dezvoltarea turistică a Văii Jiului, se impune realizarea conexiunii rutiere pe direcția est-vest. Aceasta presupune reabilitarea și modernizarea următoarelor legături rutiere:

- Petroșani – Obârșia Lotrului (DN7A)
- Petrila – Taia – platoul Aușelu (DJ709K), urmată de conectarea, prin intermediul transportului pe cablu, de Domeniul schiabil Șureanu;
- Valea Jiului – Valea Cernei – Băile Herculane, varianta Câmpu lu Neag – Cerna Sat (DN 66A) sau varianta Valea de Brazi – Runcu (DJ672C) și continuarea pe DN67D, ținând cont de limitările impuse de necesitatea protejării mediului natural;
- De asemenea, se va realiza modernizarea și reabilitarea drumului DN 66A Petroșani-Uricani, consolidând legătura între UAT-urile componente ale Văii Jiului.

După modernizarea primelor două rute, se va realiza conexiunea dintre zona schiabilă din Valea Jiului (Straja, Petroșani-Parâng, Pasul Vâlcan) și alte două zone schiabile în plină dezvoltare: Domeniul schiabil Șureanu și Domeniul schiabil Transalpina. În cazul conexiunii dintre Petrila și Domeniul schiabil Șureanu, modernizarea drumului DJ709K va fi realizată între Petrila și platoul Aușelu (cu respectarea condițiilor de protecția mediului impuse de existența Parcului Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina, a rezervațiilor naturale și a siturilor Natura 2000 din zonă), legătura dintre platoul Aușelu și Domeniul schiabil Șureanu fiind realizată prin intermediul transportului pe cablu.

În privința legăturii rutiere dintre Valea Jiului, Valea Cernei și stațiunea Băile Herculane, varianta modernizării DN 66A, pe porțiunea Câmpu lu Neag (de la granița dintre județul Hunedoara și județul Gorj) – Cerna Sat sau cea a modernizării DJ672C pe ruta Valea de Brazi – Runcu (și continuare pe DN67D, care este deja modernizat) se pot realiza doar ținând cont de necesitatea respectării condițiilor de protecția mediului impuse de existența Parcurilor Naționale Domogled-Cerna și Retezat, a rezervațiilor naturale și a siturilor Natura 2000 din zonă. În oricare dintre variante, este necesară realizarea unui Plan de Urbanism Zonal de-a lungul întregului traseu al drumului, pentru care este nevoie de concursul autorităților din Uricani (Hunedoara), Padeș (Gorj, comună din care face parte Cerna-Sat) și Cornereva (Caraș-Severin). Se poate lua în calcul instituirea unei taxe de acces, din care să fie finanțată asigurarea protecției zonei.

Pentru identificarea soluției optime de conectare rutieră a Văii Jiului pe direcția est-vest, din punct de vedere al protecției mediului, al fructificării potențialului turistic, al condițiilor de acces și de staționare pe noile drumuri, se vor realiza consultări între reprezentanții UAT-urilor din Valea Jiului, ai comunelor Padeș (Gorj) și Cornereva (Caraș-Severin, ai Asociației Valea Jiului, ai Consiliilor Județene Hunedoara, Gorj, Caraș-Severin și Alba, ai administrațiilor parcurilor naționale și naturale din zonă, ai Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor, Ministerul

Economiei, Ministerului Antreprenoriatului și Turismului, ai Regiei Naționale a Pădurilor Romsilva, ai ONG-urilor de mediu și ai altor părți interesate.

Susținerea transportului feroviar poate conduce, de asemenea, la înlesnirea accesului către Valea Jiului și în interiorul acesteia. Pe lângă reabilitarea magistralei CFR 202 Simeria – Petroșani – Filiași, va fi evaluată oportunitatea reabilitării și modernizării infrastructurii feroviare pe rutele:

- Petroșani – Lupeni;
- Petroșani – Petrila.

De asemenea, va fi realizată:

- Clasificarea ca monument istoric și transformarea în obiectiv turistic a liniei de cale ferată industrială, cu ecartament îngust, dintre exploatarea minieră Petrila și exploatarea minieră Lonea (ulterioară închiderii acesteia din urmă);
- Renovarea și transformarea într-un nod intermodal de transport a gării Bărbăteni-Lupeni (ce va beneficia de parcare auto, stație a liniei regionale de autobuze electrice Green Line Valea Jiului, legătura de transport pe cablu cu stațiunea Straja și, eventual, conexiune feroviară cu gara Petroșani);
- Înființarea unui punct de oprire (P.O.) pe magistrala 202, în cartierul Aeroport din Petroșani (nod intermodal de transport, beneficiind de legătura de transport pe cablu cu Hotelul Rusu din zona Petroșani-Parâng).

Acțiuni propuse

- IV.1.1 Reabilitarea, modernizarea, construirea și extinderea infrastructurii rutiere (drumuri urbane, județene, naționale) cu luarea măsurilor necesare evitării afectării mediului natural (cu precădere DN 66A, DN 7A și racorduri la DJ 709F); inclusiv modernizări pentru reducerea poluării fonice prin crearea unor culoare verzi/sisteme de protecție fonica de-a lungul principalelor artere de circulație.
- IV.1.2 Analiza oportunității în ceea ce privește modernizarea infrastructurii feroviare (transport călători și transport marfă).

Aliniere cu strategii și politici naționale

Demersurile prezentate în cadrul acestei direcții strategice sunt în concordanță cu Strategia de mobilitate durabilă și inteligentă⁵², Strategia de transport intermodal în România 2020⁵³, Strategia EU Transport 2050, Strategia pentru transport durabil pe perioada 2007-2013 și 2020, 2030⁵⁴ cu prima versiune a Analizei socio-economice și SWOT din cadrul Planului pentru Dezvoltarea Regională al Regiunii Vest 2021-2027, și cu Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest 2014-2020⁵⁵.

52 <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12438-Sustainable-and-Smart-Mobility-Strategy>

53 http://mt.gov.ro/web14/documente/strategie/strategii_sectoriale/strategie_de_transport_intermodal_text.pdf

54 http://www.mt.gov.ro/web14/documente/strategie/strategii_sectoriale/strategie_dezvoltare_durabila_noua_ultima_forma.pdf

55 <https://adrvest.ro/planul-pentru-dezvoltare-regionala-2014-2020/>

Direcția strategică IV.2. Dezvoltarea și eficientizarea sistemului de transport public în mod integrat, durabil și inteligent

Obiectiv specific IV.2. Asigurarea unui transport public constant, eficient, facil și modern pentru toți locuitorii, în linie cu tiparele de deplasare înregistrate în Valea Jiului.

Situația actuală

La momentul actual, transportul local și interurban este realizat de operatorul privat SC ZMK SRL în localitățile Petroșani, Uricani și Petrila. Transportul public între cele 6 localități este efectuat cu 45 de mijloace de transport cu vechime variind între 2 și 18 ani, care traversează centrele localităților având stații amplasate pe principalele artere de circulație, ceea ce impactează atât fluiditatea traficului, cât și rezidenții zonelor respective. În Petroșani funcționează 20 autovehicule cu frecvență de circulație între 5 și 15 minute și capacități de 19-28 de locuri. Deplasarea acestora este organizată pe 3 linii: linia principală, linia secundară 1 și linia secundară 2. Intervalul de succedare al vehiculelor diferă în funcție de linii, pe linia principală variind între 5 și 10 minute, în timp ce pe linia secundară 1 și 2 intervalul este de 60 de minute, respectiv 120 de minute. În interiorul orașului funcționează, de asemenea, 3 companii private de taxi. Transportul interurban este asigurat prin 100 de mașini ce funcționează în regim Maxi-Taxi, cu o frecvență de 5-15 minute.

În Lupeni, transportul public urban este realizat de 8 vehicule care circulă pe un traseu de 7 km, cu o capacitate de 12-17 locuri, majoritatea dintre acestea având o vechime de peste 8 ani, inadecvate cerințelor actuale de mediu. Interurban, acestea circulă cu o frecvență de 3-5 ore, având doar 4 curse pe zi. În Vulcan, transportul local se realizează prin intermediul unor firme private de taxi și microbuz, iar traseul către localitățile vicinale poate fi parcurs utilizând anumite linii de microbuz. De asemenea, se poate remarca lipsa echipamentelor și a facilităților pentru persoanele cu dizabilități.

Cu scopul dezvoltării transportului public, a fost demarat proiectul “Green Line Valea Jiului” cu 2 componente, care prevăd crearea unei linii regionale verzi de autobuze electrice între Petrila, Petroșani, Aninoasa, Vulcan, Lupeni și Uricani. Proiectul constă în achiziționarea a 26 de autobuze electrice, amenajarea unui depou în municipiul Vulcan, construirea / modernizarea a 112 stații de transport public, crearea a 34 stații de reîncărcare pentru autobuzele electrice. De asemenea, se urmărește implementarea unui sistem de e-ticketing, amplasarea de sisteme de informare și de evidență a pasagerilor, monitorizarea și dispecerizarea autobuzelor, supraveghere video, informarea electronică a pasagerilor. Liniile Green Line Valea Jiului vor însuma 128 km dus-întors pe următoarele trasee:

- Traseul principal Uricani – Lupeni – Vulcan – Petroșani – Petrila, pe o distanță de 38,5 km;
- Traseul secundar Aninoasa – Petroșani, pe o distanță de 10,6 km;
- Traseul secundar Petrila – Jieț, pe o distanță de 3,7 km;
- Traseul secundar Valea de Brazi – Cheile Butii (în interiorul UAT-ului Uricani) pe o distanță de 11,15 km.

Viziunea de realizare

Populația din Valea Jiului va beneficia de un sistem de transport public urban sistematizat, cu timpi de deplasare bine stabiliți, care vor oferi predictibilitate populației rezidente și turiștilor. Se vor crea legături între zonele accesate preponderent, ținând cont de tiparul de dezvoltare atât din punct de vedere al forței de muncă, cât și cel economic la nivel de Valea Jiului. Se va constitui în acest sens un dispecerat de monitorizare și coordonare a transportului de persoane la nivelul întregii zone.

Beneficiind de poziționarea favorabilă a Municipiului Petroșani (în raport cu autostrada A1, cu municipiile Sibiu, Timișoara, Craiova și Cluj-Napoca și cu aeroporturile internaționale ale acestora) și de implementarea proiectelor de modernizare a infrastructurii rutiere prezentate în Direcția strategică IV.1, care este în prezent poarta de intrare a turiștilor spre domeniile schiabile Valea Jiului (Straja, Petroșani-Parâng, Pasul Vâlcău), va crea aceeași perspectivă pentru domeniile schiabile Șureanu și Transalpina. Prin extinderea programului Green Line “Green

Line Valea Jiului” cu trasee care să unească Petroșaniul și Petrila de domeniile schiabile Șureanu (platoul Aușelu) și Transalpina, turiștii vor avea opțiunea de a se caza în Valea Jiului și a schia atât în stațiunile din regiune, cât și în cele două domenii schiabile învecinate.

Pentru a facilita și promova transportul public, vor fi dezvoltate aplicații mobile cu informații centralizate ușor accesibile, astfel încât populația va putea accesa prin platforme digitale atât servicii private de transport (de tip taxi sau rent-a-car), precum și informații referitoare la rutele transportului public, putând de asemenea achiziționa digital orice tip de bilet prin aplicație și semnaliza în timp real eventuale deficiențe / probleme identificate. În rândul populației, informațiile privind posibilitățile de transport vor fi diseminate utilizând hărți și panouri informative actualizate, precum și prin intermediul Centrelor Naționale de Informare și Promovare Turistică de la Petroșani și din stațiunea Straja (Lupeni).

Infrastructura de transport va fi dezvoltată pentru a permite accesul facil al persoanelor cu dizabilități, astfel încât acestea să se poată deplasa în condiții de siguranță, eliminând riscul de segregare sau de discriminare.

Acțiuni propuse

- IV.2.1 Integrarea mobilității cu planificarea urbană, reorganizarea traseelor și a programelor de circulație a transportului public în vederea creșterii accesibilității populației la serviciile de transport public; Realizarea unei mobilități integrate la nivelul Văii Jiului;

Obiectiv specific IV.3. Asigurarea diversificării în transport prin dezvoltarea infrastructurii aferente mijloacelor de transport ecologice și cu emisii reduse

Situația actuală

În prezent, în Valea Jiului nu se utilizează automobile electrice din cauza costului relativ mare al acestora, precum și din cauza absenței infrastructurii pentru încărcarea acestora.

Infrastructura de transport pe cablu din stațiunea Straja, Petroșani-Parâng și Pasul Vâlcan trebuie extinsă și modernizată, interconectată pentru a susține dezvoltarea turismului în zonă.

Viziunea de realizare

Se va asigura cursivitate și fluentă în deplasarea din cadrul microregiunii prin stabilirea nodurilor intermodale care vor conecta rețeaua rutieră, cea feroviară, transportul pe cablu și zonele pietonale. În acest scop, vor fi promovate și încurajate modalități de deplasare alternative prin amenajarea corespunzătoare a arterelor rutiere cu piste de biciclete care vor traversa toate orașele/ municipiile din Valea Jiului, precum și parcări pentru biciclete.

Adițional, în conformitate cu Strategia de ecologizare și tendința europeană de orientare a transportului către sisteme de transport cu emisii reduse de carbon, va fi elaborată o rețea de încărcare pentru automobilele electrice.

Pentru diversificarea mijloacelor de deplasare, creșterea accesibilității zonelor turistice din Valea Jiului și reducerea valorilor de trafic din zonele urbane, se vor realiza noi trasee de transport pe cablu pe rutele:

- Platoul Aușelu - Domeniul schiabil Șureanu, lungime aproximativă: 9,3 km;
- Petroșani (noul Punct Opre de pe magistrala de cale ferată CFR 202, din apropierea cartierului Aeroport – Hotel Rusu (în masivul Parâng), lungime aproximativă: 5,2 km;
- Stațiunea Straja - Pasul Vâlcan, lungime aproximativă: 3,0 km;
- Gara Bărbăteni-Lupeni – Telegondola Straja, lungime aproximativă: 2,4 km.

În acest sens, va fi evaluată posibilitatea dezvoltării unor parteneriate cu destinații turistice montane internaționale și achiziționării de sisteme de transport pe cablu în stare bună de funcționare operate anterior de acestea. La

momentul actual, a fost propusă spre finanțare înlocuirea telescaunului din zona Petroșani-Parâng cu o telegondolă.

Pentru atingerea obiectivelor menționate mai sus, va fi realizată o analiză a capacității administrațiilor locale de a finanța pe termen lung operațiunile și mentenanța necesare tuturor investițiilor cu potențial de execuție.

Acțiuni propuse

- IV.2.2 Extinderea, îmbunătățirea și modernizarea transportului public în vederea creșterii nivelului de conectivitate în Valea Jiului prin achiziția de mijloace de transport motorizate (autobuze, microbuze, etc.) cu emisii reduse și cu sisteme de numărare călători și sisteme de informare;
- IV.2.3 Elaborarea/ actualizarea planului integrat de mobilitate la nivelul Văii Jiului;
- IV.2.4 Dezvoltarea unui transport alternativ care să cuprindă infrastructură și mijloace de transport „verzi”, cu precădere piste de biciclete, stații de încărcare electrică, stații pentru combustibili alternativi, inclusiv extinderea transportului public pe cablu în Valea Jiului (înființarea, modernizarea și / sau extinderea instalațiilor de tip teleschi, telescaun, telegondolă, etc., în zonele montane din Valea Jiului);
- IV.2.5 Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii pentru transportul nemotorizat, inclusiv prin extinderea liniilor de transport public precum și amenajarea de parcuri și de noduri intermodale de transport;
- IV.2.6 Dezvoltarea și regândirea infrastructurii de alimentare cu curent electric pentru traseele de transport la nivelul fiecărui oraș/ municipiu din Vale în vederea tranziției de la sursele curente (combustibili fosili); inclusiv reconfigurarea circuitelor de intrare a energiei în Valea Jiului, înlocuirea echipamentelor electrice și electronice uzate cu unele performante din punct de vedere al consumului, corelat cu sistemele noi inteligente.

Obiectiv specific IV.4. Dezvoltarea unor puncte intermodale pentru facilitarea transportului public în comun pe distanțe mari.

Situația actuală

În ceea ce privește transportul public în microregiunea Valea Jiului, cele mai accesate rute le reprezintă Petroșani – Uricani cu 116 curse zilnic, Petroșani – Petrila – Lonea cu 87 de curse zilnic, Petroșani – Cimpa cu 32 de curse zilnic și Petroșani – Aninoasa cu 24 de curse zilnic.

Majoritatea traseelor de transport județean conectate cu Municipiul Petroșani au ca terminal de sosire Piața Victoriei, unde condițiile nu corespund standardelor privind siguranța și confortul călătorilor.

Traseele de transport pasageri interjudețean au un singur punct de oprire în Valea Jiului, în Autogara Siva Trans din Petroșani, amplasată pe DN 66. La momentul actual, autogara nu este conectată cu traseele de transport public local, ceea ce reprezintă o serioasă problemă pentru călătorii care sunt nevoiți să folosească mijloace suplimentare de deplasare pentru a face legătura între punctul de oprire al traseelor interjudețene și cele ale rețelei locale de transport.

Viziunea de realizare

Se vor crea și moderniza noduri de transport multimodal pentru a facilita conectivitatea la nivelul întregii regiuni a Văii Jiului și cursivitate în deplasare. Printre acestea, oportunități sunt reprezentate de:

- Renovarea și transformarea într-un nod intermodal de transport a gării Bărbăteni-Lupeni (ce va beneficia de parcare auto, stație a liniei regionale de autobuze electrice Green Line Valea Jiului, legătură de transport pe cablu cu stațiunea Straja și eventual, conexiune feroviară cu gara Petroșani);
- Realizarea unui nod intermodal de transport în zona punctui de oprire (P.O.) feroviar ce va fi înființat pe magistrala 202, în cartierul Aeroport din Petroșani (ce va beneficia de legătură de transport pe cablu cu

Hotelul Rusu din zona Petroșani-Parâng, conexiune feroviară cu magistrala CFR 202 Simeria – Târgu-Jiu și eventual, conexiune feroviară cu nodul intermodal gara Bărbăteni-Lupeni).

Aliniere cu strategii și politici naționale

Demersurile prezentate în cadrul acestei direcții strategice sunt în concordanță cu Strategia de mobilitate durabilă și inteligentă⁵⁶, Strategia pentru transport durabil pe perioada 2007-2013 și 2020, 2030⁵⁷, Energie nepoluantă pentru transport: o strategie europeană pentru combustibili alternativi⁵⁸ și Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest 2014-2020⁵⁹.

Acțiuni propuse

- IV.2.7 Dezvoltarea nodurilor intermodale pentru transport marfă și călători.

Direcția strategică IV.3. Reabilitarea și construirea străzilor și a zonelor pietonale cu îmbunătățirea condițiilor de accesibilitate pentru persoanele cu mobilitate redusă / dizabilități, amenajarea spațiilor publice

Obiectiv specific IV.5. Îmbunătățirea infrastructurii pietonale și îmbunătățirea nivelului de siguranță al locuitorilor

Situația actuală

Conform Pactului Ecologic European prin care se urmărește restabilirea biodiversității și reducerea poluării, este necesară adoptarea unor acțiuni care adresează zonele vulnerabile, predispuse la accentuarea factorilor poluanți. Printre aceste acțiuni se remarcă implementarea unor forme de transport public și privat mai curate, mai ieftine și mai sănătoase. Pentru a motiva locuitorii din Valea Jiului să adopte forme de deplasare alternative, cum ar fi deplasarea pietonală sau deplasarea cu mijloace nemotorizate (biciclete, trotinete), este imperativă crearea unui mediu atractiv stimulant.

În prezent, facilitățile pietonale sunt limitate în anumite zone ale orașelor/ municipiilor, există străzi în stare precară, iar conceptele de trafic adecvat, siguranță rutieră și pietonală nu sunt standardizate pentru a acoperi întreaga microregiune.

În Petroșani, pentru a ajunge la mijloacele de transport în comun este necesară trecerea pe o pasarelă, ceea ce pentru persoanele în vârstă sau cu dizabilități este fiind foarte dificil. La momentul actual, în Valea Jiului locuiesc preponderent persoane cu vârste de peste 45 de ani, iar 4,1% din totalul populației microregiunii îl reprezintă persoanele cu dizabilități.

Viziunea de realizare

Deplasarea pietonală va deveni atractivă pentru locuitori prin amenajarea corespunzătoare a trotuarelor și trecerilor de-a lungul arterelor din cele 6 UAT-uri.

56 <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12438-Sustainable-and-Smart-Mobility-Strategy>

57 http://www.mt.gov.ro/web14/documente/strategie/strategii_sectoriale/strategie_dezvoltare_durabila_noua_ultima_forma.pdf

58 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52013PC0017>

59 <https://adrvest.ro/planul-pentru-dezvoltare-regionala-2014-2020/>

Vor fi construite rampe și ascensoare pentru persoanelor cu mobilitate redusă precum și semnale acustice, facilitând deplasarea persoanelor cu dizabilități.

Siguranța și securitatea cetățenilor va fi asigurată prin integrarea sistemelor de supraveghere și prin monitorizarea zonelor publice din localități. Pentru implementarea acestui concept va fi elaborat un centru de gestiune a cărui sarcină va fi administrarea sistemului de management al traficului și a sistemelor inteligente de transport. Vor fi introduse soluții de tip semaforizare inteligentă și intersecție inteligentă, dar și sisteme de supraveghere video conectate cu sistemele autorităților publice.

Acțiuni propuse

- IV.3.1 Crearea infrastructurii digitale pentru asigurarea siguranței cetățeanului în Valea Jiului – proiect integrat la nivelul Văii Jiului.

Obiectiv specific IV.6. Eficientizarea și fluidizarea traficului prin elaborarea unor rute ocolitoare, a spațiilor desemnate pentru parcare publică, modernizate în concept smart public parking și administrarea corespunzătoare a traficului prin rețele de senzori de dirijare și monitorizare inteligentă

Situația actuală

Limitarea actuală a infrastructurii rutiere are un impact major în fluiditatea traficului din Valea Jiului. Conform unui studiu de trafic întreprins în Valea Jiului, viteza medie de circulație în oricare din localități este de 43 km/h. Peste 50% din populație a ales automobilul privat ca mijloc de deplasare în anul 2019, procent estimat să crească cu 21% până în anul 2026, în condițiile în care locuitorii vor prefera acest mod de deplasare în detrimentul transportului public și a mijloacelor de transport nemotorizate. În orele de vârf, congestionarea traficului va conduce la întârzieri și la reducerea vitezei de circulație.

În prezent, nu toate din cele 6 UAT-uri dispun de suficiente locuri de parcare pentru automobilele proprietate personală, fapt ce obligă locuitorii să parcheze adesea ilegal. Spre exemplu, în municipiul Petroșani, există o nevoie stringentă de locuri de parcare în Piața Mare și zona Casei de Cultură, unde traficul este intens. Similar, în Aninoasa, este de nevoie de cel puțin 200 de locuri noi de parcare.

Viziunea de realizare

Se va lua în considerare eficientizarea traficului prin redirectionarea acestuia din zonele intensitate crescută, precum străzile principale ale municipiului Petroșani, asigurând fluidizarea traficului în orele de vârf. Va fi analizată posibilitatea transformării străzilor colectoare în străzi principale și transformarea anumitor străzi principale în drumuri cu rol de centură ocolitoare. O variantă alternativă celei prin Petroșani pentru a permite accesul pe DN 66 pentru locuitorii UAT-urilor de pe valea Jiului de Vest ar putea-o reprezenta modernizarea DJ 666, care face legătura între Vulcan și localitatea Merișor. De asemenea, se poate realiza conexiunea Aninoasa – Dâlja Mare – Dâlja Mică - Petroșani prin DC 66A. Se vor introduce soluții alternative care să prevină formarea blocajelor din trafic (ex. senzori unici, senzori giratorii, pasarele pietonale, etc.).

Vor fi amenajate spații de parcare colective pe raza localităților, astfel încât atât proprietarii de reședință, cât și turiștii vor beneficia de eliminarea constrângerilor actuale cauzate de lipsa locurilor desemnate de parcare.

Pentru parcarile publice se poate crea o aplicație care să monitorizeze senzorii din parări, astfel informând conducătorii auto de disponibilitatea locurilor de parcare, astfel decongestionând traficul prin dirijarea mai rapidă către locurile de parcare.

Acțiuni propuse

- IV.3.2 Reabilitarea infrastructurii rutiere și a circulației pietonale (străzi, alei, drumuri locale, poduri, podețe, pasaje subterane, drumuri vicinale, zone pietonale, trotuare, punți pietonale, locuri de parcare, etc); inclusiv îmbunătățirea condițiilor de accesibilitate pentru persoanele cu mobilitate redusă / dizabilități (rampe, platforme mobile etc);
- IV.3.3 Administrarea corespunzătoare și inteligentă a traficului în mod unitar la nivel de Valea Jiului prin semaforizare inteligentă, crearea de sensuri giratorii și străzi cu sensuri unice;
- IV.3.4 Realizarea unor artere rutiere cu rol de centură ocolitoare pentru zonele cu densitate ridicată de locuințe, inclusiv sensuri giratorii; ca parte integrantă din planul integrat de mobilitate;
- IV.3.5 Implementarea elementelor esențiale din conceptul Smart City la nivel integrat în Valea Jiului.

Aliniere cu strategii și politici naționale

Demersurile prezentate în cadrul acestei direcții strategice sunt în concordanță cu Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest 2014-2020⁶⁰, Strategia pentru transport durabil pe perioada 2007-2013 și 2020, 2030⁶¹, Strategia Națională de Siguranță Rutieră pentru perioada 2016 – 2020.

Direcția strategică IV.4. Dezvoltarea rețelelor de utilități, de telecomunicații și a rețelelor de iluminat stradal

Obiectiv specific IV.7. Asigurarea infrastructurii necesare oricărui investitor / cetățean rezident și / sau relocat în Valea Jiului prin modernizarea și dezvoltarea rețelelor utilitare și de telecomunicații și prin adoptarea de tehnologii inteligente

Situația actuală

În ceea ce privește infrastructura de electricitate, conform Autorității Naționale de Reglementare în Domeniul Energiei (ANRE), majoritatea instalațiilor din Valea Jiului au fost puse în funcțiune înaintea anului 2000 (98% dintre stațiile de transformare, 99% dintre liniile de înalta tensiune - ÎT, 96% dintre liniile de medie tensiune - MT, 80% dintre liniile de joasă tensiune - JT), unele dintre ele fiind instalate înaintea anului 1980 (68% dintre stațiile de transformare, 74% dintre liniile ÎT, 86% dintre liniile MT, 67% dintre liniile JT). Vechimea infrastructurii nu este singura problemă identificată în zonă. De asemenea capacitatea la care a fost proiectată aceasta, limitează potențialul de dezvoltare al regiunii și de implementare de surse regenerabile de energie (SRE) conectate la sistemul energetic național (SEN).

La sfârșitul anilor '70, Sistemul de Alimentare Centralizată cu Energie Termică (SACET) din Valea Jiului a fost proiectat pentru o capacitate de 35.268 de puncte de consum. Aceasta era formată din centrala electrică de termoficare (CET) Paroșeni din municipiul Vulcan, două magistrale de transport și rețele de distribuție, precum și consumatori urbani și industriali din patru UAT-uri: Petroșani, Aninoasa, Vulcan și Lupeni. Ca urmare a ineficienței economice, cele 4 UAT-uri s-au deconectat, treptat, de la SACET. La momentul actual, pentru încălzire și apă caldă menajeră, consumatorii casnici și industriali din Valea Jiului apelează la boilere alimentate cu gaz natural și la sobe alimentate cu gaz natural, lemn sau cărbune.

⁶⁰ <https://adrvest.ro/planul-pentru-dezvoltare-regionala-2014-2020/>

⁶¹ http://www.mt.gov.ro/web14/documente/strategie/strategii_sectoriale/strategie_dezvoltare_durabila_noua_ultima_forma.pdf

În prezent, cele 6 UAT-uri componente ale Văii Jiului sunt parțial conectate la rețeaua națională de gaze naturale, fapt ce încurajează tranziția consumatorilor din zonă de la sobele alimentate cu lemne sau cărbune către alte surse generatoare de energie termică (de exemplu, centrale termice (CT) de zonă sau de cvartal care utilizează SRE sau gaze naturale, sau CT individuale alimentate cu SRE sau gaze naturale). Finalizarea, în noiembrie 2020, a Fazei I a proiectului transfrontalier BRUA (Bulgaria, România, Ungaria, Austria), care traversează, de la nord la sud și Valea Jiului, permite analizarea posibilității de conversie a centralei de la Paroșeni de la alimentarea cu ulei la cea pe gaz natural, eventual în conjuncție cu hidrogen sau alte SRE.

Pentru alimentarea cu apă și asigurarea serviciului de canalizare în regiune, a fost înființată Asociația de Dezvoltare Intercomunitară „Apa Serv Valea Jiului” printr-un parteneriat între toate administrațiile locale și Consiliul Județean Hunedoara, deservind întreaga microregiune. Rețeau de apă-canal are nevoie, în următorii ani, de lucrări de extindere.

În Valea Jiului, principalii operatori de servicii de telecomunicații sunt Orange, Vodafone și Telekom, care oferă servicii mobile în rețele 2G, 3G și, doar parțial, 4G. Există, de asemenea, și operatori de internet prin cablu. Vodafone acoperă servicii de internet fix pe întreaga zonă Valea Jiului, în timp ce DIGI Communications e prezentă în Petroșani, Vulcan, Lupeni și Uricani. În anul 2019, municipiul Petroșani a fost selectat într-un program al Uniunii Europene ce viza implementarea serviciilor de wifi gratuit în toate spațiile publice, program finanțat cu fonduri europene. Proiectul a fost finalizat la sfârșitul lunii mai 2020 și acoperă zonele publice intens populate, precum și 3 spații interioare: Biblioteca Municipală Petroșani, Spitalul de Urgență Petroșani și Sala de Marmură a sediului Primăriei Petroșani.

Printre principalele probleme menționate de părțile interesate conform procesului de consultare derulat în cadrul prezentului proiect, a fost menționat sistemul de iluminat stradal, acesta necesitând lucrări de modernizare, extindere și ecologizare, în linie cu viziunea dezvoltării microregiunii.

Viziunea de realizare

Valea Jiului va deveni o regiune atractivă pentru locuitori prin creșterea generală a calității vieții acestora. Acest obiectiv va fi atins inclusiv prin efectuarea unor lucrări de reabilitare, modernizare și extindere a rețelelor energetice, de gaze, de apă potabilă, de canalizare și de telecomunicații, asigurându-se accesul la acestea pentru marea majoritate a populației rezidente, în condiții de suportabilitate financiară. În privința rețelei de termoficare, UAT-urile, cu sprijinul Asociației Valea Jiului, vor analiza oportunitatea reconectării consumatorilor locali la un tip de sistem de producere semi-descentralizată a agentului termic prin gruparea unor zone / cvartale și transformarea fostelor puncte termice (PT) în CT în mini-centrale electrice și termic în cogenerare (CHP), folosind drept combustibil primar SRE sau gazul natural.

De asemenea, lucrările efectuate asupra infrastructurii de utilități vor prezenta un avantaj în atragerea potențialilor investitori în zonă prin deschiderea de noi afaceri sau relocarea unor antreprenori în Valea Jiului stimulați de existența unor zone conectate la rețelele de utilități și telecomunicații.

De asemenea, se va avea în vedere valorificarea potențialului producerii de energie din SRE al regiunii, utilizând resurse cu emisii reduse de carbon, ceea ce va permite îmbunătățirea calității mediului din Valea Jiului, în conformitate cu cerințele Strategiei Naționale pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030.

Implicarea autorităților locale în discuțiile cu operatorii tuturor acestor servicii de utilități și telecomunicații și prezentarea axelor de dezvoltare pentru Valea Jiului va crește apetitul acestora pentru investiții în zonă.

Valea Jiului ar putea astfel beneficia de îmbunătățirea condițiilor de trai pentru majoritatea locuitorilor, creând, în același timp premisele, pentru atât de necesara dezvoltare economică post-tranziție de la cărbune.

Modernizarea și creșterea capacității și rețelelor de telecomunicații vor fi de o importanță crucială atât din perspectiva serviciilor oferite potențialilor investitori și a dezvoltării antreprenorilor locali, dar și pentru că vor sta la baza dezvoltării urbane a celor 6 UAT-uri prin implementarea conceptului de smart city. de rețele solide pentru a realiza un schimb de date facil și în timp real.

Acțiuni propuse

- IV.4.1 Reabilitarea/ modernizarea și/ sau extinderea infrastructurii de utilități publice (rețeaua de apă potabilă, canalizare, epurare, salubritate, alimentarea cu gaze naturale, energie electrică), inclusiv instalarea și modernizarea sistemelor de contorizare inteligentă pentru serviciile de utilități publice;
- IV.4.2 Modernizarea, extinderea și administrarea inteligentă a iluminatului public stradal (înlocuirea progresivă a sistemului clasic de alimentare cu soluții ecologice (verzi)/ inteligente de iluminat);
- IV.4.3 Îmbunătățirea accesului la serviciile de comunicații electronice (internet, telefonie) și a calității acestora la nivel 4G;
- IV.4.4 Digitalizarea serviciilor de învățământ din Valea Jiului: creșterea gradului de digitalizare în învățământul public și a gradului de dezvoltare și utilizare a competențelor digitale;
- IV.4.5 Creșterea capacității administrative în folosul cetățeanului, prin digitalizarea serviciilor și instituțiilor publice și ale instituțiilor subordonate UAT-urilor în folosul cetățeanului; simplificarea procedurilor administrative în vederea eficientizării activităților administrațiilor publice și a creșterii gradului de transparență și digitalizare a serviciilor publice.

Aliniere cu strategii și politici naționale

Demersurile prezentate în cadrul acestei direcții strategice sunt în concordanță cu Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030⁶², Planul național de dezvoltare a infrastructurii NGN⁶³ și Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest 2014-2020⁶⁴.

⁶² http://dezvoltaredurabila.gov.ro/web/wp-content/uploads/2020/10/Strategia-nationala-pentru-dezvoltarea-durabila-a-Romaniei-2030_002.pdf

⁶³ <https://www.comunicatii.gov.ro/planul-national-de-dezvoltare-a-infrastructurii-ngn/>

⁶⁴ <https://adrvest.ro/planul-pentru-dezvoltare-regionala-2014-2020/>

Scenarii de implementare

În continuare sunt prezentate 3 scenarii potențiale diferențiate prin șansele de realizare ale acțiunilor propuse în prezentul Plan de Acțiuni. Scenariul “Do nothing” se compune din acțiuni ce presupunem că vor fi realizate, în totalitate sau parțial, chiar și fără a fi incluse în prezentul document. Scenariul “Do something” include toate acțiunile scenariului anterior, plus un număr de acțiuni pentru care este nevoie de susținere programatică, politică și financiară pentru a fi duse la bun sfârșit. Scenariul “Do Strategy” este format din totalitatea acțiunilor propuse, considerate a fi necesare pentru dezvoltarea economică, socială și de mediu optimă a celor 6 UAT-uri din Valea Jiului. Pentru realizarea acțiunilor prezente în scenariul “Do Strategy”, ce nu se regăsesc în scenariul “Do something”, considerăm că este nevoie de un efort susținut pe termen lung al tuturor părților implicate.

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Crearea de oportunități diversificate de muncă la nivel performant pentru scăderea șomajului	I.1.1 Perfectarea de parteneriate pentru facilitarea accesului tuturor persoanelor apte de muncă, din fiecare jurisdicție a Văii Jiului, la oportunități durabile de lucru, inclusiv prin organizarea unor campanii de informare	I.1.1 Perfectarea de parteneriate pentru facilitarea accesului tuturor persoanelor apte de muncă, din fiecare jurisdicție a Văii Jiului, la oportunități durabile de lucru, inclusiv prin organizarea unor campanii de informare	I.1.1 Perfectarea de parteneriate pentru facilitarea accesului tuturor persoanelor apte de muncă, din fiecare jurisdicție a Văii Jiului, la oportunități durabile de lucru, inclusiv prin organizarea unor campanii de informare
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Crearea de oportunități diversificate de muncă la nivel performant pentru scăderea șomajului			I.1.2 Valorificarea potențialului forței de muncă locale cu scopul de a dezvolta competențe, a asista și media în găsirea de oportunități potrivite și crearea de noi locuri de muncă prin programe dedicate de stimulare ocupațională, inclusiv pentru includerea femeilor pe piața muncii

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Crearea de oportunități diversificate de muncă la nivel performant pentru scăderea șomajului			I.1.3 Dezvoltarea unor pachete integrate de măsuri active personalizate și adaptate nevoilor tinerilor (informare, consiliere, ucenicie etc.) din Valea Jiului, pentru stimularea inițiativei private și de antreprenariat și sprijinirea asociativității tinerilor
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Eficientizarea posibilităților de reconversie profesională și promovarea incluziunii sociale pentru toate categoriile de populație Promovarea incluziunii socio-profesionale pentru toate categoriile de populație		I.1.4 Crearea unor „centre comunitare de învățare permanentă” cu specializare în IT, administrație publică și/sau energetică, dedicate populației aflată în căutarea unui loc de muncă, în parteneriat cu școli și universități	I.1.4 Crearea unor „centre comunitare de învățare permanentă” cu specializare în IT, administrație publică și/sau energetică, dedicate populației aflată în căutarea unui loc de muncă, în parteneriat cu școli și universități
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Eficientizarea posibilităților de reconversie profesională și promovarea incluziunii sociale pentru toate categoriile de populație Promovarea incluziunii socio-profesionale pentru toate categoriile de populație			I.1.5 Implementarea unor programe diversificate de formare continuă (cursuri de scurtă durată, cursuri de specializare/perfecționare, calificare, recalificare) adaptate nevoilor pieței muncii locale;

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	<p>Eficientizarea posibilităților de reconversie profesională și promovarea incluziunii sociale pentru toate categoriile de populație</p> <p>Promovarea incluziunii socio-profesionale pentru toate categoriile de populație</p>			<p>I.1.6 Realizarea de parteneriate cu mediul economic în vederea dezvoltării și introducerii de programe diversificate de pregătire practică (ucenicie) în cadrul companiilor/ întreprinderilor/ agenților economici din Valea Jiului pentru facilitarea dobândirii de competențe - demararea primelor programe de profil cu rol de proiect-pilot (faza 1), urmate de extinderea și diversificarea acestor programe la nivelul cât mai multor companii pe măsură ce vor fi atrase investiții noi sau, după caz, dacă vor fi relocate anumite instituții în zonă (ex. deschiderea unui birou local al unei deconcentrate) – faza 2.</p>
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	<p>Creșterea eficacității sistemului sanitar-medical prin investiții în infrastructură/ dotare performantă și personal calificat</p> <p>Asigurarea serviciilor medicale de calitate, accesibile tuturor categoriilor de populație</p>		<p>I.2.1 Implementarea programelor de screening populațional pentru boli cronice și afecțiuni speciale stabilite de Ministerul Sănătății și implementarea de programe de medicină preventivă, în paralel cu cele de schimbare a stilului de viață și de încurajare a unui regim sănătos de viață în Valea Jiului, pentru acele tipuri de afecțiuni indicate în</p>	<p>I.2.1. Implementarea programelor de screening populațional pentru boli cronice și afecțiuni speciale stabilite de Ministerul Sănătății și implementarea de programe de medicină preventivă, în paralel cu cele de schimbare a stilului de viață și de încurajare a unui regim sănătos de viață în Valea Jiului, pentru acele tipuri de afecțiuni indicate în Planul de</p>

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
			Planul de Sănătate al Regiunii Vest	Sănătate al Regiunii Vest
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	<p>Creșterea eficacității sistemului sanitar-medical prin investiții în infrastructură/ dotare performantă și personal calificat</p> <p>Asigurarea serviciilor medicale de calitate, accesibile tuturor categoriilor de populație</p>			I.2.2 Modernizarea infrastructurii medicale și dotarea cu echipamente specifice serviciilor medicale pentru diferite specialități (medicină paliativă, recuperare, diagnosticare și îngrijire pe termen lung ș.a.).
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	<p>Creșterea eficacității sistemului sanitar-medical prin investiții în infrastructură/ dotare performantă și personal calificat</p> <p>Asigurarea serviciilor medicale de calitate, accesibile tuturor categoriilor de populație</p>			I.2.3 Optimizarea serviciilor acordate pacienților prin deschiderea de ambulatorii în orașele care au insuficiente capacități de tratare a bolnavilor, inclusiv stimularea dezvoltării cabinetelor private, pe specialități deficitare la nivelul Văii Jiului (precum medicină preventivă, servicii paliative moderne, dar și pe profil endocrinologie, reumatologie, ATI), în funcție de nevoile identificate și de prevederile Planului de Sănătate al Regiunii Vest
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil	<p>Creșterea eficacității sistemului sanitar-medical prin investiții în</p>			I.2.4 Înființarea unor centre de recuperare pentru copii/adulți, inclusiv din categoria populației

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
pentru generațiile viitoare	<p>infrastructură/ dotare performantă și personal calificat</p> <p>Asigurarea serviciilor medicale de calitate, accesibile tuturor categoriilor de populație</p>			vulnerabile, care suferă de afecțiuni cauzate de bolile cronice și profesionale
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	<p>Creșterea eficacității sistemului sanitar-medical prin investiții în infrastructură/ dotare performantă și personal calificat</p> <p>Asigurarea serviciilor medicale de calitate, accesibile tuturor categoriilor de populație</p>			I.2.5 Înființarea de centre dedicate recuperării pentru bolnavii cu probleme supraponderale, cu afecțiuni post-traumatice sau care necesită kinetoterapie, inclusiv din categoria populației vulnerabile
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	<p>Creșterea eficacității sistemului sanitar-medical prin investiții în infrastructură/ dotare performantă și personal calificat</p> <p>Asigurarea serviciilor medicale de calitate, accesibile tuturor categoriilor de populație</p>			I.2.6. Înființarea unor centre dedicate bolnavilor cu afecțiuni neuro-psihiice

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	<p>Creșterea eficacității sistemului sanitar-medical prin investiții în infrastructură/ dotare performantă și personal calificat</p> <p>Asigurarea serviciilor medicale de calitate, accesibile tuturor categoriilor de populație</p>			I.2.7 Îmbunătățirea accesului la serviciile medicale pentru toate categoriile de populație, inclusiv cele defavorizate, prin implementarea de sisteme on-line și soluții digitale în unitățile medicale, printr-o abordare inovativă centrată pe promovarea de soluții de telemedicină – introducerea de platforme speciale pentru identificarea problemelor de sănătate individuale
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Profesionalizarea asistenței sociale și creșterea calității și a gradului de acoperire a serviciilor sociale pentru persoanele vulnerabile		I.2.8 Creșterea numărului de absolvenți de asistență socială prin colaborare între Universitatea din Petroșani și CNASR și a numărului de asistenți sociali încadrați în sistemul public și privat de servicii sociale la nivel local, în vederea extinderii rețelei locale	I.2.8 Creșterea numărului de absolvenți de asistență socială prin colaborare între Universitatea din Petroșani și CNASR și a numărului de asistenți sociali încadrați în sistemul public și privat de servicii sociale la nivel local, în vederea extinderii rețelei locale
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Profesionalizarea asistenței sociale și creșterea calității și a gradului de acoperire a serviciilor sociale pentru persoanele vulnerabile			I.2.9 Creșterea calității serviciilor sociale prin dezvoltarea unei rețele de servicii sociale integrate, în baza unui parteneriat eficient și funcțional între UAT-urile din Valea Jiului și furnizorii de servicii sociale acreditați, inclusiv cu atragerea sprijinului din partea comunității

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
				de afaceri private
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Profesionalizarea asistenței sociale și creșterea calității și a gradului de acoperire a serviciilor sociale pentru persoanele vulnerabile			I.2.10 Creșterea calității serviciilor sociale pentru copii și persoanele cu diverse afecțiuni, de exemplu copii/persoanele cu sindrom DOWN, vizând asigurarea de terapii pentru menținerea stării de sănătate sau vindecare, cu dezvoltarea unui sistem de sprijin financiar pentru categoriile cele mai vulnerabile din Valea Jiului
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Profesionalizarea asistenței sociale și creșterea calității și a gradului de acoperire a serviciilor sociale pentru persoanele vulnerabile			I.2.11 Extinderea infrastructurii sociale – FAZA 1 – prin înființarea unor noi instituții specializate precum: centre de asistență și integrare/reintegrare socială pentru persoanele fără adăpost, centru de zi / servicii sociale pentru persoanele vârstnice și persoanele cu dizabilități, centre de orientare, supraveghere și sprijinire a reintegrării sociale a copilului (în risc de abandon, cu dizabilități, din familii monoparentale sau cu risc crescut de sărăcie)

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Profesionalizarea asistenței sociale și creșterea calității și a gradului de acoperire a serviciilor sociale pentru persoanele vulnerabile			I.2.12 Extinderea infrastructurii sociale – FAZA 2 – prin înființarea unor noi servicii sociale precum: centre pentru familii în risc de abandon al copilului și categorii de populație în risc de excluziune socială, centre pentru situații de urgență, inclusiv pentru populația din categoria vulnerabilă
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Combaterea sărăciei în cartierele marginalizate			I.2.13 Regenerarea economico-socială a comunităților urbane marginalizate, inclusiv refacerea integrată a infrastructurii în cartierele cu populație marginalizată din orașele Văii Jiului
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Combaterea sărăciei în cartierele marginalizate		I.2.14 Creșterea calității serviciilor integrate în regim rezidențial (asistare, consiliere psihologică, consiliere juridică și vocațională pentru (re)integrare profesională) pentru persoane adulte, cu sau fără copii, victime ale violenței domestice, aflate în imposibilitatea găsirii unei locuințe temporare și care din punct de vedere medical sunt apte pentru a sta în colectivitate și nu necesită	I.2.14 Creșterea calității serviciilor integrate în regim rezidențial (asistare, consiliere psihologică, consiliere juridică și vocațională pentru (re)integrare profesională) pentru persoane adulte, cu sau fără copii, victime ale violenței domestice, aflate în imposibilitatea găsirii unei locuințe temporare și care din punct de vedere medical sunt apte pentru a sta în colectivitate și nu necesită supraveghere medicală, prin susținerea activităților inițiate/ derulate de

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
			supraveghere medicală, prin susținerea activităților inițiate/ derulate de furnizorii de servicii sociale;	furnizorii de servicii sociale;
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Realizarea de investiții în infrastructura de educație și în învățare pe tot parcursul vieții		I.3.1 Îmbunătățirea ofertei de programe educaționale și de formare profesională la nivelul învățământului obligatoriu cu accent pe formarea de competențe în linie cu noile evoluții pe piața muncii și în domeniul tehnologiei;	I.3.1 Îmbunătățirea ofertei de programe educaționale și de formare profesională la nivelul învățământului obligatoriu cu accent pe formarea de competențe în linie cu noile evoluții pe piața muncii și în domeniul tehnologiei;
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Realizarea de investiții în infrastructura de educație și în învățare pe tot parcursul vieții		I.3.2 Prevenirea părăsirii timpurii a școlii și reintegrarea în educație a celor care au părăsit școala, inclusiv prin implementarea de programe moderne de tip a doua șansă	I.3.2 Prevenirea părăsirii timpurii a școlii și reintegrarea în educație a celor care au părăsit școala, inclusiv prin implementarea de programe moderne de tip a doua șansă
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Realizarea de investiții în infrastructura de educație și în învățare pe tot parcursul vieții	I.3.3 Introducerea și reabilitarea atelierelor în instituțiile de învățământ și dotarea atelierelor școlare din cadrul unităților de învățământ din Valea Jiului cu mijloace didactice și echipamente performante necesare învățământului profesional (inclusiv a școlilor speciale în funcție de afecțiunile copiilor care	I.3.3 Introducerea și reabilitarea atelierelor în instituțiile de învățământ și dotarea atelierelor școlare din cadrul unităților de învățământ din Valea Jiului cu mijloace didactice și echipamente performante necesare învățământului profesional (inclusiv a școlilor speciale în funcție de afecțiunile copiilor care	I.3.3 Introducerea și reabilitarea atelierelor în instituțiile de învățământ și dotarea atelierelor școlare din cadrul unităților de învățământ din Valea Jiului cu mijloace didactice și echipamente performante necesare învățământului profesional (inclusiv a școlilor speciale în funcție de afecțiunile copiilor care învață în aceste

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
		învață în aceste instituții speciale)	învață în aceste instituții speciale)	instituții speciale)
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Realizarea de investiții în infrastructura de educație și în învățare pe tot parcursul vieții	I.3.4 Organizarea de seminarii pentru promovarea unui stil de viață sănătos, formarea abilităților și deprinderilor pentru o viață independentă și pentru educație incluzivă (de ex: prevenirea discriminării, acceptarea minorităților etc.)	I.3.4 Organizarea de seminarii pentru promovarea unui stil de viață sănătos, formarea abilităților și deprinderilor pentru o viață independentă și pentru educație incluzivă (de ex: prevenirea discriminării, acceptarea minorităților etc.)	I.3.4 Organizarea de seminarii pentru promovarea unui stil de viață sănătos, formarea abilităților și deprinderilor pentru o viață independentă și pentru educație incluzivă (de ex: prevenirea discriminării, acceptarea minorităților etc.)
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Realizarea de investiții în infrastructura de educație și în învățare pe tot parcursul vieții	I.3.5 Organizarea de programe de informare și conștientizare pentru menținerea copiilor în sistemul de învățământ (consiliere părinți și copii); încurajare pentru continuarea studiilor de către copiii provenind din familii aflate în dificultate, creșterea promovabilității școlare și prevenirea implicării în acte anti-sociale	I.3.5 Organizarea de programe de informare și conștientizare pentru menținerea copiilor în sistemul de învățământ (consiliere părinți și copii); încurajare pentru continuarea studiilor de către copiii provenind din familii aflate în dificultate, creșterea promovabilității școlare și prevenirea implicării în acte anti-sociale	I.3.5 Organizarea de programe de informare și conștientizare pentru menținerea copiilor în sistemul de învățământ (consiliere părinți și copii); încurajare pentru continuarea studiilor de către copiii provenind din familii aflate în dificultate, creșterea promovabilității școlare și prevenirea implicării în acte anti-sociale
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Realizarea de investiții în infrastructura de educație și în învățare pe tot parcursul vieții		I.3.6 Îmbunătățirea accesului grupurilor vulnerabile la sistemul de educație secundar și terțiar, cu stimularea absolvirii de cursuri universitare de către	I.3.6 Îmbunătățirea accesului grupurilor vulnerabile la sistemul de educație secundar și terțiar, cu stimularea absolvirii de cursuri universitare de către tinerii din Valea Jiului

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
			tinerii din Valea Jiului	
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Realizarea de investiții în infrastructura de educație și în învățare pe tot parcursul vieții			I.3.7 Dezvoltarea competențelor digitale ale profesorilor din învățământul primar și gimnazial pentru implementarea de noi practici în procesul de predare, promovarea de servicii educaționale centrate pe nevoile elevilor de a primi îndrumare profesională pentru alegerea carierei; utilizarea de metode activ-participative de educație în baza programelor de promovare și dezvoltarea competențelor digitale ale tinerilor pentru integrare profesională
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Realizarea de investiții în infrastructura de educație și în învățare pe tot parcursul vieții			I.3.8 Modernizarea și dotarea infrastructurii educaționale din Valea Jiului cu echipamentele necesare și crearea/extinderea/modernizarea spațiilor cu destinație sportivă, medicală sau socială
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Realizarea de investiții în infrastructura de educație și în învățare pe tot parcursul vieții		I.3.9 Dotarea grădinițelor, înființarea de creșe/grădinițe cu program prelungit și implementarea de programe de tip after- school în localitățile care nu dispun de astfel de facilități, cu asigurarea mijloacelor de	I.3.9 Dotarea grădinițelor, înființarea de creșe/grădinițe cu program prelungit și implementarea de programe de tip after- school în localitățile care nu dispun de astfel de facilități, cu asigurarea mijloacelor de acces (autobuze)

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
			acces (autobuze)	
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Eficientizarea formării profesionale și adaptarea ofertei educaționale pentru dezvoltarea competențelor calibrate nevoilor pe piața muncii pentru toate categoriile de populație		I.3.10 Extinderea portofoliului de programe al Universității Petroșani cu noi specializări (robotică, energie regenerabilă, dezvoltare durabilă, ergonomie), care să răspundă nevoilor socio-profesionale actuale și dotarea corespunzătoare a două noi clădiri recent intrate în patrimoniul universității	I.3.10 Extinderea portofoliului de programe al Universității Petroșani cu noi specializări (robotică, energie regenerabilă, dezvoltare durabilă, ergonomie), care să răspundă nevoilor socio-profesionale actuale și dotarea corespunzătoare a două noi clădiri recent intrate în patrimoniul universității
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Eficientizarea formării profesionale și adaptarea ofertei educaționale pentru dezvoltarea competențelor calibrate nevoilor pe piața muncii pentru toate categoriile de populație			I.3.11 Extinderea programei școlare prin introducerea în liceele teoretice/tehnologice a unor discipline/cursuri care să asigure dezvoltarea de competențe în domeniul ospitalității / turismului.
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Eficientizarea formării profesionale și adaptarea ofertei educaționale pentru dezvoltarea competențelor calibrate nevoilor pe piața muncii pentru toate categoriile de populație		I.3.12 Încurajarea învățării și dezvoltării profesionale în sistem dual prin extinderea programelor de profil și derularea de cursuri în sistem dual, cu sprijinul Centrului de Excelență pentru Formare	I.3.12 Încurajarea învățării și dezvoltării profesionale în sistem dual prin extinderea programelor de profil și derularea de cursuri în sistem dual, cu sprijinul Centrului de Excelență pentru Formare Profesională Inițială în Sistem Dual, care se va înființa

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
			Profesională Inițială în Sistem Dual, care se va înființa în regiune	în regiune
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Eficientizarea formării profesionale și adaptarea ofertei educaționale pentru dezvoltarea competențelor calibrate nevoilor pe piața muncii pentru toate categoriile de populație			I.3.13 Crearea unui centru integrat de informare tehnologică, formare și perfecționare a personalului
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Protejarea populației împotriva dezastrelor naturale (inundațiilor)	I.4.1 . Elaborarea unui studiu pentru identificarea și implementarea de măsuri în zonele proxime Jiului de Vest afectate de inundațiile din iunie 2020 (Uricani, Lupeni) pentru asigurarea protecției populației împotriva dezastrelor naturale și dotarea UAT-urilor cu utilaje de intervenție necesare în astfel de situații	I.4.1. Elaborarea unui studiu pentru identificarea și implementarea de măsuri în zonele proxime Jiului de Vest afectate de inundațiile din iunie 2020 (Uricani, Lupeni) pentru asigurarea protecției populației împotriva dezastrelor naturale și dotarea UAT-urilor cu utilaje de intervenție necesare în astfel de situații	I.4.1. Elaborarea unui studiu pentru identificarea și implementarea de măsuri în zonele proxime Jiului de Vest afectate de inundațiile din iunie 2020 (Uricani, Lupeni) pentru asigurarea protecției populației împotriva dezastrelor naturale și dotarea UAT-urilor cu utilaje de intervenție necesare în astfel de situații
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Crearea condițiilor pentru reabilitarea/ reconversia optimă a siturilor miniere și a altor perimetre industriale		I.4.2 Analiza riscurilor pentru populație și mediul înconjurător determinate de exploatarea miniere închise, inclusiv prin studierea zonelor cu risc ridicat de surpare a galeriilor subterane și diminuarea	I.4.2 Analiza riscurilor pentru populație și mediul înconjurător determinate de exploatarea miniere închise, inclusiv prin studierea zonelor cu risc ridicat de surpare a galeriilor subterane și diminuarea efectelor negative

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
			efectelor negative asupra populației și mediului	asupra populației și mediului
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Crearea condițiilor pentru reabilitarea/ reconversia optimă a siturilor miniere și a altor perimetre industriale		I.4.3 Elaborarea unei analize pentru implementarea soluțiilor optime de închidere/punere în conservare/ reconversie funcțională a minelor ce urmează a ieși din exploatare, în acord cu metodologia propusă în MANUALUL DE ÎNCHIDERE A MINELOR elaborat de Direcția Generală de Resurse Minerale – Grupul pentru Coordonarea Programului de Închidere și Ecologizare a Minelor (D.G.R.M.-G.C.P.I.E.M.)	I.4.3 Elaborarea unei analize pentru implementarea soluțiilor optime de închidere/punere în conservare/ reconversie funcțională a minelor ce urmează a ieși din exploatare, în acord cu metodologia propusă în MANUALUL DE ÎNCHIDERE A MINELOR elaborat de Direcția Generală de Resurse Minerale – Grupul pentru Coordonarea Programului de Închidere și Ecologizare a Minelor (D.G.R.M.-G.C.P.I.E.M.)
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Crearea condițiilor pentru reabilitarea/ reconversia optimă a siturilor miniere și a altor perimetre industriale			I.4.4 Demararea unui program de implementare a unor măsuri de reducere a riscurilor cauzate de minele deja închise
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Crearea condițiilor pentru reabilitarea/ reconversia optimă a siturilor miniere și a altor perimetre industriale	I.4.5 Demararea și derularea programelor de ecologizare pentru toate elementele poluante în perimetrele miniere ce urmează a fi închise, precum și derularea acțiunilor de decontaminare a altor situri industriale din Valea Jiului, cu evaluarea potențialului de reconversie a acestora (ex. includere în circuitul economic/turistic, împădurire etc)	I.4.5 Demararea și derularea programelor de ecologizare pentru toate elementele poluante în perimetrele miniere ce urmează a fi închise, precum și derularea acțiunilor de decontaminare a altor situri industriale din Valea Jiului, cu evaluarea potențialului de reconversie a acestora (ex. includere în circuitul economic/turistic, împădurire etc)	I.4.5 Demararea și derularea programelor de ecologizare pentru toate elementele poluante în perimetrele miniere ce urmează a fi închise, precum și derularea acțiunilor de decontaminare a altor situri industriale din Valea Jiului, cu evaluarea potențialului de reconversie a acestora (ex. includere în circuitul economic/turistic, împădurire etc)

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Promovarea zonei ca microregiune verde cu emisii reduse de carbon și eficientizarea procesului de management al deșeurilor	I.4.6 Organizarea unor campanii de informare a populației asupra potențialului din ariile naturale protejate și de creștere a gradului de conștientizare a publicului privind implementarea unei abordări "verzi" în cadrul politicilor locale și sprijinirea organizațiilor neguvernamentale care au ca obiect de activitate problematica protejării mediului	I.4.6 Organizarea unor campanii de informare a populației asupra potențialului din ariile naturale protejate și de creștere a gradului de conștientizare a publicului privind implementarea unei abordări "verzi" în cadrul politicilor locale și sprijinirea organizațiilor neguvernamentale care au ca obiect de activitate problematica protejării mediului	I.4.6 Organizarea unor campanii de informare a populației asupra potențialului din ariile naturale protejate și de creștere a gradului de conștientizare a publicului privind implementarea unei abordări "verzi" în cadrul politicilor locale și sprijinirea organizațiilor neguvernamentale care au ca obiect de activitate problematica protejării mediului
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Promovarea zonei ca microregiune verde cu emisii reduse de carbon și eficientizarea procesului de management al deșeurilor			I.4.7 Conservarea biodiversității și reducerea poluării prin dezvoltarea și implementarea unui program de măsuri, inclusiv pentru monitorizarea calității mediului în zonă
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	Eficientizarea procesului de management al deșeurilor		I.4.8 Modernizarea/ dotarea unui centru cu stație de sortare/reciclare a materialelor rezultate din construcții, demolări și de la agenții economici la nivelul fiecărui UAT (cu raportare la nivelul producătorilor de deșeuri)	I.4.8 Modernizarea/ dotarea unui centru cu stație de sortare/reciclare a materialelor rezultate din construcții, demolări și de la agenții economici la nivelul fiecărui UAT (cu raportare la nivelul producătorilor de deșeuri)
Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui	Eficientizarea procesului de			I.4.9. Sprijinirea reciclării și reutilizării materialelor și

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
mediu sănătos și durabil pentru generațiile viitoare	management al deșeurilor			produselor/ deșeurilor și, eventual, reintroducerea lor pe piață, prin eficientizarea sistemului integrat funcțional de separare, colectare selectivă, transport, tratare, reciclare și eliminare a reziduurilor
Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	Identificarea activităților energetice alternative mineritului care să maximizeze utilizarea resurselor naturale ale zonei, a activelor miniere și energetice viabile precum și a experienței muncitorilor calificați din sectorul minier.		II.1.1. Realizarea unor studii în vederea identificării tipurilor de energii regenerabile disponibile și valorificabile la nivelul Văii Jiului, a potențialului acestora, precum și identificarea amplasamentelor optime.	II.1.1. Realizarea unor studii în vederea identificării tipurilor de energii regenerabile disponibile și valorificabile la nivelul Văii Jiului, a potențialului acestora, precum și identificarea amplasamentelor optime.
Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	Identificarea activităților energetice alternative mineritului care să maximizeze utilizarea resurselor naturale ale zonei, a activelor miniere și energetice viabile precum și a experienței muncitorilor calificați din sectorul minier.			II.1.2. Sprijinirea realizării de investiții în capacități noi de producere a energiei electrice din surse regenerabile, atât de entități private cât și publice.
Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	Identificarea activităților energetice alternative mineritului care să maximizeze utilizarea resurselor naturale ale zonei, a activelor miniere și energetice viabile precum și			II.1.3 Utilizarea activelor energetice viabile din Valea Jiului pentru producția de energie pe baza unui alt combustibil decât cărbunele în cadrul termocentralei Paroșeni

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
	a experienței muncitorilor calificați din sectorul minier.			
Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	Identificarea activităților energetice alternative mineritului care să maximizeze utilizarea resurselor naturale ale zonei, a activelor miniere și energetice viabile precum și a experienței muncitorilor calificați din sectorul minier.		II.1.4 Înfăințarea unui centru de excelență în domeniul energiei în Valea Jiului, axat pe cercetare-dezvoltare-inovare	II.1.4 Înfăințarea unui centru de excelență în domeniul energiei în Valea Jiului, axat pe cercetare-dezvoltare-inovare
Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	Identificarea activităților energetice alternative mineritului care să maximizeze utilizarea resurselor naturale ale zonei, a activelor miniere și energetice viabile precum și a experienței muncitorilor calificați din sectorul minier.		II.1.5 Derularea unor proiecte de cercetare-dezvoltare-inovare în vederea identificării și demarării unor proiecte pilot de valorificare a surselor regenerabile de energie și a resurselor energetice alternative, a dezvoltării unor capacități de stocare a energiei electrice și termice și integrarea cu tehnologiile inteligente și cu emisii reduse	II.1.5 Derularea unor proiecte de cercetare-dezvoltare-inovare în vederea identificării și demarării unor proiecte pilot de valorificare a surselor regenerabile de energie și a resurselor energetice alternative, a dezvoltării unor capacități de stocare a energiei electrice și termice și integrarea cu tehnologiile inteligente și cu emisii reduse
Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	Identificarea activităților energetice alternative mineritului care să maximizeze utilizarea resurselor naturale ale			II.1.6. Dezvoltarea proiectelor pilot (identificate în urma studiilor și a cercetărilor efectuate prin centrul de excelență sau de alte entități), în funcție de potențialul

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
	zonei, a activelor miniere și energetice viabile precum și a experienței muncitorilor calificați din sectorul minier.			tehnico-economic demonstrat.
Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	Creșterea performanței energetice a fondului locativ și a clădirilor publice.	II.1.7 Îmbunătățirea eficienței energetice în clădirile publice, inclusiv măsuri de consolidare dacă este cazul, indiferent de regimul de înălțime al clădirilor	II.1.7 Îmbunătățirea eficienței energetice în clădirile publice, inclusiv măsuri de consolidare dacă este cazul, indiferent de regimul de înălțime al clădirilor	II.1.7 Îmbunătățirea eficienței energetice în clădirile publice, inclusiv măsuri de consolidare dacă este cazul, indiferent de regimul de înălțime al clădirilor
Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	Creșterea performanței energetice a fondului locativ și a clădirilor publice.	II.1.8 Îmbunătățirea eficienței energetice în clădirile rezidențiale, inclusiv măsuri de consolidare dacă este cazul, indiferent de regimul de înălțime al clădirilor	II.1.8 Îmbunătățirea eficienței energetice în clădirile rezidențiale, inclusiv măsuri de consolidare dacă este cazul, indiferent de regimul de înălțime al clădirilor	II.1.8 Îmbunătățirea eficienței energetice în clădirile rezidențiale, inclusiv măsuri de consolidare dacă este cazul, indiferent de regimul de înălțime al clădirilor
Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	Creșterea performanței energetice a fondului locativ și a clădirilor publice.		II.1.9 Oferirea de sprijin/consultanță pentru elaborarea și depunerea dosarelor de finanțare și ulterior decontare pentru persoanele fizice care doresc să acceseze finanțare prin intermediul programelor naționale, în domeniul eficienței energetice (de exemplu, derulate prin intermediul Administrației Fondului pentru Mediu – Casa eficientă energetic, Casa Verde Clasic, sisteme fotovoltaice)	II.1.9 Oferirea de sprijin/consultanță pentru elaborarea și depunerea dosarelor de finanțare și ulterior decontare pentru persoanele fizice care doresc să acceseze finanțare prin intermediul programelor naționale, în domeniul eficienței energetice (de exemplu, derulate prin intermediul Administrației Fondului pentru Mediu – Casa eficientă energetic, Casa Verde Clasic, sisteme fotovoltaice)

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
			eficientă energetic, Casa Verde Clasic, sisteme fotovoltaice)	
Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	Crearea unui ecosistem favorabil investițiilor în vederea dezvoltării unui mediu economic competitiv și durabil în Valea Jiului.			II.2.1. Dezvoltarea infrastructurii suport pentru afaceri, prin înființarea unor parcuri tehnologice/ industriale/ științifice dotate cu utilități și infrastructură necesară.
Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	Crearea unui ecosistem favorabil investițiilor în vederea dezvoltării unui mediu economic competitiv și durabil în Valea Jiului.	II.2.2 Promovarea zonelor cu resurse minerale ce pot fi concesionate de agenții economici, oferind informații detaliate necesare potențialilor investitori	II.2.2 Promovarea zonelor cu resurse minerale ce pot fi concesionate de agenții economici, oferind informații detaliate necesare potențialilor investitori	II.2.2 Promovarea zonelor cu resurse minerale ce pot fi concesionate de agenții economici, oferind informații detaliate necesare potențialilor investitori
Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	Crearea unui ecosistem favorabil investițiilor în vederea dezvoltării unui mediu economic competitiv și durabil în Valea Jiului.		II.2.3 Demararea de acțiuni și demersuri în vederea mediatizării și promovării avantajelor dezvoltării de afaceri în Valea Jiului	II.2.3 Demararea de acțiuni și demersuri în vederea mediatizării și promovării avantajelor dezvoltării de afaceri în Valea Jiului
Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	Sprijinirea operatorilor economici locali în dezvoltarea și diversificarea ofertelor de bunuri și servicii cu valoare adăugată mare. Crearea unui mediu stabil și predictibil, care să stimuleze creșterea și diversificarea economică, precum și angajarea forței de muncă.	II.2.4. Crearea unei baze de date (platformă online) a activelor care ar putea avea și o altă utilizare decât pentru activități miniere, prin identificarea și inventarierea activelor disponibile și punerea la dispoziția publicului a informațiilor obținute.	II.2.4. Crearea unei baze de date (platformă online) a activelor care ar putea avea și o altă utilizare decât pentru activități miniere, prin identificarea și inventarierea activelor disponibile și punerea la dispoziția publicului a informațiilor obținute.	II.2.4. Crearea unei baze de date (platformă online) a activelor care ar putea avea și o altă utilizare decât pentru activități miniere, prin identificarea și inventarierea activelor disponibile și punerea la dispoziția publicului a informațiilor obținute.

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	Sprijinirea operatorilor economici locali în dezvoltarea și diversificarea ofertelor de bunuri și servicii cu valoare adăugată mare. Crearea unui mediu stabil și predictibil, care să stimuleze creșterea și diversificarea economică, precum și angajarea forței de muncă.		II.2.5 Sprijinirea dezvoltării mediului de afaceri din Valea Jiului prin implementarea unor proiecte cu impact economic și social, inclusiv în vederea diversificării/ extinderii/ modernizării capacităților actuale de producție bunuri sau servicii, digitalizare la nivelul proceselor de producție, achiziționare servicii și echipamente pentru transformarea digitală, dezvoltarea comerțului electronic, a implementării proiectelor de eficiență energetică etc..	II.2.5 Sprijinirea dezvoltării mediului de afaceri din Valea Jiului prin implementarea unor proiecte cu impact economic și social, inclusiv în vederea diversificării/ extinderii/ modernizării capacităților actuale de producție bunuri sau servicii, digitalizare la nivelul proceselor de producție, achiziționare servicii și echipamente pentru transformarea digitală, dezvoltarea comerțului electronic, a implementării proiectelor de eficiență energetică etc.
Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	Sprijinirea operatorilor economici locali în dezvoltarea și diversificarea ofertelor de bunuri și servicii cu valoare adăugată mare. Crearea unui mediu stabil și predictibil, care să stimuleze creșterea și diversificarea economică, precum și angajarea forței de muncă.		II.2.6 Consilierea și sprijinirea agenților economici în vederea dezvoltării și diversificării ofertelor de servicii și produse cu valoare adăugată mare și a creșterii competitivității acestora	II.2.6 Consilierea și sprijinirea agenților economici în vederea dezvoltării și diversificării ofertelor de servicii și produse cu valoare adăugată mare și a creșterii competitivității acestora

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	Sprijinirea operatorilor economici locali în dezvoltarea și diversificarea ofertelor de bunuri și servicii cu valoare adăugată mare. Crearea unui mediu stabil și predictibil, care să stimuleze creșterea și diversificarea economică, precum și angajarea forței de muncă.			II.2.7. Sprijinirea înființării și dezvoltării de noi IMM-uri în domeniile cu potențial de creștere
Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	Promovarea spiritului antreprenorial și încurajarea inițiativelor antreprenoriale. Îmbunătățirea abilităților antreprenoriale și stimularea creativității.		II.3.1 Organizarea de activități dedicate promovării antreprenoriatului în Valea Jiului	II.3.1 Organizarea de activități dedicate promovării antreprenoriatului în Valea Jiului
Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	Promovarea spiritului antreprenorial și încurajarea inițiativelor antreprenoriale. Îmbunătățirea abilităților antreprenoriale și stimularea creativității.			II.3.2 Inițierea demersurilor privind introducerea cursurilor facultative de antreprenariat în învățământul primar și secundar
Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	Promovarea spiritului antreprenorial și încurajarea inițiativelor antreprenoriale. Îmbunătățirea abilităților antreprenoriale și stimularea creativității.			II.3.3 Participarea absolvenților, a tinerilor antreprenori în programe/ cursuri de formare antreprenorială, în vederea dezvoltării unor afaceri pe baza aptitudinilor esențiale antreprenoriatului acumulate în cadrul programelor de formare

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	Dezvoltarea unui ecosistem antreprenorial care favorizează apariția și maturizarea unor noi inițiative economice			II.3.4 Crearea unor structuri de sprijinire a afacerilor și a inițiativelor locale (incubatoare de afaceri cu portofoliu mix/ acceleratoare – inclusiv spații de co-working), pentru susținerea începerii unei activități comerciale, care să dispună de infrastructura necesară demarării unei afaceri precum și de programe de asistență pentru antreprenori, în funcție de etapa activității antreprenoriale în care se află
Valorificarea durabilă a specificului local	Crearea unei identități locale și promovarea zonei ca destinație turistică pentru întreaga perioadă a anului		III.1.1 Conservarea și protejarea elementelor de patrimoniu cultural, industrial și turistic din Valea Jiului prin inventarierea și înregistrarea stării resurselor turistice naturale și antropice din cadrul patrimoniului turistic al regiunii, inclusiv a celor industriale, și identificarea resurselor cu potențial de dezvoltare integrată și de valorificare culturală, turistică și educativă	III.1.1 Conservarea și protejarea elementelor de patrimoniu cultural, industrial și turistic din Valea Jiului prin inventarierea și înregistrarea stării resurselor turistice naturale și antropice din cadrul patrimoniului turistic al regiunii, inclusiv a celor industriale, și identificarea resurselor cu potențial de dezvoltare integrată și de valorificare culturală, turistică și educativă

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
Valorificarea durabilă a specificului local	Crearea unei identități locale și promovarea zonei ca destinație turistică pentru întreaga perioadă a anului		III.1.2 În contextul realizării unui strategii de turism, crearea brandului destinației turistice Valea Jiului și a unui calendar anual de evenimente cultural-sportive	III.1.2 În contextul realizării unui strategii de turism, crearea brandului destinației turistice Valea Jiului și a unui calendar anual de evenimente cultural-sportive
Valorificarea durabilă a specificului local	Punerea în valoare a patrimoniului local prin realizarea de circuite turistice tematice regionale și trans-regionale și dezvoltarea infrastructurii montane			III.1.3 Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului natural și a ecoturismului prin identificarea, marcarea, amenajarea, omologarea, digitalizarea și promovarea unor rute turistice, culturale și de agrement, destinate cicloturismului, turismului pedestru, hipic, acvatic și celui folosind schiurile, în interiorul Văii Jiului și racordarea lor la rute turistice din regiunile învecinate;
Valorificarea durabilă a specificului local	Punerea în valoare a patrimoniului local prin realizarea de circuite turistice tematice regionale și trans-regionale și dezvoltarea infrastructurii montane			III.1.4 Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului natural și a ecoturismului prin amenajarea celor mai atractive peșteri din interiorul celor 6 UAT-uri care formează Valea Jiului și includerea lor în rutele turistice
Valorificarea durabilă a specificului local	Punerea în valoare a patrimoniului local prin realizarea de circuite turistice tematice regionale și trans-regionale și		III.1.5 Dezvoltarea și punerea în valoare a infrastructurii turistice prin extinderea domeniului schiabil din Valea Jiului,	III.1.5 Dezvoltarea și punerea în valoare a infrastructurii turistice prin extinderea domeniului schiabil din Valea Jiului, creșterea numărului de km de

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
	dezvoltarea infrastructurii montane		creșterea numărului de km de pârtie și a duratei sezonului de schi (inclusiv dezvoltarea infrastructurii de producere a zăpezii artificiale), și amenajarea, pe același amplasament, de trasee de mountain bike, pentru adulți și copii, în vederea folosirii infrastructurii specifice pe întreaga durată a anului.	pârtie și a duratei sezonului de schi (inclusiv dezvoltarea infrastructurii de producere a zăpezii artificiale), și amenajarea, pe același amplasament, de trasee de mountain bike, pentru adulți și copii, în vederea folosirii infrastructurii specifice pe întreaga durată a anului.
Valorificarea durabilă a specificului local	Punerea în valoare a patrimoniului local prin realizarea de circuite turistice tematice regionale și trans-regionale și dezvoltarea infrastructurii montane			III.1.6 Dezvoltarea de noi rute turistice și de agrement prin amenajarea, printre altele, a unor trasee de sanie pe șină și a unor pârtii sintetice
Valorificarea durabilă a specificului local	Reconversia funcțională a patrimoniului minier		III.1.7 Restaurarea și reconversia fostelor exploatări miniere și includerea lor în circuitului economic și turistic, asigurând protejarea și promovarea patrimoniului Văii Jiului prin crearea Centrului Multifuncțional Petrila	III.1.7 Restaurarea și reconversia fostelor exploatări miniere și includerea lor în circuitului economic și turistic, asigurând protejarea și promovarea patrimoniului Văii Jiului prin crearea Centrului Multifuncțional Petrila

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
Valorificarea durabilă a specificului local	Reconversia funcțională a patrimoniului minier			III.1.8 Restaurarea și reconversia fostelor exploatări miniere și includerea lor în circuitul economic și turistic, asigurând protejarea și promovarea patrimoniului Văii Jiului prin crearea Centrului Educațional-Muzeal Lupeni
Valorificarea durabilă a specificului local	Reconversia funcțională a patrimoniului minier	III.1.9 Crearea Centrului de Recreere și Agrement Uricani	III.1.9 Crearea Centrului de Recreere și Agrement Uricani	III.1.9 Crearea Centrului de Recreere și Agrement Uricani
Valorificarea durabilă a specificului local	Creșterea numărului de turiști și a duratei șederii acestora prin crearea de structuri de primire turistică dedicate familiilor, dezvoltarea celor dedicate eco-turismului și crearea condițiilor pentru realizarea unei mari investiții în domeniul ospitalității	III.2.1 Reactualizarea PUG-urilor pentru fiecare dintre cele 6 UAT-uri din Valea Jiului și a PUZ-urilor pentru stațiunea Straja, zona turistică Petroșani – Parâng și alte zone cu potențial turistic din Valea Jiului	III.2.1 Reactualizarea PUG-urilor pentru fiecare dintre cele 6 UAT-uri din Valea Jiului și a PUZ-urilor pentru stațiunea Straja, zona turistică Petroșani – Parâng și alte zone cu potențial turistic din Valea Jiului	III.2.1 Reactualizarea PUG-urilor pentru fiecare dintre cele 6 UAT-uri din Valea Jiului și a PUZ-urilor pentru stațiunea Straja, zona turistică Petroșani – Parâng și alte zone cu potențial turistic din Valea Jiului
Valorificarea durabilă a specificului local	Creșterea numărului de turiști și a duratei șederii acestora prin crearea de structuri de primire turistică dedicate familiilor, dezvoltarea celor dedicate eco-turismului și crearea condițiilor pentru realizarea unei mari investiții în domeniul ospitalității		III.2.2 Implementarea Planului Național de Cadastru și Carte Funciară la nivelul fiecăruia dintre cele 6 UAT-uri din Valea Jiului	III.2.2. Implementarea Planului Național de Cadastru și Carte Funciară la nivelul fiecăruia dintre cele 6 UAT-uri din Valea Jiului

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
Valorificarea durabilă a specificului local	Creșterea numărului de turiști și a duratei șederii acestora prin crearea de structuri de primire turistică dedicate familiilor, dezvoltarea celor dedicate eco-turismului și crearea condițiilor pentru realizarea unei mari investiții în domeniul ospitalității		III.2.3 Inițierea și susținerea demersurilor pentru clasificarea mai multor UAT-uri și zone din regiune ca stațiuni turistice de interes național sau local (ex: Zona Șureanu (munții Sebeșului) – Petrila, orașul Uricani și zonele munții Vâlcan – Vulcan, Retezat – Aninoasa)	III.2.3 Inițierea și susținerea demersurilor pentru clasificarea mai multor UAT-uri și zone din regiune ca stațiuni turistice de interes național sau local (ex: Zona Șureanu (munții Sebeșului) – Petrila, orașul Uricani și zonele munții Vâlcan – Vulcan, Retezat – Aninoasa)
Valorificarea durabilă a specificului local	Creșterea numărului de turiști și a duratei șederii acestora prin crearea de structuri de primire turistică dedicate familiilor, dezvoltarea celor dedicate eco-turismului și crearea condițiilor pentru realizarea unei mari investiții în domeniul ospitalității			III.2.4 Realizarea unei scheme de ajutor de stat dedicată ITI Valea Jiului, eventual de tip <i>de minimis</i> , pentru sprijinirea dezvoltării infrastructurii de structuri de primire turistice cu funcțiuni de cazare, inclusiv de pensiuni turistice cu funcțiuni de alimentație publică bazată pe produse locale
Valorificarea durabilă a specificului local	Creșterea numărului de turiști și a duratei șederii acestora prin crearea de structuri de primire turistică dedicate familiilor, dezvoltarea celor dedicate eco-turismului și crearea condițiilor pentru realizarea unei mari investiții în domeniul ospitalității		III.2.5 Dezvoltarea infrastructurii turistice prin realizarea unui program pentru renovarea și înființarea de noi structuri de primire turistice în zonele din arealul submontan și montan: refugii montane (soluție ce va preferată în zonele înalte), spații de camping și cabane (pe	III.2.5 Dezvoltarea infrastructurii turistice prin realizarea unui program pentru renovarea și înființarea de noi structuri de primire turistice în zonele din arealul submontan și montan: refugii montane (soluție ce va preferată în zonele înalte), spații de camping și cabane (pe amplasamente selectate conform legislației de mediu)

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
			amplasamente selectate conform legislației de mediu)	
Valorificarea durabilă a specificului local	Creșterea numărului de turiști și a duratei șederii acestora prin crearea de structuri de primire turistică dedicate familiilor, dezvoltarea celor dedicate eco-turismului și crearea condițiilor pentru realizarea unei mari investiții în domeniul ospitalității	III.2.6 Asigurarea unor măsuri specifice privind protecția și siguranța turiștilor, (de exemplu prin dezvoltarea serviciilor oferite de Serviciul Public Județean Salvamont Hunedoara – Formația Valea Jiului)	III.2.6 Asigurarea unor măsuri specifice privind protecția și siguranța turiștilor, (de exemplu prin dezvoltarea serviciilor oferite de Serviciul Public Județean Salvamont Hunedoara – Formația Valea Jiului)	III.2.6 Asigurarea unor măsuri specifice privind protecția și siguranța turiștilor, (de exemplu prin dezvoltarea serviciilor oferite de Serviciul Public Județean Salvamont Hunedoara – Formația Valea Jiului)
Valorificarea durabilă a specificului local	Creșterea calității serviciilor și a numărului de angajați în domeniul ospitalității, precum și a ponderii domeniului în produsul intern brut local		III.2.7 Dezvoltarea unui program de reconversie profesională și calificare a forței de muncă în domeniul industriei ospitalității, inclusiv realizarea de parteneriate între antreprenorii din domeniul industriei ospitalității și turismului și liceele și colegiile cu specializări în domeniul turismului și alimentației publice	III.2.7 Dezvoltarea unui program de reconversie profesională și calificare a forței de muncă în domeniul industriei ospitalității, inclusiv realizarea de parteneriate între antreprenorii din domeniul industriei ospitalității și turismului și liceele și colegiile cu specializări în domeniul turismului și alimentației publice

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
Valorificarea durabilă a specificului local	Creșterea calității serviciilor și a numărului de angajați în domeniul ospitalității, precum și a ponderii domeniului în produsul intern brut local			III.2.8 Dezvoltarea unor programe de instruire pentru cadrele didactice din liceele și colegiile cu specializări în domeniul turismului și alimentației publice și pentru cadrele universitare din cadrul programului de licență prezentat în cadrul acțiunii III.2.9
Valorificarea durabilă a specificului local	Creșterea calității serviciilor și a numărului de angajați în domeniul ospitalității, precum și a ponderii domeniului în produsul intern brut local			III.2.9 Dezvoltarea unui program de licență privind Managementul ospitalității sau similar în cadrul Universității din Petroșani
Valorificarea durabilă a specificului local	Revigorarea orașelor prin proiecte de regenerare urbană și stimularea capitalului uman local prin realizarea de zone creative		III.3.1 Realizarea, de către autoritățile locale ale fiecărui UAT, a Planului de proiecte pentru regenerare urbană, prin implicarea elevilor, studenților, a societății civile și a specialiștilor în domeniul soluțiilor urbanistice și arhitecturale	III.3.1 Realizarea, de către autoritățile locale ale fiecărui UAT, a Planului de proiecte pentru regenerare urbană, prin implicarea elevilor, studenților, a societății civile și a specialiștilor în domeniul soluțiilor urbanistice și arhitecturale
Valorificarea durabilă a specificului local	Revigorarea orașelor prin proiecte de regenerare urbană și stimularea capitalului uman local prin realizarea de zone creative			III.3.2 Reconversia funcțională a clădirilor (inclusiv eventuale clădiri contaminate) și reabilitarea integrată a spațiilor publice (inclusiv eventuale spații contaminate) din zonele centrale, zonele istorice și din interiorul

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
				ansamblurilor de locuințe
Valorificarea durabilă a specificului local	Revigorarea orașelor prin proiecte de regenerare urbană și stimularea capitalului uman local prin realizarea de zone creative			III.3.3 Realizarea de zone creative vizând sprijinirea start-up-urilor, susținerea întreprinderilor sociale și promovarea inițiativelor civice și culturale independente
Valorificarea durabilă a specificului local	Transformarea Văii Jiului într-o destinație favorită pentru iubitorii de activități cultural-sportive și de agrement, la nivel regional, național și internațional		III.3.4 Acreditarea, susținerea și punerea în valoare a muzeelor, inclusiv a caselor memoriale, existente în Valea Jiului și crearea unei rețele muzeale în regiune	III.3.4 Acreditarea, susținerea și punerea în valoare a muzeelor, inclusiv a caselor memoriale, existente în Valea Jiului și crearea unei rețele muzeale în regiune
Valorificarea durabilă a specificului local	Transformarea Văii Jiului într-o destinație favorită pentru iubitorii de activități cultural-sportive și de agrement, la nivel regional, național și internațional			III.3.5 Modernizarea infrastructurii culturale a zonei prin reabilitarea / construirea a minimum un cinematograf și a unui spațiu de spectacole indoor și prin implementarea tehnologiilor multimedia și a tehnicilor digitale pentru promovarea infrastructurii culturale

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
Valorificarea durabilă a specificului local	Transformarea Văii Jiului într-o destinație favorită pentru iubitorii de activități cultural-sportive și de agrement, la nivel regional, național și internațional		III.3.6 Diversificarea ofertei culturale prin organizarea de evenimente culturale anuale (festival de cinema de dimensiuni medii, festival de muzică de dimensiuni medii, etc.)	III.3.6 Diversificarea ofertei culturale prin organizarea de evenimente culturale anuale (festival de cinema de dimensiuni medii, festival de muzică de dimensiuni medii, etc.)
Valorificarea durabilă a specificului local	Transformarea Văii Jiului într-o destinație favorită pentru iubitorii de activități cultural-sportive și de agrement, la nivel regional, național și internațional			III.3.7 Organizarea de apeluri anuale de proiecte pentru artiști independenți (rezidențe artistice, ateliere, expoziții, reprezentații, etc.) și în domeniul acțiunilor civice și sociale
Valorificarea durabilă a specificului local	Transformarea Văii Jiului într-o destinație favorită pentru iubitorii de activități cultural-sportive și de agrement, la nivel regional, național și internațional	III.3.8 Dezvoltarea infrastructurii sportive, inclusiv din cadrul instituțiilor de învățământ, și realizarea de noi concepte de evenimente (de ex sportive/culturale etc), dedicate familiei, copiilor, seniorilor, persoanelor cu dizabilități, derulate de-a lungul întregului an	III.3.8 Dezvoltarea infrastructurii sportive, inclusiv din cadrul instituțiilor de învățământ, și realizarea de noi concepte de evenimente (de ex sportive/culturale etc), dedicate familiei, copiilor, seniorilor, persoanelor cu dizabilități, derulate de-a lungul întregului an	III.3.8 Dezvoltarea infrastructurii sportive, inclusiv din cadrul instituțiilor de învățământ, și realizarea de noi concepte de evenimente (de ex sportive/culturale etc), dedicate familiei, copiilor, seniorilor, persoanelor cu dizabilități, derulate de-a lungul întregului an
Valorificarea durabilă a specificului local	Transformarea Văii Jiului într-o destinație favorită pentru iubitorii de activități cultural-sportive și de agrement, la nivel regional, național și internațional			III.3.9 Înfăințarea / reabilitarea și susținerea dezvoltării taberelor școlare pentru copii și tineri, operate atât de entități publice, cât și private

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
Valorificarea durabilă a specificului local	Transformarea Văii Jiului într-o destinație favorită pentru iubitorii de activități cultural-sportive și de agrement, la nivel regional, național și internațional		III.3.10 Realizarea de noi zone și structuri de primire turistice cu funcțiuni de agrement, inclusiv centre de tip spa & wellness , tip parc de aventură ș.a.	III.3.10 Realizarea de noi zone și structuri de primire turistice cu funcțiuni de agrement, inclusiv centre de tip spa & wellness , tip parc de aventură ș.a.
Valorificarea durabilă a specificului local	Creșterea numărului de producători locali și a produselor agroalimentare locale certificate la nivel național și european			III.4.1 Sprijinirea practicării activităților agricole (inclusiv cultivarea fructelor de pădure) și creșterii animalelor conform regulamentelor europene și realizarea unei scheme de ajutor de stat dedicate ITI Valea Jiului, eventual de tip <i>de-minimis</i> , pentru susținerea practicării activităților meșteșugărești și a altor activități conexe (inclusiv a celor menite să susțină dezvoltarea turismului în zonă - ateliere pentru comercializare / reparații echipament sportiv, pentru recondiționare / comercializare produse tradiționale, etc.). Schema va permite atât achiziționarea de echipamente și utilaje, cât și accesul la programare de instruire, inclusiv în domeniul digitalizării. Printre beneficiarii vizați, se vor afla toate persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă, în special tinerii, șomerii de lungă durată și

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
				grupurile dezavantajate pe piața muncii
Valorificarea durabilă a specificului local	Creșterea numărului de producători locali și a produselor agroalimentare locale certificate la nivel național și european	III.4.2 Sprijinirea producției locale de alimente, băuturi, produse naturiste și meșteșugărești, prin includerea producătorilor și meșteșugarilor locali pe platforme digitalizate specializate pe promovarea, distribuția și comercializarea inclusiv de produse agro-alimentare și meșteșugărești	III.4.2 Sprijinirea producției locale de alimente, băuturi, produse naturiste și meșteșugărești, prin includerea producătorilor și meșteșugarilor locali pe platforme digitalizate specializate pe promovarea, distribuția și comercializarea inclusiv de produse agro-alimentare și meșteșugărești	III.4.2 Sprijinirea producției locale de alimente, băuturi, produse naturiste și meșteșugărești, prin includerea producătorilor și meșteșugarilor locali pe platforme digitalizate specializate pe promovarea, distribuția și comercializarea inclusiv de produse agro-alimentare și meșteșugărești
Valorificarea durabilă a specificului local	Creșterea numărului de producători locali și a produselor agroalimentare locale certificate la nivel național și european	III.4.3 Realizarea de parteneriate între producătorii locali și liceele și facultățile din Valea Jiului	III.4.3 Realizarea de parteneriate între producătorii locali și liceele și facultățile din Valea Jiului	III.4.3 Realizarea de parteneriate între producătorii locali și liceele și facultățile din Valea Jiului
Valorificarea durabilă a specificului local	Creșterea numărului de producători locali și a produselor agroalimentare locale certificate la nivel național și european		III.4.4 Crearea de facilități de procesare a produselor agricole primare locale (de ex: abator, centru de colectare și procesare a laptelui, centru de colectare, spălare și procesare primară de lână și piei, centru de colectare a fructelor de pădure, etc.)	III.4.4 Crearea de facilități de procesare a produselor agricole primare locale (de ex: abator, centru de colectare și procesare a laptelui, centru de colectare, spălare și procesare primară de lână și piei, centru de colectare a fructelor de pădure, etc.)

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea	Construirea, dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport rutier și feroviar pentru a facilita accesul populației și transportul de marfă atât la nivel local, cât și la nivel regional	IV.1.1 Reabilitarea, modernizarea, construirea și extinderea infrastructurii rutiere (drumuri urbane, județene, naționale) cu luarea măsurilor necesare evitării afectării mediului natural (cu precădere DN 66A, DN 7A și racorduri la DJ 709F); inclusiv modernizări pentru reducerea poluării fonice prin crearea unor culoare verzi/ sisteme de protecție fonica de-a lungul principalelor artere de circulație	IV.1.1 Reabilitarea, modernizarea, construirea și extinderea infrastructurii rutiere (drumuri urbane, județene, naționale) cu luarea măsurilor necesare evitării afectării mediului natural (cu precădere DN 66A, DN 7A și racorduri la DJ 709F); inclusiv modernizări pentru reducerea poluării fonice prin crearea unor culoare verzi/ sisteme de protecție fonica de-a lungul principalelor artere de circulație	IV.1.1 Reabilitarea, modernizarea, construirea și extinderea infrastructurii rutiere (drumuri urbane, județene, naționale) cu luarea măsurilor necesare evitării afectării mediului natural (cu precădere DN 66A, DN 7A și racorduri la DJ 709F); inclusiv modernizări pentru reducerea poluării fonice prin crearea unor culoare verzi/ sisteme de protecție fonica de-a lungul principalelor artere de circulație
Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea	Construirea, dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport rutier și feroviar pentru a facilita accesul populației și transportul de marfă atât la nivel local, cât și la nivel regional		IV.1.2 Analiza oportunității în ceea ce privește modernizarea infrastructurii feroviare (transport călători și transport marfă)	IV.1.2 Analiza oportunității în ceea ce privește modernizarea infrastructurii feroviare (transport călători și transport marfă)
Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea	Asigurarea unui transport public constant, eficient, facil și modern pentru toți locuitorii, în linie cu tiparele de deplasare înregistrate în Valea Jiului			IV.2.1 Integrarea mobilității cu planificarea urbană, reorganizarea traseelor și a programelor de circulație a transportului public în vederea creșterii accesibilității populației la serviciile de transport public; Realizarea unei mobilități

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
				integrate la nivelul Văii Jiului
Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea	Asigurarea diversificării în transport prin dezvoltarea infrastructurii aferente mijloacelor de transport ecologice și cu emisii reduse		IV.2.2 Extinderea, îmbunătățirea și modernizarea transportului public în vederea creșterii nivelului de conectivitate în Valea Jiului prin achiziția de mijloace de transport motorizate (autobuze, microbuze, etc.) cu emisii reduse și cu sisteme de numărare călători și sisteme de informare	IV.2.2 Extinderea, îmbunătățirea și modernizarea transportului public în vederea creșterii nivelului de conectivitate în Valea Jiului prin achiziția de mijloace de transport motorizate (autobuze, microbuze, etc.) cu emisii reduse și cu sisteme de numărare călători și sisteme de informare
Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea	Asigurarea diversificării în transport prin dezvoltarea infrastructurii aferente mijloacelor de transport ecologice și cu emisii reduse	IV.2.3 Elaborarea/ actualizarea planului integrat de mobilitate la nivelul Văii Jiului;	IV.2.3 Elaborarea/ actualizarea planului integrat de mobilitate la nivelul Văii Jiului;	IV.2.3 Elaborarea/ actualizarea planului integrat de mobilitate la nivelul Văii Jiului;
Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea	Asigurarea diversificării în transport prin dezvoltarea infrastructurii aferente mijloacelor de transport ecologice și cu emisii reduse		IV.2.4 Dezvoltarea unui transport alternativ care sa cuprindă infrastructură și mijloace de transport „verzi”, cu precădere piste de biciclete, stații de încărcare electrică, stații pentru combustibili alternativi,	IV.2.4 Dezvoltarea unui transport alternativ care sa cuprindă infrastructură și mijloace de transport „verzi”, cu precădere piste de biciclete, stații de încărcare electrică, stații pentru combustibili alternativi, inclusiv extinderea transportului public pe

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
			inclusiv extinderea transportului public pe cablu în Valea Jiului (înființarea, modernizarea și / sau extinderea instalațiilor de tip teleschi, telescaun, telegondolă, etc., în zonele montane din Valea Jiului);	cablu în Valea Jiului (înființarea, modernizarea și / sau extinderea instalațiilor de tip teleschi, telescaun, telegondolă, etc., în zonele montane din Valea Jiului);
Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea	Asigurarea diversificării în transport prin dezvoltarea infrastructurii aferente mijloacelor de transport ecologice și cu emisii reduse		IV.2.5 Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii pentru transportul nemotorizat, inclusiv prin extinderea liniilor de transport public precum și amenajarea de parcuri și de noduri intermodale de transport;	IV.2.5 Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii pentru transportul nemotorizat, inclusiv prin extinderea liniilor de transport public precum și amenajarea de parcuri și de noduri intermodale de transport;
Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea	Asigurarea diversificării în transport prin dezvoltarea infrastructurii aferente mijloacelor de transport ecologice și cu emisii reduse		IV.2.6 Dezvoltarea și regândirea infrastructurii de alimentare cu curent electric pentru traseele de transport la nivelul fiecărui oraș/ municipiu din Vale în vederea tranziției de la sursele curente (combustibili fosili); inclusiv reconfigurarea circuitelor de intrare a energiei în Valea Jiului, înlocuirea echipamentelor electrice și electronice uzate cu unele performante din punct de	IV.2.6 Dezvoltarea și regândirea infrastructurii de alimentare cu curent electric pentru traseele de transport la nivelul fiecărui oraș/ municipiu din Vale în vederea tranziției de la sursele curente (combustibili fosili); inclusiv reconfigurarea circuitelor de intrare a energiei în Valea Jiului, înlocuirea echipamentelor electrice și electronice uzate cu unele performante din punct de vedere al consumului, corelat cu sistemele noi inteligente

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
			vedere al consumului, corelat cu sistemele noi inteligente	
Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea	Dezvoltarea unor puncte intermodale pentru facilitarea transportului public în comun pe distanțe mari		IV.2.7 Dezvoltarea nodurilor intermodale pentru transport marfă și călători	IV.2.7 Dezvoltarea nodurilor intermodale pentru transport marfă și călători
Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea	Îmbunătățirea infrastructurii pietonale și îmbunătățirea nivelului de siguranță al locuitorilor		IV.3.1 Crearea infrastructurii digitale pentru asigurarea siguranței cetățeanului în Valea Jiului – proiect integrat la nivelul Văii Jiului	IV.3.1 Crearea infrastructurii digitale pentru asigurarea siguranței cetățeanului în Valea Jiului – proiect integrat la nivelul Văii Jiului
Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea	Eficientizarea și fluidizarea traficului prin elaborarea unor rute ocolitoare, a spațiilor desemnate pentru parcare publică, modernizată în concept smart public parking și administrarea corespunzătoare a traficului prin rețele de senzori de dirijare și monitorizare inteligentă	IV.3.2 Reabilitarea infrastructurii rutiere și a circulației pietonale (străzi, alei, drumuri locale, poduri, podețe, pasaje subterane, drumuri vicinale, zone pietonale, trotuare, punți pietonale, locuri de parcare, etc); inclusiv îmbunătățirea condițiilor de accesibilitate pentru persoanele cu mobilitate redusă / dizabilități (rampe, platforme	IV.3.2 Reabilitarea infrastructurii rutiere și a circulației pietonale (străzi, alei, drumuri locale, poduri, podețe, pasaje subterane, drumuri vicinale, zone pietonale, trotuare, punți pietonale, locuri de parcare, etc); inclusiv îmbunătățirea condițiilor de accesibilitate pentru persoanele cu mobilitate redusă / dizabilități (rampe, platforme	IV.3.2 Reabilitarea infrastructurii rutiere și a circulației pietonale (străzi, alei, drumuri locale, poduri, podețe, pasaje subterane, drumuri vicinale, zone pietonale, trotuare, punți pietonale, locuri de parcare, etc); inclusiv îmbunătățirea condițiilor de accesibilitate pentru persoanele cu mobilitate redusă / dizabilități (rampe, platforme mobile etc)

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
		mobile etc);	mobile etc);	
Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea	Eficientizarea și fluidizarea traficului prin elaborarea unor rute ocolitoare, a spațiilor desemnate pentru parcare publică, modernizată în concept smart public parking și administrarea corespunzătoare a traficului prin rețele de senzori de dirijare și monitorizare inteligentă			IV.3.3 Administrarea corespunzătoare și inteligentă a traficului în mod unitar la nivel de Valea Jiului prin semaforizare inteligentă, crearea de sensuri giratorii și străzi cu sensuri unice
Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea	Eficientizarea și fluidizarea traficului prin elaborarea unor rute ocolitoare, a spațiilor desemnate pentru parcare publică, modernizată în concept smart public parking și administrarea corespunzătoare a traficului prin rețele de senzori de dirijare și monitorizare inteligentă	IV.3.4 Realizarea unor artere rutiere cu rol de centură ocolitoare pentru zonele cu densitate ridicată de locuințe, inclusiv sensuri giratorii; ca parte integrantă din planul integrat de mobilitate	IV.3.4 Realizarea unor artere rutiere cu rol de centură ocolitoare pentru zonele cu densitate ridicată de locuințe, inclusiv sensuri giratorii; ca parte integrantă din planul integrat de mobilitate	IV.3.4 Realizarea unor artere rutiere cu rol de centură ocolitoare pentru zonele cu densitate ridicată de locuințe, inclusiv sensuri giratorii; ca parte integrantă din planul integrat de mobilitate

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea	Eficientizarea și fluidizarea traficului prin elaborarea unor rute ocolitoare, a spațiilor desemnate pentru parcare publică, modernizată în concept smart public parking și administrarea corespunzătoare a traficului prin rețele de senzori de dirijare și monitorizare inteligentă		IV.3.5 Implementarea elementelor esențiale din conceptul Smart City la nivel integrat în Valea Jiului.	IV.3.5 Implementarea elementelor esențiale din conceptul Smart City la nivel integrat în Valea Jiului.
Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea	Asigurarea infrastructurii necesare oricărui investitor/ cetățean rezident și/ sau relocalat în Valea Jiului prin modernizarea și dezvoltarea rețelelor utilitare și de telecomunicații și prin adoptarea de tehnologii inteligente	IV.4.1 Reabilitarea/ modernizarea și/ sau extinderea infrastructurii de utilități publice (rețeaua de apă potabilă, canalizare, epurare, salubritate, alimentarea cu gaze naturale, energie electrică), inclusiv instalarea și modernizarea sistemelor de contorizare inteligentă pentru serviciile de utilități publice	IV.4.1 Reabilitarea/ modernizarea și/ sau extinderea infrastructurii de utilități publice (rețeaua de apă potabilă, canalizare, epurare, salubritate, alimentarea cu gaze naturale, energie electrică), inclusiv instalarea și modernizarea sistemelor de contorizare inteligentă pentru serviciile de utilități publice	IV.4.1 Reabilitarea/ modernizarea și/ sau extinderea infrastructurii de utilități publice (rețeaua de apă potabilă, canalizare, epurare, salubritate, alimentarea cu gaze naturale, energie electrică), inclusiv instalarea și modernizarea sistemelor de contorizare inteligentă pentru serviciile de utilități publice
Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea	Asigurarea infrastructurii necesare oricărui investitor/ cetățean rezident și/ sau relocalat în Valea Jiului prin modernizarea și dezvoltarea rețelelor utilitare și de telecomunicații și prin adoptarea de tehnologii inteligente		IV.4.2 Modernizarea, extinderea și administrarea inteligentă a iluminatului public stradal (înlocuirea progresivă a sistemului clasic de alimentare cu soluții ecologice (verzi)/ inteligente de iluminat)	IV.4.2 Modernizarea, extinderea și administrarea inteligentă a iluminatului public stradal (înlocuirea progresivă a sistemului clasic de alimentare cu soluții ecologice (verzi)/ inteligente de iluminat)

Pilon	Obiectiv specific	Scenariul "Do nothing"	Scenariul "Do something"	Scenariul "Do Strategy"
Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea	Asigurarea infrastructurii necesare oricărui investitor/ cetățean rezident și/ sau relocalat în Valea Jiului prin modernizarea și dezvoltarea rețelelor utilitare și de telecomunicații și prin adoptarea de tehnologii inteligente			IV.4.3 Îmbunătățirea accesului la serviciile de comunicații electronice (internet, telefonie) și a calității acestora la nivel 4G
Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea	Asigurarea infrastructurii necesare oricărui investitor/ cetățean rezident și/ sau relocalat în Valea Jiului prin modernizarea și dezvoltarea rețelelor utilitare și de telecomunicații și prin adoptarea de tehnologii inteligente		IV.4.4 Digitalizarea serviciilor de învățământ din Valea Jiului: creșterea gradului de digitalizare în învățământul public și a gradului de dezvoltare și utilizare a competențelor digitale;	IV.4.4 Digitalizarea serviciilor de învățământ din Valea Jiului: creșterea gradului de digitalizare în învățământul public și a gradului de dezvoltare și utilizare a competențelor digitale;
Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea	Asigurarea infrastructurii necesare oricărui investitor/ cetățean rezident și/ sau relocalat în Valea Jiului prin modernizarea și dezvoltarea rețelelor utilitare și de telecomunicații și prin adoptarea de tehnologii inteligente		IV.4.5 Creșterea capacității administrative în folosul cetățeanului, prin digitalizarea serviciilor și instituțiilor publice și ale instituțiilor subordonate UAT-urilor în folosul cetățeanului; simplificarea procedurilor administrative în vederea eficientizării activităților administrațiilor publice și a creșterii gradului de transparență și digitalizare a serviciilor publice.	IV.4.5 Creșterea capacității administrative în folosul cetățeanului, prin digitalizarea serviciilor și instituțiilor publice și ale instituțiilor subordonate UAT-urilor în folosul cetățeanului; simplificarea procedurilor administrative în vederea eficientizării activităților administrațiilor publice și a creșterii gradului de transparență și digitalizare a serviciilor publice.

Implementarea, monitorizarea și evaluarea implementării Strategiei

Strategia Văii Jiului definește pilonii de dezvoltare, direcțiile strategice și acțiunile ce urmează să fie aplicate conform Planului de Acțiuni și în funcție de sursele de finanțare identificate și disponibile, respectiv potențialele surse de finanțare existente până în anul 2030.

Pentru implementarea Strategiei Văii Jiului se va utiliza și mecanismul ITI. Decizia utilizării acestui mecanism în România a fost stabilită prin „Memorandumul cu tema: Programele operaționale/naționale și arhitectura instituțională de gestionare a fondurilor europene aferente Politicii de Coeziune 2021-2027,” aprobat în ședința Guvernului din 27 februarie 2020, fiind desemnate 2 zone care vor beneficia de utilizarea instrumentului ITI: Delta Dunării și Valea Jiului.

Coordonarea strategică a monitorizării implementării Strategiei revine **Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene**, care are și rolul de Autoritate de Management (AM) pentru o parte din programele operaționale, responsabil coordonator al PNRR și POTJ, ce vor constitui surse de finanțare a anumitor acțiuni din Planul de acțiuni al Strategiei.

În calitate de Coordonator National al mecanismului ITI în România, MIPE va colabora pentru monitorizarea implementării Strategiei cu: Ministerul Mediului, Apelor și Padurilor; Ministerul Economiei, Ministerul Antreprenoriatului și Turismului; Ministerul Energiei; Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării; Ministerul Sănătății; Ministerul Transporturilor și Infrastructurii și Ministerul Finanțelor.

Agencia de Dezvoltare Regională Vest (ADR V) – în calitate de Autoritate de Management pentru POR Vest - va contribui la monitorizarea implementării Strategiei.

Asociația pentru Dezvoltare Teritorială Integrată Valea Jiului - în calitate de coordonator al acțiunilor teritoriale ce se vor implementa în corelare cu prevederile Strategiei, va asigura sprijinul tehnic al tuturor potențialilor investitori și beneficiarilor ce vor dezvolta proiecte în Valea Jiului.

Instituții publice centrale și locale, beneficiari publici, privați, organizații neguvernamentale în calitate de inițiatori ai unor proiecte ce se vor implementa pe teritoriul Văii Jiului, cu impact pentru realizarea indicatorilor din Strategie, vor fi actorii principali ai implementării și realizării Planului de Acțiuni al Strategiei.

MONITORIZAREA IMPLEMENTĂRII STRATEGIEI

Potrivit bunelor practici în management, monitorizarea este un proces continuu, care trebuie realizat atât pe termen scurt, cât și lung, urmând să ofere informații esențiale pentru eficiența implementării Strategiei. Monitorizarea va permite:

- Compararea eforturilor depuse cu obiectivele/prioritățile stabilite inițial;
- Stabilirea gradului de progres realizat în raport cu rezultate vizate; și
- Confirmarea/infirmarea modului de respectare a calendarului prevăzut.

Un sistem eficient de monitorizare și raportare va fi oglinda performanței factorilor implicați cu responsabilități concrete în procesul de implementare și va include:

- Obiective clar definite și set de indicatori pentru măsurarea performanței;
- Planificare și direcții concrete de acțiune pentru fiecare parte implicată;
- Coordunarea activităților între stakeholderi cu revizuirea periodică a performanțelor.

Monitorizarea implementării Strategiei va cuprinde 2 segmente:

- Monitorizarea indicatorilor din Planul de acțiune
- Monitorizarea impactului proiectelor implementate pentru atingerea direcțiilor strategice ale pilonilor din Strategie.

Aceste 2 segmente vor fi realizate de către **Asociația pentru Dezvoltare Teritorială Integrată Valea Jiului - care va dezvolta proceduri de lucru în acest sens, cu avizul și sub coordonarea ADR VEST și MIPE.**

Monitorizarea proiectelor din perspectiva contribuției la realizarea indicatorilor Strategiei

Proiectele vor fi evaluate periodic din punct de vedere al progresului realizat și pentru identificarea timpurie a eventualelor blocaje sau neajunsuri ce ar putea genera întârzieri în finalizare. Raportul de monitorizare a fiecărui proiect va prezenta gradul de realizare a proiectului (indicatori de realizare și de rezultat), impactul obținut și sustenabilitatea rezultatelor, factori generatori de succes sau de nereușită în cazul imposibilității de finalizare a unui proiect, riscuri apărute și aspecte de considerat pentru implementarea altor proiecte viitoare, cu valoare de "lecție învățată". Acești indicatori vor fi evaluați periodic prin mecanismul de funcționare a unității de implementare, dar și prin obținerea reacțiilor din partea altor stakeholderi;

EVALUAREA STRATEGIEI

Direcțiile strategice și acțiunile propuse prin Strategie vor fi evaluate și actualizate periodic la un ciclu de cel puțin 3 ani, având în vedere că procesul de tranziție este îndelungat, iar demersurile vor trebui adaptate la schimbări circumstanțiale și evoluții ce nu pot fi anticipate în prezent.

După finalizarea procedurii de aprobare a Strategiei, evaluarea și actualizarea Planului de acțiuni va viza:

- Elaborarea unei analize a modului de monitorizare și implementare a Planului de acțiuni, în fiecare an până la 30 septembrie; documentul va cuprinde o descriere a activităților de monitorizare cu perioada aferentă și indicarea eventualelor riscuri ce ar putea afecta implementarea proiectelor sau aspecte deosebite înregistrate, recomandări de eficientizare și progresul înregistrat;
- În funcție de evoluții și de recomandările tuturor părților implicate, Planul de acțiuni va fi actualizat până la 30 decembrie;
- Elaborarea unei evaluări la 5 ani de la începerea implementării strategiei (în 2025) ar permite analiza problemelor identificate și efectuarea modificărilor necesare pentru îmbunătățirea rezultatelor strategiei;
- La încheierea perioadei aferente implementării Strategiei și proiectelor se va realiza un raport final cu accent pe rezultatele obținute, gradul de îndeplinire a indicatorilor și factorii ce nu au permis realizarea tuturor obiectivelor (dacă va fi cazul), aceste aspecte urmând să fie considerate în elaborarea noii strategii post-2030.

Procesul de implementare are o complexitate aparte conferită de imperativele aferente unei organizări eficiente și gradului ridicat de coordonare a acțiunilor. O condiție esențială pentru succesul implementării o reprezintă eficiența comunicării și implicării tuturor factorilor decidenți la nivel local și în cadrul structurii de guvernare. Întrucât realizarea acțiunilor prevăzute în Strategie depinde exponențial de implicarea stakeholderilor, se va pune accent pe fluidizarea comunicării între aceștia în toate etapele cheie și asumarea responsabilității de către toate părțile implicate.

Anexă – Bune practici europene

Exemple de bune practici din alte regiuni carbonifere

Schimbul de bune practici este unul dintre principalele instrumente prevăzute de „Inițiativa Regiunilor carbonifere în tranziție” pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare din strategiile de tranziție ale regiunilor carbonifere. Schimbarea structurală și dezvoltarea zonelor miniere este un proces dificil. Tranziția de la cărbune este îndelungată, oportunitățile pentru viitor putând fi create doar prin identificarea unor măsuri specifice, stabilirea unor orizonturi de timp concrete și alocarea fondurilor necesare. Gestionarea unei tranziții se bazează pe oportunitatea transformării economiei locale în una mai sustenabilă, fiind în interesul actorilor interesați să dezvolte alte sectoare (de exemplu, infrastructura energetică, atracțiile turistice, infrastructura de transport, precum și alte industrii necarbonifere).

În Europa de Vest, subiectul a stârnit dezbateri politice timp de aproximativ 50 de ani, concentrându-se pe principalele regiuni producătoare de cărbune și oțel, precum Anglia de Nord-Est și Țara Galilor (Marea Britanie), Valonia și Limburg (Belgia), Nord-Pas-de-Calais și Lorena (Franța), Ruhr și Saar (Germania) și Asturias (Spania). În zonele vizate, încheierea mineritului a declanșat un declin industrial care a condus la crize economice, sociale și ecologice. Regenerarea acestor zone s-a transformat într-o sarcină de importanță națională și o adevărată provocare pentru guverne, sindicate și marile întreprinderi.

În Europa Centrală și de Est, schimbările de regim din anii '89 - '90 au dus la un declin industrial semnificativ, iar multe regiuni monoindustriale au suferit crize economice locale. În România, Valea Jiului este una dintre regiunile care se remarcă din acest punct de vedere, similar zonelor Silesia Superioară (Polonia), Ostrava-Karvina (Republica Cehă) sau Donezkyi Bassejn (Ucraina).

Potențialul cultural al regiunilor carbonifere trebuie exploatat și valorificat după încetarea extracției miniere. Dezvoltarea potențialului post-miner poate fi asociat inclusiv cu modernizarea localităților, creând astfel o sinergie cu necesitatea regenerării urbane, în concordanță cu direcțiile tranziției energetice și de dezvoltare durabilă. Similar altor regiuni în tranziție, Valea Jiului se confruntă cu lipsa infrastructurii de calitate, un nivel modest al sistemului de educație și de sănătate, lipsa companiilor locale puternice care să susțină creșterea economică a zonei.

Crearea unui viitor sustenabil al Văii Jiului necesită studierea dezvoltării altor regiuni miniere în tranziție, luând în considerare modificările condițiilor cadrului economic și politic.

Pe baza principalelor concluzii prezentate în studiul „Regiunile post-miniere din Europa Centrală: Probleme, Potențial, Posibilități”⁶⁵, rezultă că fostele regiuni miniere trebuie să își consolideze capacitățile organizaționale și manageriale pentru a utiliza concepte integrate de dezvoltare urbană și regională, rețelele de guvernare participativă și pentru a lua deciziile în mod transparent.

Analiza bunelor practici reprezintă un important instrument în elaborarea unei strategii pentru tranziție carboniferă. Lecțiile învățate din bunele practici aparținând țărilor care deja au finalizat procesul de transformare (Limburg, Bilbao, nord-estul Angliei) și celor care încă se află în tranziție (Lusatia, Usti nad Labem, Ruhr, Nord-pas-de-Calais, Horná Nitra) au fost considerate și în contextual elaborării analizei inițiale a provocărilor și oportunităților din Valea Jiului.

Întrucât fiecare regiune își are particularități, o evoluție istorică și o specificitate a situației în perspectivă, nu există un cadru universal valabil sau modele pentru implementarea tranziției de la cărbune și a proiectelor aferente. Cu toate acestea, în procesul de tranziție carboniferă s-a constatat existența unor aspecte comune, inclusiv priorități de acțiune aplicabile în diferite regiuni. În general, acestea se referă la:

65 https://www.ioer.de/fileadmin/internet/IOER_Projekte/PDF/FB_L/Book_Publication_Post-Mining_Regions_in_Central_Europe.pdf

1. **aspecte orizontale** (care nu sunt specifice dezvoltării unui anumit sector și nu abordează particularități) precum procesul de guvernare pentru realizarea tranziției, implicarea și participarea stakeholderilor la diferite nivele, finanțarea măsurilor de tranziție și a investițiilor vizate și prioritizarea acestora;
2. **aspecte verticale** (priorități specifice care vizează particularități ale zonei) precum diversificarea structurală a economiei, crearea locurilor de muncă, optimizarea infrastructurii și accesibilitatea, tranziția spre surse de energie sustenabile, îmbunătățirea situației de mediu, valorificarea specificului local și îmbunătățirea calității vieții oamenilor.

Exemplele de bune practici din alte regiuni carbonifere în tranziție prezentate în continuare evidențiază maniera în care acestea au abordat definirea priorităților de tranziție. Aceste exemple au fost considerate și în elaborarea strategiei pentru identificarea unor potențiale proiecte transformatoriale.

Componente orizontale generale ale strategiilor de tranziție carboniferă

Guvernanța procesului de tranziție

Tranziția de la cărbune, recultivarea terenurilor și reabilitarea socială reprezintă o sarcină pe termen lung, care necesită angajamentul stakeholderilor la diferite nivele. Deși se pune accent prioritar pe abordarea de tip bottom-up (de jos în sus), procesul de tranziție necesită sprijin guvernamental central.

În Germania schimbările structurale din regiunile miniere sunt guvernate de așa-numita “Comisie a cărbunelui”, ce reunește diferite categorii de stakeholderi, inclusiv ministere federale, administrații regionale, municipalități și alte părți interesate de proces. În cazul regiunii Lusatia din zona estică a Germaniei, zonă minieră activă, s-a stabilit un comisariat special pentru gestionarea tranziției având rolul de a coordona activitățile legate de tranziție direct în regiune și de a comunica la nivelul instituțiilor guvernamentale centrale.

Mai multe regiuni au adoptat formatul de cooperare public-privată, cum este cazul **Usti nad Labem** din Cehia unde există situri miniere împărțite între PKU (o companie deținută integral de stat), CEZ (consorțiul de energie) și stat. Pe teritoriul deținut de stat activitățile miniere sunt derulate de operatori privați. Fiecare stakeholder este responsabil pentru reabilitarea și noul mod de utilizare a siturilor miniere aflate în proprietatea sa. O astfel de distribuire a responsabilităților pe mai multe paliere a facilitat accelerarea dezvoltării economice cu reducerea poverii financiare asupra guvernului și cu implementarea de soluții propuse de sectorul privat.

În regiunea **Limburg** din Olanda strategia de tranziție este construită pe baza sprijinului guvernului central în strânsă cooperare cu sindicatele, mediul de afaceri și guvernul local. Parte a tranziției a fost gestionată de companii, nu de guvern, iar deciziile și proiectele realizate pe parcursul procesului de tranziție au fost generate din perspectivă comercială. Aceasta abordare a permis o transformare de amploare a fostului sit minier cunoscut în prezent ca parcul industrial și clusterul de inovare Chemelot, devenit unul dintre principalele hub-uri ale industriei chimice din Europa.

Zona belgiană a regiunii **Limburg** poate fi considerată preponderent model de guvernare regională și municipală. În timp ce guvernul central acordă finanțare pentru inițiativele de tranziție, guvernul regional și municipalitatea colaborează cu stakeholderii locali pentru definirea și implementarea strategiei și a măsurilor de tranziție.

În regiunea **Horná Nitra** din Slovacia s-a constituit un grup de lucru în subordinea Cabinetului Prim-Ministrului, având rolul de a coordona pregătirea și implementarea planului de acțiune. Grupul de acțiune este format din reprezentanți ai guvernului central, ai guvernului regional, ai municipalităților locale, companiei miniere, companiei de electricitate și ai unor ONG-uri. Alți stakeholderi precum principalii angajatori din regiune participă în calitate de observatori.

În cazul României, este important ca guvernul și stakeholderii din Valea Jiului să adapteze cea mai potrivită schemă de guvernare și de sprijinire a tranziției care să asigure suficient sprijin și coordonare eficientă la nivel central, precum și implicare activă a actorilor locali. Un model relativ apropiat de acest sistem de guvernare este

cel al grupului de lucru din Slovacia care are un rol mai pronunțat de coordonare și consultare. Comparativ cu aceasta, structura de guvernare din Germania este una mult mai robustă, având un comisar dedicat procesului de tranziție.

Finanțarea procesului de tranziție

Procesul de tranziție necesită surse de finanțare astfel încât la nivel european există multiple surse și mecanisme de finanțare dedicate sprijinirii investițiilor în contextul proceselor de tranziție. Unul dintre acestea este Fondul European pentru Dezvoltare Regională (FEDR) care susține autoritățile locale și regionale să dezvolte strategii mai bine structurate, cu precădere în sectoare emergente. FEDR a fost folosit ca sursă de cofinanțare a inițiativelor din regiunile germane Brandenburg și Saxonia, precum și din Nord-pas-de-Calais în Franța. Fondurile europene sunt considerate principală sursă de finanțare a tranziției carbonifere și în cazul Horná Nitra (Slovacia).

În plus față de programele operaționale specifice fiecărei țări, există mecanisme gestionate direct de Uniunea Europeană folosite pentru finanțarea unor priorități specifice. Printre acestea se numără programele Horizon Europe, Mecanismul pentru Tranziție Justă, Fondul European pentru Globalizare (European Globalisation Adjustment Fund), Fondul de Modernizare (The Modernisation Fund), Fondul de Inovare (The Innovation Fund).

Noul plan european pentru repornire economică după criza COVID-19 va acorda finanțare suplimentară ce se poate folosi pentru investiții necesare tranziției carbonifere, una dintre prioritățile acestei finanțări fiind investițiile verzi în economie circulară, surse regenerabile de energie, mijloace de transport curat și tranziție justă.

Separat de aceste mecanisme europene, autoritățile naționale sprijină regiunile în procesul de transformare oferind garanții de credite și subvenții companiilor private implicate în restructurarea zonei, cum este cazul regiunii Limburg. Un fond special "Lusatia Structural Change Fund" a fost creat de la bugetul federal în 2019. În primă etapă durata de viață a acestui fond a fost stabilită la 15 ani, cu posibilitate de prelungire încă 5 ani. Bugetul anual al fondului este estimat la 100 milioane EURO.

Și în Slovacia guvernul așteaptă utilizarea diferitelor scheme naționale de finanțare pentru inițiativele selectate. Una dintre acestea este reprezentată de Fondul de mediu dedicat finanțării reabilitării mediului. Alt exemplu este Agenția pentru afaceri mici (Small Business Agency) care sprijină dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii din regiunea minieră.

Experiența bunelor practici demonstrează că, în cazul deciziilor luate majoritar la nivelul autorităților locale și comunității, soluțiile identificate au fost mult mai sustenabile. Una dintre inițiativele de succes pentru stimularea ideilor de dezvoltare a fost expoziția Emscher River International Building Exhibition (IBA), valorificată drept pârgă de finanțare deopotrivă publică și privată pentru proiecte propuse de cetățeni, de comunități și de arhitecți locali, ceea ce a condus la dezvoltarea a numeroase proiecte de succes în regiunea Ruhr.

Finanțarea proceselor de tranziție este un aspect complex care de multe ori necesită resurse consistente. În planul de acțiune pentru Horná Nitra au fost identificate proiecte de peste 3 miliarde de EURO.

Așadar finanțarea tranziției de la cărbune trebuie să ofere surse diversificate. În cazul Văii Jiului, mixul de finanțare ideal include fondurile europene disponibile pentru perioada de programare 2021-2027, mecanisme de finanțare europeană gestionate la nivel central, scheme naționale de finanțare și bugetul de stat, la care se adaugă instrumentele financiare europene și finanțarea privată.

Prioritizarea inițiativelor

Strategiile pentru tranziție carboniferă au de cele mai multe ori un scop amplu și multiple priorități. Pe fondul extensivității măsurilor și din cauza finanțării limitate, proiectele și inițiativele strategiei necesită prioritizare. Aceasta se poate realiza în baza etapelor aferente procesului de tranziție (de ex. prioritizare în timp) sau în funcție de măsură (de ex. prioritizare conferită de importanța măsurii sau a problematicei/domeniului).

Un exemplu interesant de etapizare a tranziției provine din experiența orașului Genk din Belgia. Tranziția de la cărbune s-a realizat în 3 faze de reabilitare în urma procesului de renunțare la cărbune:

- **Faza de protecție (Protecting phase)** – etapa inițială a tranziției având ca obiectiv stabilizarea regiunii și implementarea unor măsuri esențiale pentru revitalizare socio-economică
- **Faza pro-activă (Pro-active phase)** – după implementarea măsurilor imediate de stabilizare, s-a trecut la o abordare mai susținută pentru dezvoltarea de noi sectoare economice și de reinventare și reabilitare a comunităților pornind de la moștenirea minieră
- **Faza de conectare (Connecting phase)** – în ultima etapă a procesului de tranziție, au fost implementate inițiative adiționale pentru sprijinirea antreprenoriatului inovator, educației, sectoarelor economice moderne și redefinirii comunităților locale prin măsuri mai îndrăznețe.

O prioritizare similară s-a realizat și în cazul **Horná Nitra**. Inițiativele și proiectele au fost împărțite în 3 piloni de dezvoltare în funcție de importanță și nivel de urgență:

- **Pilonul de dezvoltare 1 – stabilizarea și repornirea regiunii** (măsuri direct legate de renunțarea la cărbune și restartarea regiunii prin sprijinul acordat foștilor mineri, închiderea minelor în condiții de siguranță, crearea de noi locuri de muncă, îmbunătățirea infrastructurii și conectivității).
- **Pilonul de dezvoltare 2 – îmbunătățirea calității vieții** (măsuri circumscrise optimizării calității vieții și creșterii atractivității regiunii; au fost vizate inițiative de creștere a calității mediului, de optimizare și eficientizare a dinamicii sociale și sistemului de sănătate, de dezvoltare a infrastructurii și de revitalizare socială).
- **Pilonul de dezvoltare 3 – priorități de sprijin** (alte inițiative și proiecte, neavând legătură direct cu tranziția de la cărbune, dar care indirect sprijină procesul de tranziție, îmbunătățirea vieții și crearea de locuri de muncă).

Evaluarea acestei prioritizări a măsurilor este benefică pentru strategia Văii Jiului. Diverși actori pot propune priorități pornind de la măsurile elementare de redresare a regiunii până la inițiativele pe termen lung, cum ar fi dezvoltarea sectorului turistic la standarde de lux. Inițiativele strategiei vor fi revizuite și prioritizate în funcție de gradul de urgență, nivelul de pregătire a factorilor locali și disponibilitatea surselor de finanțare.

Componente specifice relevante pentru Valea Jiului

Accesibilitate, mobilitate și conectivitate

Experiența regiunilor carbonifere relevă că pe durata procesului de tranziție este necesar să existe gândire și acțiune dincolo de granițe. Transformarea regiunii Lusatia din Germania este un exemplu de conlucrare reușită între mai mulți actori, stakeholderi și parteneri nu doar din țară (cooperarea între statele federale), ci și cu regiuni învecinate (Polonia și Cehia).

Mobilitatea în cadrul regiunii reprezintă un alt factor de importanță primordială. Infrastructura bine dezvoltată conferă posibilitate de mișcare locuitorilor, facilitând accesul la locuri de muncă, resurse comunitare, asistență medicală, oportunități recreative. Prin urmare, politicile structurale ale multor regiuni sunt centrate pe dezvoltarea infrastructurii (Lusatia, Nord-pas-de-Calais, nord-vestul Angliei).

Dezvoltarea infrastructurii prin construirea unei noi autostrăzi și modernizarea infrastructurii existente se regăsesc în planul de acțiuni pentru Horná Nitra, vizând îmbunătățirea accesibilității regiunii. În plus față de investițiile în infrastructură, au fost propuse și alte măsuri precum: optimizarea transportului public integrat și intermodal, sprijin pentru forme alternative de transport (mersul cu bicicleta) și sprijin pentru mobilitatea electrică.

În nord-estul Angliei programele de tranziție s-au axat în primă etapă pe angajarea oamenilor, sprijinirea IMM-urilor și incluziune socială. Însă ultima strategie realizată pentru Tees Valley (2016-2026) include transportul și infrastructura printre factorii generatori de progres în regiune. În cadrul acestui pilon, guvernul are în vedere facilitarea conectivității locale, regionale și internaționale rutiere și feroviare și conectivitate la scară largă prin investiții colaborative în infrastructura fizică.

Relevanța pentru Valea Jiului

Pentru Valea Jiului, reabilitarea/modernizarea infrastructurii de transport și asigurarea conectivității la nivel regional și național se numără printre primele aspecte problematice identificate în contextul evaluării oportunităților și potențialelor direcții de dezvoltare a zonei, fiind semnalate și de stakeholderii locali ca segmente ce necesită abordare atentă. Acestea reprezintă precondiție pentru crearea premiselor favorabile atragerii de investiții în zonă (operatorii economici au nevoie de o rețea de infrastructură ușor valorificabilă pentru acces și realizarea de transporturi periodice de marfă), dezvoltării turismului (asigurarea facilităților de acces și mobilitate între localități/stațiuni/obiective istorice de interes turistic), creșterea calității vieții (congestionarea traficului, întârzierile sunt factori generatori de frustrare), atragerea forței de muncă, alinierea la cerințele economiei verzi (facilitarea mobilității electrice) și asigurarea coeziunii teritoriale, cuplată cu integrarea Văii Jiului cu zonele dezvoltate ale țării.

Diversificare economică, inovare și antreprenoriat

Zonele miniere sunt în general monoindustriale, guvernate de mari companii miniere sau industriale. Un exemplu de măsuri pentru stimularea diversificării economice este regiunea Nord-pas-de-Calais (Franța) unde guvernul a adoptat o serie de legi care au simplificat semnificativ povara administrativă legată de înființarea unei afaceri.

Abordarea diversificării economice în Ruhr (Germania) s-a bazat pe experiența acumulată în ani de transporturile rutier, feroviar și maritim specifice industriei grele, ceea ce a contribuit la crearea unei industrii a serviciilor logistice moderne care este motorul dezvoltării regiunii.

Un alt exemplu de bune practici pentru sprijinirea creării de locuri de muncă și de dezvoltare a unor competențe este legat de relocarea unor instituții guvernamentale sau agenții de stat în regiunea fostă minieră. În Limburg guvernul a relocat o parte dintre posturile din cadrul Biroului Central de Statistică și Fondului Național de Pensii în orașul Heerlen. În decurs de 4 ani au fost create peste 1.000 noi locuri de muncă cu multă valoare adăugată.

Mai multe regiuni miniere au devenit incubatoare de cercetare și dezvoltare - EnergyVille în Belgia sau parcul industrial Chemelot din Olanda. În prezent acestea sunt centre europene de renume generatoare de inovare în domeniul energiei și industriei chimice.

O prioritate importantă a tranziției regiunilor miniere constă în înlocuirea energiei pe cărbune cu energie curată provenind din surse regenerabile. În Europa multe foste mine au fost transformate în parcuri solare: Geosol solar plant (Leipzig, Germania), Grube Warndt project (Saarland, Germania), Askern Solar Farm (Marea Britanie), Cornwall (sud-vestul Angliei), etc.

Relevanța pentru Valea Jiului

Competiția crescândă a regenerabilelor reduce costurile aferente tranziției pentru surse de electricitate sustenabile. Astfel de bune practici pot fi aplicate pentru tranziția Văii Jiului la economia verde și pentru transformarea dinamicii locale de ansamblu având în vedere că antreprenoriatul este slab reprezentat, fiind necesară dezvoltarea unei culturi de profil în paralel cu pregătirea populației tinere și a celor care se află în căutarea unui loc de muncă pentru potențiale noi activități independente. Diversificarea economică va genera oportunități de angajare și creștere economică prin atragerea de investiții, dezvoltarea unor noi tipuri de afaceri sau dezvoltarea celor existente pe coordonate circumscrise actualelor direcții de dezvoltare economică. Pe lângă diversificare economică, va crește gradul de reziliență economică și va fi asigurat progres sustenabil. Relocarea unor instituții de stat, ca modalitate de a sprijini efortul social de scădere a șomajului, este un exemplu relevant în condițiile în care în Valea Jiului se consideră o astfel de perspectivă, implementată cu succes în alte țări. În plus, microregiunea are nevoie de modele internaționale pentru imprimarea unei noi dinamici în domeniul cercetării și dezvoltării, cu valorificarea potențialului și competențelor existente la nivelul Universității din Petroșani și a unor institute locale, demers cu impact atât în planul creării de noi competențe, cât și dezvoltării zonei pe multiple paliere.

Valorificarea sustenabilă a specificului local

Regiunile în tranziție ce urmăresc dezvoltarea potențialului local post-minerit își explorează moștenirea culturală și își consolidează identitatea locală. Regiunea Limburg a demarat procesul de transformare prin perfectarea unei colaborări regionale și prin alegerea unui nume de brand regional. 8 municipalități au fondat o entitate regională de guvernare și au redenumit zona “**Parkstad Limburg**”.

În multe regiuni siturile miniere sunt reconvertite în centre de cultură, turism și servicii. Cel mai notabil exemplu devenit simbol al reabilitării regiunii miniere din Bilbao este Muzeul **Guggenheim**. De la deschidere în 1997 muzeul a atras peste 700.000 vizitatori din afara regiunii basce în Bilbao anual. Alt exemplu este complexul minier **Zeche Zollverein**, actualmente Muzeul Mineritului din Ruhr. Deși este în principal susținut din fonduri publice, Fundația Zollverein ia măsuri pentru a face situl viabil din punct de vedere comercial prin dezvoltarea identității zonei ca hub de design (o facultate de design a funcționat pe acel spațiu, fiind în prezent înlocuită de o școală de fotografie) și gazdă pentru sediile centrale ale unor companii în special din domeniul evenimentelor și industriei de curățare.

Un alt exemplu interesant este cazul transformării minei din **Satyria-Taranto** (Sardinia, Italia) în unitate de producere a izotopilor stabilizați pentru uz medical, similar situației din Sulcis-Iglesiente unde a fost creat centru de excelență pentru tehnologii medicale avansate (producere de izotopi pentru diagnosticare medicală și cercetare în fizică, cu perspective de transformare în hub internațional pentru producere de izotopi).

Unele regiuni miniere încearcă să creeze o simbioză între economie și mediul curat prin dezvoltarea sectoarelor agriculturii și acvaculturii, cum este cazul **Agriterra Group** care operează în Franța, Africa, Oceanul Indian, Polonia și zona balcanică, regenerând solul în zone afectate de activitățile umane. Similar, în procesul de tranziție **Horná Nitra** pune accent pe dezvoltarea producției agricole care va susține un mediu curat și sustenabil.

Relevanța pentru Valea Jiului

Valea Jiului deține un potențial cultural și natural semnificativ care conferă oportunitate strategică de restructurare economică pe zona turismului. Ideea dezvoltării unui concept de brand local integrat și cuprinzător e tot mai intens explorată și dorită, iar reconvertirea fostelor situri miniere în obiective turistice nu este o inițiativă nouă, dar reclamă abordare mai profundă pentru implementare cu succes în scopul asigurării finanțării adecvate finalizării unui astfel de proiect, date fiind experiențe nereușite din trecut. Există mare interes pentru păstrarea și asigurarea vizibilității sporite a tradiției miniere de care localnicii, în special foștii mineri sunt foarte mândri, prin construirea unui Muzeu al Mineritului în care turiștii să poată experimenta virtual viața și activitatea subterană a minerului. Modelele de succes din alte țări sunt încurajatoare. Deși Valea Jiului nu dispune de zone rurale dedicate și agricultura nu este foarte extinsă, activitățile de profil nu sunt complet absente, iar locuitorii manifestă interes să valorifice agricultura la un nivel care să contribuie la evoluția economică zonei. Mici afaceri circumscrise nevoilor de consum zilnic (pâine, lapte) s-ar putea dezvolta cu impact pozitiv.

Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și sustenabil pentru generațiile viitoare

Tranziția de la cărbune implică schimbări profunde ce penetrează toate nivelurile societății. Multe regiuni din Europa au implementat scheme de ajutor social pentru cele mai afectate grupuri sociale. Una dintre măsurile frecvent întâlnite este schema de pensionare anticipată pentru angajații minelor care au perspectivă limitată să găsească alt loc de muncă. O astfel de schema a fost implementată în Germania pentru angajații de peste 55 ani.

Tot în Germania s-a instituit plata compensatorie pentru foștii mineri, luând în considerare că munca în mină este asociată cu acordarea de bonusuri compensatorii pentru gradul sporit de risc al activității pentru sănătate și mediu. Această plată acoperă diferența dintre vechiul și actualul venit post-pensionare astfel încât foștii mineri mențin același nivel de remunerare.

O altă măsură larg folosită se referă la altă formă de plată compensatorie (severance payment) pentru mineri disponibilizați. Acest pachet poate fi o combinație de plăți directe și alte beneficii precum recalificarea profesională sau asistență pe piața muncii.

Pentru a rezolva problema șomajului generat de absența competențelor în regiune, unele țări au deschis universități și centre de cercetare în zonele aflate în tranziție. Un exemplu este universitatea din orașul Limburg, devenită în prezent Maastricht University, una dintre cele mai celebre universități din Europa.

Crearea unui mediu sustenabil este o altă prioritate a regiunilor în tranziție, multe țări adoptând măsuri de redresare a siturilor miniere. Un exemplu de succes este regiunea Usti nad Labem cu mine de suprafață unde recultivarea terenului a început în anul 2008 prin influx de apă în noul lac Most. Deși recultivarea continuă și lacul încă nu este accesibil publicului, a devenit deja un sit al biodiversității – mai precis o zonă de adăpostire peste iarnă a numeroase specii de păsări. Alt exemplu de bune practici este inițiativa “Green Lusatia” care a implementat principiul “Gigawatt for gigawatt” – fiecare GW de energie generat pe cărbune este înlocuit de un GW de energie din surse regenerabile sau din energie rezultată prin măsuri de eficiență energetică.

Relevanța pentru Valea Jiului

Astfel de măsuri pot fi implementate și pentru Valea Jiului, fiind oportună o evaluare cu implicarea mai multor stakeholderi relevanți. Pensionarea anticipată și acordarea unor beneficii financiare generoase foștilor mineri au fost deja implementate în România, însă, dată fiind nevoia stringentă de calificare profesională diversificată și în linie cu cerințele pieței muncii, respectiv cu direcții moderne de dezvoltare precum trecerea la economia verde și economia circulară, crearea unor centre de cercetare pe domenii de actualitate sau introducerea unor programe speciale în instituțiile de învățământ care să formeze tinerii pentru profesiile viitorului (robotică, circularitate economică) merită a fi considerate în raport cu bunele practici europene. În ce privește protecția mediului și a populației și asigurarea sustenabilității mediului, Valea Jiului trebuie să se alinieze eficient la demersurile naționale pe linia economiei verzi și la noile cerințe impuse statelor membre prin Pactul Ecologic European. Deși există deja rezultate semnificative în Valea Jiului pe componente precum reabilitarea termică (exemplul municipiului Vulcan), continuarea eforturilor pe această direcție și pentru implementarea altor măsuri de asigurare a dezideratelor actuale de mediu este o obligație sine-qua-non, cu atât mai mult cu cât zona este înconjurată de arii protejate, iar efectele poluante ale activităților miniere și industriale, precum și deficiențele din trecut în procedurile de închidere a minelor se doresc eliminate odată cu tranziția carboniferă.

Lista abrevierilor

ADR Vest	Agenția pentru Dezvoltare Regională Regiunea Vest
AFIR	Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale
CDI	Cercetare-Dezvoltare-Inovare
CDL	Curriculum la decizie locală
CEH	Complexul Energetic Hunedoara
CET	Centrală Electrică de Termoficare
CT	Centrală Termică
CO ₂	Dioxid de carbon
DGASPC	Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului
DN	Drum național
DOP	Denumire de origine protejată
EC	Comisia Europeană (en: European Commission)
EM	Exploatare minieră
FEDR	Fondul European pentru Dezvoltare Regională
GES	Gaze cu Efect de seră
GW	Giga Watt
HORECA	Hoteluri, Restaurante, Cafenele
IGP	Indicație geografică protejată
IMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
INSEMEX	Institutul Național de Cercetare – Dezvoltare pentru Securitate Minieră și Protecție Antiexplozivă
MFE	Ministerul Fondurilor Europene
MIPE	Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene
MTB	Ciclism montan (Mountain biking)
MW	Mega Watt
NEET	Nu în educație, ocupare sau formare (Not in Education, Employment or Training)
OECD	Organizația pentru cooperare și dezvoltare economică (Organisation for Economic Cooperation and Development)
OMD	Organizația de Management a Destinației
ONG	Organizație non-guvernamentală
ONU	Organizația Națiunilor Unite
PIB	Produs Intern Brut
PNIESC	Planul Național Integrat Energie și Schimbări Climatice
POCIDIF	Programul Operațional Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare

PODD	Programul Operațional Dezvoltare Durabilă
POEO	Programul Operațional Educație și Ocupare
POIDS	Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială
POR	Programele Operaționale Regionale
POS	Programul Operațional Sănătate
POT	Programul Operațional Transport
POTJ	Programul Operațional Tranziție Justă
PUG	Plan Urbanistic General
PUZ	Plan Urbanistic Zonal
RWEA	Asociația Română pentru Energie Eoliană
SACET	Sistemul de Alimentare Centralizată cu Energie Termică
SEN	Sistemul Energetic Național
SRE	Surse Regenerabile de Energie
SRL	Societate cu răspundere limitată
SWOT	Puncte tari, Puncte slabe, Oportunități, Amenințări
TIC	Tehnologia informației și a comunicațiilor
UAT	Unitate Administrativ Teritorială
UE	Uniunea Europeană
UPET	Universitatea din Petroșani

